

ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

นางสาวอัมพิกา แสงปิ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

EFFECTS OF ORGANIZING LOCAL CURRICULUM TO ENHANCE CENTRAL THAI
FOLK SONG CONSERVATION FOR NON – FORMAL EDUCATION STUDENTS
IN NONTHABURI PROVINCIAL OFFICE OF THE NON – FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION

Miss Ampika Sangpin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non – Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
สำหรับนักศึกษาจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
จากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

โดย

นางสาวอัมพิกา แสงปิ่น

สาขาวิชา

การศึกษานจากระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์)

อัมพิกา แสงปิ่น : ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก
ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
(Effects of Organizing local curriculum to Enhance Central Thai Folk Song Conservation
for Non-Formal Education Students in Nonthaburi Provincial Office of The Non – Formal
and Informal Education) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ. ดร. มนัสวาสน์ โกวิทยา, 329
หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
สำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด
นนทบุรี (2) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของ
นักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มี
ต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้าน
หลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน และนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับ
นักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
ระยะที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้วิจัยได้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ดำเนินการตามแนวคิดการ
พัฒนาหลักสูตรรากหญ้าของ Tabá (1962) 7 ขั้นตอน มีองค์ประกอบหลัก 4 ข้อ คือ 1.
วัตถุประสงค์ 2. เนื้อหา 3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4. ประเมินผล
2. ระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม
หลักสูตรมีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05
3. กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านอยู่ในระดับมาก

ภาควิชา การศึกษาดลอดชีวิต.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2554..

5283475727 : MAJOR NON – FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : LOCAL CURRICULUM / THAI FOLK SONG CONSERVATION / NON – FORMAL STUDENTS IN NONTHABURI PROVINCIAL OFFICE OF THE NON – FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

AMPIKA SANGPIN : EFFECTS OF ORGANIZING LOCAL CURRICULUM TO ENHANCE CENTRAL THAI FOLK SONG CONSERVATION FOR NON – FORMAL EDUCATION STUDENTS IN NONTHABURI PROVINCIAL OFFICE OF THE NON – FORMAL AND INFORMAL EDUCATION. ADVISOR : ASST. PROF. MANASWAS KOVITAYA, Ph.D., 329 pp.

The purpose of this research were (1) to develop local curriculum to conserve central Thai folk song for non – formal students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education. (2) to experiment the local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education. (3) to study participants' satisfaction toward the organizing local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education. Populations of this research were local curriculum experts. The research was divided into 3 steps : 1. Development of local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education. 2. Experiment local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education. 3. Studying participants' satisfaction toward the organizing local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education.

The research findings were as follows :

1) The processes of developing local curriculum to enhance central Thai folk song conservation for non – formal education students in Nonthaburi provincial office of the non – formal and informal education based on Taba (1962) grass – root curriculum 7 procedures consists of object content organization of learning experiences and evaluation.

2) The Score of knowledge skill and attitude increased higher than the prior experimental with statistic significant at level of .05

3) The experimental group was satisfied with the activities at high level.

Department : Life Long Education..... Student's Signature

Field of Study : Non – Formal Education..... Advisor's Signature

Academic Year : 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ ดร.เกลิยว เสรีจกิจ อาจารย์ วรรณภา แก้วกว้าง และอาจารย์ภาณุพงษ์ นิลพฤษ์ ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจ แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.เกลิยว เสรีจกิจ อาจารย์ วรรณภา แก้วกว้าง อาจารย์ ศรีนวล ขำอาจ อาจารย์ ยุพา ปรีชานุกูล และ อาจารย์วิลาวัลย์ สฐิตะธรรมานนท์ ที่กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ ผู้อำนวยการ กมล ตริมิตร อาจารย์ กาญจนา สุขประเสริฐ และอาจารย์ เริง กองแก้ว ที่กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา และความสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ศรีนวล ขำอาจ และอาจารย์ พัชรี วิมลศิลป์ ที่สละเวลามาร่วมงานเสวนา และให้ความรู้ รวมทั้งสถิติการแสดงผลการดำเนินงาน ทำให้การจัดกิจกรรมในการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอไทรน้อย ที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณและแสดงความอาลัยถึง อาจารย์ ปรีชา เขี่ยมสักขี ที่สละเวลามาให้สัมภาษณ์ และเป็นแหล่งข้อมูลในการวิจัยให้แก่ผู้วิจัย ซึ่งปัจจุบันอาจารย์ ปรีชา เขี่ยมสักขี ได้เสียชีวิตแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอแสดงความอาลัยอย่างสุดซึ้งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน รุ่นพี่ รุ่นน้อง เพื่อนๆ สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โรงเรียน นวมินทราชินูทิศ หอวังนนทบุรี รุ่น 5 และบุคคลสำคัญทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ให้การช่วยเหลือ และสนับสนุนงานวิจัยในทุกๆ ด้านแก่ผู้วิจัย ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ นาวาอากาศเอก ปรีดา แสงปิ่น บิดาของผู้วิจัย นางวัชรี แสงปิ่น มารดาของผู้วิจัย และญาติพี่น้องทุกคนที่ได้ให้ความรัก ความห่วงใย คอยช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ รวมถึงการเป็นกำลังใจ และแรงผลักดันอันสำคัญของผู้วิจัยในการศึกษาเล่าเรียน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	14
วัตถุประสงค์.....	14
สมมติฐานการวิจัย.....	14
ขอบเขตการวิจัย.....	15
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	15
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	17
1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	17
1.2 ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	19
1.3 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	22
1.4 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	25
1.5 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	26
1.6 ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	33
1.7 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่.....	37
ตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	40
2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	40
2.2 จุดเน้นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	41

2.3 ข้อคำนึงในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	42
2.4 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	42
2.5 ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	44
2.6 องค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	45
ตอนที่ 3 เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	49
3.1 ความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	49
3.2 ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	50
3.3 การแบ่งประเภทเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	52
3.4 เพลงพื้นบ้านภาคกลางประเภทต่างๆ.....	54
3.5 ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	59
3.6 คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	61
3.7 บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	65
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	68
4.1 ความหมายของการอนุรักษ์.....	68
4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	69
ตอนที่ 5 เยาวชน.....	73
5.1 ความหมายของเยาวชน.....	73
5.2 พัฒนาการของเยาวชนในแต่ละช่วงวัย.....	74
ตอนที่ 6 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	
จังหวัดนนทบุรี.....	83
6.1 ประวัติและความเป็นมาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย.....	83
6.2 ประวัติและความเป็นมาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	86
6.3 โครงสร้าง สำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย..	86
6.4 ข้อมูลนักศึกษากิจการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2 /2554.....	95
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	95

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน.....	95
7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	97
7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	99
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	101
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	103
ระยะที่ 1 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด นนทบุรี.....	103
ระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียน นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	128
ระยะที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัด หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	131
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	137
ตอนที่ 1 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด นนทบุรี.....	139
ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลง พื้นบ้าน เพื่อใช้โน้ตโน้ตวิจัยความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	139
ตอนที่ 1.2 ผลการสัมภาษณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลง พื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	141
ตอนที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียน นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	153

ตอนที่ 2.1 ผลของการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนออกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีนำเสนอค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบในการอนุรักษ์ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	153
ตอนที่ 2.2 ผลของการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนออกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีนำเสนอผลการเปรียบเทียบ คะแนนจากแบบทดสอบในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	156
ตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนออกระบบ สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัด หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	159
ตอนที่ 3.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนออกระบบ สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มี ต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	159
ตอนที่ 3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	163
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	164
สรุปผลการวิจัย.....	166
อภิปรายผลการวิจัย.....	181
ข้อเสนอแนะ.....	206
รายการอ้างอิง.....	208
ภาคผนวก.....	219
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	220
ภาคผนวก ข รายนามนักเรียนออกระบบ ศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอไทรน้อย.....	222
ภาคผนวก ค คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	224

ภาคผนวก ง หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด นนทบุรี.....	257
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บข้อมูล.....	301
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	329

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายงานจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน.....	10
2	ข้อมูลนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี การศึกษา 2 /2554.....	95
3	โครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลาง.....	112
4	โครงสร้างของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	117
5	โครงสร้างของแบบวัดทักษะการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	120
6	โครงสร้างของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	122
7	โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด นนทบุรี.....	127
8	กำหนดการการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของนักศึกษานอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	130
9	โครงสร้างของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใน เขตภาคกลางที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน.....	132
10	จำนวน และร้อยละของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน จำแนกตาม อายุ อาชีพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน.....	139
11	ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร.....	141

ตารางที่		หน้า
12	ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการกำหนดเนื้อหาของสาระของหลักสูตร.....	143
13	ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร.....	145
14	ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตร.....	147
15	โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....	149
16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	153
17	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	154
18	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดทัศนคติการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....	155

ตารางที่	หน้า
19	156
<p>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....</p>	
20	157
<p>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....</p>	
21	158
<p>การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....</p>	
22	160
<p>ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึง พอใจในการเข้าร่วมหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษา นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....</p>	
23	170
<p>โครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาค กลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี.....</p>	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีตนับพันปี ซึ่งจะพบเห็นได้จากมรดกวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น โบราณสถานต่างๆ ศิลปวัตถุ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ในขณะที่มรดกวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน ยกเว้นในภาพสลัก หรือเครื่องดนตรีบางชนิดก็น่าจะมีจุดกำเนิดมาในระยะเวลาเดียวกัน และเป็นส่วนที่สร้างความสุข ความรื่นรมย์ และสุนทรีย์ ให้แก่มนุษยชาติมาทุกยุคทุกสมัย มรดกทางวัฒนธรรมเชิง สุนทรียศาสตร์ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องหมายบ่งชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองทางสติปัญญาของคนในชาติ เป็นเอกลักษณ์ศักดิ์ศรี ซึ่งคนทั่วโลกในปัจจุบันต่างต้องการสงวนรักษาไว้ให้คงอยู่อย่างยาวนานที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550)

นับตั้งแต่ประเทศไทยปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรกรรม เป็นอุตสาหกรรม ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สาธารณสุข ซึ่งทั้งหมดเป็นโครงสร้างที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต สำหรับในมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม คือเป็นมิติของโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ที่สำคัญเนื่องจากเป็นมิติทางจิตใจ ซึ่งเป็นเสมือนสายใยที่หลอมรวมคนในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว กล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจที่ผูกกับรายได้ และวัตถุนิยมละเลยมิติทางจิตใจ ส่งผลให้คนในสังคมห่างเหินศาสนาที่ถือเป็นสถาบันใกล้ชิดกับคุณงามความดี และห่างเหินจากศิลปะที่ช่วยขัดเกลาให้คนมีความอ่อนโยน และสุนทรีย์ ซึ่งสุดท้ายส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และวัฒนธรรมในสังคม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) จึงทำให้คนไทยจำนวนมากขาดความเข้าใจเรื่อง ความหมาย และความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม แม้แต่ประชาชนในท้องถิ่นก็สูญเสียความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด และรกรากวัฒนธรรม (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง, 2536 – 2539 อ้างถึงใน ธนวุฒิ ตั้งสอนบุญ, 2548) ซึ่งหมายความว่ารวมถึงหน่วยที่เล็กที่สุดแต่แฝงอยู่ในทุกชุมชน นั่นคือ “บทเพลง” เนื่องจากเพลงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนอารมณ์ต่างๆ ให้ผู้อื่นได้ทราบ และให้ความบันเทิงใจแก่มนุษย์มาเป็นเวลานาน เพลงเป็นภาษาสากลอันยิ่งใหญ่ที่ปรากฏในสังคมมนุษยชาติมนุษย์ได้สร้างสรรค์เพลงตามอารมณ์สะท้อนใจ ตามแรงบันดาลใจ ผสมกับจินตนาการที่มีต่อชีวิต และธรรมชาติ เพลงจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญสำหรับชีวิต (พระครู

วินัยธรณรงค์ เขียวทอง, 2552) สอดคล้องกับทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของสิ่งที่เรียกว่าดนตรี หรือเพลง หรือศิลปะ การร่ำรำ ในจริยธรรม ว่าครั้งแรกสุดที่มนุษย์ยอมรับคุณค่า ก็เพื่อระงับความหม่นหมองของจิตใจ ระงับความพลุ่งพล่าน หรือความเครียดของจิตใจ ให้กลับสู่ภาวะปกติ ดังนั้นดนตรี หรือบทรำ หรือบทเพลงต่างๆ จึงมีความนุ่มนวล เยือกเย็น โดยเฉพาะบทเพลงดนตรี หรือทำรำของสังคมไทย แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามพวกตะวันตก ทั้งดนตรี เพลง ทำรำ ระบำต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นหวังผลเพื่อการช่วยทุกข์ทางเพศให้แรงขึ้น ไม่ใช่เพื่อหยุด เพื่อความลดไปสู่ปกติ (พุทธทาสภิกขุ อ้างถึงใน พระมหาบุญจิตร กนุตสิโล, 2550)

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่มีรูปแบบการแสดงออกโดยดนตรี เพลงพื้นบ้าน หมายถึง เพลงของชาวบ้านที่มีท่วงทำนอง การขับร้องแบบชาวบ้าน ใช้ถ้อยคำเรียบง่าย มักใช้ร้องเล่นโต้ตอบกันระหว่างหญิงชายในงานเทศกาล หรืองานรื่นเริงต่างๆ หรือประกอบกรงานอาชีพของคนในท้องถิ่น ซึ่งแต่ละชุมชนนั้น จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปตามบริบท และวิถีของพื้นที่นั้นๆ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาสภาพของสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจความเป็นอยู่ ค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้น ที่สะท้อนผ่านทางเนื้อหาของบทเพลง เนื่องจากเพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ กล่าวคือ ถ่ายทอดกันมาทางวาจา และการจดจำไม่มีการจดบันทึก ลักษณะเด่นอยู่ที่ความอิสระในการใช้ถ้อยคำสำนวนคมคาย มีความหมายลึกซึ้งอันเกิดจากความมีปฏิภาณไหวพริบ เพลงพื้นบ้านจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สะท้อนต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน โดยนักวิชาการ และกลุ่มศึกษาเพลงพื้นบ้านในประเทศไทยเรียกชื่อเพลงพื้นบ้านต่างกัน เช่น เพลงชาวบ้าน เพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีการพื้นบ้าน ฯลฯ แต่สำหรับภาษาอังกฤษชื่อเรียกดังกล่าวมีความหมายเดียวกัน คือคำว่า "Folk Songs" เมื่อวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ ได้รับผลกระทบจากการวิวัฒนาการของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็วตั้งข้อความข้างต้น ย่อมทำให้เพลงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นใกล้จะสูญหาย (ไฉน เลาะเงิน, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรณรงค์ เขียวทอง (2552) ที่นำเสนอสภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในประเด็นของวัยรุ่นสมัยใหม่ที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยขาดการเลือกสรรพิจารณา วัฒนธรรมไทย จึงถูกมองว่าเป็นของเก่าคร่ำครึไม่ทันสมัย ขณะที่งานวิจัยของ เฉลิมพล คนตรง (2552) พบว่า เพลงพื้นบ้านในปัจจุบันที่ได้รับความนิยมลดน้อยลงในประเด็นที่แตกต่างออกไป คือ กรณีของ ศิลปินพื้นบ้าน หรือพ่อเพลงแม่เพลง ซึ่งหมายถึง ผู้ร้อง ชาวบ้านภาคกลางเรียกผู้ร้องเพลงนำใน

เพลงได้ตอบฝ่ายชายว่า พ่อเพลง และเรียกผู้หญิงที่ร้องเพลงนำของฝ่ายหญิงว่า แม่เพลง ผู้ร้องคนแรกเรียกว่า คนต้น คนที่ร้องถัดไป เรียกว่า คนสองตามลำดับ (สุกัญญา ภัทรราชย์, 2532 อ้างถึงใน ไฉน เลาะเงิน, 2552) ซึ่งการที่ศิลปินพื้นบ้านเหล่านี้ลดจำนวนลงไปทุกขณะ เนื่องด้วยหลายสาเหตุ ทั้งเรื่องของการสิ้นอายุขัย ทั้งการเปลี่ยนอาชีพ และการไม่ได้รับการสนใจเท่าที่ควร

จากการศึกษาผลงานของ สุกัญญา ภัทรราชย์ (2540) พบว่าเพลงพื้นบ้านในประเทศไทยนั้นมีอยู่มากมายหลายประเภท เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กเล่น เพลงประกอบการเล่นเพลง ประกอบพิธี แต่ละประเภทมีปรากฏทุกท้องถิ่น แต่อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีการจำแนกเพลงพื้นบ้านตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เพลงพื้นบ้านในภาคเหนือ - ภาคอีสาน และเพลงพื้นบ้านภาคกลาง - ภาคใต้ สืบเนื่องมาจากภาคเหนือ และภาคอีสานมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน คือ มีประเพณีให้เสรีภาพแก่คู่หนุ่มสาวในการเลือกคู่อันเป็นโอกาสทำให้เกิดเพลงพื้นบ้านเช่นกัน และเพลงของทั้งสองภาคนี้ยังเป็นเพลงที่เน้นทำนอง โดยใช้เครื่องดนตรีประเภทดีด สี และเป่าประกอบ ในขณะที่เพลงของภาคกลาง และภาคใต้เป็นเพลงที่เน้นจังหวะใช้เครื่องดนตรีประเภทตี และมีบทลูกคู่ร้องรับเหมือนกัน ดังนั้นเพลงพื้นบ้านในแต่ละภาคจึงมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สัมพันธ์กัน โดยภาคที่มีอิทธิพลต่อภาคอื่นมาช้านาน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม คือภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางนั้นเป็นคู่อารยธรรมและอุดมไปด้วยเพลงพื้นบ้านหลากหลายชนิด นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านภาคกลางยังมีบทบาทสำคัญในสังคมไทยจากการร้องเล่นด้วยภาษากลางที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยนั้นๆ ผ่านทางบทเพลง ทำให้คนทั่วไปสามารถเรียนรู้วิวัฒนาการ และเข้าใจด้านต่างๆ ในประเทศไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้ (Chaihiranwattana, 2008)

จากการศึกษาผลการวิจัยของสามารถ จันทร์สุวรรณ์ และประทีปอินแสง (2546) พบว่า ปัญหา และอุปสรรคด้านการพัฒนา และการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมของเพลงพื้นบ้าน คือ

1. การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
2. การหลงใหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกที่เป็นสาเหตุให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป และกลายเป็นความหลงลืม และละเลยต่อศิลปวัฒนธรรมในที่สุด
3. การขาดองค์กร และงบประมาณที่เพียงพอในการสนับสนุน
4. สื่อมวลชนถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการค้ามากกว่าการนำเสนอ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม
5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมโดยตรงไม่มีโอกาสเผยแพร่ และแสดงผลงานอย่างพอเพียง
6. ระบบการศึกษาที่บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมไทยยังไม่ครอบคลุม และมีเอกภาพชัดเจน สอดคล้องกับ (สุชาติ แสงทอง, 2554 : ออนไลน์)

นำเสนอเกี่ยวกับสถานภาพของเพลงพื้นบ้านในสภาพปัจจุบันที่ทำให้เพลงพื้นบ้านมีสภาพที่เปลี่ยนไป และไม่สามารถอนุรักษ์ให้เพลงพื้นบ้านเป็นที่นิยมเหมือนในอดีตได้นั้น มีปัจจัย 2 ประการ คือ 1. ปัจจัยความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้การสืบทอดเพลงพื้นบ้านถูกลดความสำคัญลงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร และความบันเทิง ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ รวมทั้งอิทธิพลของแหล่งต่างๆ ทำให้ผู้คนหันไปสนใจสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ปัญหาของเพลงพื้นบ้านถูกส่งสมมาเป็นเวลานาน จนยากจะแก้ไขและอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้มีรูปแบบการแสดง และเป็นที่นิยมดังเดิมได้ และ 2. ปัจจัยด้านการศึกษา เนื่องจาก การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในท้องถิ่นละทิ้งความเป็นตัวตนของตนเอง และละเลยศิลปะพื้นบ้าน เพื่อดำรงชีวิตตามค่านิยมของสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ ปรีชา เอี่ยมสักชี และภาณุพงศ์ นิลพฤกษ์ เจ้าของคณะ ปรีชา - ภาณุพงศ์ ศิษย์หวังเต๊ะ โดยครูปรีชา เอี่ยมสักชี เป็นศิษย์รุ่นแรก ในปี พ.ศ.2523 และครูภาณุพงศ์ นิลพฤกษ์ เป็นศิษย์รุ่นที่สอง ในปี พ.ศ.2537 ทำให้ทราบว่าปัจจุบันเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้น เลือนหายไปหลายเพลงมาก หากกล่าวถึงชื่อเพลงที่ไม่คุ้นหู คนรุ่นหลังอาจไม่เคยแม้แต่ได้ยิน หรือ รู้จักด้วยซ้ำ ซึ่งเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ยังคงหลงเหลืออยู่ และกลุ่มพ่อเพลง แม่เพลงที่ยึดอาชีพการแสดงเพลงพื้นบ้านนั้นพยายามเผยแพร่ในท้องถิ่นของตนไม่ให้สูญหายไปพร้อมกับอายุขัยของครูเพลง คือ ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเกี่ยวข้าว และเพลงเรือ (ปรีชา เอี่ยมสักชี, ภาณุพงศ์ นิลพฤกษ์, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2553) จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ทำให้ทราบว่าปัจจัยทั้งสอง ปัจจัย มีผลต่อสถานภาพของเพลงพื้นบ้านอย่างมาก และควรได้รับการแก้ไข เนื่องจากอนาคตข้างหน้า ทั้งอาชีพการแสดงเพลงพื้นบ้านที่ขาดผู้สืบทอด และเพลงพื้นบ้านที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่ชนิด คงมีสภาพไม่ต่างจากเพลงอื่นๆ ที่สูญหายไปจากภาคกลาง เหลือไว้เพียงชื่อ และเอกสารที่พึงมีการรวบรวมไว้โดยการสอบถามจากความทรงจำของพ่อเพลง แม่เพลงรุ่นเก่าเท่านั้น

จากปัญหาที่นำเสนอไว้ข้างต้น ประกอบกับความกังวลใจของหลายๆ ฝ่ายที่มีต่อการสืบทอดเพลงพื้นบ้าน ซึ่งควรให้คนรุ่นหลังเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงต่อไปในอนาคต โดยปัจจุบันมีการนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านไว้ 2 ประการ คือ 1. แนวทางในการอนุรักษ์แบบ In - Situ Conversation เป็นแนวทางในการจัดการอนุรักษ์ในพื้นที่ซึ่งหมายถึง แนวทางการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ในชุมชนมีกระบวนการจัดการการดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของตนเอง โดยการเสริมสร้างให้ชุมชนมีกระบวนการจัดการการดำรงอยู่ของบทเพลงพื้นบ้านอย่างมีระบบ และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในการสำนักชุมชนและเกิดระบบการปะทะสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเน้นระบบการมีจิตสำนักชุมชนโดยแท้ 2. แนวทางในการอนุรักษ์

แบบ Ex – Situ Conversation เป็นแนวทางในการจัดการอนุรักษ์นอกพื้นที่ ซึ่งหมายถึงแนวทางการอนุรักษ์แหล่งพื้นบ้านนอกชุมชน โดยเป็นการจัดการอนุรักษ์ไว้ในสถานที่ของพื้นที่แต่ละจังหวัด หรือแต่ละภูมิภาค ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวอาจเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นๆ จัดให้มีการจัดเก็บระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถแสดงผลของงานศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนสังเคราะห์ข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวให้อยู่ในรูปแบบของวิชาการที่ระดับชาวบ้านพอจะรับรู้คุณค่าได้ และรูปแบบของวิชาการที่ระดับนานาชาติสามารถที่จะเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างดี (สุชาติ แสงทอง, 2554 : ออนไลน์)

จากแนวทางการอนุรักษ์ดังกล่าวที่มุ่งเน้นให้เกิดการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และการจัดการทางวิชาการ ดังนั้นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมต่อแนวทางการอนุรักษ์ทั้งสองประการนี้ คือ การศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถรวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรม ตั้งแต่รากฐานชีวิต และต่อเนื่องตลอดชีวิต คุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวเป็นปัจจัย และพลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศทุกด้านยิ่งสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ คุณภาพของประชาชนก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น การเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยคนสามารถรับการศึกษาได้จาก 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สนั่น เตชะนอก, 2550)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายการศึกษาดังนี้ การศึกษาหมายความว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานของวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากความหมายตอนหนึ่งจะเห็นได้ว่าสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสืบสานทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีการกำหนดความมุ่งหมาย และหลักการไว้ใน หมวด 1 มาตรา 7 ว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วย

ตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวการจัดการศึกษาตามหมวด 4 มาตรา 23 ว่าการจัดการศึกษาทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้เป็น (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการ ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จัก เลือกรวมภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่าง ชุมชน (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาคควรตอบสนอง ความต้องการของชุมชน และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษานอกระบบ และศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้ (2) การศึกษาตามอัธยาศัย (ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำ เทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551)

ด้วยเหตุนี้สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน จึงกำหนดนโยบาย และจุดเน้นการ ดำเนินงานสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปี บพ.พ.ศ.2554 เพื่อสนองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ดังนี้ นโยบาย ด้านการศึกษานอกระบบ ข้อ 1.4 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน (3) ส่งเสริมการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพของ กลุ่มเป้าหมาย และ 3. นโยบายด้านชุมชน 3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการความรู้ในชุมชนให้ เชื่อมโยงกับหลักสูตรต่างๆ ของ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อประโยชน์ใน การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ 4) ส่งเสริมให้มีขยาย และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนใน การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยให้มีการจัดทำและเผยแพร่สื่อเพื่อการดำรงรักษา และถ่ายทอดองค์ ความรู้ชุมชน 5) พัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2554)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน และนโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนที่มุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในชุมชน จึงทำให้เกิดหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นไปตามหลักการ และปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในระบบ เพื่อให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้สถานศึกษาที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษานั้นๆ (อภิชาติ จีระวุฒิ, 2553) โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการการศึกษาที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ซึ่งจัดทำโดยคณะบุคคลของสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผู้เรียน และชุมชน สังคมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองมีชีวิตรอยู่ในชุมชน สังคม อย่างมีความสุข ซึ่งต้องไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ และสิทธิมนุษยชน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนกล่าวได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นเกิดจากการที่ผู้เรียนและครูร่วมกันสร้างขึ้นตอนตามสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน หรือเรื่องที่เป็นปัญหาของสังคม หรือของผู้เรียนเองในขณะนั้น เนื้อหาที่เรียนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การจัดการกิจกรรมสาระพื้นฐานความรู้ และความสนใจของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน สอดแทรกเนื้อหาที่เป็นความรู้ทฤษฎีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนเพิ่มเติม ผู้เรียนจะสามารถสร้างความรู้ และสติปัญญาจากประสบการณ์เดิมของเขา การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว จะสอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องการจากสื่อที่มีอยู่หลากหลาย เช่น รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ หนังสือพิมพ์ ให้เกิดประโยชน์รวมทั้งภูมิปัญญา ชาวบ้านเรียนจากการปฏิบัติจริงตามความสนใจของตนเองมีผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (พัชรา พิมพ์ศิริ, 2546)

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้กับเยาวชนผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสืบสาน และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย แนวทางหนึ่งที่มีความเหมาะสม และนำมาใช้ในการวิจัยนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน เพราะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหนทางสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรแม่บทไม่อาจประมวลรายละเอียดสาระความรู้ของท้องถิ่นได้ทั้งหมด หลักสูตรท้องถิ่นนั้นจะสามารถปรับสภาพของผู้เรียนให้เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผลกระทบที่มีต่อท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ชีวิตจริงที่ใกล้ตัวก่อนที่จะไปเรียนรู้สภาพไกลตัว รู้จักและเข้าใจในท้องถิ่นของตน ซึ่งทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งยังสามารถบูรณาการทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และคงรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามดั้งเดิมเอาไว้ได้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ และกรมวิชาการ, 2539) โดยหลักสูตรที่จัดมีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย แต่ยังไม่มีหลักสูตร หรือเนื้อหาใดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโดยตรง (วรรณภา แก้วกว้าง, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2554) ซึ่งวิธีการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านประกอบด้วย 1. การบันทึกและการศึกษา 2. การถ่ายทอด และการเผยแพร่ และ 3. การส่งเสริมและการสนับสนุน (สุกัญญา ภัทรราชย์, 2528) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่กำลังจะสูญหายไป เนื่องจากกระแสความนิยมของวัฒนธรรมต่างชาติที่ทำให้เยาวชนไม่ให้ความสนใจ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องให้ความรู้แก่นักศึกษานอกระบบเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเหล่านั้น

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ.2551 โดยมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Taba (1962) เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba (1962) นั้น หมายถึงการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบด้านความคิด และความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) นั้น เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยขั้นตอนทั้งการวินิจฉัยความต้องการของสังคมและวัฒนธรรม และความต้องการที่ได้มาจากเนื้อหาวิชาการ ปรัชญา และทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนั้นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งแม้จะไม่ได้เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข แต่การอนุรักษ์เพลง

พื้นบ้านมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการส่งเสริม ปลูกฝังทัศนคติ และการสนับสนุนในการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับกระบวนการของ Taba (1962) ที่มีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม โดยมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การวินิจฉัยความต้องการ 2. กำหนดจุดประสงค์ 3. การเลือกเนื้อหาสาระ 4. จัดเนื้อหาสาระ 5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7. การประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในขั้นตอนที่ 6 กำหนดให้มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประเมินผลว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนั้นการส่งเสริมความสามารถเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอกระบบสามารถจัดกระทำได้โดยการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่บุคคลได้รับการเรียนรู้จากโปรแกรมศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ทักษะ ทัศนคติ โดยยึดความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผักผ่อนอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่คุณเรียนสนใจ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2546) เช่นเดียวกับ สุนทร สุนันท์ชัย (อ้างถึงใน อุดมเชยกิจวงศ์ 2534) ที่ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ นิยามของการศึกษาในทางสังคมวิทยา คือ การถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ความคิดที่ผู้ใหญ่กระทำต่อผู้เยาว์ เพื่อให้ผู้เยาว์มีความสามารถที่จะรับบทบาทของผู้ใหญ่ในอนาคต และ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2551) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสม และความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือ ชีวิต ชีวิต คือการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้พัฒนาตนเองได้มากที่สุด รู้จักใช้ความคิดตัดสินใจ รู้จักตั้งศักยภาพของตนออกมาใช้ให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยตนเองมีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

นักศึกษานอกระบบเป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาอยู่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษาของตน หรือเป็นบุคคลที่ไม่ได้เข้าศึกษาในระบบโดยมีสภาพความเป็นอยู่ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันมาก (นิพนธ์ สุขีนิ้ง, 2550) นอกจากนี้ นักศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีลักษณะนิสัยตามสภาวะดำเนินชีวิตไปอย่างเรียบง่าย ไม่ผูกพันกับภายนอก ซึ่งไม่เอื้อต่อการรวมเป็นกลุ่มก้อน หรือกลุ่มประโยชน์ และขาดอุดมการณ์ เนื่องจากความหลากหลายทั้งด้านเพศ อายุ และการประกอบอาชีพ

สอดคล้องกับรายงานจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน โดยจำแนกตามอายุ ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) โดยรายงานจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 รายงานจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกระบบโดยจำแนกตามอายุ ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553)

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนนักศึกษานอกระบบ (คน)
0 – 15 ปี	3,035 คน
16 – 20 ปี	5,064 คน
21 – 25 ปี	2,752 คน
26 – 30 ปี	1,882 คน
31 – 40 ปี	1,959 คน
41 – 50 ปี	646 คน
51 – 60 ปี	123 คน
มากกว่า 60 ปี	14 คน
รวม	15,475 คน

ที่มา : จำนวนนักศึกษานอกระบบทั่วประเทศ จำแนกตามกลุ่มอายุ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553 : ออนไลน์)

จากจำนวนนักศึกษานอกระบบที่จำแนกตามอายุ จะเห็นได้ว่ามีนักศึกษาอยู่ในช่วงอายุ 16 – 20 ปี มากที่สุด และเป็นช่วงอายุที่จัดอยู่ในกลุ่มของเยาวชน หรือวัยรุ่น ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว พ.ศ. 2545 – 2554 ที่กำหนดความหมายของเยาวชนไว้ว่า เยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี และมีความสำคัญตามเนื้อความตอนหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 กล่าวไว้ว่า เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์และวิถีชีวิตของประเทศไทยที่สมควรได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ และสอดคล้องกับพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกสมัยใหม่ได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยโดยไม่ขาดสาย ค่านิยม และปฏิบัติหลายอย่างที่เคยยอมรับกันตามประเพณี กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลก ผลกระทบของวัฒนธรรมแบบใหม่ได้แผ่อิทธิพลไปยังกลุ่มชนต่างๆ เป็นอย่างมาก แต่กลุ่มชนในสังคมที่กำลังไหลไปตาม

วัฒนธรรมตะวันตกในอัตราที่สูงนั้น กลับเป็น กลุ่มเยาวชน (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และเพ็ญศรี กาญจนมัย, 2525) ซึ่งได้รับผลกระทบทั้งด้านเจตคติ และพฤติกรรม ดังนั้นเพลงที่เยาวชนนิยมฟัง ย่อมแตกต่างจากคนรุ่นก่อนที่ยังคงตระหนัก และซาบซึ้งในความไพเราะของเพลงไทย ซึ่งหมายรวมถึงเพลงพื้นบ้านด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ ฐานะวัฒนา สุขวงศ์ (2548) วิจารณ์เกี่ยวกับ พฤติกรรมผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเยาวชนที่ต่อไปจะฟังเพลงไทยเดิมไม่เป็น หรืออาจไม่รู้แม้กระทั่งว่า เพลงไทยมีลักษณะอย่างไร เพราะเยาวชนจะเล่นแต่เกม และอินเทอร์เน็ต หรือส่วนใหญ่ไม่สนใจ เพลงพื้นบ้าน เนื่องด้วยจังหวะซ้ำไม่เร้าใจ และไม่สนุกเหมือนเพลงสมัยใหม่ (พระครูวินัยธรณรงค์ เขียวทอง, 2552) ซึ่งมีเยาวชนไทยเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในตลาดบริโภค เพราะเป็นผู้ซื้อที่มี อำนาจในการพร้อมจ่าย ทั้งผลงาน และสินค้าที่เกี่ยวกับศิลปิน รวมทั้งแต่งตัว และใช้ชีวิตภายใต้ วัฒนธรรมของชาตินั้นๆ เช่น ญีปุ่น และเกาหลี ซึ่งนำมาสู่การสร้างค่านิยมใหม่ที่ถ้าเยาวชนคนไหน ไม่ตามกระแส หรือไม่ทันสมัยก็จะกลายเป็นพวกเขยล้าหลัง หรือตกกระแส (จุฬารัตน์ มาเสถียร วงศ์, 2553) เช่นเดียวกับนักเรียนนอกระบบที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ และขาดความสนใจ ต่อเพลงพื้นบ้าน และไม่ทราบว่าเพลงพื้นบ้านมีลักษณะเป็นอย่างไร ทำให้ผู้ที่ชมเพลงพื้นบ้านมี แต่ผู้ที่มีอายุเกิน 30 ปีขึ้นไปเท่านั้น ส่วนกลุ่มเยาวชนที่ชมเพลงพื้นบ้านจะมีอยู่น้อยมาก หรือแม้ว่า จะมีโอกาสได้ชมเพลงพื้นบ้านก็มักจะไม่เข้าใจ หรือไม่เข้าใจเนื้อหา ดังนั้นสื่อพื้นบ้านส่วนใหญ่จึง กลายเป็น สื่อของผู้อาวุโส และขาดการสืบทอดทั้งในด้านของศิลปิน และที่สำคัญ คือการสืบทอด ต่อเนื่องของผู้ชม ซึ่งตามหลักการด้านนิเทศศาสตร์ ถือเป็นปัญหาที่ใหญ่กว่าการสืบทอดฝ่ายผู้ส่ง สารเสียอีก (กาญจนา แก้วเทพ, 2549) ดังนั้นการศึกษาสำหรับเยาวชนจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ สามารถรับรู้ และเข้าใจความเป็นไปของสังคมด้วยความ อยากรู้อยากเห็น เหมาะสมกับการปลูกฝัง เจตคติ ค่านิยม และจิตสำนึกซึ่งนำไปสู่สิ่งดีงามต่อ สภาพแวดล้อม สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ (ณริศรา พุกษะวัน, 2547) ดังนั้น การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางควรเริ่มต้นจากเยาวชนในเขตภาคกลางเป็นหลัก เพื่อให้ เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกต่อศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นอกระบบที่ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่

ภาคกลางเป็นภาคที่มีจังหวัดทั้งสิ้น 21 จังหวัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งกรมการ ศึกษาออกโรงเรียน (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาคกลางว่า แต่ละจังหวัดในภาคกลางจะมี ความคล้ายคลึงกันในเรื่องความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และการดำเนินชีวิต เนื่องจาก ไม่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้านเหมือนจังหวัดในภาคอื่นๆ (นัชกร ลับบัวงาม, 2540) โดย จังหวัดในภาคกลางที่มีความคล้ายคลึงกับกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ จังหวัดนนทบุรี เนื่องจาก

จังหวัดนนทบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 20 กิโลเมตร ประกอบด้วยอำเภอทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย และอำเภอไทรน้อย โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และแต่เดิมประชาชนที่อพยพมาจากทั่วทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของจังหวัดในบางอำเภอยังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจ โดยมีการจัดสรรที่ดิน และก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก จึงอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครด้วย (สำนักงานจังหวัดนนทบุรี, 2555 : ออนไลน์)

จากการสัมภาษณ์ กาญจนา สุขประเสริฐ และเริง กองแก้ว เจ้าหน้าที่หน่วยศึกษานิเทศของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีพบว่า จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีทั้งความเป็นเมือง และชนบท แต่ปัจจุบันความเป็นชนบทเหล่านั้นเริ่มลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการขยายความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ฐานเศรษฐกิจจากกรุงเทพมหานครสู่ปริมณฑล ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปัจจุบันไม่มีความเด่นชัดเท่ากับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนนทบุรีที่เคยโดดเด่นในอดีตจึงเริ่มซบเซาลง และขาดคนสนใจในที่สุด เช่น วงปี่พาทย์มอญ การรำหน้าศพ และเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี (กาญจนา สุขประเสริฐ, เริง กองแก้ว, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2555) สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ กมล ตริ่มรรค ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางกรวย ที่กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีต้นกำเนิดมาจากการประกอบอาชีพ เช่น การทำนา และการสัญจรทางน้ำ แต่ปัจจุบันสวนและไร่นาได้กลายสภาพเป็นหมู่บ้านจัดสรร บริษัท และโรงงานต่างๆ ไปจนหมด จึงทำให้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนนทบุรีเหลือเพียงการรำมอญ การแหงหยวก ของชุมชนเชื้อสายมอญในเกาะเกร็ดเท่านั้น ซึ่งทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปากเกร็ด เล็งเห็นความสำคัญ และได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการรำมอญ และการแหงหยวกนี้ไว้เป็นหลักสูตรเพิ่มเติม นอกจากหลักสูตรแกนกลาง เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพียงหลักสูตรเดียว (กมล ตริ่มรรค, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2555) หลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในปัจจุบันจึงเน้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทักษะชีวิต และเทคโนโลยี เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นมีการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่ถูกจัดอยู่ในวิชาภาษาไทยของหลักสูตรแกนกลางเท่านั้น นักศึกษานอกระบบ ก็ไม่ได้ให้ความสนใจ และละเลย

ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมแขนงนี้ เนื่องจากทุกคนสนใจเพียงการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพ และการดำรงอยู่ในสังคมเท่านั้น (กมล ตริมรรค, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2555)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ 15 -25 ปี หรือเป็นเยาวชนเนื่องจากการสืบค้นข้อมูลพบว่ามีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับเยาวชนที่ศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นาง เกลียว เสรีจกิจ ที่กล่าวว่าที่วิทยาลัยนาฏศิลป์มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน แต่ไม่เป็นที่แพร่หลาย และใช้อยู่ในวงจำกัด (เกลียว เสรีจกิจ, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2554) นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ยังไม่มีผู้ใดพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นาย ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่กล่าวว่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีไม่ได้มองว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเอกลักษณ์ของนนทบุรีเนื่องจากมองที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เช่น พ่อเพลงแม่เพลงอาศัยอยู่ที่จังหวัดใดก็จะคิดว่าเป็นของจังหวัดนั้นๆ เป็นต้น และคิดว่านักเรียนนอกระบบเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพ มากกว่าการสืบทอดทางวัฒนธรรมจึงทำให้ไม่ได้มีการส่งเสริม และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นหากมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ก็จะเป็นเหมือนการเติมเต็ม เนื่องจากการตื่นตัวในการเข้าสู่อาเซียนนั้น ส่วนหนึ่งที่ต้องส่งเสริม และคงไว้ คือการรักษาวัฒนธรรม เพื่อทำให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น และนำไปเผยแพร่สู่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อื่นๆ ได้ต่อไป (ดิศกุล เกษมสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2555) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้การพัฒนาหลักสูตรของ Tabá (1962) เนื่องจากเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองของความต้องการของผู้เรียนตามความเชื่อว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานที่ต่างกัน รวมทั้งสนองความต้องการและความจำเป็นของสังคมด้วย และผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้นักเรียนนอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ได้เข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้วิจัยจัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

คำถามวิจัย

1. หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี มีลักษณะอย่างไร
2. ผลของการทดลองหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างไร
3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

สมมติฐานการวิจัย

หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีจะส่งผลดังนี้

1. นักเรียนอกระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษานอกระบบ ที่เป็นนักศึกษาของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8,361 คน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี, 2554) และ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3. เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมประกอบด้วย 1. ประวัติและลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. บทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Tabá (1962)

การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน หมายถึง การทำนุบำรุง รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของมนุษย์ เพื่อให้ไม่สูญเสียดั้งเดิม และรูปแบบของเผ่าพันธุ์ เช่น การเรียนรู้ การสืบทอด และการปกป้อง โดยสามารถสร้างแนวทางได้ด้วยตนเอง

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านในภาคกลางร้องเล่นกัน โดยมีแบบการร้อง ทำนองเพลง เนื้อร้อง และโอกาสของการร้อง ได้แก่ ลำตัด, เพลงช้อย, เพลงอีแซว, เพลงเรือ และเพลงเกี่ยวข้าว

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Tabá (1962) ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การวินิจฉัยความต้องการ 2. กำหนดจุดประสงค์ 3. การเลือกเนื้อหาสาระ 4. จัดเนื้อหาสาระ 5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7. การประเมินผล

นักศึกษานอกระบบ หมายถึง บุคคลที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษานอกระบบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และเป็นนักศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยเป็นเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 – 25 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในท้องถิ่นของตน
2. ทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
3. ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป
4. ส่งเสริมให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษานอกระบบ
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย หรือโรงเรียนต่างๆ นำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการฝึกอบรมนักศึกษานอกระบบในพื้นที่ต่างๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลาง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยโดยได้ทำการ รวบรวมสาระสำคัญนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ตอนที่ 3 เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ตอนที่ 5 เยาวชน

ตอนที่ 6 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือการศึกษานอกโรงเรียน (Non-formal Education) แต่เดิมใช้คำว่า การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เพราะเป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่พ้นวัย เรียนไปแล้ว ผู้ที่ทำงานแล้ว และผู้สูงอายุ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545) แต่ปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายที่รับ บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่ได้มีเพียงผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่ ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียน เนื่องด้วยการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถเข้าถึงความต้องการของแต่ละบุคคล มีกิจกรรมการศึกษาที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ต่อยอดในการทำงาน แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมทักษะทางด้านอาชีพและพัฒนาความรู้เฉพาะทางเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นในทุกประเทศ เพราะการศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อคนก้าวพ้นโรงเรียน หรือการศึกษามีได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม เพศ หรือวัย หากแต่การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการและสนใจสามารถเข้าเรียนได้ตามความจำเป็น และด้วยเหตุนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเกิดขึ้นและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง และได้รับความสนใจมากขึ้น ดังที่หลายคนเรียกว่าเป็นความคาดหวังใหม่ทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถจัดบริการให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อตอบสนองของความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างทั่วถึง (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2549)

คำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นไม่มีการกำหนดความหมายที่ตายตัว ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีจำนวนมากและหลากหลาย หากกำหนดเพียงนิยามเดียวให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังในการกำหนดคำนิยามเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด หากใช้มิติต่างๆ ซึ่งเป็นบริบทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็อาจอธิบายได้ใน 6 มิติ (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2549) คือ

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. หลักสูตรที่เป็นทางเลือกหลากหลายและยืดหยุ่น
3. มีความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองของผู้เกี่ยวข้อง
4. มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
5. เรียนแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที
6. มีโครงสร้างเข้มนวดน้อยกว่าโรงเรียน

สำหรับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาในประเทศไทย และต่างประเทศให้นิยามไว้มากมาย ดังนี้

ปฐม นิคมานนท์ (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ละบุคคลจะสนใจ

รัตนา พุ่มไพศาล (2530) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่มีขาดโอกาสทางการศึกษาที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนภาคปกติเป็นการศึกษาที่จัดให้กับประชาชน เขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตาม

ความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า “การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักความคิดการตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่ทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น” ดังนั้นจึงเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดเพื่อคนทุกคนในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2533) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจและแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

อาชัญญา รัตนอุบล (2540) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคลหน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยยึดหลักการที่เป็นการสนองความต้องการความสนใจและแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น

อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อุ้นตา นพคุณ (2546) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมหรือโครงการใดๆที่สถาบันต่างๆในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า เป็น

การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) มาตรา 4 กล่าวถึงความหมายของการศึกษานอกระบบว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบหลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาการเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการ และศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

Coombs (1974) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะจัดเป็นเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่นๆเพื่อบริการกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

Knowles (1984) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ต่างๆกันสามารถสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลที่สนใจ ศึกษาหาความรู้ในด้านการศึกษา การฝึกอาชีพและความรู้ทั่วไป ตามที่สถาบันหรือองค์กรต่างๆที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพิ่มทักษะความรู้ และฝึกอาชีพที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพและประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน

1.2 ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อุ้นตา นพคุณ (2546) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักเสรีนิยม (Liberal) มีความเชื่อพื้นฐานคือ ความรู้ คุณคุณธรรมและเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ สามารถเลือกแนวทางต่างๆ ในการดำรงชีวิต หากแต่เสรีภาพดังกล่าวควรมีพื้นฐานอยู่บนเหตุและผล การศึกษามีหน้าที่อนุรักษ์และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และอารยธรรม การจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาสำนักเสรีนิยมใช้วิธีการบรรยายประกอบการซักถาม อภิปรายระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองและการทบทวนเนื้อหา มีการนำปรัชญาสำนักเสรีนิยมไปใช้ในการศึกษาทั่วไป การศึกษาวิชาสามัญ การศึกษาพื้นฐาน ห้องสมุดประชาชน การศึกษาต่อเนื่อง เป็นต้น

2. ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักพัฒนาการ (Progressive) มีความเชื่อพื้นฐานในการให้ความสำคัญด้านความแตกต่างของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ การศึกษาต้องสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของผู้เรียนได้ ใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตและการศึกษามีขึ้นเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม มีการนำปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักพัฒนาการมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาต่อเนื่อง อาชีวศึกษา โดยการศึกษาความต้องการ ปัญหาของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมและในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาโปรแกรม

3. ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักพฤติกรรมนิยม (Behaviorist) มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หากมีการปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นการศึกษาประเภทพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และมีการประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีการนำปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนที่ส่งเสริมผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง หรือชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) ด้วยชุดวิชา การศึกษาทางไกล การฝึกสายอาชีพ การฝึกทักษะ การฝึกสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักพฤติกรรมนิยมนี้จะสนใจพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น มุ่งที่จะควบคุม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยการควบคุมและดัดแปลงสิ่งแวดล้อม

4. ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักมนุษยนิยม (Humanist) ให้ความสำคัญที่ผู้เรียน เน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอารมณ์ ความรู้สึก การเห็นคุณค่าในตนเอง การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เป็นมิตร มีการนำปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักมนุษยนิยมมาใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning)

5. ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักปฏิรูปนิยม (Radical) เชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการสอนแบบมีนวัตกรรมสำนึก (Conscientization) เพื่อให้ผู้เรียนหลุดออกจากวัฒนธรรมเจียบและการท่องจำแบบไม่มีการคิด ไตร่ตรอง การนำปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนสำนักปฏิรูปนิยมมาใช้ในการจัดการสอนให้รู้หนังสือและพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนที่ต้องการให้เกิดความเข้มแข็ง ดังนั้นนักพัฒนาโปรแกรมที่จะนำปรัชญาสำนักปฏิรูปนิยมจะต้องเป็นผู้ที่ต้องการให้เกิดการกระทำในสังคม (Social Action) และมีความชำนาญในการสอนที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์และบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคมวิทยา

1.3 แนวคิดการศึกษาของระบบโรงเรียน

ในส่วนของแนวคิดการศึกษาของระบบโรงเรียน นักการศึกษาได้ให้ความหมายเอาไว้หลายท่านดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนนั้นเป็นการมุ่งผลิตเพื่อพัฒนาประชากร ทั้งนี้เพราะเป้าหมายสุดท้ายในการพัฒนา คือ มุ่งให้ประชาชนมีความสุขอยู่ดีกินดี โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เน้นเรื่องการพึ่งพาตนเองของสังคมเน้นความร่วมมือในการพัฒนา เน้นอิสระในการตัดสินใจเลือก นั่นก็หมายถึง การยอมรับนับถือในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคล

สุรกุล เจนอบรม (2541) กล่าวว่า การศึกษาของโรงเรียนปัจจุบันได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อฝึกอบรมให้ผู้เรียนเป็น “คนคิดเป็น”
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือในการเสาะแสวงหาความรู้ต่อไป
3. เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะและทักษะที่จำเป็นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม
4. เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามซึ่งเป็นมรดกของชาติ

ปฐม นิคมานนท์ และคณะ (2543) กล่าวว่า กิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนมีความเป็นทางการน้อยกว่า หรือมีความยืดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้วยเหตุนี้การศึกษานอกโรงเรียนจึงมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว มีความอ่อนตัว และคล่องตัวมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งลักษณะที่เป็นทางการน้อยหรือมีความยืดหยุ่นมากนี้เองถือได้เป็นข้อได้เปรียบ

ของการศึกษานอกระบบ โดยลักษณะแห่งความยืดหยุ่นของการศึกษานอกระบบที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน เนื้อหาส่วนใหญ่จะถูกแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ ให้เหมาะสมกับเวลา ความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน โดยอาจจัดหลักสูตรสั้นหรือยาวก็ได้ ซึ่งคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบยังสามารถเปิดสอนในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น เวลาเช้า กลางคืน หรือเปิดสอนวันหยุดเพื่อเอื้อต่อผู้เรียน

2. ความยืดหยุ่นด้านสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบไม่ได้เจาะจงแน่นอนว่าจะต้องทำการสอนในโรงเรียนเสมอไป อาจจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน หรือจัดในสถานที่อื่นก็ได้ตามความเหมาะสม หรือแล้วแต่ความสะดวกเท่าที่สามารถหาได้ ทำให้สถานที่เรียนของการศึกษานอกระบบจึงจัดได้หลายสภาพ ตามความสะดวก และตามลักษณะของกิจกรรม

3. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้เรียน การศึกษานอกระบบเป็นการจัดบริการให้แก่บุคคลหลายช่วงวัย ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยอาจจัดขึ้นเพื่อบุคคลช่วงวัยใดช่วงวัยหนึ่งเฉพาะหรืออาจไม่จำกัดช่วงวัยก็ได้

4. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้สอน การเรียนการสอนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่จะใช้ผู้สอนที่หลากหลาย อาจเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพแขนงต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นครูที่สอนเป็นประจำในหน่วยงานนั้น

5. ความยืดหยุ่นด้านวิธีเรียน การศึกษานอกระบบมีการใช้วิธีการสอน วิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้น อาจเรียนผ่านสื่อต่าง ๆ หรือเรียนที่บ้านก็ได้

6. ความยืดหยุ่นด้านผู้จัดบริการ องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้บริการการศึกษานอกระบบมีความหลากหลาย นับตั้งแต่องค์กรที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรง หน่วยงานอื่น หรือเอกชนก็สามารถจัดได้

7. ความยืดหยุ่นด้านระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กิจกรรมการศึกษานอกระบบจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบอย่างหลวม ๆ ไม่ตายตัว ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสมควรด้วยเหตุและผล นอกจากนี้ยังต้องอยู่บนพื้นฐานที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่นำปรัชญาหลายปรัชญามาประยุกต์ผสมผสาน ซึ่งปรัชญาต่างๆที่นำมาเป็นหลักได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาคน การนิยาม มนุษยนิยาม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา โดยหลักการจัดการศึกษานอกระบบยึดหลักการ ดังต่อไปนี้

1. ความครอบคลุมทั้งถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
3. การเปิดโอกาส สร้างโอกาส และขยายโอกาสทางการศึกษา
4. สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
5. การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือก
6. มีความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
8. จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
9. จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
10. สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย
11. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชน และชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
13. เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
14. เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้มาเป็นภาพของการร่วมเรียนรู้จากการดำเนินชีวิต และสภาพปัญหาจริง

ณัฐวุฒิ ตรีชัย (2547) กล่าวว่าปรัชญาและแนวคิดในการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้พื้นฐาน พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และรู้จักคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยปรับปรุงคุณภาพคนภายในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลก

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องอาศัยความเข้าใจในแนวคิด และปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้อง การศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองตามความสนใจ โอกาส และความพร้อม โดยสามารถกำหนด และเลือกเรียนได้อย่างเสรี ทั้งสถานที่ เวลา วิธีเรียน ผู้สอน ซึ่งมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความสะดวกทั้งผู้สอน และผู้เรียน

1.4 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ดังนี้

ทวีป อภิลิทธิ (2523) ให้วัตถุประสงค์การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ และมีนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า จะได้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม
2. เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยใช้เหตุผลและมีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น อันจะช่วยให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข
3. เพื่อให้ประชาชนที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในขั้นที่สูงขึ้น เป็นการสร้างภาวะแวดล้อมของการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องกันไป
4. เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาวิชาชีพ และเพิ่มเติมวิชาความรู้ในการประกอบอาชีพ ที่ตนปฏิบัติอยู่ หรือการที่จะเปลี่ยนอาชีพใหม่ตามความต้องการ อันจะเป็นประโยชน์ในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตน ของครอบครัว ของชุมชน และของประเทศ
5. เพื่อให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันของโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดจนมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชน
6. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น
7. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

อุดม เขยกิจวงศ์ (2523) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังนี้

1. ฝึกอบรมให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือในการเสาะแสวงหาความรู้ต่อไป
3. เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะ และทักษะ ที่จำเป็นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม
4. เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามซึ่งเป็นมรดกของชาติ

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2529) กล่าวว่า ความมุ่งหมายโดยทั่วไปของการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็คือ เพื่อการบริการและช่วยให้ประชาชนสามารถปรับชีวิตให้เข้ากันได้ หรือผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยบริการในรูปแบบต่างๆ กัน ตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายตามสภาพท้องถิ่นหรือตามสถานการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้ในสิ่ง

ต่างๆก็ย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้นๆ สังคมที่ไร้ความก้าวหน้าจึงจำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะเกื้อกูลกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ยุคนี้จึงเป็นยุคของการผสมผสานระหว่างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งเทคโนโลยีควบคู่กันไป สถาบันทางสังคมต่างๆ นอกเหนือจากสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนในวัยเรียนต่างๆ ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการให้การศึกษาในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้เยาว์ และผู้ใหญ่บ้าน วัด หน่วยงานของรัฐ และเอกชน อีกหลายประเภท รวมทั้งสถาบันสื่อมวลชนได้รับการกระตุ้นให้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพของประชากรมากยิ่งขึ้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่า เนื่องจากการศึกษาในระบบโรงเรียน หมายถึง การเรียนรู้จากธรรมชาติ สังคม หรือโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงหมายถึงความถึง วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น อายุผู้เรียน สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตาม โครงการหรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในแต่ละโครงการย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการร่วมมืออันดีระหว่างกลุ่มผู้เรียน หรือกลุ่มประชาชนในสังคมกับผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน นับตั้งแต่การวางแผนการศึกษา การประเมินความต้องการของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ การแสวงหาวิธีการ และทรัพยากร ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้นั้นๆ ด้วย

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปความมุ่งหมายและ วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ สังคม รวมถึงการสนองความต้องการ และความสนใจของแต่ละบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคม ซึ่งเนื้อหา และความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนการศึกษา และการประเมินผลร่วมกัน

1.5 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของ ประชาชนได้อย่างทั่วถึงจำเป็นต้อง

มีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2550)

สุมาลี สังข์ศรี (2539) ได้เสนอหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจความห่างไกล ฯลฯ ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือห่างไกล

3. การส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาและทุกช่วงชีวิต

4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ การศึกษาในระบบโรงเรียนจะไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุพื้นฐาน และความรู้เป็นต้น

5. สอนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมก็ควรให้แตกต่างกันไป

6. ความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินการตามเนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษาโรงเรียน ควรยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภทหลายสาขาแล้วเนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7. ความหลากหลายในรูปแบบ รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรจะมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน บางแบบอาจจะเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ทั้งเพศ วัย อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก

9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำ กัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา หรืออาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหา รู้จักหาวิธีแก้ปัญหา มาทดลองปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะกลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่น ๆ มาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง

11. นำผลการศึกษาในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในทันทีทันใด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบอาชีพและมีภาระต่อการทำงานมาก พวกเขาจะไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้เข้าไว้หลาย ๆ ปี จึงจะนำไปใช้เหมือนนักเรียนในโรงเรียน เขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงาน เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวันในทันทีทันใด

12. ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระรับผิดชอบต่อการทำงาน ต่อครอบครัวแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่มาเรียนก็ย่อมจะหายาก เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนจะจัดตามสถานที่ต่าง ๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ที่บ้านผู้เรียน วัด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และที่อื่น ๆ อีกทั้งเวลาเรียน ควรจะต้องให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย

สมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2547) ได้เสนอหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่ามี 6 ประการ คือ

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในตัวผู้เรียน ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบันนี้จะพัฒนาโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และในสิ่งที่ปัญหาของผู้เรียน เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาขึ้นนั้น เกิดประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียนมากที่สุด เมื่อผู้เรียนได้มาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันหรือสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตจริงได้ หลักสูตรที่สนองตอบต่อความต้องการ ต่อความสนใจ ย่อมจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ และตั้งใจที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนก่อน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ผู้เรียนยินดีที่จะเลือกเข้ามาร่วมเรียน การพัฒนาหลักสูตรโดยคำนึงถึงผู้เรียนจัดได้ว่าเป็นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

1.2 การวางแผนการสอน การจัดแผนการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกในสิ่งที่ต้องการศึกษาหาความรู้ ผู้เรียนอาจเลือกวิชาหรือชุดวิชาที่คิดว่าจะมีประโยชน์ต่อตัวเอง และเป็นวิชาที่พอใจ สนใจที่จะศึกษา และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดแผนการเรียนการสอนว่า ต้องการเลือกเรียนชุดวิชาใดวิชาหนึ่งก่อนหลัง หรือจะเรียนมากน้อยแค่ไหน ผู้สอนควรมีส่วนช่วยในเรื่องการแนะแนวทางว่าควรจะทำแผนการเรียนมากน้อยแค่ไหน สิ่งใดก่อนหลังส่วนการตัดสินใจควรเป็นของผู้เรียน หรือร่วมกันวางแผนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนน่าจะดีกว่าที่ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดแผนการเรียนการสอนแต่เพียงฝ่ายเดียว

1.3 การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น กิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด ส่วนตัวผู้สอนนั้นเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนเท่านั้น กลวิธีการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่การที่ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อเดี่ยว และสื่อประสม การเรียนการสอนจากกิจกรรมกลุ่มซึ่งอาจจะเป็นการอภิปรายกลุ่ม การระดมพลังสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การประชุมสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ ทักษะศึกษา

1.4 การประเมินการเรียนการสอน สิ่งหนึ่งที่ผู้เรียนทุกคนกลัวมากในการเรียนการสอน คือ การทดสอบ โดยเฉพาะผู้ใหญ่แล้วยิ่งกลัวการสอบมากกว่าเด็ก เนื่องจากผู้ใหญ่อาจมี

ประสบการณ์ในการสอบที่เคยผิดพลาดมาแล้ว หรือบางคนอาจมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี แต่เมื่อมาศึกษาเล่าเรียนแล้ว การสอบตกจะทำให้เกิดการเสียหน้าขึ้นได้ การประเมินการเรียนการสอนจึงต้องการให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการประเมินการเรียนการสอนของตนเอง โดยเฉพาะในเชิงให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความก้าวหน้าของการเรียนมากกว่าที่จะเห็นว่าเป็นการสอบได้สอบตก เพราะการศึกษานั้น หมายถึง ความเจริญงอกงาม ถ้าผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้แล้วก็จะเกิดความเจริญงอกงาม จึงน่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนแล้ว การเรียนการสอนจึงควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนการสอนเองหรือร่วมกับผู้สอน น่าจะเกิดผลดีมากกว่าที่ผู้สอนจะประเมินการเรียนการสอนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว

2. หลักสูตรที่เลือกได้ ผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนแล้ว ซึ่งอาจเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากระบบการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว หรืออาจเป็นผู้ที่ยังอยู่ในวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน แต่ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ หรือปัญหาทางภาวะส่วนตัวหรือครอบครัว ทำให้ศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ได้ กลุ่มผู้เรียนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงหลากหลายกว้างขวางมาก การที่จะมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือการมาร่วมศึกษาเล่าเรียน จะต้องเลือกในสิ่งที่สนใจ หรือในสิ่งที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ ดังนั้นหลักสูตรหรือสิ่งที่จัดให้แก่กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีมากพอที่จะให้เลือกได้ ดังนั้นหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องพัฒนาขึ้นตามแต่ละสภาพท้องถิ่นหรือตามสภาพของกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือต้องมีการศึกษาสำรวจสภาพความเป็นอยู่ดี สภาพความสนใจและสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มเป้าหมายแล้วนำมาวิเคราะห์พัฒนาเป็นหลักสูตร หรือมวลประสบการณ์ สามารถสนองตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนั้นหลักสูตรจะต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เป็นปัจจุบันทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่น แปรเปลี่ยนไปตามสภาพท้องถิ่น แปรเปลี่ยนตามกลุ่มเป้าหมายและแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

3. ความสัมพันธ์แนวราบ การเรียนการสอนในการศึกษาโดยทั่วไปในความรู้สึกรู้สึกคิดว่าต้องมีครู อาจารย์ กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้สอนหรือเป็นผู้บอกเล่า และมีนักเรียน นิสิต นักศึกษาเป็นผู้ฟัง ผู้ปฏิบัติตาม อันเป็นลักษณะความสัมพันธ์แนวตั้ง แต่การศึกษานอกระบบนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนควรจะมีความสัมพันธ์ในแนวราบ คือ ผู้สอนจะมีบทบาทในการช่วยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดการศึกษาในตัวเอง บทบาทของผู้สอนมิใช่แต่เพียงเป็นผู้บรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทนี้เรียกว่า บทบาทของผู้อำนวยความสะดวก

ในการเรียนรู้ อาทิเช่น ผู้สอนต้องการจัดกิจกรรมการป้องกันสิ่งเสพติด ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเล่าถึงเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งของสภาพสังคม เช่น การที่พ่อคลั่งยาบ้าทำร้ายคนในบ้านจนบาดเจ็บถึงตาย ซึ่งจะเป็นประเด็นให้ผู้เรียนอภิปรายกันถึงสภาพที่เป็นอยู่ในชุมชนของผู้เรียนเอง และแนวทางป้องกันยาเสพติด การจัดกิจกรรมเช่นนี้ ผู้สอนกับผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์กันที่มีบรรยากาศเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดี นอกจากนี้ผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่มีกับผู้สอนแล้วความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนก็จะเกิดขึ้นในทางที่ดีอีกด้วยและเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบเช่นเดียวกัน โดยความสัมพันธ์ในแนวราบก่อให้เกิดผลดีต่อศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ

1. สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สอนและผู้เรียน
2. สร้างเสริมบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้
3. สร้างเสริมให้เกิดแนวการศึกษาแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. สร้างเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
5. สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

4. การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งบริการแก่กลุ่มประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ และยังรวมถึงการบริการไปสู่ นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนด้วย จำนวนกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบจึงกว้างขวางมากมาย กระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ทั้งในเมือง นอกเมือง และที่ทุรกันดารห่างไกล การที่จะนำทรัพยากรจากรัฐแต่เพียงอย่างเดียวคงเป็นไปได้ยาก เพราะความจำกัดของงบประมาณและทรัพยากร คงจะลงทุนได้แต่เพียงบางกลุ่มท้องถิ่น แต่ความมุ่งหมายและปณิธานของการศึกษานอกระบบนั้นต้องการบริการการศึกษาให้กับทุกคนทุกพื้นที่ การจะกระทำดังกล่าวได้ความมุ่งหมายและปณิธานนี้ก็ต้องอาศัยทรัพยากรจากท้องถิ่น ไม่ว่าจะในด้านบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับการเรียนการสอน เหตุผลอีกประการหนึ่งในการพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น คือ ในท้องถิ่นนั้นมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ มีคุณค่าของท้องถิ่นควรเชิญชวนให้มาช่วยกันพัฒนาด้านการศึกษาให้มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ แก่คนในท้องถิ่นด้วยกัน และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่สำคัญในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ คือ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกตื่นตัวที่จะช่วยพัฒนาท้องถิ่นตนเอง และเป็น การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เจ้าของโครงการ ที่เข้ามาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จะทำให้เกิดการดำเนินการกันเอง จะทำให้การดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบในท้องถิ่นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยทรัพยากรของท้องถิ่นเอง

5. การใช้ประโยชน์ได้ทันที ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ไม่ได้ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอาชีพอยู่แล้ว แต่เข้ามาเพื่อเพิ่มเติมในความรู้ ประสบการณ์ หรือความชำนาญในบางสิ่งบางอย่าง ผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบต้องการสิ่งที่จะนำไปปฏิบัติได้ และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตต่อหน้าที่การงานทันที ทั้งในระหว่างที่ร่วมกิจกรรมหรือภายหลังที่ร่วมกิจกรรมไปแล้ว ดังนั้น กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กำหนดขึ้นมานั้นจึงต้องเป็นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ หรือความสนใจของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องพัฒนาขึ้นมาอย่างหลากหลายพอเพียงที่กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบจะเลือกศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรม การศึกษาได้ตามที่ต้องการ นอกจากนี้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้ทั้งเนื้อหาและการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

6. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น โครงสร้างของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างของการเรียนการสอน โครงสร้างสื่ออุปกรณ์ โครงสร้างการบริหาร โครงสร้างการประเมิน ควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึง และมีความยินดีพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยบรรยากาศที่มีความสุข สามารถที่จะศึกษาหรือร่วมกิจกรรมจนสำเร็จ โครงสร้างหลักสูตรควรมีหลักสูตรที่พัฒนามาจากความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ร่วมกิจกรรม และมีความหลากหลายที่คนสามารถเลือกได้ โครงสร้างการเรียนการสอนควรมี ความหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียน ผู้ร่วมกิจกรรมได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมีความสุข และได้รับความรู้ ประสบการณ์ โครงสร้าง สื่ออุปกรณ์ก็เช่นเดียวกันต้องเป็น สิ่งที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และควรเป็นสื่อประสมและมีความหลากหลายให้ผู้ที่จะ อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ โครงสร้าง การบริหารก็เช่นเดียวกันควรมีการยืดหยุ่น ไม่กำหนดแน่นอนว่าต้องมีการเรียนในห้องใด อาจารย์ใด เวลาเท่าใด นานเท่าใด แต่ควรจะมีจุดให้ยืดหยุ่นตามที่คุณสอนและผู้เรียนจะร่วมวางแผนกำหนดกัน และสุดท้ายคือเรื่องโครงสร้างการประเมิน ควรจะยืดหยุ่นตามกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่รู้หนังสือมาเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ อาจดู ระยะเวลาที่มาศึกษาหาความรู้เป็นตัวประเมินการผ่านหรือไม่ผ่านมากกว่าการสอบได้หรือสอบตก

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวว่า การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักการ ดังต่อไปนี้

1. หลักความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการและความแตกต่างของแต่ละบุคคล และชุมชน

2. หลักความต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เกิดจนตายเต็มศักยภาพและความสนใจ

3. หลักความเสมอภาคซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึง และรับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

4. หลักการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษา และหลักการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ภาคีเครือข่ายและสถาบันอื่นของสังคม มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

5. หลักการพัฒนาศักยภาพของกำลังคนและสังคมซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา และเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขันของประเทศ

จากความหมาย ปรัชญา แนวคิด หลักการ และประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นมีความยืดหยุ่น ทั้งผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา รูปแบบการเรียนการสอน บรรยากาศ สถานที่ และเวลา ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการ และการแก้ไขปัญหาของบุคคลได้มากกว่าการศึกษาในระบบเรียน นอกจากนี้ยังช่วยทำให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพภายในตนให้มีคุณภาพ และดีขึ้นอีกด้วย

1.6 ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แบ่งประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็นหลายด้าน ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้สรุปการจัดเนื้อหากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยแบ่งได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น

2. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบตามความต้องการในสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรมและหัตถกรรม

3. การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์ เพื่อการศึกษาตลอดจนหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

4. การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษา รักษาโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการ บริโภคศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

5. การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การปกครองในระดับต่างๆ องค์การประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเสียภาษีอากร การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นต้น

6. การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่าง หรืองานอดิเรก เช่น ดนตรี การละคร กีฬา พักผ่อน เป็นต้น

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อคนทุกเพศทุกวัย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องมีความหลากหลายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและมีความเหมาะสม ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545)

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทการศึกษาสายสามัญ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรู้ในการเขียนอ่าน การคำนวณเบื้องต้น การติดต่อสื่อสาร สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตหรือการศึกษาต่อ กิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่

1.1 การสอนอ่านเขียนให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือและผู้ลืมหนังสือ มีทั้งการสอนอ่านเขียนสำหรับประชาชนทั่วไป สำหรับชาวไทยภูเขา และประชาชนชาวไทยมุสลิม

1.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญระดับประถม มัธยมศึกษา และมัธยมปลาย ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นประถม มัธยมศึกษา และมัธยมปลาย ทุกระดับมีวิธีเรียนให้เลือกได้ 3 วิธี คือ แบบชั้นเรียน แบบเรียนด้วยตนเอง และแบบทางไกล

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทการให้ความรู้และทักษะอาชีพ เป็นการให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพสาขาต่างๆ เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงอาชีพที่ประกอบอยู่ หรือสร้างอาชีพใหม่ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ วิชาชีพที่เปิดสอนมีมากมายหลายสาขา ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมคหกรรม ศิลปกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างแอร์พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ ช่างยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้า อาหาร ขนม การเลี้ยงปลา การทำนาถุ้ง การทำเครื่องจักรสาน ฯลฯ การฝึกอบรมวิชาชีพนี้จัดโดยหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน สมาคม มูลนิธิเช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โรงเรียนฝึกอาชีพของเอกชน ฯลฯ โดยตัวอย่างของกิจกรรมฝึกอาชีพ มีดังนี้

2.1 การฝึกอาชีพระยะสั้น เป็นการให้ความรู้ทักษะวิชาชีพเบื้องต้น หรือให้ทักษะขั้นพื้นฐานในวิชาชีพสาขาต่างๆ อย่างมากมาย

2.2 การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจ ประชาชนที่มีความสนใจวิชาชีพเดียวกัน สามารถรวมตัวกันให้ได้ 15 คน แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนทราบเพื่อจะได้ติดต่อประสานเชิญผู้สอนมาฝึกอบรมให้ การอบรมในลักษณะนี้จะใช้เวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง

2.3 การฝึกอาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ป.อ.) เป็นการให้โอกาสแก่เยาวชนที่จบ ป.6 แล้วไม่ได้ศึกษาต่อ ได้ศึกษาสายสามัญควบคู่ไปกับการฝึกอาชีพในท้องถิ่น ใช้เวลาเรียน 3 ปีได้ประกาศนียบัตรเทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนต้น

2.4 การฝึกวิชาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จัดสำหรับผู้จบ ม.3 แล้วไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ให้ศึกษาทั้งวิชาสามัญและฝึกอาชีพ หรืออาจนำอาชีพที่ประกอบอยู่ มาเทียบโอนได้ใช้เวลาเรียน 3 ปีจบแล้วได้วุฒิ ปวช.

3. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทให้ความรู้ทั่วไปและข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เป็นการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพ กฎหมาย ศาสนา สิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ การศึกษาในลักษณะนี้ปัจจุบันเรียกว่า การศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่

3.1 การเชิญผู้สอนมาให้ความรู้

3.2 การให้ความรู้ ข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์

คอมพิวเตอร์

- 3.3 การจัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- 3.4 ห้องสมุดประชาชน
- 3.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.6 ศูนย์วิทยาศาสตร์
- 3.7 พิพิธภัณฑ์
- 3.8 ศูนย์กีฬาันทนาการ
- 3.9 สวนสมุนไพร
- 3.10 การจัดตั้งแหล่งความรู้ในลักษณะต่างๆ

Coombs and Ahmed (1974) แบ่งกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน (General Education) เพื่อให้ประชาชนในชนบทอ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้ นอกจากนั้นต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
2. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชีวิตครอบครัว (Family Education) เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตครอบครัว เช่น ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ การดูแลบ้านเรือน
3. การศึกษาเพื่อการปรับปรุงชุมชน (Community Development Education) เป็นการพัฒนาให้ประชาชนปรับปรุงชุมชนตนเองได้ ได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ให้ชุมชนมีการร่วมมือกัน ช่วยแก้ปัญหาในชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติ
4. การศึกษาเพื่อการอาชีพ (Vocation Education) เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ กิจกรรม ให้ประชาชนมีอาชีพ หรือเกี่ยวกับการประกอบการทางเศรษฐกิจ เช่น ฝึกอาชีพตัดผม เลี้ยงปลาสัตว์ การทอผ้า และแก้เครื่องยนต์ เป็นต้น

Caffarella (1994) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนให้มีพื้นฐานจากการศึกษาความต้องการและปัญหาของบุคคลและชุมชน เพื่อนำมา กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการ โดยลักษณะของโครงการต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และต้องช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนและของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของปัจเจกบุคคล
2. เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชีวิตได้

3. เพื่อเตรียมตัวสำหรับโอกาสในการทำงานในปัจจุบันและอนาคต
4. เพื่อช่วยองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงสังคม

จากความหมาย ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำเสนอข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา พัฒนา ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ คุณภาพชีวิต ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จนกระทั่งการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคม

1.7 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้มีการพัฒนามาจากพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ความเชื่อและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีหลักสูตร และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีแนวคิดที่สำคัญดังนี้

1. ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ มีคุณลักษณะและมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว ต้องการการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงอาชีพที่ทำอยู่ บางคนเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ยังมีพื้นฐานการศึกษาค่อนข้างต่ำ ต้องการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อการศึกษาต่อหรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต บางคนเป็นผู้นำของชุมชน ต้องการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ บางคนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น บางคนต้องการการได้รับการยอมรับจากสังคม นอกจากนี้บางคนอาจมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น ไม่มีเวลาเรียน ขาดความมั่นใจ เรียนรู้บางเรื่องได้ช้า ดังนั้นการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะเหล่านี้

2. การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดสาระและกระบวนการเรียนการสอน จะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีหลักสูตร ตามแนวทางการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ตลอดจนธรรมชาติการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น โดยใช้หลักการและศาสตร์การเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) รวมทั้งผู้สอนก็ต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่

3. การกำหนดสาระและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่และปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม การวิเคราะห์สภาพสังคม และการ

แก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่สร้างองค์ความรู้และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

4. ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และประกอบอาชีพได้ทันที ดังนั้น การจัดสาระและกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความรู้ ประสบการณ์ เป้าหมาย การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงธรรมชาติและคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

การสอนผู้ใหญ่จะต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากการสอนเด็ก โดยทฤษฎี Andragogy หรือ ทฤษฎีการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ จะเป็นหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าผู้ใหญ่แต่ละคนเป็นผู้ซึ่งมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงมีความต้องการและความสามารถที่จะเป็นผู้ชี้นำตนเองในการใช้ประสบการณ์เรียนรู้ ในการระบุนความพร้อมที่จะเรียนของตนเอง และจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองได้ ดังนี้ Knowles (1980)

1. มโนทัศน์ของผู้เรียน : ผู้เรียนมีบทบาทเปลี่ยนแปลงจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นเป็นผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้ ผู้สอนจึงมีหน้าที่ที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถชี้นำตนเองได้ตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

2. บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน : ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่ค่อยๆ สะสมมาตลอดชีวิต ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นแหล่งความรู้สำหรับการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนจะเข้าใจและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ได้มากกว่าการได้รับการบอกกล่าวจากผู้สอน วิธีการเรียนรู้จึงอยู่บนพื้นฐานของการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ การนำไปสู่การเรียนรู้ : ผู้เรียนจะเรียนรู้เมื่อรู้สึกว่าคุณต้องการที่จะเรียน การเรียนรู้ควรสนองความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการจะนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางบ้านหรือการทำงาน การเรียนรู้ควรจัดขึ้นเพื่อความต้องการของผู้เรียน และจัดลำดับตามความสามารถและความพร้อมที่จะเรียนของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนพยายามแสวงหาความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตปัจจุบันได้จริง โดยมองการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อใช้แก้ปัญหาได้ในทันทีทันใด การเรียนรู้จึงควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ประโยชน์อย่างทันทีทันใด

4. แนวทางการเรียน มุ่งที่จะนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์โดยทันทีในปัจจุบัน โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาที่ตนเผชิญอยู่

Knowles (1978) วิเคราะห์ไว้ว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นที่รู้จักและให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง เป็นเพราะอิทธิพลของกระแสความรู้และความคิดสองกระแสอันได้แก่ กระแสทาง

วิทยาศาสตร์และกระแสด้านศิลปศาสตร์ กระแสทางวิทยาศาสตร์ ได้ค้นพบว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ การศึกษาส่วนใหญ่เน้นเกี่ยวกับความสามารถในการเรียน ที่สำคัญผู้ใหญ่มีความสนใจและความสามารถที่แตกต่างจากเด็ก กระแสที่สองคือกระแสทางศิลป์ (artistic steam) ที่ โนลส์ ระบุว่าเป็นการหาความรู้ใหม่โดยการวิเคราะห์ประสบการณ์และการคิดทบทวนจนเกิดความรู้ใหม่สามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. เมื่อผู้ใหญ่ตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการ และความสนใจของตนเอง นั้นหมายถึง ผู้ใหญ่ถูกกระตุ้นให้พร้อมที่จะเรียนรู้แล้ว จุดนี้นั่นเองเป็นจุดเหมาะสมในการเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

2. ผู้ใหญ่มุ่งที่ให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรรู้ใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้

3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้ใหญ่คือประสบการณ์นั่นเอง นั้นหมายความว่าวิธีหลักในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่น่าจะเป็นการวิเคราะห์ และศึกษาประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้นเอง

4. ผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะชี้นำตนเอง (self-directing) ดังนั้นบทบาทของผู้สอนน่าจะเป็นการเข้าร่วมกระบวนการสืบค้นหา กับผู้เรียนผู้ใหญ่มากกว่าบทบาทผู้ถ่ายทอดเนื้อหาและวัดว่าผู้ใหญ่วิเคราะห์เนื้อหาเหล่านั้นเท่าใด

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ของผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้นตามอายุ นั่นคือในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใหญ่ควรรู้ให้ความสำคัญในการชดเชยในความแตกต่างของผู้เรียนผู้ใหญ่ไม่ว่าในด้านรูปแบบการเรียนรู้ ระยะเวลา สถานที่ และความเร็วช้าของกิจกรรมการเรียนรู้

จาก แนวคิด และหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความสามารถในการชี้นำตนเอง สามารถนำประสบการณ์เดิม มาเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในขั้นที่สูงขึ้นได้ โดยความรู้ดังกล่าวจะต้องเป็นประโยชน์กับชีวิตจริงไม่ว่าจะเป็นในด้านการดำรงชีวิต หรือการงานอาชีพ กล่าวคือจะต้องสนองตอบความต้องการ และนำไปใช้ได้ทันที ดังนั้นในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่นั้น จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งมีนักการศึกษาได้อธิบาย และให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

สุมิตร คุณากร (2523) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำประมวลการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน ซึ่งเป็นเอกสารหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนี้ โรงเรียนสามารถขยายและปรับหลักสูตรแม่บท โดยการจัดทำโครงการสอนที่ขยาย และปรับให้ละเอียดยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการจัดทำบันทึกการสอน ที่มีรายละเอียดที่เน้นการตอบสนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และสาระการเรียนรู้ต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น

รวีวรรณ ศรีคร้ามครัน (2525) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นการนำหลักสูตรมาพิจารณาเพื่อเลือกและปรับในส่วนที่เป็นสาระสำคัญให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยจัดทำเป็นโครงการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในท้องถิ่นนั้น ๆ

อรสา ปราชญ์นคร (2525) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาใช้ โดยการพิจารณาถึงลักษณะของท้องถิ่นเพิ่มเติม ทั้งนี้ เพื่อเน้นให้เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละท้องถิ่นและลักษณะของผู้เรียน รวมทั้งเป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

กรมวิชาการ (2536) กล่าวว่า หลักสูตรแม่บทได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสามารถจะพัฒนาตนเอง อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของตนได้ รวมทั้งจะทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนหรือสร้างจากหลักสูตรแกนกลาง ที่ปรับให้เข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียน ตามท้องถิ่นต่างๆ หรือสร้างจากเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นต้องสอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง เพื่อการปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีและข่าวสารข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัวและท้องถิ่นได้

หน่วยศึกษานิตเทศก์ (2541) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่ท้องถิ่นเพิ่มขยาย หรือเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท ซึ่งไม่ขัดต่อเจตนารมณ์และจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น

จากแนวคิดของนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงกล่าวได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และแผนการสอนที่ตรงตามความเหมาะสมของชุมชน และความต้องการของผู้เรียน โดยปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้บรรลุการเรียนการสอน และการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 จุดเน้นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกต่อนักเรียนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจสังคม ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงจุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีจุดเน้นที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระอันเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ควรศึกษาในเชิงลึกและกว้าง เพื่อจะให้ความรู้ความเข้าใจจนสามารถแก้ปัญหา และพัฒนาความเป็นอยู่

สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมของตนและท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ ทั้งช่วยให้มีความรักถิ่นไม่คิดอพยพไปจากท้องถิ่นของตนเอง

2. กระบวนการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่นเพื่อให้มีประสบการณ์ตรงได้พบเห็น ได้สัมผัส ได้กระทำจริง และมีส่วนร่วมในแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3. กระบวนการเรียนการสอน มุ่งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาช่วยอย่างใกล้ชิด เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และ ทรัพยากรมนุษย์

2.3 ข้อค้ำนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องค้ำนึ่งถึงปัจจัยในกาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหลายประการ ดังที่ ทศนี ศุภเมธิ (2535) ได้กล่าวถึง ข้อควรค้ำนึ่งถึงในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. ควรใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ โดยการสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ วิจัย
2. กระบวนการทำงานควรใช้แบบประชาธิปไตยและใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์
3. ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย
4. ต้องพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน
5. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ต้องวิเคราะห์และทดลองใช้เสียก่อนเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
6. ต้องมีการพัฒนาเอกสารหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตร
7. เน้นการใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
8. ครูและผู้บริหารเป็นผู้สร้างและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วยตนเอง

2.4 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ได้มีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 3 ระดับคือ ระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแต่ละระดับจะมีความแตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาในแต่ละระดับจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียนในการที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้

สังัด อุทรานันท์ (2527) ได้เสนอแนวทางโดยสรุปไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับจังหวัดเหมาะสมกับหลักสูตรประถมศึกษา เนื่องจาก ในแต่ละจังหวัดมีโรงเรียนจำนวนมาก และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบมาก ดังนั้น การดำเนินงานภายในจังหวัด ย่อมมีความสะดวกกว่าการ

ดำเนินงานระดับเขตการศึกษา ส่วนการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนนั้น เป็นการนำหลักสูตรมาปรับขยายก่อนนำไปใช้สอนจริงในห้องเรียน เป็นการสนองสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ทำให้การพัฒนาหลักสูตรระดับดังกล่าวนี้ มีความคล่องตัวและประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ต่อมาหน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่าเป็นลักษณะของการปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา การปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลาย การจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม และการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลักษณะดังกล่าวนี้สามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุญาตจากกรมวิชาการ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ไว้ในคู่มืออบรมครู แนวทางการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ. ศ .2533) และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 – 2 ไว้ดังนี้

การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

1.การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา การจัดทำคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่ การปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนี้สามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

2. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ใช้ภายในโรงเรียนที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งจะต้องขออนุญาตจากกรมวิชาการก่อนนำไปใช้

จากแนวคิดของนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ประกอบด้วย การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาการ

จัดทำคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่ การปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.5 ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าหลักสูตรท้องถิ่น เกิดจากการที่ผู้เรียน และครูสร้างขึ้นมาตามสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน หรือเรื่องที่เป็นปัญหาของสังคม หรือของผู้เรียนเองในขณะนั้นๆ เนื้อหาที่เรียนจึงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับเพศ วัย วุฒิภาวะพื้นฐานความรู้ และความสนใจของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้จากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่เป็นความรู้ และสติปัญญาจากประสบการณ์เดิมของเขา การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวจะสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน และกัน ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องการจากสื่อที่มีอยู่หลากหลาย เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน เรียนจากการปฏิบัติจริงตามความสนใจของตนเอง มีผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข จนถึงการวัดผลประเมินผล ก็วัดจากสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ อาจให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนญาติ หรือชุมชน รวมทั้งครูผู้สอนร่วมกันประเมิน

อรุณ จันทวานิช, ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ (2542) กล่าวถึง แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่า หลักสูตรการศึกษาควรจะได้รับพัฒนาให้เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีสมรรถนะ คือ มีความสมดุลทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา สามารถพึ่งตนเอง และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ หลักสูตรต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่น และมีความเป็นสากล มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน และอนาคต เนื้อหาเชื่อมโยง และต่อเนื่องกันทุกระดับทั้งระบบในโรงเรียน และระบบนอกโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีพ เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะให้ยืดหยุ่น และหลากหลายสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชน สังคม และการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545) ให้ความเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าตาม หลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การ พัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแม่บทให้เหมาะสมกับปี ุจจัยอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ ในการนำหลักสูตรแม่บทไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริงซึ่ง ความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่นเปรียบเสมือน การนำทฤษฎีที่กำหนดไว้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีอยู่

จากการให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรแม่บท มีข้อจำกัดเนื่องจากหลักสูตร แม่บทเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเป็นแกน หรือเป็นส่วนกลางในการจัดแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นหลักสูตรที่เปิดกว้างต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในแต่ละ พื้นที่ หรือผู้เรียนที่อยู่ในสังคมที่แตกต่างกันออกไป จึงมีเพียงแนวทางมาตรฐานที่เอื้อต่อการนำ องค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถเรียนรู้ จากสังคมภายนอกสถานศึกษา คือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งแต่ละสังคมหรือแต่ละชุมชนมีองค์ ความรู้ หรือสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่หลากหลายต่างกันไป ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร ท้อง ถิ่นจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่มีพื้นฐานมาจากหลักสูตรแม่บท เป็นการพัฒนาเพื่อเติมเต็มให้กับ หลักสูตรเพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลจริงกับผู้เรียนในสถานศึกษาของแต่ละชุมชน เป็นการ ศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายให้เข้าถึงชุมชน เพื่อชุมชน และตอบสนองของแนวทางการศึกษาของหลักสูตรแม่ บท ในขณะที่เดียวกันก็ต้องตอบสนองต่อความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วยเช่นกัน

2.6 องค์ประกอบ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากสาเหตุและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติจำเป็น ต้องอาศัยองค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ได้เสนอไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

กิตติพิศ ศิริสูตร(2537) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ควรประกอบด้วย องค์ ประกอบที่สำคัญ คือ

- 1.จุดมุ่งหมาย
- 2.เนื้อหา และประสบการณ์
- 3.กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการใช้สื่อการสอน

4.การนำหลักสูตรไปใช้

5.การประเมินผลการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่(2537) กล่าวถึง องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดไว้หลายแนวทางต่างกันออกไปตามแนวคิดทฤษฎีเป็นสำคัญ โดยสรุปองค์ประกอบหลักในการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

- 1.การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2.แนวทาง หรือวิธีการดำเนินการตามหลักสูตร
- 3.การประเมินผลหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 3 มิติ คือ

- 1.การวางแผนจัดทำหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้อ
- 2.การใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การจัดทำวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร
- 3.การประเมินผลหลักสูตร ประกอบด้วย การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541) ได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามทฤษฎีเชิงระบบไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

1. การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน
2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน และความต้องการของผู้เรียน
3. การเขียนแผนการสอน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การประเมินผล

ลักษณะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากหลักสูตรแกนกลาง

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง และวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน
2. การจัดหมวดหมู่สภาพปัญหา และความต้องการที่ส่งผลต่อผู้เรียน

3. การเขียนแผนการสอน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การประเมินผล

Taba (1962) เสนอแนวความคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบรากหญ้า (grass – roots) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ (cyanosis of Need) สำรวจความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดประสงค์ (formulation of objective) กำหนดจุดประสงค์ที่ชัดเจนและมีความเข้าใจตรงกันตามที่สังคมต้องการ
3. การเลือกเนื้อหาสาระ (selection of content) เลือกเนื้อหาสาระ ที่ต้องการนำมาสอนให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม
4. จัดเนื้อหาสาระ (organization of content) จัดระเบียบ จัดลำดับแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่คัดเลือกไว้ในขั้นที่ 3
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (selection of learning experiences) คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning experiences) จัดระเบียบจัดลำดับ แก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่างๆ
7. การตัดสินใจว่ามีเนื้อหาสาระประสบการณ์อะไรที่จะต้องประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร มีอะไรที่จะช่วยในการประเมินผลได้บ้าง (determination of what to evaluate and the ways and means of doing it)

Tyler (1991) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คือ จุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งได้จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งที่ควรคำนึงถึง คือ
 - เนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ
 - ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน
 - ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม

การกำหนดแนวทางการศึกษาโดยถ่วงน้ำหนักข้อมูลต่อไปนี้เพื่อให้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรชัดเจนขึ้น

- ปรัชญาทางการศึกษาที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- ปรัชญาสังคมที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- จิตวิทยาด้านการเรียนรู้

2. การเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์ทางการศึกษา เป็นการคัดสรรเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อเป็นแนวทางในการวัดความสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

3. การจัดประสบการณ์ คือวิธีการปฏิบัติสำหรับผู้เรียนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งใน และนอกห้องเรียน

4. การประเมินหลักสูตร คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ตามที่เรียนรู้หรือไม่ควรปรับปรุงเพิ่มเติมทางด้านใด

จากการศึกษาความหมาย ความจำเป็น และความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน ท้องถิ่น และสังคม เพื่อให้สามารถนำความรู้ ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นและสำคัญที่ต้องมีการดำเนินการ เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจ ในการพัฒนาตนเองและสามารถนำเอาภูมิปัญญา องค์ความรู้และทรัพยากรของท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Taba (1962) เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba (1962) มีรูปแบบที่ประกอบไปด้วยขั้นตอนทั้งการวินิจฉัยความต้องการของสังคม และวัฒนธรรมและความต้องการที่ได้มาจากเนื้อหา วิชาการ ปรัชญา และทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านนั้นไม่ได้เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข แต่การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านมีความจำเป็นต้องการส่งเสริม ปลูกฝังทัศนคติ และการสนับสนุนในการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มของเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Taba (1962) ที่มีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม จึงมีความเหมาะสมต่อการวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.1 ความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คำว่า เพลงพื้นบ้าน หรือเพลงพื้นบ้าน ต่างก็มีความหมายเหมือนกัน นักวิชาการด้านเพลงพื้นบ้านในประเทศไทยเรียกชื่อเพลงพื้นบ้านต่างๆ กัน เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านเพลงชาวบ้าน เพลงนอกศตวรรษ เพลงพื้นบ้าน คีตกการพื้นเมือง ฯลฯ อย่างไรก็ตามชื่อเรียกดังกล่าวต่างก็มีความหมายแทนคำว่า Folk Songs ทั้งสิ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกันดังนี้

มนตรี ตราโมท (2497) ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นบ้านว่า เพลงพื้นบ้านคือเพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ประดิษฐ์แบบแผนการร้องของตนไปตามความนิยมและสำเนียงภาษาพูดที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป เพลงแบบนี้มักนิยมร้องในเวลาเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้าน เพื่อร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว เช่น ตรุษสงกรานต์ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเอาแรงกันในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว

สุกัญญา สุจฉายา (2525) ได้ให้ความหมายว่า เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงพื้นบ้านประเภทที่ชายหญิงร้องโต้ตอบกัน ในเชิงเกี่ยวพาราดี มีจุดเด่นอยู่ที่ไวยาหารต่างๆ ที่นำมาประทะคารมกัน ไวยาหารเหล่านี้บางครั้งก็แฝงในทางเพศอันเป็นเสน่ห์ของเพลงประเภทนี้

อเนก นาวิกมูล (2528) ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นบ้านไว้ว่า คือเพลงที่ชาวบ้านร้องเล่นกัน จนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต มีลักษณะประจำถิ่น แต่ละถิ่นจะมีท่วงทำนองและลีลาแตกต่างกันไป แต่มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกัน จนถือเป็นวิถีชีวิตของสังคมได้มีการถ่ายทอดด้วยปากหรือสังเกตจดจำ คือไม่ได้ใช้ตัวหนังสือเป็นสื่อ เวลาร้องเล่นจะต้องโต้ตอบกันร้องคนเดียวหรือร้องพร้อมกันไปก็ได้ ใช้เครื่องประกอบจังหวะน้อยชิ้นอาจใช้ปรบมือเป็นจังหวะหรือไม่ใช้เครื่องประกอบเลย บางทีเรียกเพลงเหล่านี้รวมๆ กันไปว่าเพลงพื้นบ้านพื้นเมือง

จากความหมายของเพลงพื้นบ้านดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าเพลงพื้นบ้าน หมายถึงเพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ประดิษฐ์แบบแผนการร้องของตนไปตามความนิยมและสำเนียงภาษาที่พูดที่แตกต่างกัน เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมคนในหมู่บ้าน มารื่นเริงกันชั่วคราวชั่วคราว เช่น งานตรุษสงกรานต์ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐินทอดผ้าป่า และในการลงแขกเอาแรงกันในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น การประดิษฐ์เพลงและถ้อยคำจะเป็นไปตามความนิยมและสำเนียงพูดของพื้นเมืองและตำบลนั้นๆ เพลงเหล่านี้จะติดอยู่ในความทรงจำสืบต่อลงมาเรื่อยๆ อย่างแน่นแฟ้นตามถิ่นที่อยู่ นั้นจึงเรียกว่าเพลงพื้นบ้าน เพลงชนิดนี้เป็นเพลงที่มีทำนองง่ายๆ และเหมาะแก่เสียงตามพื้นเพ ตามถิ่น

เดิม ไม่มีเครื่องดนตรีอะไรประกอบ ใช้มือตบจังหวะเท่านั้นต่อมาภายหลังจึงใช้เครื่องดนตรี บางอย่างประกอบ แต่ก็เลือกสิ่งที่เป็นจริง ๆ เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านจะออกมาในทำนองเกี่ยว พาราสิกัน สิ่งสำคัญในการร้องที่สำคัญอยู่ที่ผู้ร้องต้องคล่องในการด้นกลอนสด ร้องแก้กัน ด้วย ปฏิภาณ ทำให้เกิดความสนุกขึ้นทั้งสองฝ่าย

เพลงพื้นบ้านมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ได้แก่ เพลงพื้นบ้านภาคเหนือภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนเพลงพื้นบ้านของภาคกลางนั้น เอนก นาวิกมูล (2528) ได้กำหนด ขอบเขตในการศึกษาข้อมูลไว้ว่า ใช้บริเวณภาคกลาง โดยถือเอาภาษาเป็นหลักไม่ได้แบ่งตามเขต ภูมิศาสตร์ หรือแบ่งตามเขตการปกครอง เพราะฉะนั้นจังหวัดใดที่พูดภาษากลางจังหวัดนั้น ก็อยู่ในเขตที่ศึกษา จังหวัดที่ใช้ภาษากลางเป็นสื่อมีทั้งสิ้น 34 จังหวัด และจังหวัดที่มีข้อมูลและเอกสาร เพียงพอมี 18 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรีปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ นครนายกปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี ส่วนจังหวัดที่ใช้ข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ จังหวัดสุโขทัยอุตรดิตถ์ และพิษณุโลก ส่วน กรุงเทพมหานครจัดเป็นแหล่งรวมและแหล่งประสมประสานเพลงพื้นบ้าน

จากความหมายของเพลงพื้นบ้านและขอบเขตการศึกษาข้อมูลในบริเวณภาคกลาง ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง หมายถึง เพลงของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน บริเวณภาคกลางและใช้ภาษากลางเป็นสื่อ มีฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร้องเล่นโต้ตอบกันในงาน เทศกาล งานรื่นเริงต่างๆ หรือการประกอบกิจกรรมงานอาชีพของคนในท้องถิ่น และเพลงที่ใช้ร้อง ประกอบการเล่น ประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการถ่ายทอดทางวาจา การจดจำ ไม่มีการจดบันทึก มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความอิสระในการใช้ถ้อยคำเรียบง่าย สำนวนคมคาย มีความหมายลึกซึ้ง อัน เกิดจากปฏิภาณ ชิงไหวพริบกัน

3.2 ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านไทย

การสืบหากำเนิดของเพลงพื้นบ้านของไทยยังไม่สามารถยุติลงได้แน่นอน เพราะเพลง พื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์ แต่คาดว่าเพลง พื้นบ้านคงเกิดมาคู่กับสังคมไทยมาช้านานแล้ว เช่น เพลงกล่อมเด็กก็เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการ เลี้ยงดูลูกของหญิงไทย การประวัติความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านของไทยมีผู้สนใจศึกษาอย่าง จริงจัง ได้แก่ เอนก นาวิกมูล (2527) เขียนไว้ในหนังสือชื่อ เพลงนอกศตวรรษ และสุกัญญา สุข ฉายา (2523) เสนอไว้ในงานวิจัย เรื่อง “เพลงพื้นบ้าน : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์” ซึ่งได้

กล่าวถึงพัฒนาการของเพลงพื้นบ้านโดยเฉพาะเพลงพื้นบ้าน ซึ่งค้นคว้าและสืบค้นจากวรรณคดีลายลักษณ์และการสัมภาษณ์พ่อเพลงแม่เพลง พอสรุปได้ดังนี้

1 สมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยาตอนต้นมีการกล่าวถึง “การขับซอ” ซึ่งเป็นประเพณีของชาวไทยภาคเหนือ ปรากฏในวรรณคดี *ทวาทศมาส* และ *ลิลิตพระลอ* และกล่าวถึง “เพลงร้องเรือ” หรือ “เพลงเรือ” ซึ่งเป็นเพลงที่ชายหญิงชาวอยุธยาร้องเล่นในเรือ มีเครื่องดนตรีประกอบ ปรากฏใน *กฎมณเฑียรบาล* ที่ตราขึ้นสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ในรัชกาลพระเจ้าบรมโกศ มีการกล่าวถึง “เพลงเทพทอง” ว่าเป็นเพลงโต้ตอบที่เป็นมหรสพชนิดหนึ่งในงานสมโภชพระพุทธรูปพระศรี ปรากฏใน *ปฐมนิเทศคำฉันท์* ของพระมหานาควัดท่าทราย

2. สมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์เป็นสมัยที่มีหลักฐานเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านชนิดต่างๆ มากที่สุด ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 เป็น “ยุคทอง” ของเพลงพื้นบ้านที่เป็นเพลงพื้นบ้านจะเห็นจากการปรากฏเป็นมหรสพในงานพระราชพิธีและมีการสร้างเพลงชนิดใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงส่งเครื่อง ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวบ้านไม่แพ้มหรสพอื่น

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีหลักฐานว่า *เพลงเทพทอง* เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าที่สุดที่สืบทอดมาจากสมัยอยุธยา มีการกล่าวถึงในฐานะเป็นมหรสพเล่นในงานพิธีถวายพระเพลิงพระชนกและพระชนนีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และ *เพลงปรบไก่อ* มีการกล่าวไว้ในจารึกวัดพระเชตุพนฯ ว่าเป็นมหรสพชนิดหนึ่งที่เล่นในงานฉลองวัดในสมัยรัชกาลที่หนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงเพลงทั้งสองในวรรณคดีอีกหลายเล่ม เช่น *บทละครอุณรุฑ* *อิเหนา* และ *ขุนช้างขุนแผน* เป็นต้น

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการกล่าวถึงเพลงพื้นบ้าน ในโคลงพระราชพิธีทวาทศมาสว่าในงานลอยกระทงมีการเล่นสั๊กวา เพลงเครื่องทอน เพลงปรบไก่อและดอกสร้อย เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ที่เคยรุ่งโรจน์มาแต่รัชกาลต้น ๆ เริ่มซบเซาลง เพราะเกิดกระแสความนิยม “แฉ่วลาว” ขึ้น โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูง รัชกาลที่ 4 ทรงเกรงว่าการละเล่นพื้นบ้านของไทยจะสูญหมด จึงทรงออกประกาศห้ามเล่นแฉ่วลาวต่อไป

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวบ้านเล่นเพลงพื้นบ้านถวายให้ทอดพระเนตรในขณะประทับ ณ พระราชวังบางปะอิน เมื่อ พ.ศ. 2426 จึงนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการนำเพลงชาวบ้านมาเล่นถวายพระมหากษัตริย์ให้ทอดพระเนตร และในรัชสมัยนี้การละเล่นพื้นบ้านยังเป็นที่นิยมอยู่โดยเฉพาะทางด้าน

ศิลปะการแสดงที่เป็นมหรสพ นอกจากจะมีโขน ละคร หุ่น หนังใหญ่ หนังตะลุงแล้วยังมีลิเกและลำตัดเกิดขึ้นใหม่ และแพร่ไปยังชาวบ้านตามท้องที่ต่าง ๆ อย่างรวดเร็วด้วย

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมเพลงพื้นบ้านโดยทรงบรรจบท่วงที่ใช้ทำนองเพลงปรับไปไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องศกุนตลา ลำนวนที่เป็นบทละคร รวมทั้งได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระหันทอากาศและนางอุโปศา ไว้เป็นเค้าโครงเรื่องสำหรับแสดงลิเก และโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงลิเกในการสมโภชพระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ ในพ.ศ. 2460 ด้วย ในสมัยนี้เพลงพื้นบ้านยังคงเป็นที่นิยมของชาวบ้าน ได้แก่ เพลงส่งเครื่องหรือเพลงทรงเครื่อง และเพลงช้อย เป็นต้น โดยเฉพาะเพลงช้อยนิยมเล่นกันทั่วไป และในสมัยนี้มีการนำเพลงพื้นบ้านมาตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม เช่น เพลงระบำชาวไร่ของนายบุศย์ เพลงเรือชาวเหนือของนายเจริญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านลงบนแผ่นเป็นครั้งแรก แผ่นเสียงที่ได้รับความนิยมมากเป็นแผ่นเสียงเพลงช้อยของนายเป (เอนก นาวิกมูล, 2527)

อย่างไรก็ตามในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อิทธิพลของวัฒนธรรมและระบบทุนนิยมแบบตะวันตกทำให้เกิดสิ่งบันเทิงแบบตะวันตกอย่างหลากหลาย เช่น เพลงไทยสากล เพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น เพลงพื้นบ้านจึงเริ่มหมดความนิยมลงทีละน้อย ประกอบกับต้องเผชิญอุปสรรคในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ควบคุมการเล่นพื้นบ้านทำให้ขาดผู้เล่นและผู้สืบทอด เพลงพื้นบ้านจึงเสื่อมสูญลงในที่สุด แต่หลังจากนั้นเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ เริ่มกลับฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่งและกลายเป็นของแปลกใหม่ที่ตองอนุรักษ์และฟื้นฟู ในช่วง ประมาณ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนรวมทั้งบุคคลที่สนใจได้พยายามส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสนับสนุนให้เผยแพร่เพลงพื้นบ้านให้กว้างขวางขึ้น เพลงพื้นบ้านโดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านจึงได้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นในลักษณะของงานแสดงเผยแพร่ มิใช่ในลักษณะของการฟื้นคืนชีวิตใหม่

3.3 การแบ่งประเภทเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง

เพลงพื้นบ้านของภาคกลางมีอยู่เป็นจำนวนมากกว่าภาคอื่นๆ และสามารถจำแนกประเภทออกได้ 3 วิธี ดังนี้คือ

1. จำแนกตามโอกาสที่ร้อง
2. จำแนกจุดประสงค์ในการร้อง
3. จำแนกตามลักษณะของเนื้อเพลง

วิธีที่หนึ่ง จำแนกตามโอกาสที่ร้อง คือ จำแนกตามเวลาที่ใช้ร้องเพลงชนิดนั้นๆ สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เพลงที่เล่นตามเทศกาล
 2. เพลงที่เล่นได้โดยไม่จำกัดเวลา
1. เพลงที่เล่นตามเทศกาล เป็นเพลงที่เล่นและร้องกันในเทศกาลใดเทศกาลหนึ่งได้แก่
 - 1.1 หน้าเกี่ยวข้าว ร้องเพลงเกี่ยวข้าว เพลงต้นกำรำเคียว เพลงร้อยซัง เพลงพานฟาง เพลงสงฟาง เพลงสงค้อลำพวน เพลงเตะข้าว เพลงซักกระดาน
 - 1.2 หน้าตรุษสงกรานต์ ร้องเพลงประกอบการละเล่นต่างๆได้แก่ เพลงระบำ เพลงพวงมาลัย เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงระบำชาวไร่ เพลงพิชฐฐาน เพลงเหย่อย เพลงฮันเลเล เพลงคล้องช้าง
 - 1.3 หน้ากรู้น หน้าผ้าป่า เป็นเวลาที่มีน้ำป่าไปทั่ว ชาวบ้านจะร้องเพลงเรือ เพลงหน้าไย
 - 1.4 หน้าบวชนาค ร้องเพลง เพลงแห่นาค
 2. เพลงที่เล่นได้โดยไม่จำกัดเวลา ได้แก่ เพลงที่ชายหญิงใช้ร้องโต้ตอบกันในงานรื่นเริงต่างๆมีลักษณะเป็นการแสดงมากกว่าร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราฮีธรรมดา ได้แก่ เพลงช้อย เพลงเทพทอง เพลงปรบไ้ เพลงอีแซว เพลงระบำบ้านนา เพลงโคราช

วิธีที่สอง จำแนกตามลักษณะของเนื้อเพลง คือ จำแนกตามความสั้นยาวของบทเพลงซึ่งสามารถแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำงานและเพื่อให้เกิดจังหวะในการทำงานร่วมกัน ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร้อยซัง เพลงสงฟาง เพลงพานฟาง เพลงสงค้อลำพวน เพลงเตะข้าว เพลงซักกระดาน เพลงเรือ
2. เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนานบันเทิง ได้แก่ เพลงพิชฐฐาน เพลงระบำ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงพวงมาลัย เพลงระบำบ้านไร่ เพลงเหย่อย เพลงคล้องช้าง เพลงเรือ เพลงฮันเลเล เพลงแห่นาค
3. เพื่อใช้เป็นการแสดงประเภทหนึ่ง ได้แก่ เพลงช้อย เพลงอีแซว เพลงส่งเครื่อง เพลงโคราช เพลงเทพทอง เพลงปรบไ้ เพลงเรือยุคหลัง

วิธีที่สาม จำแนกตามลักษณะของเนื้อเพลง คือ จำแนกตามความสั้นยาวของบทเพลง ซึ่งสามารถแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เพลงพื้นบ้านสั้น

2. เพลงพื้นบ้านยาว

เพลงพื้นบ้านสั้น คือ เพลงพื้นบ้านชนิดที่มีความยาวไม่เกิน 6 วรรคในการร้องได้ตอบแต่ละครั้ง บางเพลงก็ยาวเพลงวรรคเดียวแล้วผลัดให้อีกฝ่ายหนึ่งว่าแก่ เพลงชนิดนี้ได้แก่ เพลงร้อยซึ้ง เพลงสงฟาง เพลงพานฟาง เพลงสงคอดำพวน เพลงตะขั่ว เพลงซึกกระดาน เพลงพิษฐาน เพลงคล้องช้าง เพลงระบำ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงพวงมาลัย เพลงระบำบ้านไร่ เพลงเหย่อย เพลงฮินเลล เพลงแห่นาค

เพลงพื้นบ้านยาว คือ เพลงพื้นบ้านชนิดที่มีความยาวหลายบทในการร้องได้ตอบแต่ละครั้ง มักเล่นเป็นลำดับขั้นตอนตามโครงสร้างของเพลงพื้นบ้านเมื่อฝ่ายหนึ่งร้องจบ อีกฝ่ายหนึ่งจะร้องแก้เป็นข้อๆ ไม่จำกัดความยาว เพลงชนิดนี้ได้แก่ เพลงช้อย เพลงเรือ เพลงอีแซว เพลงแอ้วเกล้าซอ เพลงปรบไก่ เพลงเทพทอง เพลงระบำบ้านนา เพลงหน้าเวย เพลงโคราช เพลงเกี่ยวข้าวยาว เพลงพวงมาลัย

3.4 เพลงพื้นบ้านภาคกลางประเภทต่างๆ

เอนก นาวิกมูล (2527) นำเสนอเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเภทต่างๆ ทั้งประวัติความเป็นมา ลักษณะการร้อง และการแต่งกาย ไว้ในหนังสือชื่อ เพลงนอกศตวรรษ ดังนี้

3.4.1. เพลงเรือ

เมื่อถึงฤดูน้ำหลากคือในราวเดือน 10-12 ในงานผ้าป่า งานกฐิน หมู่สาวชาวบ้านในท้องถิ่นภาคกลางโดยเฉพาะแถบอยุธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี จะลงเรือร้องเพลงได้ตอบกัน เพลงเรือจึงเป็นเพลงพื้นบ้านชนิดเดียวที่ร้องเล่นกลางลำน้ำ

ในการเล่นเพลงเรือ ชายหญิงจะอยู่กันคนละลำ บางท้องที่เช่นสิงห์บุรี เรือที่มีพ่อเพลงแม่เพลงจะปกรัมที่กลางเรือและจุดตระเกียงลานสว่างจ้า เรืออีกฝ่ายหนึ่งพามาเห็นจะได้เทียบเรือเล่นเพลงได้คารมกัน เรือฝ่ายชายจะเข้าไปเทียบเรือฝ่ายหญิง พ่อเพลงจะว่า เพลงปลอบชักชวนให้หญิงเล่นถ้าฝ่ายหญิงพอใจก็จะร้องตอบแต่ถ้าไม่พอใจก็มีสิทธิ์ที่จะนิ่งเฉย ฝ่ายชายก็จะปล่อยเรือพายไปหาลำอื่นต่อไป เพลงเรือส่วนใหญ่จะฉันทลักษณ์บทกวีซึ่งผู้จนเป็นที่รู้กันว่าถ้าอยากฟังบทกวีต้องเพลงเรือ เมื่อถึงเวลาจากกันทั้งสองฝ่ายจะแลกของขวัญเป็นที่ระลึกกัน เช่น แหวน ตุ่มหู หรือผ้าสไบ แล้วจะร้องบทจาก ซึ่งจะออกข้อต่างๆออกข้อ คือออกเป็นดอกต่างๆเช่น เหลืองเอ๋ยไบยอหอมช่อมะม่วง ในช่วงที่ร้องเพลงจากนี้เป็นช่วงที่พายเรือกลับบ้าน ฝ่ายชายจะพามาไปส่งฝ่ายหญิง เนื้อเพลงในตอนนี้จะเศร้าสมกับที่ต่างจากลา

เพลงเรือเป็นเพลงเก่าที่มีมาแต่สมัยอยุธยาเริ่มเสื่อมความนิยมเมื่อมีการตัดถนนและการสัญจร ทางน้ำเริ่มหมดความหมาย โดยสถานที่ที่เคยมี การเล่นเพลงเรือได้แก่ อยุธยา (งานประจำปีวัดพนัญเชิง,ทุ่งภูเขาทอง,ในหน้าน้ำ,อำเภอบางบาน,บางประหันมหาธาตุ ลำน้ำทุกสายไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี เคยมีเพลงเรือเล่นกันในอดีต) อ่างทอง (งานวัดพระนอน อำเภอบางบาล) สิงห์บุรี (ลำน้ำแม่ลา,งานวัดพระนอนจักรสีห์) สุพรรณบุรี(งานวัดป่าเลไลยก์,ลำน้ำสุพรรณ) ลพบุรี พิษณุโลก

ลักษณะคำประพันธ์ เพลงเรือเป็นกลอนหัวเดียว วรรคละ 7-10 คำ วรรคก่อนสุดท้ายจะลงรับลูกคู่ คำจะเพิ่มเป็น10 คำ และวรรคสุดท้ายต้องลงด้วยคำว่า เอย

วิธีร้อง เพลงเรือมีจังหวะช้า ประกอบด้วย กรับ ฉิ่ง และในสมัยก่อนมีโทนด้วยเป็นเครื่องประกอบจังหวะมีเอกลักษณ์ตรงบทกระทู้ลูกคู่ว่า ฮ้ำฮั๊ และบทสุดท้ายที่จะต้องร้องทวน

3.4.2. เพลงเกี่ยวข้าว

เพลงเกี่ยวข้าวเป็นเพลงที่ร้องในฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาในภาคกลาง บางที่เรียกว่า เพลงกันเพลงร้องในขณะที่กำลังก้มตัวฟันข้าว ชาวอ่างทองเรียกเพลงเกี่ยวข้าวว่า เพลงเต็นกำ คนละความหมายกับเพลงเต็นกำรำเคียวของชาวนนครสวรรค์

เพลงเกี่ยวข้าวแบ่งตามความสั้นยาวของเนื้อเพลงได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าวสั้น และเพลงเกี่ยวข้าวยาว

เพลงเกี่ยวข้าวสั้น เป็นเพลงเกี่ยวข้าวที่มีความยาวเพียง 3 บาทหรือ 6 วรรค เป็นเพลงร้องโต้ตอบขณะที่กำลังเกี่ยวข้าวอยู่กลางนา คนร้องจะร้องในขณะที่ทำงานไปด้วย ลูกคู่จะร้องรับกันเป็นทอดๆ เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและเพื่อความสนุกสนาน

เพลงเกี่ยวข้าวยาว เป็นเพลงเกี่ยวข้าวที่เล่นเป็นชุด ต้องใช้พ่อเพลงแม่เพลงโดยเฉพาะเป็นผู้ร้องในฤดูเกี่ยวข้าวชาวนาบางคนจะบนว่าถ้าปีนี้ให้ผลผลิตที่ดีจะจัดให้มีเพลงมาเล่น เพลงเกี่ยวข้าวที่เป็นการแสดงนี้จะเล่นตอนที่เกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วหรือในวันทำบุญ เจ้าของงานจะนิมนต์พระสงฆ์มา 9 รูป นำฟ้อนข้าวมาตั้งกลางลานมีธงแดงปัก เมื่อพระทำพิธีเสร็จแล้วชายหญิงแบ่งข้างละ 4 คน จะออกมาเต้นเป็นวงร้องเพลงเกี่ยวข้าวซึ่งจะเริ่มด้วยชายร้องบทไหว้ครูและบทเกริ่น 3 วง แล้วต่อด้วยบทปลอบ 3 วง ต่อจากนั้นหญิงจะร้องโต้ตอบ โดยสถานที่พบเพลงชนิดนี้คือ ท้องที่ทั่วไปบนลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ลักษณะคำประพันธ์ เพลงเกี่ยวใช้กลอนหัวเดียวเหมือนเพลงเรือ แต่จำนวนคำในแต่ละวรรคจะน้อยกว่ากลอนเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าวสั้นวรรคหน้า 4 คำ วรรคหลัง 8 คำ ยกเว้นบาท

สุดท้ายวรรคหน้ามี 7-8 คำ วรรคหลังจะลงท้ายด้วยเอย เพลงเกี่ยวข้าวยาววรรคหน้า 6 คำ วรรคหลัง 6-8 คำ บาทลงท้ายเหมือนเพลงเกี่ยวข้าวสั้น

3.4.3. เพลงฉ่อย

เพลงฉ่อยเป็นเพลงที่แพร่หลายและรู้จักกันมากที่สุด บางท้องถิ่นเรียกว่า (เพลงวง) ตามลักษณะการยืนล้อมวงเล่นเพลง บางท้องถิ่นเรียกว่า (เพลงฉ่า) ตามบทรับของลูกคู่ว่า (เอ้ชา เอ้ชา ฉ่า ชา นอยแม่) เอกลักษณะของเพลงฉ่อยจึงอยู่ตรงบทลูกคู่ที่ไม่เหมือนใคร ดังกลอนเพลงบทหนึ่งที่ว่า ลูกมาร้องเพลงฉ่อยมีลูกคู่ชา มีจิ้งหะไว้ว่าควรไฉนต้องไว

เพลงฉ่อยเป็นเพลงรุ่นหลังเพลงเทพทองและเพลงปรบไก่อีมีอายุไม่เกิน 100 กว่าปี กล่าวกันว่าเพลงฉ่อยประดิษฐ์ขึ้นมาแทนเพลงปรบไก่อีและเพลงโคราชที่มีลีลาซ้ำ โดบมีเพลงโคราชเป็นครูดังนั้นจึงใช้กลอนเพลงโคราชเป็นบทไหว้ครูและบทเกริ่น ส่วนบทอื่นๆ ใช้กลอนหัวเดียวอย่างกลอนเพลงเรือ และใช้การปรบมืออย่างเพลงปรบไก่อีเป็นเครื่องประกอบจังหวะ เมื่อพิจารณาจากตัวบทเพลงฉ่อยแล้วคำกลอนนี้น่าจะเชื่อถือได้ เพราะกลอนไหว้ครูเพลงฉ่อยมีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกลอนเพลงโคราช

ส่วนที่ว่าการปรบมือให้จังหวะได้มาจากเพลงปรบไก่อีก็เป็นไปได้อีกเช่นกัน เพราะเพลงปรบไก่อีมีบทรับว่า “ฉ่า ฉ่า ฉ่า ฉ่า ชะ ชาไ้” หรือ “ฉาด ช่า ฉ่า ชา เอ้ ชะ” และ “ฉา ตะ ละ ชา ฉา ชา ฉา ฉา ฉา ฉา ชะ” ซึ่งจะกลายมาเป็น เอ้ชา เอ้ชา ชา ฉ่า ชา หรือ เอ้ชา ชะ ละ ชะ ชา ฉา ชา นอยแม่ไม่ยาก ข้อสำคัญในกลอนไหว้ครูเพลงฉ่อยมีการกล่าวถึงครูเพลงปรบไก่อีด้วย ดังบทไหว้ครูของนายเพชร กฤษณพันธ์ ที่ว่า

จะไหว้ครูชนละครหรือกลอนลำ

ไหว้ครูระบำตบหุ่น จะไหว้

ครูพักลักจำไหว้ครูรำครูเล่นครูเป็นนักกลอน

ไหว้ครูเพลงครึ่งท่อนตบไก่อี

บทไหว้ครูของนายไสว วงษ์งาม มีการกล่าวถึง ครูลาว เพิ่มมาอีก ดังความว่า

“ลูกจะไหว้ครูลาวที่ลงไปกล่าวกลับ ปล่อยลงมาค่านับไหว้ท่านครูไทย

จะถูกหักไม่เว้นกลัวจะเป็นแม่เพลงจะหัดเพลงละคอน กับทมนั้นจะครึ่งท่อน เขียวละปรบ

ไก่อี”

จากบทไหว้ครูทั้งสองบทอาจสรุปได้ว่าเพลงครึ่งท่อนและเพลงปรบไก่อีมีความสัมพันธ์กับเพลงฉ่อย เพลงฉ่อยอาจเลียนบทหรือรับลูกคู่และจังหวะการปรบมือมาจากเพลงปรบไก่อีก็เป็นได้

สถานที่ที่ปรากฏพบเพลงชนิดนี้ ทุกจังหวัดในท้องที่ภาคกลางตั้งแต่สุโขทัยจนถึงประจวบคีรีขันธ์

ลักษณะคำประพันธ์ นอกเหนือจากบทไหว้ครูเพลงช้อยใช้กลอนหัวเดียวแบบเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะ กลอนโล คำในวรรคมีตั้งแต่ 8-10 คำ คำสุดท้ายของวรรคหน้าจะส่งสัมผัสมาที่คำที่ 4 ของวรรคหลัง

วิธีร้อง เพลงช้อยเป็นเพลงชุดเริ่มต้นตั้งแต่บทไหว้ครู ชายไหว้ก่อนหญิงถึงไหว้ตามที่หลัง ในระหว่างที่ไหว้ครูจะไม่มีการปรบมือ หลังจากนั้นจะร้องเช่นเดียวกับบทไหว้ครูชายและจบลงที่ “ข้าแม่เอ๋ย สวยเอ๋ย แม่น่ารักเอ๋ย ” ต่อจากนั้นจะเข้าบทเกริ่น บทผูกรำกษล ซึ่งจะมีการปรบมือให้จังหวะ มีลูกคู่สอดบทกระทุ้งว่า หน้อยแน่ะ ซาฉ่าซา อู๊แม่

เพลงช้อยร้องง่าย จังหวะเร็วจึงปรากฏแพร่หลายมากกว่าเพลงชนิดอื่น บทรับลูกคู่ ร้องแตกต่างกัน ชาวสระกระเทียม นครปฐมร้องรับว่า เอ้อซา ซา ซา ฉ่า ซา นอยแม่ ชาวสองพี่น้อง สุพรรณบุรี ร้องรับว่า เอ้อซา เอ้อซา ซา ฉ่า ซา นอยแม่ หรือ เอ้อซา ชะ ละ ฉาด ซา ซ่า ซา นอยแม่ ชาวอ่างทอง สิงห์บุรี ออยุธยา รับว่า เอ้อซา เอ้อซา ซา ฉ่า ซา

เพลงช้อยนิยมเล่น บทประ มากกว่าชุดอื่นๆ เหมือนเพลงเรือที่นิยมเล่นชุด ชิงช้า พ่อเพลงแม่เพลงจะใช้โวหารโต้ตอบกันอย่างถึงพริกถึงขิง การแพ้นะอยู่ที่การแก้โวหารหรือข้อความที่อีกฝ่ายหนึ่งยกมาได้กับตน ถ้าไม่สามารถแก้ได้ก็ถือว่าแพ้ เพลงช้อยใช้จะต้องเล่นเฉพาะบทสังวาสเท่านั้น อาจนำมาร้องเล่าเรื่องเล่านิทานต่างๆเช่น เพลงช้อยตำนานพระปฐมเจดีย์ เพลงช้อยชุดญี่ปุ่นบุกไทย เป็นต้น

3.4.4. เพลงอีแซว

เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านของสุพรรณบุรี นิยมเล่นกันในงานนักขัตฤกษ์ต่างๆ เพลงอีแซวมีกำเนิดในสมัยเดียวกับเพลงเหย่ยของกาญจนบุรี คือราวๆ 60 ปี โดยมีเพลงพวงมาลัยเป็นต้นแบบของเพลงทั้งสอง แต่เดิมไม่มีการร้องเพลงโต้ตอบของชายหญิงในลักษณะนี้ที่เมืองสุพรรณ มีแต่การร้องตำนานพระบาท ตำนานวัดป่าเลไลยก์และเพลงยั่วสั้นๆ คลอกับเสียงแคน ฉิ่งและเสียงปรบมือให้จังหวะ ต่อมาจึงเริ่มใส่เนื้อร้องเพลงยั่วที่ว่า “แม่ฝั่งกระโน้น แม่คนสวยเอ๋ย ไม่นอน ไม่นีกับพี่บ้างเลย ตัวพี่คนจน แม่คนสวยเอ๋ยแม่น่ารักเอ๋ย” ลูกคู่จะรับว่า ต้อนไว้ต้อนไว้ เอาไปบ้านเรา เอาไปหุงข้าวให้แม่เรากิน ถ้าหุงไม่สุก ให้ยกลงดิน ถ้าหุงไม่ดี จะตีให้ดิน แคนจะเป่าเล่นแต่เล่นแต่ ตามไปด้วย ฝ่ายชายจะออกรำยั่วหญิงและว่าหญิงแต่ยังไม่มีการโต้ตอบ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นเพลงโต้ตอบที่รู้จักกันว่า เพลงอีแซว

ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนหัวเดียวเหมือนเพลงช้อย แต่จำนวนในวรรคมีค่อนข้างมากกว่าเพลงช้อย คือประมาณ 9-10 คำ

วิธีร้อง เพลงอีแซวมีทำนองร้องอยู่ 2 ทำนอง แบบเก่าและแบบใหม่ การร้องแบบเก่ามีจังหวะซ้ำมีฉิ่งและกรับประกอบ

3.4.5. เพลงลำตัด

ลำตัด มีพื้นเพมาจากลิเกของอิสลาม ดังนั้น ในช่วงแรกๆของการละเล่นลำตัดจึงเรียกว่าลิเกลำตัด ก่อนที่จะกลายเป็นลำตัดในยุคต่อมา ลักษณะของทำนองเพลง มักมีท่วงทำนองเป็นแขกมะละยู รวมถึงคำร้องที่เป็นภาษาแขก ก่อนจะใช้คำภาษาไทยเข้าไปปะปนกันและจนกระทั่งปัจจุบัน จึงได้ร้องกันเป็นภาษาไทยล้วนๆทั้งนี้ได้นำเอาทำนองในเพลงไทยเข้ามาใช้ในที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการนำทำนองเพลงของเชื้อชาติต่างๆ มาเกี่ยวข้องในการร้องเพลงลำตัดด้วยมากมาย เช่นจีน มอญ ลาว เป็นต้น

อันที่จริงเพลงในลำตัด ซึ่งคำว่า เพลง ได้เริ่มขึ้นหลังจากการแสดงโหมโรงรำมะนาที่เป็นการแสดงการตีรำมะนา ที่ปราศจากการร้องเพลงใดๆ นั่นคือ การร้องบันตนและการว่าลำร้องต่างๆ ที่เป็นการร้องตอบโต้ อาทิเช่น ลำไหว้ครู ลำออกตัว ลำว่า ลำแก้ เป็นต้น

ดังนั้นในการแสดงลำตัด มีรูปแบบการแสดงที่จำแนกการแสดงได้ตามขั้นตอน โดยมีองค์ประกอบสำคัญทั้งที่ไม่เป็นเพลงและเป็นเพลง ได้แก่การโหมโรงรำมะนา การร้องบันตนและการว่าลำร้อง ต่างๆ ดังนี้

1. โหมโรง (ตีกลองรำมะนา)
2. ร้องบทไหว้ครู และมีการฝากตัวว่าผู้แสดงยังร้องได้ไม่ดี ผิดพลาด อยากร้องขออภัยขอความเมตตา
3. เมื่อฝ่ายชายร้องเสร็จ หญิงจะออกร้องด้วยบทไหว้ครูและฝากตัว
4. ฝ่ายชายร้องเกี่ยวฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงแสดงการรับรู้การเกี่ยว
5. ชายร้องเกี่ยว หญิงแก้เกี่ยว
6. หญิงร้องแก้บทรัก
7. ชายแสดงอาการตัดพ้อหรือสบประมาท หญิงร้องแก้
8. เมื่อครบเวลาทั้งสองฝ่ายร่วมกันร้องบทลา ขออภัยซึ่งกันและกัน
9. ร้องอวยพร

ลักษณะคำประพันธ์ บทกลอนที่ใช้ร้องในลำตัดมีลักษณะเป็น กลอนหัวเดียว ซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสร้อยเพลง และส่วนที่เป็นบทร้อง

1. สร้อยเพลง เป็นบทกลอนที่ร้องขึ้นมาก่อนบทร้อง ผู้เป็นต้นบทจะเป็นผู้ร้องก่อนที่ลูกค้าจะรับพร้อมๆกันกับการตีรำมะนา ลักษณะของคำกลอน มีจำนวนคำประมาณ 4-8 คำ คำสุดท้ายในวรรคสุดท้ายจะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายในวรรคที่ 2 ของบทร้อง

2. บทร้อง มีจำนวนคำในวรรคมีประมาณ 10-12 คำ การส่งสัมผัสในวรรคมักจะเป็นคำที่ 5 และคำที่ 8

3.5 ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เอนก นาวิกมูล (2523) ได้กล่าวว่า ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านว่ามีอยู่ 3 ประการ ซึ่งสรุปความได้ดังนี้

1. มีความเรียบง่าย ฟังแล้วเข้าใจทันที หากจะมีการเปรียบเทียบแง่สัญลักษณ์ก็สามารถแปลความหมายได้ไม่ยากนัก ความเรียบง่ายดังกล่าว ไม่ใช่ความมั่งง่าย แต่เป็นความเรียบง่ายที่สมบูรณ์ คือทั้งง่ายและทั้งคมคาย สวยงามไปในตัว ซึ่งแจ่มแจ้งได้ดังนี้

1.1 ความเรียบง่ายในถ้อยคำ ที่ชาวเพลงหยิบมาใช้ร้องเรียงกันอย่างเหมาะสมเจาะข้อที่น่าสังเกต คือต่อเพลง แม่เพลงได้เลือกใช้คำไทยแท้เกือบทั้งสิ้นของทุกวันนคทุกบทเพลง มีน้อยวรรคที่จะใช้คำบาลี-สันสกฤตลงไป ทำให้ผู้ฟังได้รับรสและบรรยากาศของไทยจริงๆ อีกทั้งเป็นวรรณกรรมปากเปล่าที่มีคุณค่า เพราะผู้ร้อง ร้องออกมาทันทีทันใด แทบไม่มีเวลาตรึกตรองแต่สามารถวางตำแหน่งของคำ ได้อย่างเหมาะสมกับอารมณ์ของเนื้อเรื่องอย่างน่าประหลาด

1.2 ความเรียบง่ายในการร้องและการเล่น เพลงพื้นบ้านได้ยึดถือลักษณะดั้งเดิมของมนุษย์ คือ ความไม่มีอะไรเป็นปฐุม แล้วค่อยๆ คิดหาอะไรเข้ามาเพิ่มเติมในภายหลัง ดังนั้นเพลงพื้นบ้านจึงจะเห็นว่าชาวบ้านหรือชาวเพลง “ทำเพลง” โดยไม่ต้องตระเตรียมอะไรเป็นการใหญ่โตนัก สิ่งที่จะทำให้เพลงไพเราะนอกเหนือจากการใช้ถ้อยคำแล้วยังใช้เพียงมือหรือเครื่องประกอบจังหวะง่ายๆ

2. การเน้นความสนุกสนานเป็นหลักจากการที่คนไทยเป็นคนชอบสนุกสนานไม่คอยทุกข์ร้อน เพลงพื้นบ้านจึงเป็นส่วนประกอบของความสนุก มีเนื้อหาท่วงทำนองสอดคล้องกับลักษณะนิสัยข้อนี้ บางครั้งแม้การเทศน์แหล่ของพระคุณเจ้าตามชนบท ก็ไม่ต่างกับการแสดงมหรสพบนเวที เพราะชาวบ้านฟังแล้วครื้นไจ ดังนั้นเพลงพื้นบ้านจึงมักเน้นความสนุกสนานที่ออกมาในรูปแบบต่อไปนี้

2.1 การใช้คำสองแง่สองง่าม การเอาตลกอวยวะมาเล่นดูเหมือนจะเป็นสันดานของมนุษยชาติทุกภาษา แล้วแต่ใครจะพลิกแพลงให้ลึกซึ้งเพียงไร แต่สิ่งที่เพลงพื้นบ้านแสดงออกไม่ได้หลุดออกมาด้วยคำหยาบ หากแต่ได้ใช้คำเปรียบเทียบหรือแฝงสัญลักษณ์เข้ามาช่วย ซึ่งจะเป็นที่รู้กันของผู้ใหญ่ หรือคนที่โตพอรู้ความแล้ว

2.2 การเว้นเสียซึ่งเรื่องที่ทุกข์มาก ๆ กล่าวคือ ความสนุก กับความทุกข์ คนเราต้องเลือกเอาอย่างแรกเสมอ อย่างเช่นบทเพลงของชาวบ้าน เมื่อเทียบเนื้อหาในตัวเพลงแล้ว ส่วนที่กล่าวถึงเรื่องราวของความทุกข์ มีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่าความสนุกมาก และบางครั้งหากมีเรื่องของความทุกข์ ก็เป็นเพียงเรื่องราวที่สมมุติ เพื่อคั่นอารมณ์ผู้ฟังเท่านั้น

3. การมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เพลงพื้นบ้านต่างถิ่นมีการร้องเพลงด้วยถ้อยคำที่คล้ายกัน ทั้งที่อยู่ห่างกันคนละทิศ แสดงให้เห็นว่า เพลงพื้นบ้านในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้สร้างรูปแบบที่มีหลายสิ่งหลายอย่างรวมกันขึ้น ด้วยการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดระหว่างคนต่อคน หรือคนละต่อคนละซึ่งรูปแบบที่รวมกันดังกล่าว แยกอย่างกว้างๆ ได้ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหา และการเรียงลำดับเรื่อง ด้วยเพลงพื้นบ้านยังแยกได้ออกเป็นเพลงโต้ตอบอย่างยาว และเพลงโต้ตอบอย่างสั้น ซึ่งเนื้อหารูปแบบของเพลง 2 พวก สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1.1 เพลงโต้ตอบอย่างยาว ได้แก่ เพลง เรือ เพลงระบำบ้านไร่ เพลง พวงมาลัย (อย่างยาว) เพลงเหย่อย เพลงหน้าโย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว เพลงระบำบ้านนา เพลงพาดควาย เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ เพลงลำตัด เพลงแอ้วเคล้าซอ เพลงช้อย เพลงเหล่านี้มักเป็นเรื่องของพ่อเพลง แม่เพลงที่มีความชำนาญ สามารถตอบโต้กันได้ยาวนานๆ ไม่มีจบกลางคัน ซึ่งการที่จะร้องได้นานๆ จึงต้องสร้างเรื่องหรือชุดการเล่น ซึ่งก็มีชุดใหญ่ของการเล่นเป็นต้นแบบ คือ

- 1) ชุดลัทธิพาหนะ
- 2) ชุดสู้ขอ
- 3) ชุดชิงชู้
- 4) ชุดตีหมากผัวตีหมากเมีย
- 5) ชุดเบ็ดเตล็ด

แบบแผนของเพลงโต้ตอบอย่างยาว จะเริ่มด้วยบทไหว้ครู แล้วเป็นบทเกริ่น เรียกว่าหาหญิงให้มาเล่นเพลง แล้วจึงโต้ตอบกัน เรียกว่า การประ

3.1.2 เพลงโต้ตอบอย่างสั้น ได้แก่ เพลงพิชฐาน เพลงระบำ เพลง พวงมาลัย (อย่างสั้น) เพลงสงฟาง เพลงเต็นกำรำเคียว เพลงสงค้อลำพวน เพลงซึกกระดาน เพลง

เหล่านี้เป็นเพลงสั้น เหมาะกับนักเพลงที่ไม่ใช่มืออาชีพ ร้องกันคนละสี่ห้าวรรค คนละท่อนสั้นๆ แล้วก็ลงเสียงเป็นลักษณะของการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมสนุกสนานอย่างง่าย ๆ

3.2 ด้านถ้อยคำ เนื่องจากเพลงพื้นบ้านมีเนื้อหาที่ คล้ายคลึงกัน การหยิบเอา ถ้อยคำจากเพลงหนึ่งไปใส่อีกเพลงหนึ่งจึงเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัว ข้อที่สังเกตได้ คือ พอเพลงคนหนึ่ง มักจะร้องเพลงได้หลายทำนอง การแลกเปลี่ยนถ้อยคำจึงเกิดขึ้นได้ง่ายมาก อีกด้านหนึ่ง เพลงพื้นบ้านมักใช้กลอนหัวเดียวมาก ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการ คั่นเพลง ที่ต้องอาศัยฉันทลักษณ์ที่ไม่ยากเกินไป ซึ่งบทเพลงจะลงท้ายด้วยสระเดียวกันเสมอ ดังนั้นการใช้กลอนหัวเดียวจึงทำให้การ เปลี่ยนทำนองร้องจากเพลงหนึ่งไปอีกยังเพลงหนึ่งโดยใช้เนื้อเดิม เปลี่ยนทำนองและการรับของลูก คู่หรือการลงเพลงผิดกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.6 คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เพลงพื้นบ้านเป็นมรดกทางปัญญาของท้องถิ่นและของชาติจึงมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ซึ่งจะกล่าวพอสังเขปดังนี้

1. คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านเป็นสมบัติของสังคมที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมานาน จึงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยและมีคุณค่าต่อสังคมอย่างยิ่ง เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าต่อสังคม 5 ประการ ดังนี้

1.1 ให้ความบันเทิง เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าให้ความบันเทิงใจแก่คนในสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในสมัยที่ยังไม่มีเครื่องบันเทิงใจมากมายเช่นปัจจุบันนี้ เพลงพื้นบ้านเป็นสิ่งบันเทิงชนิดหนึ่งซึ่งให้ความสุขและความรื่นรมย์แก่คนในสังคม ในฐานะที่เป็น การละเล่นพื้นบ้านของหนุ่มสาวและในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงพื้นบ้านจึง จัดเป็นสิ่งบันเทิงที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้าน

สุกัญญา ภัทรราชย์ (2533) กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกของสังคม เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่ผู้ร้องต้องการให้เด็กฟังเพลินจะได้หลับใหลขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้ร้องเองก็ เพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์เครียดไปด้วยในตัว เพลงร้องเล่นและเพลงประกอบการละเล่นของเด็กเป็นเพลงสนุก ประกอบด้วยเสียง จังหวะและคำที่เร้าอารมณ์ เด็ก ๆ จึงชอบร้องเล่นเข้าหาญ กัน เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสนุก เพราะเป็นเรื่องของการเกี่ยวพาราตี เรื่องของความรัก การประลองฝีมือระหว่างชายหญิง ยิ่งเพลงพื้นบ้านที่เป็นมหรสพก็ยิ่งสนุกใหญ่เพราะเป็นสิ่ง บันเทิงที่เต็มไปด้วยโหวต ฏีกา และโหวตสังวาสที่เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ฟัง นอกจากนั้น

เพลงพื้นบ้านยังมีจังหวะคึกคัก เร้าใจ มีลีลาสนุก เวลาร้องมีท่าทางประกอบ มีการรำทั้งรำอย่างสวยงามและรำยั่วเย้าที่เป็นอิสระ เพลงพื้นบ้านในแง่นี้จึงมีบทบาทเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ

ปัจจุบันแม้ว่าเพลงพื้นบ้านบางชนิด เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น จะสูญหายและลดบทบาทไปจากสังคมไทยแล้ว แต่เพลงพื้นบ้านบางเพลงได้พัฒนารูปแบบเป็นการแสดงพื้นบ้านหรือมหรสพพื้นบ้านที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ชม ซึ่งชาวบ้านก็ยังนิยมอยู่มาก ดังจะเห็นได้จากการมีคณะเพลงหลายคณะที่รับจ้างไปแสดงเพื่อสร้างความสุขความสำราญแก่ชาวบ้านทั่วไป

1.2 ให้การศึกษา เพลงพื้นบ้านเป็นงานสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มชน จึงเป็นเสมือนสิ่งที่บันทึกประสบการณ์ของบรรพบุรุษที่ส่งทอดต่อมาให้แก่ลูกหลาน เพลง พื้นบ้านจึงทำหน้าที่บันทึกความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชนในท้องถิ่นมิให้สูญหาย ขณะเดียวกันก็มีคุณค่าในการเสริมสร้างปัญญาให้แก่ชุมชนด้วยการให้การศึกษาแก่คนในสังคมทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

การให้การศึกษาโดยทางตรง หมายถึงการให้ความรู้และการสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม เช่น ธรรมชาติ ความเป็นมาของโลกและมนุษย์ การดำเนินชีวิต บทบาทหน้าที่ในสังคม วัฒนธรรมประเพณี วรรณกรรม กิฬาพื้นบ้าน คติธรรม เป็นต้น ขอยกตัวอย่างดังนี้

การให้การศึกษาโดยทางอ้อม หมายถึงการอบรมสั่งสอนในลักษณะของการแนะให้คิด หรือให้แง่คิดในเรื่องต่าง ๆ โดยสอดแทรกคำสอนทางศาสนา ค่านิยมและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ควรปฏิบัติไว้ในบทเพลง ขอยกตัวอย่างดังนี้

1.3 จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ การจรรโลงวัฒนธรรมหมายถึงการอนุรักษ์หรือดำรงไว้ของแบบแผนในความคิดและการกระทำ ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่มีความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าและความมีศีลธรรมอันดีงาม สุกัญญา สุขฉายา (2523) ได้กล่าวถึงบทบาทของเพลงพื้นบ้านที่เป็นการแสดงว่ามีบทบาทเด่นเป็นพิเศษในการควบคุมและรักษาบรรทัดฐานของสังคม การชี้แนะระเบียบแบบแผน ตลอดจนการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมนั้น เพราะผู้ที่เป็นพ่อเพลงและแม่เพลง นอกจากจะเป็นผู้มีน้ำเสียงดี โวหารดี แล้ว ยังต้องมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และมีประสบการณ์ชีวิตพอที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้คนให้คล้อยตามด้วย จึงจะได้รับความนิยมจากประชาชน

แม้ว่าเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเป็นเรื่องของความรักและแทรกเรื่องเพศ แต่เนื้อเพลงเหล่านี้มิได้ให้เฉพาะความสนุกสนานเท่านั้น ยังได้แทรกคำสอนหรือลงท้ายด้วยการสอนใจที่

แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของแบบแผนความประพฤติที่สังคมยอมรับ หรือแสดงให้เห็นผลเสียของการฝ่าฝืน เช่น เพลงดับสูขอ ที่ฝ่ายหญิงกล่าวว่าไม่ยินยอมให้ฝ่ายชายพาหนีเพราะจะทำให้ได้รับความอับอาย และตนจะต้องแต่งงานเพื่อทดแทนพระคุณของบิดามารดา เพลงดับตีหมากผัวหมากเมีย ที่กล่าวถึงการสำนึกตัวและรู้สึกทุกข์ใจของสามีที่นอกใจภรรยา และเพลงดับชิงชู้ ที่กล่าวถึงการตกรอกของภรรยาที่นอกใจสามี ดังตัวอย่างตามลำดับ

1.4 เป็นทางระบายความคับข้องใจ เพลงพื้นบ้านเป็นทางระบายความคับข้องใจอันเนื่องมาจากความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากกิจการงานและปัญหาในการดำรงชีพ รวมทั้งความเก็บบกตันเนื่องมาจากจารีตประเพณี หรือกฎเกณฑ์ของสังคม เช่น ความคับข้องใจในเรื่องการประกอบอาชีพ การถูกเอาไรต์เอาเปรียบจากสังคม การประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น เพราะการเล่นเพลงหรือการชมการแสดงเพลงพื้นบ้านจะทำให้ผู้ชมได้หยุดพักหรือวางมือจากภารกิจต่าง ๆ ลง เป็นการหลีกเลี่ยงไปจากสภาพชีวิตจริงชั่วขณะ ทำให้ผ่อนคลายความเคร่งเครียดและช่วยสร้างกำลังใจที่จะกลับไปเผชิญกับชีวิตจริงได้ต่อไป

นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังช่วยระบายความเก็บบกทางเพศและข้อห้ามตามจารีตประเพณีของสังคมด้วย ดังที่ สุกัญญา สุขฉายา (2525) กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการระบายความเก็บบกและได้ตอบความคับข้องใจ โดยซ่อนไว้ในรูปของความขบขัน เสียงหัวเราะของผู้ชมในขณะนั้นแสดงถึงอารมณ์ร่วมกับศิลปิน จึงเป็นเสียงของชัยชนะในการละเมิดกฎเกณฑ์ที่ได้โดยไม่ถูกกลงโทษ ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่ปิดกั้นเรื่องการแสดงออกทางเพศ ดังปรากฏว่ามีค่านิยมหลายประการเกี่ยวกับความประพฤติของหญิงไทย เช่น ให้อภัยจนลวงตัว อย่าชิงสุกก่อนห่าม เป็นต้น ค่านิยมเหล่านี้จึงเป็นมโนธรรมที่คอยยับยั้ง และคอยตักเตือนไม่ให้มีการแสดงออกที่ไม่งามในเรื่องเพศ ปัจจุบันแม้ว่าค่านิยมเหล่านี้จะลดน้อยลง ไม่เคร่งครัดในการถือปฏิบัติเช่นอดีต แต่คนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนไทยในชนบทก็ยังคงรักษาและปฏิบัติตามค่านิยมนี้อยู่เป็นจำนวนมาก เพลงพื้นบ้านจึงเป็นทางออกทางหนึ่งที่สังคมไทยได้เปิดโอกาสให้ผู้ร้องและผู้ชมได้ระบายอารมณ์เกี่ยวกับความรักและ เรื่องเพศได้อย่างเต็มที่ เช่น การกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างตรงไปตรงมาการพูดจาและแสดงท่าทางไม่สุภาพ การนำเรื่องราวทางศาสนา และหลักธรรมมาล้อเลียน การนำบุคคลและองค์กรต่าง ๆ มาเสียดสีประชดประชัน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดค่านิยมของสังคม เป็นการระบายความเก็บบกและความรู้สึกก้าวร้าว จึงเท่ากับเป็นการสนองความพึงพอใจของผู้ร้องและผู้ฟัง ช่วยให้ความเคร่งเครียดผ่อนคลายลง ตัวอย่างเช่น เพลงอีแซวต่อไปนี้

สุกัญญา ภัทราชัย (2533) กล่าวถึงบทบาทประการหนึ่งของเพลงพื้นบ้านว่าเป็น สื่อมวลชนกระจายข่าวสารในสังคมจากชาวบ้านไปสู่ชาวบ้าน และจากรัฐบาลไปยังประชาชน นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังแสดงถึงทรวงคระของชาวบ้านที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองด้วย

ปัจจุบันสื่อมวลชนได้พัฒนาก้าวหน้าไปมาก สื่อมวลชนบางประเภท เช่นวิทยุโทรทัศน์ ทำหน้าที่กระจายข่าวสารได้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านบางชนิดจึงลดบทบาทไปจากสังคมไทย แต่เพลงพื้นบ้านบางชนิด เช่น หมอลำ ลำตัด เพลงอีแซวและเพลงฉ่อย เป็นต้น ยังคงมีบทบาทในฐานะเป็นสื่อมวลชนชาวบ้านอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องมาจากได้มีการพัฒนารูปแบบและเนื้อหาของเพลงให้มีลักษณะเป็นการแสดงที่ทันยุคทันสมัย รวมทั้งการพัฒนาความสามารถในการแสดงออกของศิลปินที่สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังได้อย่างดี

การทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนของเพลงพื้นบ้านนั้นจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การกระจายข่าวสาร และการวิพากษ์วิจารณ์สังคม

ในส่วนของการกระจายข่าวสารนั้น เพลงพื้นบ้านจะทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารต่างๆ เช่น เพลงร่ายพรรษา ของกาญจนบุรี ทำหน้าที่บอกให้รู้ถึงเทศกาลออกพรรษา เพลงบอกของภาคใต้และเพลงตรุษของสุรินทร์ ทำหน้าที่บอกให้รู้ถึงเทศกาลปีใหม่แล้ว นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังเป็นเครื่องมือในการกระจายข่าวสารของผู้ปกครอง หรือผู้บริหารประเทศ เช่น หมอลำกลอนลำปลุกผักสวนครัว ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม หมอลำกลอนลำต่อต้านคอมมิวนิสต์ สรรเสริญสหรัฐอเมริกาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (สุกัญญา ภัทราชัย 2528)

นอกจากเพลงพื้นบ้านจะทำหน้าที่กระจายข่าวสารแล้ว ยังเป็นสื่อในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เหตุการณ์และเรื่องราวของชาติ เช่น สถาบัน การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เป็นต้น

ตามปกติเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏการวิพากษ์วิจารณ์ผู้ปกครอง หรือแทรกสาระทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมที่สั่งสมมาแต่อดีตให้ยอมรับการกระทำของผู้ปกครอง (สุกัญญา สุกฉายา 2523) แต่เพลงพื้นบ้านบางชนิด เช่น เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เป็นต้น ในปัจจุบันมีการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจเกิดจากความเจริญก้าวหน้าของสังคม และระบบการเมืองการปกครองที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนและสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเปิดเผย ทั้งในกลุ่มของตน ในที่สาธารณะหรือโดยผ่านสื่อมวลชน ศิลปินพื้นบ้านจึงสามารถแสดงออกทางความคิดได้โดยอิสระในฐานะที่

เป็นประชาชนของประเทศ นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังเป็นสมบัติของส่วนรวม ที่สังคม รับผิดชอบร่วมกัน ผู้แต่งหรือผู้ร้องจึงทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นในฐานะที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชนด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน นอกจากนี้มีคุณค่าให้ความบันเทิงที่มีอยู่เป็นหลักแล้ว ยังมีคุณค่าให้การศึกษแก่คนในสังคมทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม รวมทั้งมีคุณค่าในการเป็นทางระบายความเก็บกดและการจรรโลงวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนมีคุณค่าในฐานะเป็นสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่กระจายข่าวสารและวิพากษ์วิจารณ์สังคม เพลงพื้นบ้านจึงมิใช่จะมีคุณค่าเฉพาะการสร้างความสุขสนานเพลิดเพลินใจเท่านั้น แต่ยังสร้างภูมิปัญญาให้แก่คนไทยด้วย

ในปัจจุบันเพลงพื้นบ้านมีบทบาทต่อสังคมน้อยลงทุกทีเพราะมีสิ่งอื่นขึ้นมาทดแทนและทำหน้าที่ได้ดีกว่า เช่น มีสิ่งบันเทิงแบบใหม่มากมายให้ความบันเทิงมากกว่าเพลงกล่อมเด็กหรือเพลงประกอบการเล่น มีการศึกษาในระบบโรงเรียนเข้ามาทำหน้าที่ให้การศึกษและควบคุมสังคมแทน และมีระบบเทคโนโลยีทางการสื่อสารและคมนาคมทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนได้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า เพลงพื้นบ้านจึงนับวันจะยุติบทบาทลงทุกที เว้นเสียแต่เพลงพื้นบ้านบางชนิดที่พัฒนารูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เช่น เพลงอีแซว ในรูปแบบของเพลงลูกทุ่ง ซึ่ง นักร้องหลายคนนำมาร้อง เช่น เอกชัย ศรีวิชัย และเสรี รุ่งสว่าง เป็นต้น ทำให้เพลงพื้นบ้านกลับมาเป็นที่นิยมและมีคุณค่าต่อสังคมได้อีกต่อไป

3.7 บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

นักมนุษยวิทยาส่วนใหญ่จะศึกษาเพลงพื้นบ้านในฐานะเป็นพฤติกรรมด้านหนึ่งของมนุษย์ และเป็นผลิตผลส่วนหนึ่งของสังคมเช่นเดียวกับกิจกรรมประเภทอื่นๆ เช่น วรรณกรรมศาสนาหรือการเมือง เป้าหมายหลักที่นักมนุษยวิทยาแสวงหาคือความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนที่ตนศึกษาอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ดังนั้นเพลงพื้นบ้าน จึงได้รับความสนใจในแง่ที่มีความสัมพันธ์หรือบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ

Merriam (1964) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านไว้ว่า บทบาทเบื้องต้นแรกของเพลงพื้นบ้านที่มีต่อสังคม เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดบูรณาภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ซึ่งผลของการศึกษาเพลงในสังคมต่างๆ ได้พบว่าเพลงยังมีหน้าที่ทางสังคมอีกหลายประการ คือ

1. เป็นหน้าที่ตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นทางสังคม

2. มีหน้าที่คอยกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ ซึ่งจะพบได้ในเพลงที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว หรือถ้าเป็นสังคมแบบดั้งเดิมก็จะพบเพลงที่เกี่ยวกับการล่าสัตว์ และการสงคราม เป็นต้น

3. เพลงมีบทบาทเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม แบบแผนที่สมควร รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมให้กับสังคมและชี้นำระเบียบ

4. เพลงมีบทบาทโดยรักษาสถาบันที่สำคัญของสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อ เพราะทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล โดยมีหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม

5. มีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางวัฒนธรรม

สุกัญญา สุขฉายา (2545) ได้จำแนกบทบาทของเพลงพื้นบ้านใน สังคมไทยไว้ 5 ประการดังนี้

1. ให้ความบันเทิง เพลงพื้นบ้านให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกของสังคม เพลงร้องเล่นและเพลงประกอบการละเล่นของเด็กเป็นเพลงสนุก ประกอบด้วยเสียงจังหวะและคำที่เร้าอารมณ์เด็กๆ จึงชอบร้องเล่นเข้าเหย้ากัน เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่ผู้ร้องต้องการให้เด็กฟังเพลินจะได้หลับง่ายและเร็วขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้ร้องเองก็เพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์เครียดไปด้วยในตัว เพลงโต้ตอบเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสนุกเพราะเป็นเรื่องของการเกี้ยวพาราสีเรื่องของความรัก การปะทะคารมระหว่างชายหญิง ยิ่งเพลงปฏิพากย์ที่เป็นการแสดงด้วยแล้วยิ่งสนุกใหญ่เพราะเป็นสิ่งบันเทิงที่เต็มไปด้วยโวหารปฏิภาณและโวหารสังวาสที่เรียกเสียงฮาเสียงหัวเราะจากผู้ฟัง เพลงพื้นบ้านโดยทั่วไป มีจังหวะสนุก คึกคักเร้าใจ มีลีลาสนุก เวลาร้องมีท่าทางประกอบ มีการรำทั้งรำอย่างสวยงามและรำยั่วเย้าที่เป็นอิสระแล้วแต่ผู้รำจะคิดประดิษฐ์ท่ารำขึ้น ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน เพลงพื้นบ้านในแง่นี้จึงมีบทบาทเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ

2. ให้ความรู้ ในสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ไร้การศึกษา เพลงพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญในการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือ สั่งสอนหรือให้ความรู้โดยตรง ความรู้ในที่นี้หมายถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เช่น เพลงกล่อมเด็กบทที่ชื่อ “ชมดาว” ของภาคใต้ ให้ความรู้เรื่องดวงดาวต่างๆ ส่วนความรู้ทางอ้อม คือ ใช้เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนทั้งเด็กและผู้ใหญ่โดยสอดแทรกคำสอนทางศาสนา ค่านิยมและกฎเกณฑ์ในสังคมที่ควรปฏิบัติไว้ในบทเพลง

3. ควบคุมสังคม การควบคุมและรักษาปทัสถานของสังคม การชี้แนะระเบียบแบบแผน ตลอดจน การกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมนั้น เพลงพื้นบ้านที่เน้นการแสดงจะมีบทบาทประการนี้เด่นเป็นพิเศษ เพราะว่าผู้ที่เป็นพ่อเพลงแม่เพลง นอกจากจะมีน้ำเสียงดีโวหารดีแล้ว ยังต้

องมีความรู้ทั้งในเรื่องประสบการณ์ชีวิตและเรื่องต่างๆ ไปพอที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้คนในสังคมให้คล้อยตามอีกด้วยจึงจะได้รับความนิยม ดังที่หมอลำจินตนา เย็นสวัสดิ์ อธิบายคุณสมบัติของหมอลำว่า “หมอลำต้องลำให้ม่วนหม่วนใจ โน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้มาทางศีลธรรม จึงต้องสรรหา กลอนลำคำคมมาเสนอสนอง” พิจารณาจากเนื้อหาจะพบว่าในเพลงโต้ตอบของภาคกลาง แม้ว่าเนื้อร้องมีลักษณะที่สนับสนุนการละเมิดกรอบประเพณีของสังคม เช่น การที่หนุ่มสาวรักกันและชว่นกันหนีไปอยู่ด้วยกันที่เรียกว่า “ลักหาพาหนี” และมีถ้อยคำอันอุดมไปด้วยเรื่องเพศ แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่ามีการถ่วงดุลเนื้อหาไว้ด้วย ซึ่งทำได้โดยให้พอเพลงแม่เพลงอีกคนเข้ามาขัดจังหวะ นำคำสอนทางพุทธศาสนามาสอดแทรกชี้ให้เห็นผลเสียของการฝักใฝ่ในเรื่องเพศ

4. เป็นที่ระบายความคับข้องใจ เพลงพื้นบ้านเป็นร้อยกรองที่มีความเป็นอิสระในการสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพลงพื้นบ้าน จึงเป็นทางออกที่คนในสังคมใช้ระบายความคับข้องใจที่มีต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจและประเพณีค่านิยมของสังคม

5. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน ในยุคก่อนที่จะมีวิทยุโทรทัศน์ เพลงพื้นบ้านได้ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนกระจายข่าวสาร ในสังคม เพลงร้อยพรรษา(กาญจนบุรี) เพลงบอก(ภาคใต้) เพลงตรุษ (สุรินทร์) ทำหน้าที่บอกให้รู้ว่าถึงเทศกาลปีใหม่แล้ว เชิญชวนชาวบ้านเตรียมตัวเตรียมจิตใจต้อนรับปีใหม่ที่จะมาถึง เพลงมหรสพอื่นๆ ล้วนส่งสารที่เกี่ยวกับชาวบ้านในเรื่องต่างๆ เพลงที่โด่งดังมาก เพราะเกี่ยวข้องกับการเมืองก็คือ หมอลำ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่กระจายข่าวเรื่องผู้มีบุญไปทั่วภาคอีสานทำให้ชาวบ้านเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เข้าร่วมเป็นพวกจำนวนมากจนเกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง ในทางตรงกันข้ามบางครั้งรัฐบาลก็อาศัยศิลปินพื้นบ้านเป็นสื่อส่งข่าวสารถึงชาวบ้านเพื่อผลทางการเมืองของรัฐบาล ดังเช่นในสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามขอร้องให้หมอลำร้องกลอนลำปลุกฝึกสวนครัว สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สนับสนุนหมอลำให้ออกเผยแพร่ทางสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ เกิดกลอนลำต่อต้านคอมมิวนิสต์สรรเสริญสหรัฐอเมริกา กลอนลำ เรียกร้องให้ผู้หลงผิดที่เข้าป่าออกมามอบตัวกับรัฐบาล เป็นต้น นอกจากนี้ เพลงพื้นบ้านยังแสดงถึงทัศนะของชาวบ้านที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองในอดีต เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ในทัศนะของชาวบ้านอย่างแท้จริง เช่น เพลงเรือสำนวนภิกษุพร้อมกล่าวถึงการรบไทย - ฝรั่งเศส

จากบทบาทที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าเพลงพื้นบ้านสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่คนในสังคม เพลงที่ร้องในยามสงกรานต์ไม่ว่าจะเป็นเพลงโต้ตอบหรือเพลงประกอบการเล่นสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของคนในหมู่บ้าน เพลงที่ร้องในขณะทำงานร่วมกัน เช่น เพลงในลานนวดข้าว ก่อให้เกิดความพร้อมเพรียงในการทำงาน เพลงประกอบพิธีกรรมต์

างๆ ช่วยรวมศูนย์จิตใจของผู้เข้าร่วมพิธี ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีมีสมาธิ ย้ำความเป็นสมาชิกของกลุ่ม และย้ำความเชื่อที่กลุ่มมีต่อสิ่งเดียวกัน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

4.1 ความหมายของการอนุรักษ์

คำว่า อนุรักษ์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำอธิบายว่า การอนุรักษ์คือ การรักษาให้คงเดิม การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติคือ การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพใช้ได้นานที่สุด เกิดประโยชน์ที่สุดและสูญเสียน้อยที่สุด

กรมศิลปากร (2531) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ไว้ในหลายลักษณะ ดังนี้
ชะวักชัย ภาติณฐ์ (2533) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า เป็นการคงไว้จากการถูกทำลาย ความไม่สนใจ และการถูกทอดทิ้งจากการทดแทนด้วยของใหม่

นิวัติ เรืองพานิช (2533) ได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ (conservation) ว่า เป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุดทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆแต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) อีกด้วย

เดชา บุญค้ำ (2540) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่า เป็นกระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวดและเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหาย หรือถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยการไร้สอย หรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสม

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ (2540) กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่าหมายถึง การรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้คงอยู่ในสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ซึ่งวิธีการจะต้องเป็นการทำงานที่ค่อนข้างมากแล้วก็อาจจะหมายถึง การรักษาสิ่งใดก็ตามให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยการทำนุบำรุงอย่างสม่ำเสมอแต่ต่อเนื่อง

สันติ เล็กสุขุม (2541) เสนอความหมายของงานอนุรักษ์ว่า เป็นการสงวนรักษาหลักฐานจากอดีต โดยหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลง หรือการแทนที่ใดๆ ที่ไม่จำเป็น จึงเป็นงานที่มีความหมายสำคัญโดยตรงต่องานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปกรรมดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการอนุรักษ์หมายถึง การดูแล ป้องกัน ทำนุบำรุง สงวนรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันมีประโยชน์และมีคุณค่าสำคัญให้อยู่คงสภาพเดิมมากที่สุด

จากความหมายของการอนุรักษ์ข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการอนุรักษ์ได้ว่าการอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา การป้องกัน สิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการดูแลรักษาให้อยู่ในลักษณะคงเดิมให้มากที่สุด และควรมีการทำนุบำรุง ช่วยกันดูแลกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

สุกัญญา ภัทราชัย (2528) กล่าวว่า การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้คงอยู่อย่างมีชีวิตและมีบทบาทเหมือนเดิมคงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แต่สิ่งที่อาจทำได้ใน ขณะนี้ก็คือการอนุรักษ์ เพื่อช่วยให้วัฒนธรรมของชาวบ้านซึ่งถูกละเลยมานานปรากฏอยู่ใน ประวัติศาสตร์ของสังคมไทยเช่นเดียว วัฒนธรรมที่เราถือเป็นแบบฉบับ การอนุรักษ์มี 2 วิธีการ ได้แก่ การอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมที่เคยปรากฏ และการอนุรักษ์โดยการประยุกต์

การอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมที่เคยปรากฏ หมายถึงการสืบทอดรูปแบบเนื้อหาวิธีการร้อง เล่น เหมือนเดิมทุกประการ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

การอนุรักษ์โดยการประยุกต์ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเพื่อให้คงอยู่และมีบทบาทในสังคมต่อไป

การอนุรักษ์ทั้งสองวิธีการนั้น ตามทรรศนะของสุกัญญา ภัทราชัย (2528) ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. **การบันทึกและการศึกษา** ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำต่อไป แม้ว่าจะมีบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้ดำเนินการสำรวจ บันทึกและศึกษาเพลงพื้นบ้านใน ท้องถิ่นต่าง ๆ ไว้จำนวนมากก็ตาม แต่ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านยังคงมีอีกมากมายที่รอให้นักวิชาการและผู้สนใจได้บันทึกและศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาเพลงพื้นบ้านด้วยหลักทฤษฎีต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก

การบันทึกและการศึกษาข้อมูลเป็นวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่สำคัญ และมีความจำเป็น ดังที่ เอนก นาวิกมูล (2532) ผู้บุกเบิกในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างจริงจังได้กล่าวไว้ว่า

การบันทึกและการศึกษาเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์หาคุณค่าเบื้องต้น ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้คนรุ่นหลังสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้ เข้ากับยุคสมัยของตน หรือคัดเลือกไปเฉพาะส่วนหนึ่งที่เขาสงสัย ทำให้ วิทยาลัยแห่งประเทศไทยยังคงสืบสานอยู่ต่อไปได้ หากไม่มีการทำงาน ในส่วนนี้แล้วใครคนในชาติก็หาความมั่นคงมั่นใจในตัวเองไม่ได้ ด้วย ไม่รู้จักกำพืดแห่งตนไม่รู้จักข้อดี ข้อเสียของตน งานบันทึกศึกษาเป็นงานที่ขาดไม่ได้ข้อหนึ่ง

2. การถ่ายทอดและการเผยแพร่ เป็นสิ่งสำคัญที่ควรกระทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ขาดช่วงการสืบทอด ปกติศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่มักจะเต็มใจที่จะถ่ายทอดเพลงพื้นบ้าน ให้แก่ลูกศิษย์และผู้สนใจทั่วไป แต่ปัญหาที่พบคือไม่มีผู้สืบทอดหรือมีก็น้อยมาก ดังนั้นการ แก้ปัญหาจึงน่าจะอยู่ที่การเผยแพร่เพื่อชักจูงใจให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญ รู้สึกเป็นเจ้าของ เกิด ความหวงแหนและอยากฝึกหัดต่อไป

การจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาฝึกหัดเพลงพื้นบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย แต่วิธีการที่น่าจะทำได้ ได้แก่ เชิญศิลปินอาชีพมาสาธิตหรือแสดง เชิญศิลปินผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรมหรือฝึกหัดกลุ่ม นักเรียนนักศึกษาให้แสดงในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งวิธีนี้จะได้ทั้งการถ่ายทอดและการเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กัน

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านจะอาศัยเฉพาะศิลปินพื้นบ้านคงไม่ได้ เพราะมี ข้อจำกัดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น เวลา สถานที่ และงบประมาณ แนวทางการแก้ไขก็ควร สร้างผู้ถ่ายทอดโดยเฉพาะครูอาจารย์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติ และมี กำลังความสามารถในการถ่ายทอดให้แก่เยาวชนได้จำนวนมาก แต่การถ่ายทอดทฤษฎีอย่างเดียว คงไม่เพียงพอ ครูอาจารย์ควรสร้างศรัทธาโดย “ทำให้ดู ให้รู้ด้วยตา เห็นค่าด้วยใจ” เพราะเมื่อเด็ก เห็น คุณค่าจะสนใจศึกษาและฝึกหัดต่อไป

อนึ่ง การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านเท่าที่ปรากฏมามีหลายรูปแบบ ได้แก่ การแสดง การ สาธิต การบรรยาย การบันทึกแถบเสียงและแถบภาพ รวมทั้งการเผยแพร่ในรูปแบบงานเขียน เช่น บทความ สารคดี ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารและเอกสารทางวิชาการ ทั้งโดย สถาบันของรัฐและเอกชน นักวิชาการ ผู้สนใจและศิลปินพื้นบ้าน อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าควร จะเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีอันทันสมัยและการร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะการจัดทำแถบบันทึกเสียงและแถบบันทึกภาพเผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ และ ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งมีศักยภาพในการกระจายข่าวสารสู่ผู้ฟังอย่างทั่วถึงและกว้างขวาง รวมทั้งมี อิทธิพลต่อผู้ฟังอย่างมากด้วย นอกจากนี้อาจเชิญชวนศิลปินนักร้องและนักแสดงรุ่นใหม่มาฝึกหัด และเผยแพร่การแสดงเพลงพื้นบ้านผ่านสื่อต่าง ๆ บ้าง ก็จะช่วยจูงใจผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น

3. การส่งเสริมและการสนับสนุน เพลงพื้นบ้านเป็นงานหนักที่ต้องอาศัยบุคคลที่เสียสละและทุ่มเท รวมทั้งการประสานความร่วมมือของทุกฝ่าย ที่ผ่านมามีการส่งเสริมสนับสนุนเพลงพื้นบ้านค่อนข้างมากทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ สำนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2541 นี้ รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปี “ อะเมซิ่ง ไทยแลนด์” รมรณรงค์ให้ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อใช้เป็นสิ่งจูงใจชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ เพลงพื้นบ้านก็ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐให้มีการแสดงในงานเทศกาลตามท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมเพลงพื้นบ้านที่ควรกระทำในขณะนี้ ได้แก่

3.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของศิลปิน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการและนักปกครอง ควรให้ความรู้และแนะนำศิลปินพื้นบ้านให้มีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อจะได้รอบรู้และนำความรู้ที่นำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงและเผยแพร่แก่ประชาชน อันจะทำให้ผู้ฟังศรัทธาและนิยมเพลงพื้นบ้านต่อไป

3.2 การปรับปรุงแบบและเนื้อหาให้เหมาะกับสภาพสังคมแต่ไม่ควรละทิ้งแบบแผนเดิม เช่น การเพิ่มแสง สี เสียงประกอบพอดควร การใช้เครื่องแต่งกายที่สีฉูดฉาดแต่คงรูปแบบการนุ่งโจงกระเบน การเพิ่มเครื่องดนตรีไทยเพื่อประกอบจังหวะขลุ่ยหรือแสดงตลก คันทายการ การแต่งบทเพลงเกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้ฟัง การนำเรื่องราวในสังคมมาล้อเลียน ประชดประชัน การนำมุขตลกที่ทันสมัยมาแทรกในการร้อง เป็นต้น

อนึ่ง แม้ว่าการปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะกับสังคมจะเป็นหน้าที่ของศิลปินพื้นบ้าน แต่ผู้เกี่ยวข้องก็ควรให้ความรู้และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เพราะเท่าที่ปรากฏมีคณะเพลงบางคณะพยายามปรับปรุงแบบการเล่นเพลงให้ทันสมัยแต่เป็นไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น นำการเต้นแบบสากลมาประกอบการแสดง ทำให้ผู้ชมรุ่นเก่าบางคนไม่ยอมรับและผู้ชมรุ่นใหม่ก็ไม่นิยม เพราะเห็นว่าเป็นการประยุกต์แบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ สิ่งเหล่านี้นับเป็นปัญหาต่อการสืบทอดเพลงพื้นบ้านที่ไม่ควรมองข้าม

3.3 การให้การศึกษาและปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องควรให้การศึกษาแก่ชาวบ้านให้เข้าใจ และยอมรับเพลงพื้นบ้านว่าเป็นวัฒนธรรมของชาติและเป็นมรดกทางปัญญาของบรรพชนของท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกศรัทธาและภาคภูมิใจในฐานะที่เป็น เจ้าของและตระหนักถึงความรับผิดชอบในการบำรุงรักษาและสืบทอดเพลงนี้ต่อไป นอกจากนี้ยังควรปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อเพลงพื้นบ้านแก่ประชาชนทั่วไป โดยให้ความรู้และจูงใจให้

ประชาชนยอมรับและศรัทธาว่า เพลงพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความค่าที่แสดงให้เห็นอัจฉริยภาพของผู้แต่ง ผู้ร้อง และพยายามชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่เห็นได้จากเนื้อเพลงที่ไพเราะ คมคาย สะท้อนให้เห็นถึงความเฉียบคมของความคิดที่คนรุ่นใหม่ควรสนใจและภาคภูมิใจ

3.4 การจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมเพลงพื้นบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ศิลปินพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้แสดงหรือสาธิตแก่ประชาชนและผู้สนใจ อันจะทำให้ศิลปินเกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญในการ

3.5 การส่งเสริมเพลงพื้นบ้านให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยแทรกเพลงพื้นบ้านในกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมของชีวิตส่วนตัว เช่น งานฉลองคล้ายวันเกิด งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ กิจกรรมในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ ลอยกระทงหรือสงกรานต์ กิจกรรมในสถาบันการศึกษา เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ งานกีฬาน้องใหม่ งานฉลองบัณฑิต และกิจกรรมในสถานที่ทำงาน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ งานประชุมสัมมนา เป็นต้น

การส่งเสริมดังกล่าวนี้หมายรวมว่าเจ้าของงานฝึกหัดและแสดงเอง หรือเชิญชวนญาติมิตรมาแสดง หรือเชิญศิลปินมาแสดงก็ได้ แต่ถ้าหากแสดงเองก็ควรหาผู้ฝึกหัดเพื่อความมั่นใจ นอกจากนั้นก็ต้องอาศัยความกล้าแสดงออก ความอดทนและความคิดสร้างสรรค์ เพราะเป็น พ่อเพลงแม่เพลงสมัครเล่น โอกาสที่จะแสดงผิดพลาดย่อมเกิดได้ง่าย จึงควรมีความพยายามไม่ท้อแท้ แม้การแสดงครั้งแรก ๆ จะไม่ประสบผลสำเร็จ ควรทบทวนหาสาเหตุว่ามาจากอะไร เช่น แต่งเนื้อร้องไม่ถูกต้อง ร้องผิดทำนอง จำเนื้อร้องไม่ได้ ผู้ฟังไม่สนใจเพราะไม่มีมุขตลก เป็นต้น แล้วปรับปรุงแก้ไข สิ่งสำคัญต้องสร้างความมั่นใจว่าการแสดงเพลงพื้นบ้านได้นั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถพิเศษที่น้อยคนจะทำได้

3.6 การส่งเสริมให้นำเพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งในระบบราชการและในวงการธุรกิจ เท่าที่ผ่านมามีหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายแห่งนำเพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น จังหวัดสุพรรณบุรีเชิญขวัญจิต ศรีประจันต์ ไปร้องเพลงพื้นบ้านประชาสัมพันธ์ผลงานของจังหวัด บริษัทที่รับทำโฆษณาน้ำปลา ยี่ห้อทิพรส ใช้เพลงแหล่สร้างบรรยากาศความเป็นไทย อุดม แต่พานิช ร้องเพลงแหล่ในโฆษณาโครงการหารสอง รณรงค์ให้ประชาชนประหยัดพลังงาน บุญโตน คนหนุ่ม ร้องเพลงแหล่โฆษณา น้ำมันเครื่องท็อปกัน 2 T การใช้เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานในโฆษณาโครงการสำนักกรักบ้านเกิดของ TAC เป็นต้น การใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าน่าสนใจและ

ควรส่งเสริมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะทำให้เพลงพื้นบ้านเป็นที่คุ้นหูของผู้ฟัง และยังคงมีคุณค่าต่อสังคมไทยได้ตลอดไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านได้ว่า การอนุรักษ์มี 2 วิธีการ ได้แก่ การอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมที่เคยปรากฏ และการอนุรักษ์โดยการประยุกต์ โดยการสืบทอดรูปแบบเนื้อหา วิธีการร้อง เล่นเหมือนเดิมทุกประการ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเพื่อให้คงอยู่และมีบทบาทในสังคมต่อไป นอกจากนี้ ควรมีการบันทึกและการศึกษา การถ่ายทอดและการเผยแพร่สู่ชุมชน หรือทางกระบวนการทางการศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมและการสนับสนุนโดยการผลักดันเข้าสู่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ โรงเรียน และชุมชนในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

ตอนที่ 5 เยาวชน

5.1 ความหมายของเยาวชน

คำว่า เยาวชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคำว่าเยาวชนไว้ ดังนี้

1. นโยบายเยาวชนแห่งชาติ เริ่มประกาศใช้ครั้งแรกอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2516 กำหนดว่า เยาวชน คือ ผู้มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 25 ปีบริบูรณ์
2. นโยบายส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนแห่งชาติ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2520 กำหนดว่า เยาวชนคือ ผู้ที่มีอายุแรกเกิดถึง 24 ปีบริบูรณ์
3. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 4 กำหนดว่าเยาวชนมีความหมายดังนี้
“เยาวชน” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่หมายความรวมถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส
4. ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 มาตรา 5 กำหนดว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลซึ่งอายุไม่เกิน 25 ปี
5. สำนักสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ในการทำสำมะโนครัว และสำรวจข้อมูลต่างๆ รวมทั้งข้อมูลเด็กและเยาวชนในทางตรงและทางอ้อม กำหนดช่วงอายุเด็ก และเยาวชนไว้ คือ 0-24 ปี

6.หลักสูตรสากลที่ใช้กันทั่วไปกำหนดว่า

“ เยาวชน” หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 15-25 ปี ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว พ.ศ. 2545-2554

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุป จากความหมายของเยาวชนข้างต้นว่า เยาวชน เป็นผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 25 ปีบริบูรณ์

5.2 พัฒนาการของเยาวชนในแต่ละช่วงวัย

เยาวชนเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 25 ปีบริบูรณ์ ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ต่อต้น ซึ่งมีนักวิชาการได้แบ่งพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยไว้ดังนี้

Bernstein (1999) ได้แบ่งพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยตั้งแต่วัยแรกจนจนถึงวัยผู้ใหญ่ ตอนต้น เอาไว้ดังนี้

1. วัยแรกเริ่ม (Puberty)

บุคคลอายุอยู่ในช่วง 12 – 25 ปีถือว่าเป็นช่วงวัยรุ่น ช่วงเวลาดังกล่าวมีเวลายาวนาน หลายปีและในระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างแตกต่างกันมากทั้งทางกายและพฤติกรรมจึง มีการแบ่งช่วงเวลาให้สั้นเข้าคือ ช่วงอายุประมาณ 12 ถึง 15 ปี เป็นช่วงวัยแรกเริ่ม มีพฤติกรรมค่อนข้างเป็นลักษณะทางเด็ก ช่วงอายุประมาณ 16 ถึง 18 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลาง มีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ ช่วงอายุประมาณ 19 ถึง 25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย มีพฤติกรรมค่อนข้างเป็นผู้ใหญ่

ช่วงเวลาในระยะวัยแรกเริ่ม เป็นช่วงเวลาที่เด็กเริ่มเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวอย่างแท้จริงร่างกายเติบโตเกือบเต็มที่ทุกส่วน ลักษณะทุติยภูมิทางเพศซึ่งยังไม่เติบโตเต็มที่ในวัยที่ผ่านมา ก็เจริญสมบูรณ์และทำหน้าที่ของมันได้ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญในระยะนี้มีดังนี้คือ

1.1 พัฒนาการทางกาย

พัฒนาการทางกายเป็นไปในด้านความเจริญงอกงาม เจริญเติบโตถึงขีดสมบูรณ์ (Maturation) เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตมีทั้งส่วนนอกที่มองเห็นได้ง่าย เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง การเปลี่ยนแปลงรูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย และความเจริญส่วนภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเด็กชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง ตอนต้นๆ ของเด็กวัยนี้ ร่างกายของเด็กไม่ได้สัดส่วน เด็กรู้สึกอึดอัด กังก้าง รู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของร่างกาย สุขภาพโดยทั่วไปของเด็กในวัยนี้ดีกว่าวัยที่ผ่านมา

1.2 พัฒนาการทางสังคม

เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะเด็กตอนปลาย เด็กจะจับกลุ่มกันได้นานแน่นแฟ้น และผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของเด็กไม่มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น แต่เริ่มมีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย เด็กที่สามารถเข้ากลุ่มได้และมีกลุ่มในระยะวัยเด็กตอนปลาย จะเข้ากับกลุ่มและมีชีวิตทางสังคมที่สนุกสนานได้ดีกว่าเด็กที่ไม่มีความสามารถดังกล่าว ในช่วงวัยที่ผ่านมาเด็กเริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กที่อายุน้อยกว่า ระยะนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง (Gang Age) การรวมกลุ่มของเด็กเป็นไปโดยธรรมชาติ เด็กเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น เป็นกลุ่มที่เข้าได้กับแนวโน้ม บุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ตลอดจนความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา ความมุ่งหวังในชีวิต และอื่นๆ การรวมกลุ่มช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนปัญหาและความรู้สึกที่คับอกคับใจ ช่วยสนองความต้องการทางสังคม เช่น การเป็นบุคคลสำคัญ การต่อต้านผู้มีอำนาจ การหนีสภาพน่าเบื่อของบ้าน

ส่วนสัมพันธ์ภาพระหว่างเด็กชายเด็กหญิง เปลี่ยนไปจากวัยเด็กตอนปลาย เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกันและมีความพอใจในการพบปะสังสรรค์กัน ร่วมเล่น เรียน ทำงาน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อเด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจกันและกันแล้ว ทั้ง 2 ฝ่าย เริ่มให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตามบทบาททางเพศของตน (Sex Role) ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่เป็นการลำบากมากนักสำหรับเด็กหญิงและเด็กชายที่มีพัฒนาการทางด้านนี้ปกติในวัยที่ผ่านมา คือมีบุคคลให้เด็กได้เลียนแบบบทบาททางเพศ การเลียนแบบบทบาททางเพศของเด็กในระยะนี้ไม่จำกัดว่าเลือกเลียนเฉพาะบุคคลที่เด็กรักและพบเห็นในบ้านที่เป็นเพศเดียวกับตน แต่ขยายวงมาเป็นเพื่อนร่วมวัย บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ในวงการบันเทิง ธุรกิจ ในหนังสืออ่านเล่น และบุคคลอื่นๆ ที่เด็กได้รู้จักและพบเห็น เด็กจะเลือกใครมาเลียนแบบนั้น ขึ้นอยู่กับรากฐานบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็ก และเป็นเช่นนี้ไปจนถึงสิ้นสุดวัยรุ่น ละทิ้งการเลียนแบบบทบาททางเพศจากบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัว เป็นระยะที่เรียกว่า พอกันทีสำหรับการเลียนแบบบทบาททางเพศจากพ่อแม่

กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่ออนาคตและชีวิตจิตใจของเด็กเป็นอย่างมาก ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง ฉะนั้นลักษณะชั่วดีของกลุ่มจึงเป็นเครื่องชี้ชะตาชีวิตของเด็กในระยะวัยรุ่นและระยะผู้ใหญ่ ประเด็นเดียวกับครอบครัวมีความสำคัญต่อกระบวนการของชีวิตแต่ละคน ในระยะวัยทารกและวัยเด็ก

ส่วนการเล่นยังคงมีความสำคัญสำหรับเด็กวัยแรกรุ่ง เพราะเป็นเครื่องมือสนองความต้องการทางสังคม อารมณ์และสติปัญญา เด็กชอบเล่นกับทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ โดยเฉพาะการเล่นกับเพื่อนต่างเพศทำให้การเล่นสนุกสนานเข้มข้นยิ่งขึ้น และเด็กผู้ชายมักจะชอบเล่นกีฬาที่หักโหมรุนแรงมากกว่าเด็กผู้หญิง

1.3 พัฒนาการทางอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงความเจริญเติบโตทางร่างกาย ทั้งภายในและภายนอก กระทั่งกระทบกระเทือนต่อแบบแผนอารมณ์ของเด็กวัยแรกรุ่ง เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง อารมณ์ของเด็กวัยแรกรุ่งมีทุกประเภทเช่น เบื่อหน่าย เหนงา อิจฉา กังวล โกรธอาฆาต ตื้อดิ่ง ต่อต้านอำนาจ ฯลฯ เด็กแต่ละคนเริ่มแสดงบุคลิกอารมณ์ประจำตัวออกมาให้ผู้อื่นทราบได้บ้างแล้ว เช่น อารมณ์ร้อน อารมณ์ขี้วิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ ขี้ อิจฉา ฯลฯ เด็กสามารถรับรู้ลักษณะเด่นและลักษณะด้อยเกี่ยวกับตนเองและจะยิ่งทวีขึ้นในระย ะวัยแรกรุ่ง

1.4 พัฒนาการทางความคิด

พัฒนาการทางความคิดของเด็กอายุประมาณ 11 ขวบขึ้นไป มีชื่อเรียกรวมว่า รู้ คิดถูกระบบ (Formal Operation) เด็กพยายามคิดให้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ว่าด้อยกว่าผู้ใหญ่ในเชิง ประสิทธิภาพและความชำนาญในการรู้คิด ตัวอย่างความคิดบางแบบที่ได้พบมากได้แก่ รู้จัก คิดเป็นเหตุเป็นผลไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ต้องการคิดนี้ด้วยตัวเอง ะยะนี้เด็กจึงรู้สึกซิงซังคำสั่งบังคับ คำสั่งให้เชื่อและต้องคล้อยตาม รู้คิดด้วยภาพความคิดในใจ (Mental Images) ทำให้สามารถคิด เรื่องนามธรรมยากๆ ได้ เด็กวัยแรกรุ่งชอบวิพากวิจารณ์ ชอบทนายปัญหา เด็กที่มีสมองดีสามารถมี สมมติในการทำงานมากขึ้นและดีขึ้นกว่าเดิม เด็กสมองไม่ค่อยดีช่วงความสนใจงานเฉพาะหน้าใน สิ่งนั้นๆจะมักสั้น และทำงานยากๆ ไม่ค่อยได้ แนวฉลาดของเด็กเริ่มปรากฏให้เห็นชัดแล้ว

2. วัยแรกรุ่ง (Adolescence)

วัยแรกรุ่ง ในทางจิตวิทยาหมายถึง ภาวะของบุคคลอายุประมาณ 16-25 ปี ซึ่งได้อธิบาย เอาไว้ดังนี้

2.1 ลักษณะอารมณ์

ลักษณะของอารมณ์สับสนเนื่องมาจากอารมณ์ของเด็กวัยแรกรุ่ง จึงคล้ายคลึงกันอยู่ มาก ในบางรายความเข้มข้นของอารมณ์อาจรุนแรงขึ้นกว่าวัยแรกรุ่ง อารมณ์ดังกล่าวบางที่ เรียกว่าเป็นแบบ พายุบุแคม(Storm and Stress) อารมณ์ รัก ชอบ โกรธ เกลียด อิจฉา ริษยาฯลฯ

จะเป็นไปอย่างรุนแรง บุคคลต่างวัยจึงต้องใช้ความอดทนมากเพื่อจะเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขา

สาเหตุของความสับสนทางอารมณ์

1. เป็นช่วงเปลี่ยนวัย ร่างกายเปลี่ยนแปลงไม่ทราบเวลาที่ถูกต้องที่ควรในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นนั้นควรปฏิบัติอย่างไร
2. เด็กจะต้องเลือกอาชีพ การเลือกอาชีพเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชีวิตจิตใจ อารมณ์ ความต้องการของเด็กและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความสับสนใจเกิดขึ้นง่ายเพราะเด็กอยู่ภายใต้ความกดดันและ ข้อจำกัดของระบบการศึกษา สถิติปัญญา ฐานทางเศรษฐกิจ และยังไม่แน่ใจในความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และบุคลิกภาพของตนเอง
3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้เด็กปรับตัวไม่ทัน

2.2 พฤติกรรมสังคม

สังคมวัยรุ่นเป็นกลุ่มของเพื่อนร่วมวัย ประกอบด้วยเพื่อนทั้ง 2 เพศ เด็กรู้สึกปลอดภัย ไปร่งสบายใจ ในการทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนร่วมวัยมากกว่ากับเพื่อนต่างวัย สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมวัยถึงความเข้มข้นสูงสุดประมาณระยะตอนกลางของวัยรุ่น การคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมสังคมที่มีความสำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่น แต่การคบเพื่อน ก็ย่อมมีทั้งคุณและโทษ เพื่อนอาจเป็นผู้ประคับประคองจิตใจของวัยรุ่นในยามทุกข์ร้อนแต่ในมุมกลับกัน เพื่อนก็อาจชักนำวัยรุ่นไปในทางเสื่อมถอย ผู้เป็นอาชญากรวัยรุ่นมากมายในแทบทุกประเทศ เมื่อค้นหาสาเหตุก็มักจะพบว่าถูกเพื่อนชักจูง ประวัติเด็กวัยรุ่นตามสถานศึกษาที่เสียคน เสียเด็กไปโดยประการต่างๆ เช่น เกรตติยาเสพติด ล้วนมีสาเหตุสำคัญจากการถูกเพื่อนชักจูง เพราะการมีกลุ่มทำให้รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า กลุ่มจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นถ้าคบเพื่อนไม่ดีก็อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

การเข้ากลุ่มนอกจากเป็นช่องทางให้เด็กได้รับการตอบสนองของความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมในแง่ต่างๆ เช่น ฐานะ ตำแหน่ง ค่ายกย่อง มีเพื่อนผู้เข้าใจและร่วมทุกข์ร่วมสุขแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ชายหญิงได้รู้จักกันและอาจนำไปสู่ความรัก (Puppy love) ตามปกติเด็กหญิงมักนิยมเพื่อนชายที่มีอายุมากกว่าตน เพราะหญิงมีกระบวนการพัฒนาการเร็วกว่าชายวัยเดียวกัน ประมาณ 2 ปี กลุ่มในระยะนี้มีลักษณะมั่นคงมากกว่าในวัยเด็ก เพราะเด็กวัยรุ่นใช้เหตุผลและความนึกคิดในการเข้ากลุ่มมากกว่า ความสัมพันธ์ในกลุ่มค่อนข้างยั่งยืน อาจยั่งยืนไปจนเป็นผู้ใหญ่

2.3 การเลือกอาชีพ

เด็กโตพอที่จะรู้ถึงความสำคัญของอาชีพเช่น อาชีพนำมาซึ่งสถานทางเศรษฐกิจ สังคมเป็นตัวบ่งชี้ถึงการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่แต่เด็กยังสับสนวุ่นวายใจเนื่องจากยังไม่รู้จักตัวเอง ดีพอในด้านบุคลิกภาพ ความถนัด ความสนใจ

2.4 ความต้องการทางจิตใจ

ความต้องการที่เด่นๆ และมีความเข้มสูงได้แก่

1. ความต้องการอิสระเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะความเป็นอิสระ เป็นเครื่องหมายความเป็นผู้ใหญ่

2. ต้องการมีตำแหน่งหน้าที่ ต้องการคำยกย่องทั้งต่อหน้าและลับหลังโดยเฉพาะ จากเพื่อนในกลุ่ม

3. ต้องการมีประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ความต้องการเช่นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเสพยาเสพติด ประพฤติผิดทางเพศ และต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคม

4. ความต้องการรวมพวกพ้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูงซึ่งมีผลต่อความอบอุ่นและความมั่นคงทางจิตใจ

5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย เด็กจึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง

6. ต้องการความถูกต้องและยุติธรรม

7. ต้องการความงดงามทางร่างกายเพราะทำให้เข้ากับกลุ่มง่ายและดึงดูดเพศตรงข้าม วัยรุ่นจึงพิถีพิถันในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า ทรงผม เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย เด็กวัยรุ่นที่มีความสุขคือ ผู้ที่ได้รับสิ่งสนองสมความต้องการของเขา การตั้งเป้าหมายของความ ต้องการ ลักษณะของความ ต้องการ จึงเป็นเรื่องที่เด็กต้องคำนึงให้อยู่ในขอบเขตที่จะทำได้สำเร็จ เพื่อประกันความไม่สมปรารถนา เพราะถ้าไม่สมปรารถนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรุนแรงแล้ว ย่อมมีความรู้สึกผิดหวังลึกซึ้งและยาวนาน

2.5 ความสนใจ

ความสนใจมีขอบข่ายกว้างขวาง เด็กมีความสนใจหลายอย่างแต่ไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจเรื่องตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ความสนใจของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้แก่

1. สนใจการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและเห็น ความสำคัญของการศึกษา

2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เห็นว่าเขาได้รับความลำบากและไม่ได้รับความยุติธรรม

3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เห็นว่าเป็นของใหม่และมีประโยชน์ได้พบปะกับเพื่อนต่างเพศและระบายความเคร่งเครียดของอารมณ์

4. สนใจวัฒนธรรมประเพณี ศาสนาปรัชญา อุดมคติ สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ

2.6 การนับถือวีรบุรุษ

ความต้องการเลียนแบบผู้ที่ตนนิยมชมชอบมีมาก่อนแล้วตั้งแต่วัยเด็กก่อนวัยรุ่น แต่ความต้องการประเภทนี้มีความแรงมากขึ้นในระยะวัยรุ่นเพราะ

1. ความต้องการรู้จักตนเอง การยกบุคคลมาเป็นแบบให้นับถือและเลียนแบบช่วยลดความไม่รู้จักรู้จักหรือความไม่เข้าใจตนเอง

2. แสวงหาแบบอย่างเพื่อดำเนินรอยตามแนวทางที่ถูกที่ควร เพื่อดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ผู้ที่เด็กนับถือว่าเป็นวีรบุรุษ (Heroes) หรือเป็นแบบ (Models) นั้นมีได้มากกว่าหนึ่งคน อาจเป็นเพศเดียวกับเด็กหรือต่างเพศ วัยเดียวกันหรือต่างวัย ร่วมสมัยหรือต่างสมัย อาจเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ดาราภาพยนตร์ นักกีฬาที่มีชื่อเสียง ฯลฯ การเลือกบุคคลที่น่านิยมมาเลียนแบบนั้นในระยะวัยรุ่นผุดจากในระยะวัยเด็ก ที่ต้องอาศัยความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นแรงจูงใจสำหรับเด็กวัยรุ่นใช้เหตุผลและขึ้นกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ดังนั้นผู้ที่เด็กเลือกมาเป็นแบบ จึงอาจเป็นบุคคลที่เด็กไม่เคยพบเห็นมาก่อนเลยก็ได้ การเลือกตัวอย่างให้เด็กเลียนแบบโดยการชักจูงการ แสดงแบบอย่าง การอ่านหนังสือประวัติบุคคลสำคัญจากวงการต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะวีรบุรุษมีอิทธิพลต่อ บุคลิกภาพ ความมุ่งหวังในชีวิต การเลือกอุดมคติปรัชญา ค่านิยมต่างๆ เป็นกระบวนการสืบเนื่องกันกับการนับถือวีรบุรุษ

2.7 การค้นหาตัวเอง การเข้าใจตนเอง

เด็กวัยรุ่นต้องพบการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็วในทางร่างกาย และในทางพฤติกรรมที่ต้องทำตามบทบาทแห่งเพศหญิงหรือชาย ความสำคัญที่ต้องทำตนให้พ้นความเป็นเด็ก ความจำเป็นต้องเลือกอาชีพ บัณฑิตเหล่านี้และอื่นๆ ทำให้เด็กวัยรุ่นอยากรู้ว่าตนเองจะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามรูปแบบอย่างไร ซึ่งเป็นพัฒนาการทางความคิดที่สำคัญที่สุดประจำวัย เรียกพัฒนาการนี้ว่า “การค้นหาตนเอง” กว่าเด็กวัยรุ่นจะพบตนเอง คือเข้าใจตนเองแจ่มแจ้ง อาจต้องประสบภาวะสับสนทางอารมณ์ไม่น้อย บางคนหลงตัวเองในลักษณะที่ราคาตัวเองสูงเกินจริง บางคนดูถูกตนเองในลักษณะที่ราคาตนเองต่ำเกินจริง การค้นหาตนเองเริ่มต้นมาแล้วตั้งแต่วัยทารกตอนปลาย แต่จะต้องมีโครงร่างของตนสมบูรณ์ในระยะวัยรุ่น จึงจะเป็นบุคคลที่มีความ

มั่นคงในชีวิตและจิตใจสืบต่อไปในอนาคต มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นบุคคลที่ไม่เข้าใจตนเองหาความมั่นคงในชีวิตและจิตใจไม่ได้ คนที่ค้นพบตัวเองจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองมีหลักการและแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่ยังไม่ค้นพบตัวเองจะสับสนและอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมได้ เราสามารถช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้โดย

1. ในการอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ต้องปฏิบัติต่อลูกให้สอดคล้องกัน
2. หาตัวแบบที่เหมาะสมให้เด็กเลียนแบบ
3. สื่อมวลชนควรเสนอข่าวสารข้อมูลที่เหมาะสมกับวัยรุ่นไม่ควรเสนอแต่เรื่อง

รุนแรงหรือกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ

2.8 ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง

ลักษณะความขัดแย้งเกิดจากเด็กวัยรุ่นสำคัญตัวว่าพ้นจากความเป็นเด็ก เกิดความต้องการประพฤติตนตามพฤติกรรมที่ตนเองเห็นชอบ แต่ผู้ปกครองถือว่าตนเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลความประพฤติของเด็ก ประสงค์ให้เขาประพฤติตามพฤติกรรมอย่างอื่น เมื่อวัยรุ่นไม่ปฏิบัติตามก็เกิดความขัดแย้งขึ้น ตัวอย่างความขัดแย้ง เช่น

1. ความขัดแย้งทางการแต่งกาย
2. ความขัดแย้งในการคบเพื่อนต่างเพศ
3. ความขัดแย้งในการต้องการความเป็นอิสระในการไปไหนมาไหน การบรรเทา

ความขัดแย้ง ผู้ปกครองควรให้ความเห็นอกเห็นใจให้ความรักความอบอุ่นและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น ให้วัยรุ่นได้มีอิสระและความรับผิดชอบต่อตัวเองบ้างตามสมควร เพื่อช่วยลดความเคร่งเครียดและความกดดันทางอารมณ์ในส่วนของวัยรุ่น วัยรุ่นควรเปิดใจกว้างรับฟังทัศนะผู้อื่น คิดอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักแต่งกายให้เหมาะสมกับวัยและวัฒนธรรม ตลอดจนควรให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่างๆ

3. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early Adulthood)

วัยผู้ใหญ่ เป็นเวลายาวนานโดยเฉลี่ยราวๆ 50 ถึง 65 ปี นักจิตวิทยาพัฒนาการบางท่านจึงแบ่งช่วงวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ช่วงคือ วัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และวัยชรา วัยผู้ใหญ่ตอนต้นประมาณอายุตั้งแต่ 25 ถึง 40 ปี แบบแผนพัฒนาการที่น่าสนใจในระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่น่าสนใจได้แก่เรื่อง การประกอบอาชีพ การเลือกคู่ครอง การปรับตัวในชีวิตสมรส การปรับตัวเพื่อทำหน้าที่บิดามารดา และการปรับตัวในชีวิตโสด

วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะที่ความเจริญเติบโตทางการพัฒนาเต็มที่สมบูรณ์ อวัยวะทุกส่วนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปบุคคลมักมีกายแข็งแรง ในด้านอารมณ์นั้นผู้ที่เข้าถึงภาวะอารมณ์แบบผู้ใหญ่ มีความคับข้องใจน้อย ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีความแน่ใจและมีความมั่นคงทางจิตใจดีกว่าในระยะวัยรุ่น ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือลักษณะพัฒนาการทางสังคมนั้น ระยะนี้การให้ความสัมพันธ์กับกลุ่ม (Peer Group) เริ่มลดน้อยลงเปลี่ยนมาสู่การมีสัมพันธภาพและผูกพันกับเพื่อนต่างเพศแบบคู่ชีวิต จุดศูนย์กลางของสัมพันธภาพคือครอบครัว ส่วนผู้ใหญ่ที่ยังไม่มีคู่ครองและครอบครัว ยังคงให้ความสำคัญต่อกลุ่มเพื่อนร่วมวัย แต่ความเข้มของความผูกพันและความรักดีเริ่มลดน้อยลง จำนวนสมาชิกของกลุ่มมักจะน้อยลงด้วย

3.1 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ เป็นพฤติกรรมที่จำเป็นและสำคัญประจำวัย เพราะเป็นเครื่องชี้ความเป็นผู้ใหญ่ นอกจากทำให้มีความรู้สึกว่ามีฐานะทางการเงินแล้ว ยังทำให้เกิดความรู้สึกมีอิสระเสรี ความมีหน้ามีตา ความมั่นคงทางจิตใจ การตั้งตัวได้เป็นหลักฐาน การยอมรับในสังคมและความสำเร็จในชีวิตด้านต่างๆ ใครเลือกอาชีพอะไร และมีความก้าวหน้าในด้านอาชีพมากน้อยเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลายประการ เช่น เพศ การเตรียมตัว การศึกษาอบรมในวิชานั้นๆ ความต้องการทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ สถานภาพทางครอบครัว โอกาส เพื่อนร่วมอาชีพ เป็นต้น

ชายกับหญิง มีความแตกต่างด้านในเชิงจิตวิทยาบางประการดังนี้

1. ชายมีความมักใหญ่ใฝ่สูง มุ่งความสำเร็จของชีวิตจากผลการทำงานมากกว่าหญิง ไม่ชอบทำงานจำเจ ต้องการเป็นหัวหน้างาน ของงานท้าทายสมรรถภาพมากกว่าหญิง
2. หญิงชอบทำงานคล้อยตามวิสัยแห่งเพศ เช่นงานเกี่ยวกับเด็กเล็ก คนป่วย คนชรางานที่ต้องระมัดระวังถี่ถ้วนในรายละเอียด งานซ้ำๆ ไม่ต้องการตัดสินใจมากๆ ไม่ชอบงานรับผิดชอบสูงๆ และทำงานเป็นหมู่คณะได้ไม่ดีเท่าชาย
3. หญิงแต่งงานแล้วที่ประกอบอาชีพด้วย เอาจริงเอาจังในการทำงานน้อยกว่าหญิงโสด อาจเป็นเพราะว่าต้องให้ความสนใจและเวลากับครอบครัว ความสำเร็จมากน้อยในการประกอบอาชีพมีอิทธิพลต่อความสุข ความทุกข์ ความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจส่วนบุคคล ทั้งยังมีผลต่อความสงบราบรื่นในครอบครัวและพัฒนาการของบุคคลวัยต่างๆ ในบ้าน ด้วย ความไม่ผาสุกในการประกอบอาชีพอาจเกิดจากหลายสาเหตุผสมผสานกัน เช่น สถานที่ทำงานอยู่ห่างไกลถิ่นที่อยู่ ลักษณะงานไม่ตรงตามบุคลิกภาพ นิสัย ความสามารถของตน ขาดการเตรียมตัวในการประกอบอาชีพนั้นๆ หรือเข้ากับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างไม่ได้

3.2 การเลือกคู่ครอง (Selecting a Mate)

การแสวงหาคู่ครองเป็นพฤติกรรมปกติของคนในวัยนี้ อาจมีการกระทำมาตั้งแต่ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น แต่สำหรับบางรายก็จะเริ่มตั้งแต่ย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ชนิดของการเลือกคู่ครองเป็นแบบเอาจริงเอาจัง และเลือกเฟ้นมากกว่าเดิม

หลักเกณฑ์สำหรับการเลือกคู่ครองที่จะนำไปสู่ชีวิตสมรสที่ผาสุก ได้มีข้อเสนอแนะไว้หลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. มีความคล้ายคลึงกันใน รสนิยม ค่านิยม ระดับการศึกษา ความสนใจ การใช้เวลาว่าง ศาสนา ความเชื่อ รากฐานทางวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ ลักษณะครอบครัว เชื้อชาติ
2. มีบุคลิกภาพที่ไปด้วยกันได้ ทั้งในแง่ที่คล้ายกับและไม่เหมือนกัน หรือที่เป็นไปในแบบตรงข้าม เช่น คนอารมณ์ร้อนกับคนอารมณ์เย็น ทั้งนี้เพื่อความสมดุลของชีวิต
3. ชายและหญิงมีอายุใกล้เคียงกัน ควรมีอายุห่างกันไม่เกิน 10 ปี และตามปกติชายควรมีอายุมากกว่าหญิง
4. มีอาชีพเลี้ยงตัวพอที่จะสร้างครอบครัวให้มีความสุขได้
5. มีความรักใคร่ผูกพัน มีความนับถือและนิยมชมชอบซึ่งกันและกัน มีรสนิยมทางเพศที่ไปด้วยกันได้ และมีความพยายามเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน

โดยกว้างๆ ผู้หญิงมักมองผู้ชายในแง่ของความสามารถ ความเป็นคนเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น กีฬา ดนตรี ความเป็นผู้นำ ความสามารถทางด้านวิชาการ ความเข้าอกเข้าใจ การให้ความคุ้มครอง การมีลักษณะสมชาย รูปร่างหน้าตาของชายมีความสำคัญน้อย แต่ฝ่ายชายมักมองฝ่ายหญิงในด้านรูปร่างหน้าตา ลักษณะสมหญิง ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ความสามารถในการเข้าสังคม

3.3 การปรับตัวในชีวิตสมรส

เมื่อหญิงและชายแต่งงานและมาอยู่ร่วมกันแล้ว จะต้องปรับตัวให้ไปด้วยกันได้ แม้ว่าการแต่งงานนั้นได้มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ตามปกติหญิงปรับตัวให้เข้ากับชาย ง่ายกว่าชายปรับตัวให้เข้ากับหญิง อย่างไรก็ตามต้องมีการปรับตัวทั้ง 2 ฝ่าย หญิงและชายจะต้องปรับตัวในบทบาทใหม่คือ บทบาทสามีและภรรยา ความยากลำบากในการปรับตัวอาจเกิดขึ้นได้ ถ้าหญิงและชายยังไม่มีวุฒิภาวะทางจิตใจ ไม่มีการเตรียมตัวทางเศรษฐกิจและทางสังคมเพื่อใช้ชีวิตคู่การที่ไม่รู้จักกันดีพอ หรือวัยของคู่สมรสต่างกันมาก

3.4 การปรับตัวเพื่อทำหน้าที่บิดามารดา

การปรับตัวเพื่อทำหน้าที่บิดามารดา ถ้าคู่สมรสประสงคมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุขและประสบความสำเร็จควรสนใจหาความรู้และปฏิบัติตามวิธีการวางแผนครอบครัว การเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เล็กจนเป็นหนุ่มสาวที่มีความมั่นคงทางจิตใจ และเลี้ยงตัวเองได้นั้นบิดามารดาจะต้องเข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็กกว่ามีความต้องการทางร่างกายและจิตใจอย่างไร การเตรียมตัวทางเศรษฐกิจเพื่อลูกและการให้ลูกเข้าโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยสำหรับการเป็นบิดามารดา แต่การให้ความรักความอบอุ่น ความสนใจและเข้าใจเด็ก มีความสำคัญมาก เด็กที่เป็นอาชญากร มักมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่แตกแยกและไม่มีความสุข

3.5 การอยู่เป็นโสด

เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ คนส่วนมากแต่งงานมีครอบครัวมีบุตรธิดา แต่มีคนบางกลุ่มไม่เข้าอยู่ในภาวะเช่นนี้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น อูทิสชีวิตเพื่องาน เพื่ออุดมการณ์ มีความรับผิดชอบกับครอบครัวเดิมของตนจนไม่มีเวลาเอาใจใส่ในเรื่องการมีครอบครัวอย่างจริงจัง โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งแวดล้อมไม่อำนวย มีประสบการณ์ไม่ดีเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ญาติพี่น้องไม่สนับสนุน หรือเป็นความประสงค์ของผู้นั่นเองเพราะชอบชีวิตโสด

สรุปได้ว่าพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยของเยาวชนนั้นอยู่ในช่วงคาบเกี่ยวกันระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งมีลักษณะทางอารมณ์ที่หุนหันพลันแล่น และสับสนกับบางสถานการณ์ที่ประสบ เนื่องจากยังขาดการไตร่ตรอง และการคิดอย่างละเอียดรอบคอบ จึงทำให้ถูกชักจูงจากสื่อต่างๆ ในปัจจุบันที่เยาวชนส่วนใหญ่ยึดถือและนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และดำรงชีวิตในสังคม

ตอนที่ 6 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

6.1 ประวัติและความเป็นมาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2551 ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยมีรากฐานที่มั่นคงมาจาก “การศึกษา

ผู้ใหญ่” เริ่มตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2480 ในสมัยของพลตรี พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้ตกลงวางนโยบายจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร และในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2480 ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่อง การจัดแนวการศึกษาผู้ใหญ่ โดยวางโครงการดำเนินงานให้มีแบบแผนที่ดีและได้มอบให้รัฐบาลจัดดำเนินการ

ต่อมา พ.ศ.2481 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดใหม่โดยมีพลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้จัดตั้งกรรมการพิจารณาเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น เป็นชุดที่ 2 และเสนอให้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาการจัดวางระเบียบการในกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2483 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่านออกเขียนได้ ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาประเทศไทยส่วนรวม

ในปี พ.ศ.2488 รัฐบาลร่วมกับองค์การเอกชนต่างๆ ได้รณรงค์เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้รู้หนังสือ ตลอดจนออกกฎหมายและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมาเรียนหนังสือ ซึ่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ได้ซบเซาลงไป

ต่อมา พ.ศ.2490 เป็นยุคของการรณรงค์ให้ผู้ใหญ่รู้หนังสือกระทรวงศึกษาธิการจึงเสนอโครงการปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ต่อคณะรัฐมนตรี และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ขยายประเภทงานการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย หลักสูตร 1 ปี จัดอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ประจำที่ และเคลื่อนที่ หลักสูตร 3-6 เดือน จัดบริการห้องสมุดประชาชน และมีหน่วยโสตทัศนศึกษาเพื่อประชาสัมพันธ์งานของรัฐ

ในปี พ.ศ.2494 ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ประเภทมูลสารศึกษา ครอบคลุมถึงเรื่องการอนามัยเกษตร อุตสาหกรรมเพื่อยกระดับการดำรงชีพของประชาชนให้ดีขึ้น ต่อมา องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ร่วมกับรัฐบาลไทยได้จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม ชื่อว่าศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี หรือ ศ.อ.ศ.อ. โดยมุ่งผลิตสารนิเทศเพื่อออกไปทำงานพัฒนาท้องถิ่น ต่อมาในปี พ.ศ.2502 ได้โอนสารนิเทศจากกระทรวงศึกษาธิการไปสังกัดกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยและเปลี่ยนชื่อจาก “สารนิเทศก์” เป็นพัฒนากร” บทบาท ศ.อ.ศ.อ. ในฐานะที่เป็นศูนย์ฝึกอบรมผู้ทำงานพัฒนาท้องถิ่นจึงสิ้นสุดลง และต่อมาเปลี่ยนเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสถาบันพัฒนาการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในปี พ.ศ. 2522 รัฐบาลของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ยกฐานะ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นเป็นกรม “กรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2522” ซึ่งมีนายแพทย์บุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนั้น โดยได้ โอนกองการศึกษาผู้ใหญ่และสำนักงานโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดกรมสามัญ ศึกษา และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษากับศูนย์บริภัณฑ์ (ศูนย์วิทยาศาสตร์ เพื่อการศึกษา ท้องฟ้าจำลอง ปัจจุบัน) สังกัดกรมวิชาการ มารวมไว้ด้วยกันแล้วตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วน ราชการเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2522 โดยแบ่งส่วนราชการส่วนกลางประกอบด้วย 6 หน่วย คือ สำนักงานเลขาธิการกรม กองแผนงานและวิจัย กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กองปฏิบัติการ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ศูนย์บริภัณฑ์เพื่อการศึกษา ทั้งยังมีหน่วยงานที่จัดตั้งตาม ประกาศกระทรวงและกรม คือ กองการเจ้าหน้าที่ หน่วยศึกษานิเทศก์ และหน่วยตรวจสอบภายใน นอกจากนี้เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งหน่วยงาน เทียบเท่ากองขึ้นอีก 1 แห่ง คือสำนักงานโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในปี พ.ศ. 2534 โดยอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ ในกรมการ ศึกษานอกโรงเรียน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตลอดจนการเรียกชื่อส่วนราชการบางส่วนไม่ สอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สมควรปรับปรุงแบ่งส่วนราชการเสียใหม่เพื่อให้การ ปฏิบัติราชการเกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพงานในขณะนั้น และ เนื่องจาก ข้อ 6 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2525 กำหนด ว่าการแบ่งส่วนราชการภายในกรมให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2534 โดยให้ ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2522 และให้แบ่งส่วน ราชการใหม่ดังนี้ สำนักงานเลขาธิการกรม กองคลัง กองส่งเสริมปฏิบัติการกองการเจ้าหน้าที่ กอง แผนงาน กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ศูนย์บริภัณฑ์เพื่อ การศึกษา และหน่วยศึกษานิเทศก์ โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีเป็นผู้สนองพระบรม ราชโองการ นอกจากนี้ ยังมีส่วนราชการประเภทสถานศึกษาในราชการบริหารส่วนกลาง ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใน 5 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 แห่ง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด 73 แห่งใน 73 จังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก 1 แห่ง ที่ อ. สระแก้ว จ. ปราจีนบุรี และเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2553 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้ง

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน เพิ่มขึ้นอีก 9 แห่ง ที่จังหวัด อุตรดิตถ์ เลย มุกดาหาร เชียงราย ชุมพร ตาก กาญจนบุรี สุรินทร์ และปัตตานี รวมทั้งประกาศจัดตั้งศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอขึ้น 125 แห่ง ใน 35 จังหวัด

ในปี พ.ศ. 2546 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ปรับเปลี่ยนเป็นสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการปฏิรูป การศึกษา โดยมีภารกิจหลักคือ จัด ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยการบริการกิจกรรม การศึกษา 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การศึกษาขั้น พื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชน และการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ในปี พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ประกาศและมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 จึงได้มีการปรับเปลี่ยน สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เป็น “สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย” หรือ สำนักงาน กศน.” อยู่ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงปัจจุบัน โดยมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย โดยให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานใน การแสวงหาความรู้ และได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับ คุณภาพชีวิตและยังเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้การคลั่งคนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย “คนไทยได้เรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ตามวิทัศน์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองต่อไป

6.2 ประวัติและความเป็นมาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

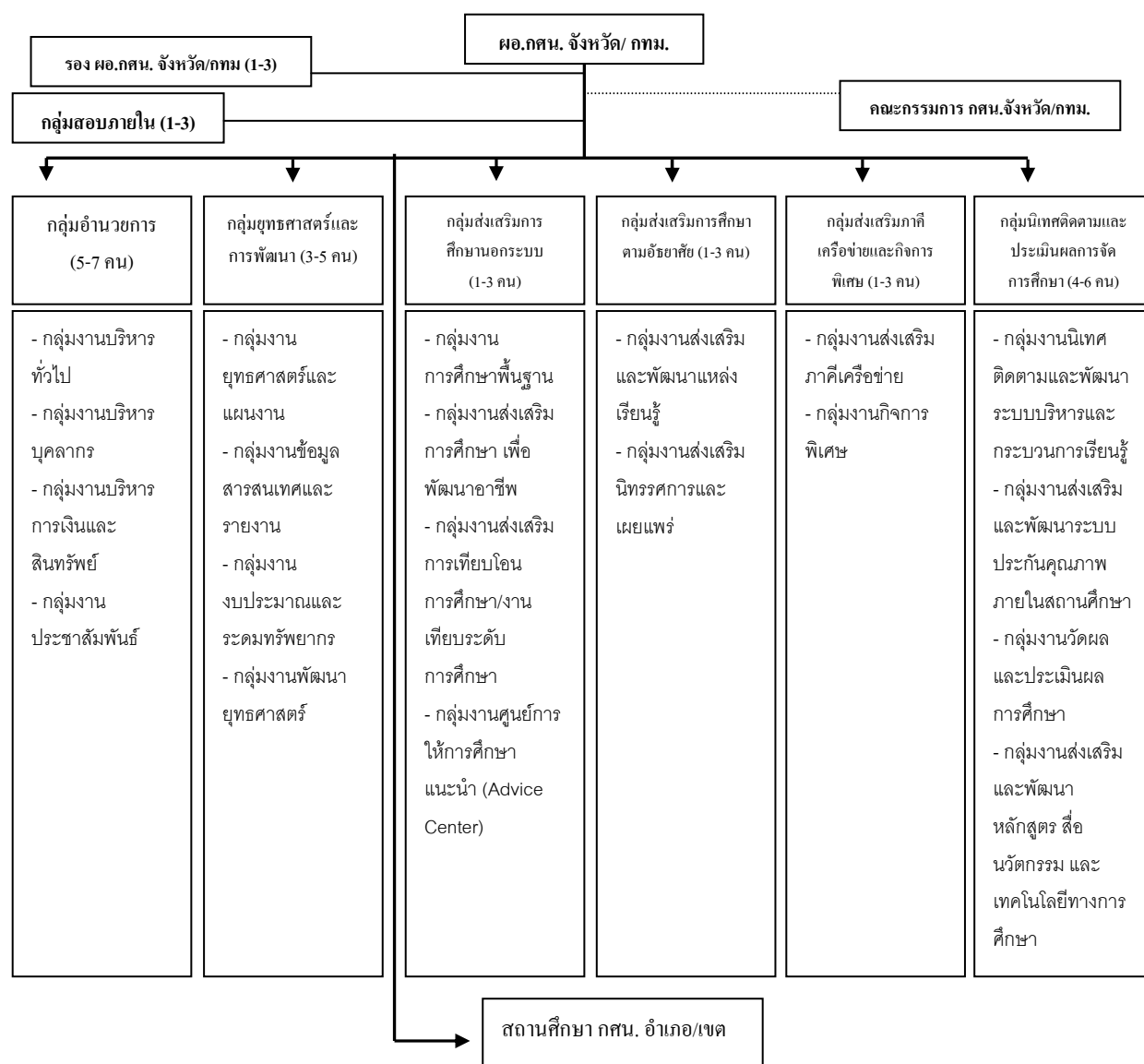
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอก โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2528 โดยครั้งแรกได้อาศัยห้องสมุด ประชาชนจังหวัดนนทบุรี เป็นที่ปฏิบัติงานชั่วคราว ต่อมาได้มาเช่าอาคารพาณิชย์เป็นที่ทำการ ชั่วคราว ตั้งอยู่ ณ ถนนกรุงเทพ-นนทบุรี (ใกล้วัดลานนาบุญ) อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นเวลา 5 ปี หลังจากนั้นได้มาเช่าที่ดินของวัดราษฎร์ประคองธรรม สัญญาเช่า 30 ปี เนื้อที่ 20 ไร่เศษ ได้รับ

งบประมาณมาจัดสร้างศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 47 หมู่ 4 ถนนตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วันที่ 4 มีนาคม 2551 ได้มีการปรับเปลี่ยนสถานะจากสถานศึกษาเป็นหน่วยทางการศึกษา ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภายใต้ชื่อใหม่ว่า “สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี” หรือ “สำนักงาน กศน. จังหวัดนนทบุรี” จนถึงปัจจุบัน

6.3 โครงสร้าง สำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

6.3.1 แผนผังสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด/ กทม.

6.3.2 บทบาท อำนาจและหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด/กรุงเทพมหานคร

1. เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด/กรุงเทพมหานคร
2. จัดทำยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและความต้องการของท้องถิ่น และชุมชน
3. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
6. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบตามที่กฎหมายกำหนด
7. ส่งเสริม สนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา
8. พัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
9. ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
11. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและภาคีเครือข่าย

12. ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

13. งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

14. กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย

15. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

6.3.3 บทบาท อำนาจและหน้าที่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานภาคีเครือข่าย เพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. จัด ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4. งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

5. จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ

7. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษา

8. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

9. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและภาคีเครือข่าย

10. ระดมทรัพยากรการเพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

11. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
12. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

6.3.4 จุดเน้นนโยบายการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2554

1. วิสัยทัศน์

คนไทยได้รับการศึกษาตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

2. พันธกิจ

1. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพ
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ส่งเสริมชุมชนให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. พัฒนาและส่งเสริมการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. พัฒนาคูณการและระบบการบริหารจัดการเพื่อให้สามารถดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เป้าประสงค์

1. คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และเป็นธรรม
2. ผู้เรียน และผู้รับบริการ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง
4. ชุมชนมีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
5. แหล่งการเรียนรู้มีอยู่อย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มโอกาส และ

ช่องทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีคุณภาพและสนองตอบความต้องการของประชาชน

6. หน่วยงานและสถานศึกษานำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการบริหารองค์กร และจัดบริการการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ สามารถจัดบริการตอบสนองกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. บุคลากรมีสมรรถนะสูงขึ้นในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ

1. ร้อยละของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และเป็นธรรม

1.1 การพัฒนาคุณภาพ

- 1) ผู้ด้อยโอกาส
- 2) ผู้พิการหรือทุพพลภาพ
- 3) ผู้สูงอายุ
- 4) ชนต่างวัฒนธรรม
- 5) ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจใฝ่เรียนรู้

1.2 การพัฒนาความสามารถในเชิงการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

- 1) ผู้อยู่ในวัยแรงงานที่อยู่นอกระบบ
- 2) ผู้อยู่ในวัยแรงงานที่อยู่ในระบบ

2. ร้อยละของผู้เรียนและผู้รับบริการที่มีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของแต่ละหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจต่อการใช้บริการของหน่วยงานและสถานศึกษา
4. ร้อยละของภาคีเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
5. ร้อยละของชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้อันเป็นผลเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. ร้อยละของชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่พร้อมในการจัดและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต
7. ร้อยละของหน่วยงานและสถานศึกษาที่นำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการบริหารองค์กร และจัดบริการการเรียนรู้แก่ประชาชน
8. ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของหน่วยงานและสถานศึกษา
9. ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. ร้อยละของหน่วยงานและสถานศึกษาที่สามารถนำแผนการนิเทศไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
11. ร้อยละของหน่วยงานและสถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และสามารถนำไปพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เชิงคุณภาพ

1. คนไทยกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ผู้เรียนและผู้รับบริการที่มีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของแต่ละหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และมีศักยภาพที่พึงประสงค์
3. ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจต่อการใช้บริการของหน่วยงาน และสถานศึกษา
4. ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

5. ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีการจัดการความรู้และการระดมการเรียนรู้
6. ชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่พร้อมในการจัดสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต
7. หน่วยงานและสถานศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการบริหารองค์กร และจัดบริการการเรียนรู้แก่ประชาชน
8. ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของหน่วยงานและสถานศึกษา
9. บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. หน่วยงานและสถานศึกษาที่มีการนิเทศที่มีคุณภาพ
11. หน่วยงานและสถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และสามารถนำไปพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. นโยบายสำคัญ

1. เร่งสร้างและพัฒนา กศน.ตำบลหรือแขวง : แหล่งเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน
2. เร่งรัดดำเนินงานตามนโยบายการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561)
3. เร่งรัดจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี อย่างมีคุณภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน
4. พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาการศึกษาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง และเข้มแข็ง
6. พัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของ กศน.ตำบล/แขวง

6. นโยบายตามภารกิจ

1. นโยบายด้านการศึกษานอกระบบ
2. นโยบายการศึกษาตามอัธยาศัย
3. นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน
4. นโยบายด้านการสนับสนุนโครงการพิเศษ
5. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. นโยบายด้านการบริหารจัดการ

7. เทคนิคการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

1. ใช้แผนยุทธศาสตร์ เชิงรุกทุกกลุ่มเป้าหมาย เน้นบูรณาการ ระดมสรรพกำลัง
2. ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ
3. พัฒนาโครงการเด่น
4. ใช้เทคนิคการบริหารจัดการสมัยผลักดันโครงการ

8. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาคือ ชุมทรัพย์ในกายตน

1. Learn to know
2. Learn to do
3. Learn to live together
4. Learn to be

การศึกษาคือการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

6.4 ข้อมูลนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2 /2554

ตารางที่ 2 ข้อมูลนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2 /2554

ที่	อำเภอ	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551				หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2554				รวม ทั้งหมด
		ประถม	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	ประถม	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	
1	เมืองนนทบุรี	132	849	1,265	2,246	15	56	84	155	2,401
2	บางใหญ่	78	502	644	1,224	-	17	30	47	1,271
3	บางบัวทอง	48	392	623	1,063	-	16	16	32	1,095
4	ปากเกร็ด	121	800	981	1,902	1	29	29	59	1,961
5	บางกรวย	69	363	383	815	1	13	12	26	841
6	ไทรน้อย	55	312	379	746	3	6	14	23	792
	รวม	503	3,218	4,275	7,996	20	137	185	342	8,361

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

7.1.1 งานวิจัยในประเทศ

ธีระพงศ์ บุศรากุล (2544) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชายหญิงที่ลงทะเบียนในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยวิธีการเรียนแบบชั้นเรียน ปีการศึกษา 2543 ที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี โดยใช้วิธีแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 2 วัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานมีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สถานสูงชันกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิสและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยสร้างโปรแกรมฝึกอบรม

เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควี นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่อยู่ใน หมู่ที่ 3 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 36 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าโปรแกรมนี้ ซึ่งโปรแกรมมี 2 ส่วน คือ เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 20 ชั่วโมง และจัดโครงการค่ายอาสาพัฒนาเป็นเวลา 12 วัน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีอุปนิสัย 7 ประการหลังการทดลองสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงอุปนิสัย 7 ประการ หลังการทดลองมากกว่าร้อยละ 80

ภานุพันธุ์ ประสิทธิ์คุณาพร (2550) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง โดยได้จัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดพูดด้านบวกและกิจกรรมดนตรีบำบัดให้กับกลุ่มสตรีในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ บ้านเกร็ดตระการ จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 30 ชั่วโมง พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มทดลองมีระดับความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ ด้านการกล้าแสดงออก และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า กลุ่มทดลองมีระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มัทนียา ค้อมทอง (2552) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรี โดยนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ไปใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 23 คน โดยเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 50 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับอาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.1.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Thurston (2002) อ้างถึงใน เมธิปยา เกิดผล (2552) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนชนบทในรัฐเทนเนสซี และรัฐมิสซูรี จำนวน 114 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับตนเอง รู้จักการเอาตัวรอด และไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า หลังจากให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ความภาคภูมิใจในตนเอง และทักษะทางสังคมไปแล้ว พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .0001

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน พบว่า แต่ละงานวิจัยได้นำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทที่ศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนมีการพัฒนา และบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยแต่ละท่านได้กำหนดไว้ แสดงว่ากิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือเจตคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

7.2.1 งานวิจัยในประเทศ

กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การศึกษาออกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 โดยดำเนินการวิจัยอนาคตและใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นการศึกษาออกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการต่อชีวิตและทรัพยากรในธรรมชาติ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตสังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งจะเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล ส่วนด้านเนื้อหาจะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการสอนจะเป็นการสอนเพื่อให้ได้ปฏิบัติจริง ได้รับประสบการณ์ตรง ผู้สอนจะมีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านวิธีคิด วิธีการเรียนรู้และหลังจากเรียนรู้แล้วผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ชีวิตประจำวันได้

จักรพรรดิ อัจศิริ (2545) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการผลิตชาใบหม่อน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อนที่มีคุณภาพ โดยจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนบ้านดอนแดงน้ำเกลี้ยง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามและกลุ่มผู้เรียนการศึกษาจากระบบ จำนวน 20 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เรียนในระบบการศึกษา 12 คน และกลุ่มผู้เรียนนอกระบบการศึกษา โดยผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อน ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับมากและแผนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อน ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อน ที่ผู้ศึกษา

ค้นคว้าพัฒนาขึ้น ได้นำไปใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับ ประถมศึกษา กกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนบ้านดอนแดงน้ำเกลี้ยง ตลอดจน ทั้งกลุ่มประชาคมผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากหม่อนน้ำเกลี้ยงเวียงชัย ได้นำไปเป็นหลักสูตรในการ ฝึกอบรมทักษะเกี่ยวกับการผลิต ซาโบบ้อน ให้แก่สมาชิกกลุ่มเครือข่ายและผู้ที่สนใจ จนสามารถ นำความรู้ที่ได้รับ ไปพัฒนาเป็นอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและชุมชน

7.2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Elias (2000) ได้ทำการศึกษาศึกษาการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการกรณีศึกษาการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าในการพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมของประชาชน ชาวลาเมาโฮลต ซึ่งเป็นชนกลุ่มเล็กที่มีสังคม วัฒนธรรมของตนเองที่อาศัยอยู่ทางตะวันออกของ อินโดนีเซีย ซึ่งการเรียนของชาวลาเมาโฮลตจะเป็นการเรียนที่แตกต่างจากการเรียนของส่วนกลาง ที่ถูกกำหนดไว้โดยรัฐบาลกลาง โดยการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ ชาวลาเมาโฮลตเอง โดยที่นักเรียนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ทำให้ เป็นการเรียนการสอนที่สามารถคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองไว้ไม่ให้สูญหายไป

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ หรือความร่วมมือกันระหว่างองค์ความรู้สอง ด้านคือ ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน สถานศึกษา และความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะทางของผู้รู้ หรือปราชญ์ ชาวบ้านผสมผสานกันเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดการเรียนการสอนที่ เหมาะสมแก่ผู้เรียน ความร่วมมือที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีอิทธิพลทาง จิตวิทยาต่อบุคคลทั้งสองกลุ่ม ซึ่งต่างมีความรู้ และ ความสามารถเฉพาะด้าน การประสานงาน การมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม และการชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่ผู้ เรียนในชุมชนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดแนวทางการเรียน รู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิด ความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และเป็นหลักสูตรที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล โดยมีเนื้อหาความรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับ ชุมชนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์

ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ประกอบกับวิธีการเรียนรู้จากผู้รู้ในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เนื่องจากในชุมชนมีภูมิปัญญาเหล่านี้จึงเป็นทรัพยากรสำคัญทางด้านแหล่งการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทั้งในชั้นเรียน และเอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน ตลอดจนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบเป็นอาชีพได้ในอนาคต

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

7.3.1 งานวิจัยในประเทศ

บุปผา กุมภีพงษ์ (2538) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้านภาษา และวรรณกรรมไทย ในลักษณะมีความพยายามและเข้าใจถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ภาษาไทย มีการปรับปรุงแก้ไขภาษาของตน และถ่ายทอดวรรณกรรมให้แก่ผู้อื่น ด้านมารยาทในลักษณะมีความพยายามและเข้าใจถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์มารยาทไทย ด้านพิธีกรรมทางศาสนานักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา คือ สวดมนต์ และด้านการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ชมหรือร่วมเล่นการละเล่น 3) ปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในระดับน้อยที่สุด

นิตยา บุตรศรี (2542) ได้ศึกษาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยรวมทุกด้าน สำหรับบทบาทที่โรงเรียนทุกขนาดเคยปฏิบัติมากที่สุด คือ บทบาทด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รองลงไปคือ บทบาทด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยส่วนบทบาท ที่โรงเรียนเคยปฏิบัติน้อยที่สุดคือ บทบาทด้านการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยและเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทด้านต่างๆมากที่สุด สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบในระดับมาก คือ งบประมาณไม่เพียงพอวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดสถานที่ทำงานที่ถาวร การอุทิศเวลาของบุคลากร ส่วนปัญหาระดับปานกลาง คือ ขาดการประสานงานที่ดี

ธิดา สุพรรณนาค (2544) ได้พัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยสรุปว่า 1) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีพฤติกรรมการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับดีมาก 3) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมโดยภาพรวม ทั้งในด้านความเหมาะสม ด้านความพอใจ และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นความเหมาะสมของระยะเวลาของกิจกรรมก่อน และหลังการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับปานกลางจากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนั้น เป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน จะต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริม สนับสนุนในการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับนักเรียนโดยกิจกรรมที่จัดขึ้น ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความตระหนัก และมีการแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

7.3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Klein (1997) ได้ทำโครงการร่วมกันอนุรักษ์ศิลปกรรม : กรณีศึกษาในออซาคา, เม็กซิโก (Oaxaca, Mexico) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมมานุษยวิทยา รวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการอนุรักษ์ศิลปกรรมที่ไม่ใช่ตะวันตก โดยข้อมูลพื้นฐานได้จากการศึกษาศาสตร์หลายสาขารวมกัน (Interdisciplinary) เกี่ยวกับประเพณีสิ่งทอโบราณจนถึงปัจจุบันของออซาคา ประเทศเม็กซิโก (Oaxaca, Mexico) การศึกษาในโครงการนี้มิได้มุ่งศึกษาแต่เพียงการอนุรักษ์มรดกที่ตกทอดมาเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงความรู้ความเข้าใจในเชิงวิชาการด้านศิลปะและวัฒนธรรมด้วย โดยโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอนุรักษ์เกิตตี้ (Getty Conservation Institute) ซึ่งมีการจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแพร่ โดยมีชื่อว่า "Unbroken Tread" การอนุรักษ์ประเพณีสิ่งทอของออซาคา ประเทศเม็กซิโก ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในผู้จัดทำหนังสือซึ่งได้สรุปผลจากการศึกษาโดยได้แบ่งเนื้อหาสาระตามผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ซึ่งได้จากเอกสารต่างๆ ที่บันทึกเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์ไว้ และหนังสือที่มีเนื้อหาด้านวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการวิจัยอนุรักษ์ในภายหน้าต่อไป จากการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต

และประเพณีดั้งเดิมให้อยู่คู่กับการอนุรักษ์ศิลปวัตถุของชาวพื้นเมืองดังที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ได้นั้น ต้องมีการศึกษา วิจัยและสร้างกลไกในการประสานความร่วมมือและการสนับสนุน โดยให้พิพิธภัณฑ์เป็นตัวแทนในการเก็บรักษา และผู้ที่จะมีมือนั้นควรทำงานในหน่วยงานทางด้าน พิพิธภัณฑ์ด้วย

จากการศึกษางานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งเพลงพื้นบ้านก็จัดเป็นศิลปกรรมแขนงหนึ่ง เนื่องจากการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน และศิลปกรรมแขนงต่างๆ นั้นมีความสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติ และการศึกษาของคนในชาติ ทั้งบุคคลากรและหน่วยงานด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็น ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชน องค์กรอนุรักษ์ต่างๆ ซึ่งล้วนมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมทั้งสิ้น ผู้สอนนั้นก็เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมของชาติเป็นอย่างสูงโดยทำหน้าที่สอน ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและสร้างเจตคติที่ดีต่อเยาวชนในการอนุรักษ์ศิลปกรรมให้คงอยู่คู่ชาติสืบต่อไป

สรุปจากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด โดยการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง พบว่ามีความเหมาะสมทั้งในด้านแนวคิด หลักการ และเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งใน และต่างประเทศ ที่บ่งบอกถึงผลสำเร็จจากการนำไปใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นผลให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของนักศึกษาออกกระบบ
สำนักงานการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

Output

Input

- การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Taba, 1962)**
1. การวินิจฉัยความต้องการ
 2. กำหนดจุดประสงค์
 3. การเลือกเนื้อหาสาระ
 4. จัดเนื้อหาสาระ
 5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
 6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 7. การประเมินผล

- เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง**
1. ประวัติ และคุณลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 3. บทบาท และหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 4. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

**การพัฒนาหลักสูตรเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาออกกระบบ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
มีขั้นตอนดังนี้**

ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ

- ดำเนินการต้องการการเรียนรู้โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ที่ได้
และแบบร่างหลักสูตรไปตรวจสอบเครื่องมือนักศึกษาผู้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเพลง
พื้นบ้านภาคกลาง

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์

- วินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนและกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ

- เลือกเนื้อหาสาระโดยเน้นความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และความต้องการ
ของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ

- จัดเนื้อหาในการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความง่ายของเนื้อหา และ
ความสนใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้

- คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

- กำหนดแผนการจัดการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ขั้นที่ 7 การประเมินผล

- ประเมินผลการเรียนรู้ โดยแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เกี่ยวกับการ
อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- ประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยใช้แบบวัดความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

การอนุรักษ์เพลง
พื้นบ้านภาคกลาง

หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อ
อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของ
นักศึกษาออกกระบบ
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดนนทบุรี

ความพึงพอใจในการจัด
กิจกรรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เป็น การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental design) รูปแบบ one – group pretest – posttest design (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2531) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

E	:	O ₁	X	O ₂
---	---	----------------	---	----------------

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
	X	แทน	การจัดกระทำ (Treatment)
	O ₁	แทน	การวัดค่าตัวแปรก่อนจัดการกระทำ (Pre-test)
	O ₂	แทน	การวัดค่าตัวแปรหลังจัดการกระทำ (Post-test)

ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะเวลา ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ระยะที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการ พัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ
2. กำหนดจุดประสงค์
3. การเลือกเนื้อหาสาระ
4. จัดเนื้อหาสาระ
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. การประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ

การวินิจฉัยความต้องการเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสำรวจความต้องการในการเรียนรู้ การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยมีขั้นตอนการวินิจฉัยความต้องการ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างการวินิจฉัยความต้องการ
- 1.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวินิจฉัยความต้องการ
- 1.3 การตรวจสอบเครื่องมือ
- 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวินิจฉัยความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ดังนี้

- 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น
- 3) มีประสบการณ์การทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านไม่ต่ำกว่า 1 ปี
- 4) ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจ

1.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวินิจฉัยความต้องการ

ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวินิจฉัยความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยมีวิธีการดำเนินการตามลำดับขั้น ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการศึกษาอนุกระบวนโรงเรียนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ความต้องการออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open – ended) โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ ชื่อ, นามสกุล, อายุ, อาชีพ, ตำแหน่ง, ประสบการณ์การทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended) ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน โดยมีรายละเอียดด้านเนื้อหา ดังนี้

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร
- 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร
- 4) การวัดประเมินผลของหลักสูตร

1.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสม และความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจเพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมในขั้นต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางไปตรวจความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของคำถามที่จะใช้ในการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ไปปรับปรุงให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรณี แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการแก้ไขด้านภาษาในบางข้อความให้มีความเหมาะสมชัดเจนตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอีกครั้ง

3) นำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่แก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางด้วยตนเอง โดยนัด วัน เวลา สถานที่ และขออนุญาตบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยความต้องการการการเรียนรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากการบันทึกเสียงมาวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่สุภาวงศ์ จันทวานิช (2543) และ ชาย โพธิสิต (2550) เสนอไว้ โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้จากการบันทึกเสียงมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความเนื้อหาด้านความจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis) จากนั้นนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดประสงค์

การกำหนดจุดประสงค์ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และแนวคิดการพัฒนหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962)

2) นำผลการวิจัยความต้องการการการเรียนรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมาประกอบแบบกำหนดจุดประสงค์ โดยกำหนด

วัตถุประสงค์ตามหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ของ Taba (1962) ดังนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์เกี่ยวกับความรู้
- 2.2 วัตถุประสงค์เกี่ยวกับทัศนคติ
- 2.3 วัตถุประสงค์เกี่ยวกับทักษะ

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ

การเลือกเนื้อหาสาระ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาสาระ ให้มีความสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962)

2) นำผลการวิจัยความต้องการจากแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมาประกอบการเลือกเนื้อหาสาระโดยเรียงลำดับความต้องการจากน้อยที่สุด ถึงมากที่สุดตามลำดับ โดยกำหนดเนื้อหาตามหลักการกำหนดเนื้อหาของ Taba (1962) ดังนี้

- 2.1 เนื้อหาสาระพื้นฐาน (basic concept) ซึ่งจะเป็นแกนกลางของการพัฒนาหลักสูตร
- 2.2 แนวคิดที่สำคัญ (main idea) ซึ่งจะเป็นแนวคิดและวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- 2.3 เนื้อหาสาระมีลักษณะเฉพาะ (specific contents) ได้แก่ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงการแสดงรายละเอียด และหัวข้อที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้น และหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ

การจัดเนื้อหาสาระ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดเรียงเนื้อหาสาระที่คัดเลือกไว้ โดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ลำดับความยากง่ายของเนื้อหา และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) นำผลการคัดเลือกเนื้อหาสาระตามเนื้อหาสาระพื้นฐานของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง, แนวคิดการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน และเนื้อหาสาระเฉพาะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้แก่ ประวัติของเพลงพื้นบ้าน, ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง, คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง, บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง, กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง, การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น การร้อง การรำ การประชัน เป็นต้น

2) จัดเรียงเนื้อหาที่ได้ตามความยากง่ายของเนื้อหา ตามหลักการกำหนดเนื้อหาของ Taba (1962) ดังนี้

2.1 เนื้อหาสาระพื้นฐาน (basic concept) ซึ่งเป็นแกนกลางของการพัฒนาหลักสูตร

2.2 แนวคิดที่สำคัญ (main idea) ซึ่งเป็นแนวคิดและวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 เนื้อหาสาระมีลักษณะเฉพาะ (specific contents) ได้แก่ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง การแสดงรายละเอียด และหัวข้อที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้น และหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

3) การตรวจความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำผลการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยจัดเรียงไว้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตร โดยการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรวิณี แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตาม

เนื้อหาของผลการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งนับเท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของผลการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยได้จัดเรียงไว้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักสูตรท้องถิ่น และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

4) ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาสาระในการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางลงในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ขั้นตอนที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้

การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นขั้นที่ผู้วิจัยคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้หรือรูปแบบการจัดกิจกรรมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง หลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และหลักสูตรท้องถิ่น

2) นำผลการวิจัยความต้องการการเรียนรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มาคัดเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องเกิดจากการฝึกปฏิบัติ

2.2 ประสบการณ์เรียนรู้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.3 การเลือก และการจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรตอบสนองของวัตถุประสงค์ได้

ทั้งหมด คือ ด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และทักษะ

2.4 การเลือก และการจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรตอบสนองของวัตถุประสงค์ได้

หลายๆ ข้อ

- 2.5 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเรียงลำดับขั้นตอนของความรู้
- 2.6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมีความท้าทาย และช่วยทำให้เกิดความอยากเรียนรู้
- 2.7 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด และให้มีการฝึกปฏิบัติเองให้มากที่สุด
- 2.8 ประสบการณ์เรียนรู้ควรนำไปสู่การสืบค้น และความคิดสร้างสรรค์
- 2.9 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การทดลอง การสาธิต บทบาทสมมติ เกม การอภิปราย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางและหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโรงเรียน
- 2) นำเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี และประสบการณ์เรียนรู้ที่คัดเลือกไว้มาวิเคราะห์ความสอดคล้อง และความเหมาะสมระหว่างเนื้อหา กับประสบการณ์เรียนรู้ โดยสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโรงเรียนตามจุดประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้ เพื่อให้ศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยสร้างแผนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้
 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 4 วัน ซึ่งรวมการปฐมนิเทศ และทำการทำแบบประเมินที่ใช้ในการประเมินผล รวมเป็นเวลา 50 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 8 กิจกรรม และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในรูปแบบของการบันทึกพัฒนาการของตนเองจากการฝึกร้อง และรำ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	ย้อนทางอย่างไทย	1.บอกความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 2.อธิบายประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้	120 นาที
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	โถ่ข้อบั้ง	1. อธิบายลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 2. วิเคราะห์สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้	120 นาที
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	ปลุกต้นไม้ใส่ใจรัก	1. อธิบายองค์ประกอบของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 2. สามารถบอก และวิเคราะห์คุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้	120 นาที

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับ
 นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด
 นนทบุรี

วัตถุประสงค์ของ หลักสูตรท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดีต่อการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	โมเลกุลคุณลักษณะ	1. อธิบายลักษณะของเพลง พื้นบ้านภาคกลางได้ 2. วิเคราะห์ลักษณะของเพลง พื้นบ้านภาคกลางได้	120 นาที
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดีต่อการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	ตกปลาหาหน้าที่	1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของ เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 2. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของ เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 3. ยกตัวอย่างบทบาทหน้าที่ของ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	120 นาที
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดีต่อการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	เสวนาภาษาศิลป์	1. เข้าใจมุมมองการสืบทอด เพลงพื้นบ้านภาคกลางของพ่อ เพลงแม่เพลง 2. เข้าใจมุมมองการสืบทอด เพลงพื้นบ้านภาคกลางของกลุ่ม เด็กและเยาวชนภาคกลาง 3. ตระหนักถึงความสำคัญของ ศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	120 นาที

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	ฝึกร้องลองดู	1. สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางขั้นพื้นฐานได้ 2. อธิบายขั้นตอนการฝึกหัดเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ 3. ตระหนักถึงความสำคัญในการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	240 นาที
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	ตามฝันดินดารา	1. สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางขั้นพื้นฐานได้ 2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาลงมือปฏิบัติจริงได้	120 นาที

3) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

(รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรม โดยการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ
เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรวรรณี แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่าข้อคำถามของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักสูตรท้องถิ่น และหลักการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

4) นำแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผล

การประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดการวัดและประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยแบ่งแบบทดสอบเป็น 3 ส่วน ดังนี้

7.1 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้าร่วมหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งแบบทดสอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดแสดงขั้นตอนตามลำดับดังนี้

- 1) แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 2) แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 3) แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

1) แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิด เลือกตอบ (Multiple Choice) มี 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ เนื้อหาข้อคำถามเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ประกอบด้วย 1. ประวัติ และลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านภาคกลาง 4. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เนื้อหา	น้ำหนักความสำคัญ (%)	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. ประวัติ และ ลักษณะเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	40	20	1 - 20
2. คุณค่าของเพลง พื้นบ้านภาคกลาง	20	10	21 - 30
3. บทบาทหน้าที่ของ สื่อพื้นบ้านภาคกลาง	20	10	31 - 40
4. การสืบทอดเพลง พื้นบ้านภาคกลาง	20	10	41 - 50
รวม	100	50	50

โดยแบบวัดความรู้แบบปรนัยชนิดเลือกตอบนี้ ในแต่ละข้อจะมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน และประเมินผลดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อสอบแต่ละข้อเมื่อผู้ตอบตอบได้ถูกต้อง คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และเมื่อตอบผิด หรือไม่ได้ตอบ คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

เกณฑ์การวัดผล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวัดผลความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางตามเกณฑ์ประเมินผลการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน พิษา สนองคำศรี, 2552)

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป	หมายถึง	มีความรู้ระดับดีมาก
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 - 79	หมายถึง	มีความรู้ระดับดี
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 - 69	หมายถึง	มีความรู้ระดับปานกลาง
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50 - 59	หมายถึง	มีความรู้ระดับพอใช้
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 49	หมายถึง	มีความรู้ระดับต้องปรับปรุง

เนื่องจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีจำนวน 50 ข้อ คะแนนเต็มเท่ากับ 50 คะแนน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำคะแนนไปเทียบสัดส่วนกับเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น จึงได้เกณฑ์การวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ดังนี้

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 43 – 50	หมายถึง	มีความรู้ระดับดีมาก
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 34 – 42	หมายถึง	มีความรู้ระดับดี
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 31 – 36	หมายถึง	มีความรู้ระดับปานกลาง
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 25 – 30	หมายถึง	มีความรู้ระดับพอใช้
คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 24	หมายถึง	มีความรู้ระดับต้องปรับปรุง

ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านมีดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างแบบทดสอบ หลักการวัด และประเมินผล
- 2) ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 3) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เพื่อพิจารณาถึงความถูกต้องและเหมาะสมในขั้นต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 4) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวอร์รณี แกมเกตต์ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.996 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรท้องถิ่น และหลักการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยบางคำถามที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ด้านภาษาทั้งไวยากรณ์และตัวเลือกของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อให้มีความชัดเจน

และเข้าใจง่าย รวมทั้งขีดเส้นใต้คำว่า “ไม่ใช่” และ “ไม่” ในโจทย์คำถามเพื่อความชัดเจนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

5) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปากเกร็ด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งสอดคล้องกับดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2552) ที่กล่าวว่า การนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กไม่ควรน้อยกว่า 30 คน

6) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางไปวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าความยาก (Level of Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Power of Discrimination หรือค่า r) ซึ่งแบบทดสอบความรู้ที่มีค่าความยากที่ใช้ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกที่ใช้ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) ซึ่งแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.53 ซึ่งถือว่าแบบวัดความรู้นี้ใช้ได้

7) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความเที่ยงที่เหมาะสมควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2552) จากผลการคำนวณ พบว่าแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.565

8) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่ได้ผ่านการตรวจทั้งความตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบทั้งก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรมในระยะเวลาที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลางต่อไป

2) แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ประกอบด้วย 1. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. การประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยให้มีความครอบคลุมพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงโครงสร้างของแบบวัดทักษะการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

องค์ประกอบ	น้ำหนักความสำคัญ (%)	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	33.33	10	1 – 10
2. การประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	33.33	10	11 – 20
3. การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	33.33	10	21 – 30
รวม	100	30	30

ลักษณะของแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) มีเกณฑ์การวัดทักษะเกี่ยวกับพฤติกรรมในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ดังนี้

บ่อยที่สุด	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ	ได้ 5 คะแนน
บ่อย	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน
บางครั้ง	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นเป็นบางครั้ง	ได้ 3 คะแนน
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นน้อยครั้ง	ได้ 2 คะแนน
ไม่เคย	หมายถึง	ไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นเลย	ได้ 1 คะแนน

เกณฑ์การพิจารณาผลการวัดทักษะเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีการประเมินผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2542)

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางน้อยที่สุด

ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการวัดและประเมินผล
- 2) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 3) ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาถึงความถูกต้องและเหมาะสมในขั้นต้นจากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรรณิ์ แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรท้องถิ่น และหลักการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยผู้วิจัยได้ปรับแก้ด้านภาษาในบางข้อความเพื่อความเหมาะสม และชัดเจนตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอีกครั้ง

5) ผู้วิจัยทำแบบวัดทักษะที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปหาความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับโดยนำแบบวัดทักษะไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษานอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปากเกร็ด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบวัดทักษะไปค่าความเที่ยงทั้งฉบับด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha

Coefficient) ค่าความเที่ยงที่เหมาะสมควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2552) จากผลการคำนวณ พบว่าแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงเท่ากับ 0.979

3) แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ประกอบด้วย 1. ประวัติ และลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อวัดความรู้สึก และความคิดเห็นของนักศึกษาระบบโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงโครงสร้างของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

องค์ประกอบ	น้ำหนักความสำคัญ (%)	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. ประวัติ และลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	16.66	5	1 – 5
2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	50	15	6 – 20
3. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	33.33	10	21 – 30
รวม	100	30	30

ลักษณะของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) มีเกณฑ์วัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อคำถามมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อคำถามมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	มีความรู้สึกเห็นเฉยๆ กับข้อคำถามมาก	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อคำถามน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อคำถามน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

และมีเกณฑ์การพิจารณาผลการวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีการประเมินผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ประคอง กรวรรณสูตร, 2552)

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดีที่สุด
 3.50 – 4.49 หมายถึง มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดี
 2.50 – 3.49 หมายถึง มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางปานกลาง
 1.50 – 2.49 หมายถึง มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางน้อย
 1.00 – 1.49 หมายถึง มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางน้อยที่สุด

ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการวัดและประเมินผล
- 2) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติด้านความคิดเห็นและความรู้สึก เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3) ผู้วิจัยนำแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาถึงความถูกต้อง และเหมาะสมในขั้นต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรรณิ์ แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

หลักสูตรท้องถิ่น และหลักการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยผู้วิจัยได้ปรับแก้ด้านภาษาในบางข้อความ เพื่อความเหมาะสม และชัดเจนตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอีกครั้ง

5) ผู้วิจัยนำแบบทัศนคติที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปหาความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับโดยนำแบบวัดทัศนคติไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปากเกร็ด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบวัดทัศนคติไปหาค่าความเที่ยงทั้งฉบับด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์ จากผลการคำนวณพบว่า แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.957

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนของแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทั้งก่อน และหลังการทดลองมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Window Version 17.0) โดยกำหนดขั้นตอนดังนี้

1. นำคะแนนที่ได้จากแบบวัดก่อน และหลังการทดลองมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงหาความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง
2. นำผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมาเปรียบเทียบด้วยสถิติทดสอบ t (t – test dependent) นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 8 การดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่น จากข้อมูลที่ได้มาจากการวินิจฉัยข้อมูลแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเขียนหลักสูตร โดยแบ่งตามองค์ประกอบหลักสูตรของ Taba (1962) 4 ข้อ ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) เนื้อหา
- 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- 4) การประเมินผล

โดยแต่ละองค์ประกอบของการดำเนินการเขียนหลักสูตรผู้วิจัยใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยมีลำดับขั้นตอนการเขียน และตรวจสอบหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 2) ศึกษาทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 3) ผู้วิจัยนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจเพื่อพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการในขั้นต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

- 4) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรณี แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี พบว่ามีค่าความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่า หลักสูตรท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักสูตรท้องถิ่น หลักการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

5) ผู้วิจัยนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผ่านการ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้ว (รายละเอียดของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีอยู่ในภาคผนวก ง) นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีต่อไป โดยมีโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลง พื้นบ้านสำหรับนักเรียนจากระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

ตารางที่ 7 โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. เนื้อหา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	<p>สร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม (รายละเอียดแผนการจัดกิจกรรมอยู่ในภาคผนวก ง) จำนวน 50 ชั่วโมง แบ่งเป็น ภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง</p>
4. การประเมินผล	<p>ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

2.1 กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การดำเนินการจัดกิจกรรม

2.1 กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8,361 คน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี, 2554) จากจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี ปากเกร็ด บางบัวทอง บางใหญ่ บางกรวย และไทรน้อย (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2554)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนนอกระบบที่มีความสนใจเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple – Stage Sample)

2.1.1 คัดเลือกอำเภอจากจังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ เมืองนนทบุรี บางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย และปากเกร็ด (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2554) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดำเนินการเขียนชื่ออำเภอลงในกล่อง แล้วสุ่มหยิบขึ้นมา 1 อำเภอ ผลการสุ่มได้ อำเภอไทรน้อย

2.1.2 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมจากอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- 1) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่ผู้วิจัยสุ่มไว้ ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี
- 2) เป็นนักรักการศึกษานอกโรงเรียนของอำเภอไทรน้อย
- 3) เป็นเยาวชนที่มีอายุ 15 – 25 ปี
- 4) ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

2.2 การดำเนินการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อเพื่อขอความอนุเคราะห์จากศูนย์การศึกษาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อยเพื่อรับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรม และอำนวยความสะดวกในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
2. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย เพื่อดำเนินการรับสมัครนักเรียนอกระบบ จำนวน 30 คน เพื่อเป็นกลุ่มทดลองในการวิจัย
3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางไปใช้กับกลุ่มทดลองทั้ง 30 คน เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มทดลองก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest)

ขั้นทดลอง

1. ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ตามแผนการจัดกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ กับกลุ่มทดลองที่เป็นนักเรียนอกระบบที่เป็นนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอไทรน้อย ซึ่งใช้เวลาในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 50 ชั่วโมง โดยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมแบบไป เข้า – เย็น กลับ โดยมีกำหนดการดังนี้

กำหนดการการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จัดขึ้นในวันที่ 3 – 11 กันยายน พ.ศ. 2554 โดยมีรายละเอียดของกำหนดการตามตารางดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงกำหนดการการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียน
นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

กำหนดการวันที่ 1

เวลา	รายละเอียด
9.00 - 11.00 น.	- ปฐมนิเทศ - แนะนำตัว
11.00 - 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 14.00 น.	- ประเมินความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
14.00 - 16.00 น.	- กิจกรรมย้อนทางอย่างไทย
16.00 - 18.00 น.	- กิจกรรมไอท้อปซ้อปป้อ

กำหนดการวันที่ 2

เวลา	รายละเอียด
10.00 - 12.00 น.	- กิจกรรมปลูกต้นไม้ใส่ใจรัก
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 15.00 น.	- กิจกรรมโมเดลลิ่งลักษณะ
15.00 - 17.00 น.	- กิจกรรมตกปลาหน้าที่

กำหนดการวันที่ 3

เวลา	รายละเอียด
9.00 - 12.00 น.	- กิจกรรมเสวนาภาษาศิลป์
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 15.00 น.	- กิจกรรมฝึกร้องล่องดู
15.00 - 17.00 น.	- กิจกรรมฝึกร้องล่องดู (ต่อ)

ตารางที่ 8 แสดงกำหนดการการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษา
นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
กำหนดการวันที่ 4

เวลา	รายละเอียด
10.00 - 12.00 น.	- กิจกรรมตามฝันต้นดารา
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 15.00 น.	- ประเมินความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
15.00 - 17.00 น.	- ประเมินผลการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้วยแบบวัด ความพึงพอใจ

ขั้นหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เกี่ยวกับการ
อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง กับกลุ่มทดลองทั้ง 30 คน หลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม (Posttest)

**ระยะที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อ
อนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน**

ผู้วิจัยศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดย
มีขั้นตอนดังนี้

3.1 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 1.ด้าน
วัตถุประสงค์ 2. ด้านเนื้อหา 3. ด้านวิทยากร 4. ด้านการจัดกิจกรรม 5. ด้านสื่อการสอน 6. ด้าน
สถานที่จัดกิจกรรม 7. ด้านการวัดและการประเมินผล เพื่อประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วม
กิจกรรมที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงโครงสร้างของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

องค์ประกอบ	น้ำหนักความสำคัญ (%)	จำนวนข้อ	ข้อที่
1.ด้านวัตถุประสงค์	14.81	4	1 - 4
2. ด้านเนื้อหา	14.81	4	5 - 8
3. ด้านวิทยากร	11.11	3	9 - 11
4. ด้านการจัดกิจกรรม	22.22	6	12 - 17
5. ด้านสื่อการสอน	14.81	4	18 - 21
6. ด้านสถานที่จัดกิจกรรม	11.11	3	22 - 24
7. ด้านการวัดและการประเมินผล	11.11	3	25 - 27
รวม	100	27	27

ลักษณะของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านดังนี้

5	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด
4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านมาก
3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านปานกลาง
2	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านน้อย
1	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านน้อยที่สุด

และมีเกณฑ์การพิจารณาผลการวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน มีการประเมินผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ประคอง กรวรรณ สุตร, 2552)

4.50 – 5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านมีดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการวัดและประเมินผล
 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และจัดทำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

3) ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจเพื่อพิจารณาถึงความถูกต้อง และเหมาะสมในขั้นต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจสอบความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2	ท่าน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index : IOC) ของวรวรรณี แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ปรับแก้ด้านภาษาในบางข้อความเพื่อความเหมาะสม และชัดเจนตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอีกครั้ง

5) ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้กับกลุ่มทดลองในการวิจัย หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน มาวิเคราะห์โดยการใชโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS for window) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) นำคะแนนที่ได้จากแบบวัดหลังการทดลองมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงหาความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำมาเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบในแต่ละข้อ โดยใช้สูตร IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดดังนี้ (สมนึก ภัทธิยธนี, 2544)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์กับเนื้อหา หรือระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (วรวณี แกมเกตู, 2549) มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum fx$ แทน ผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนนนั้น

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (วรวณี แกมเกตู, 2549) มีสูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x แทน คะแนนที่กำหนดตามสเกล

f	แทน จำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถาม
N	แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

4. การหาความเที่ยงด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient : α) (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(\frac{1 - \sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน ความเที่ยงของแบบสอบถาม
	k	แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	s_i^2	แทน ความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ
	s^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ คำนวณจาก

$$s^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	N	แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	x	แทน คะแนนรวมของผู้ทำแบบสอบถาม

5. สถิติ (t - test) โดยใช้สูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

$$t = \frac{\sum D}{\frac{\sqrt{n \sum D^2 - (\sum D)^2}}{n-1}}, df = n - 1$$

เมื่อ	D	แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Statistic for Windows Version 17.0 และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เพื่อใช้ในชั้นวินิจัยความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1.2 ผลการสัมภาษณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2.1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการทำการทดสอบในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

2.1.1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2.1.2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2.1.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดทัศนคติในการ

อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตอนที่ 2.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2.2.2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2.2.3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

3.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

เพื่อความสะดวกและการสื่อสารความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้อักษรย่อและสัญลักษณ์เพื่อใช้แทนค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์แบบ t-test

ตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษา
นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด
นนทบุรี

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เพื่อใช้
ในชั้นวินิจฉัยความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
สำหรับศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
ได้แก่ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลง
พื้นบ้าน ดังแสดงในตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
จำแนกตาม อายุ อาชีพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ
เพลงพื้นบ้าน

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
41 – 50 ปี	2	40
51 – 60 ปี	1	20
61 – 70 ปี	2	40
รวม	5	100
2. อาชีพ		
ข้าราชการครู	3	60
ศิลปินเพลงพื้นบ้าน	2	40
รวม	5	100
3. ตำแหน่ง		
ครูชำนาญการ	2	40
ครูชำนาญการพิเศษ	1	20
ศิลปินแห่งชาติ	1	20
ครูภูมิปัญญา	1	20
รวม	5	100

ตารางที่ 10 (ต่อ) แสดงจำนวน และร้อยละของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน จำแนกตาม อายุ อาชีพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
4. ประสบการณ์ด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน		
11 ปี	2	40
12 ปี	-	-
13 ปี	2	40
14 ปี	1	20
รวม	5	100

จากตารางที่ 10 พบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี และ 61 – 70 ปี จำนวนช่วงอายุละ 2 คน (ร้อยละ 40) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับราชการครู จำนวน 3 คน (ร้อยละ 60 คน) รองลงมาเป็นศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เป็นทั้งผู้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และเป็นทีที่ปรึกษาให้กับสถานศึกษาต่างๆ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบอาชีพรับราชการครู จำนวน 2 คน มีตำแหน่งเป็นครูชำนาญการ (ร้อยละ 40) และมีตำแหน่งเป็นครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน – อีสาน) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) และเป็นครูภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน จำนวน 11 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) และจำนวน 13 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) รองลงมา คือ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน จำนวน 14 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

ตอนที่ 1.2 ผลการสัมภาษณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับ นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
สำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดนนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น
เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอก
ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้าน
การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนตระหนักถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน เพราะจะทำให้เกิด ความยั่งยืนมากที่สุด	5	26.31
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเป็นวัตถุประสงค์เริ่มต้นของ การเรียน	4	21.05
3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนมีทักษะในการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ด้วยการปฏิบัติ	4	21.05
4. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรเน้นให้ครบ 3 ร คือ รู้ เรียน รัก	3	15.79
5. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนเกิดความสนใจ นำไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ได้	2	10.53
6. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้มีความสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลาง	1	5.26
รวม	19	100

จากตารางที่ 11 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับ

นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในคำถามข้อ 1.การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่าข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมีความเห็นตรงกันมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน เพราะจะทำให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 26.31) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเป็นวัตถุประสงค์เริ่มต้นของการเรียน จำนวน 4 คน (ร้อยละ 21.05) และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ด้วยการปฏิบัติ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 21.05) รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรเน้นให้ครบ 3 ร คือ รู้ เรียน รัก จำนวน 3 คน (ร้อยละ 15.79) ถัดมาคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้นักเรียนเกิดความสนใจนำไปเผยแพร่ และประยุกต์ใช้ได้ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 10.53) และ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 5.26) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
1. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	5	16.67
2. เนื้อหาของหลักสูตรควรเหมาะสมและสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	5	16.67
3. เนื้อหาของหลักสูตรควรมีการฝึกปฏิบัติจริง	5	16.67
4. เนื้อหาของหลักสูตรควรเริ่มจากประวัติและที่มา เพื่อให้ทราบถึง รากเหง้าของเพลงพื้นบ้าน	4	13.33
5. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบ และ รูปแบบของเพลงพื้นบ้าน	3	10
6. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพลง พื้นบ้าน	3	10
7. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของ เพลงพื้นบ้าน	3	10
8. เนื้อหาของหลักสูตรควรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง	2	6.67
รวม	30	100

จากตารางที่ 12 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร พบว่าข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุด 3 ประเด็น ดังนี้ เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก จำนวน 5 คน (ร้อยละ 16.67) เนื้อหาของหลักสูตรควรเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวน 5 คน (ร้อยละ 16.67) และเนื้อหาของหลักสูตรควรมีการฝึกปฏิบัติจริง จำนวน 5 คน (ร้อยละ 16.67) รองลงมาคือ เนื้อหาของหลักสูตรควรเริ่มจากประวัติและที่มาเพื่อให้ทราบรากเหง้าของเพลงพื้นบ้าน จำนวน 4 คน (ร้อยละ 13.33) โดยลำดับรองลงมา มี

ความคิดเห็นตรงกัน 3 ประเด็น ดังนี้ เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบของเพลงพื้นบ้าน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 10) เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพลงพื้นบ้าน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 10) และเนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้าน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 10) และความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เนื้อหาของหลักสูตรควรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 6.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ รูปแบบการจัดกิจกรรม ระยะเวลา และสื่อในการจัดกิจกรรม ดังนี้

ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
1. รูปแบบการจัดกิจกรรม		
1.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย	5	27.78
1.2 รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรเน้นการปฏิบัติจริงและการสาธิต	5 4	27.78 22.22
1.3 รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรกำหนดให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	3	16.67
1.4 รูปแบบของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อความสะดวกในการดูแลและให้คำปรึกษา	1	5.56
1.5 รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรเริ่มต้นจากการบรรยายและยกตัวอย่าง		
รวม	18	100
2. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม		
2.1 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้เวลาประมาณ 2 – 3 วัน	2	40
2.2 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้น้อยกว่า 5 วัน	2	40
2.3 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้เวลาประมาณ 4 สัปดาห์	1	20
รวม	5	100
3. สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม		
3.1 สื่อที่ใช้ควรเลือกตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม	5	38.46
3.2 สื่อที่ใช้ควรใช้สื่อบุคคลในการฝึกและการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ	5	38.46
3.3 สื่อที่ใช้ควรใช้วีดิโอ และซีดีเพลง	3	23.08
รวม	13	100

จากตารางที่ 13 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ รูปแบบการจัดกิจกรรม ระยะเวลา และสื่อในการจัดกิจกรรม พบว่าความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรม ตรงกันมากที่สุด 2 ประเด็น คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย จำนวน 5 คน (ร้อยละ 27.78) และ รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรเน้นการปฏิบัติจริงและการสาธิต จำนวน 5 คน (ร้อยละ 27.78) รองลงมาผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรกำหนดให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา จำนวน 4 คน (ร้อยละ 22.22) รองลงมา คือ รูปแบบของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อความสะดวกในการดูแลและให้คำปรึกษา จำนวน 3 คน (ร้อยละ 16.67) และประเด็นที่มีผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นตรงกันน้อยที่สุด คือ รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรเริ่มต้นจากการบรรยายและยกตัวอย่าง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 5.56) ตามลำดับ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมตรงกันมากที่สุด มี 2 ประเด็น คือ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้เวลาประมาณ 2 – 3 วัน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) และ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้น้อยกว่า 5 วัน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) และประเด็นที่มีผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะตรงกันน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรใช้เวลาประมาณ 4 สัปดาห์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ตรงกันมากที่สุด มี 2 ประเด็น คือ สื่อที่ใช้ควรเลือกตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม จำนวน 5 คน (ร้อยละ 38.46) และ สื่อที่ใช้ควรใช้สื่อบุคคลในการฝึกและการสาธิต เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 38.46) และประเด็นที่มีผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นตรงกันน้อยที่สุด คือ สื่อที่ใช้ควรใช้วีดิโอ และซีดีเพลง จำนวน 3 คน (ร้อยละ 23.08) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตร

ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
1. การสร้างแบบวัดควรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	5	14.71
2. การวัดและประเมินผลควรมีการปฏิบัติจริงเพื่อวัดทักษะ	5	14.71
3. การวัดและประเมินผลควรวัดเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม	4	11.76
4. การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการสอบวัดความรู้ด้วยข้อสอบปรนัย หรืออัตนัย	4	11.76
5. การวัดและประเมินผลควรมีการประเมินตนเอง	4	11.76
6. การวัดและประเมินผลควรประเมินโดยการตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน	3	8.82
7. การวัดและประเมินผลควรประเมินโดยการสังเกตการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	3	8.82
8. การวัดและการประเมินผลควรมีการประเมินความพึงพอใจเพื่อวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรและการสอนของผู้สอนด้วย	3	8.82
9. การวัดและการประเมินผลควรมอบภาระงานให้ผู้เรียนเพื่อประเมินรายคาบ	2	5.88
10. การวัดและการประเมินผลควรให้นักเรียนแต่งเนื้อร้องด้วยตนเอง	1	2.94
รวม	34	100

จากตารางที่ 14 แสดงความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตร พบว่าความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ตรงกันมากที่สุด มี 2 ประเด็น คือ การ

สร้างแบบวัดควรวัดให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวน 5 คน (ร้อยละ 14.71) และการวัดและประเมินผลควรวัดให้มีการปฏิบัติจริงเพื่อวัดทักษะ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 14.71) โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นตรงกันรองลงมา มี 3 ประเด็น คือ การวัดและประเมินผลควรวัดเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม จำนวน 4 คน (ร้อยละ 11.76) การวัดและประเมินผลควรวัดใช้วิธีการสอบวัดความรู้ด้วยข้อสอบปรนัย หรืออัตนัย จำนวน 4 คน (ร้อยละ 11.76) และการวัดและประเมินผลควรวัดให้มีการประเมินตนเอง จำนวน 4 คน (ร้อยละ 11.76) ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันเป็นลำดับต่อมา มี 3 ประเด็น คือ การวัดและประเมินผลควรวัดประเมินโดยการตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 8.82) การวัดและประเมินผลควรวัดประเมินโดยการสังเกตการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 8.82) และการวัดและการประเมินผลควรวัดให้มีการประเมินความพึงพอใจเพื่อวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรและการสอนของผู้สอนด้วย จำนวน 3 คน (ร้อยละ 8.82) รองลงมาคือ การวัดและการประเมินผลควรวัดมอบภาระงานให้ผู้เรียนเพื่อประเมินรายคาบ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 5.88) และประเด็นที่มีผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นตรงกันน้อยที่สุด คือ การวัดและการประเมินผลควรวัดให้นักเรียนแต่งเนื้อร้องด้วยตนเอง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.94) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็น และแนวทางในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบวน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ผู้วิจัยสามารถกำหนดหัวข้อของหลักสูตรและรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. เนื้อหา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. การวัดประสพการณ์การเรียนรู้	<p>สร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม (รายละเอียดแผนการจัดกิจกรรมอยู่ในภาคผนวก ง) จำนวน 50 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง</p>
4. การประเมินผล	<p>ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

จากโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อตามตัวอย่างการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นของ อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล (2555) ดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร 2. ความสำคัญ 3. จุดมุ่งหมาย 4. วัตถุประสงค์ 5. เนื้อหาของหลักสูตร 6. เวลาเรียน 7. แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน 8. การวัดและการประเมินผลการเรียน 9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 10. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร โดยรายละเอียดของผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ความสำคัญ

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเป็นเครื่องมือในการศึกษาสภาพของสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจความเป็นอยู่ ค่านิยม ทศนคติ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้นที่สะท้อนผ่านทางเนื้อหาของบทเพลง ดังนั้นเมื่อวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ ได้รับผลกระทบจากการวิวัฒนาการของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้เพลงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นใกล้จะสูญหาย

สภาพภาพของเพลงพื้นบ้านในปัจจุบันที่ทำให้เพลงพื้นบ้านมีสภาพที่เปลี่ยนไป และไม่สามารถอนุรักษ์ให้เพลงพื้นบ้านเป็นที่นิยมเหมือนในอดีตได้นั้นมีปัจจัย 2 ประการ คือ 1. ปัจจัยความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้การสืบทอดเพลงพื้นบ้านถูกลดความสำคัญลงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร และความบันเทิง ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ รวมทั้งอิทธิพลของแหล่งต่างๆ ทำให้ผู้คนหันไปสนใจสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ปัญหาของเพลงพื้นบ้านถูกสั่งสมมาเป็นเวลานานจนยากจะแก้ไข และอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้รูปแบบการแสดง และเป็นที่นิยมดังเดิมได้ และ 2. ปัจจัยด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในท้องถิ่นละทิ้งความเป็นตัวตนของตนเอง และละเลยศิลปะพื้นบ้าน เพื่อดำรงชีวิตตามค่านิยมของสังคมสมัยใหม่ จากปัญหาดังกล่าวที่มีต่อการสืบทอดเพลงพื้นบ้าน ซึ่งควรให้คนรุ่นหลังเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงต่อไปในอนาคต

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ดังนี้

1. ประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เวลาเรียน

หลักสูตรการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางใช้เวลาเรียนทั้งหมด 50 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี	30	ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ	20	ชั่วโมง

สื่อประกอบการเรียน

1. วิทยากร (พ่อเพลงแม่เพลง และกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคกลาง)
2. อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม เช่น ชุดประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้าน เบ็ดตกปลา

เหยื่อคำ

3. ใบกิจกรรม
4. บัตรคำ
5. ป้ายนิเทศ
6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์
7. รูปภาพ

การวัดประเมินผลการเรียน วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตจากการมีส่วนร่วม และความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การนำเสนอผลการปฏิบัติ
3. การวัดความรู้ด้วยแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. การวัดทักษะด้วยแบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
5. การวัดทัศนคติด้วยแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. ผู้เรียนมีทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปเผยแพร่ได้

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1	ประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	1.1 ความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	1.2 ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
เรื่องที่ 2	ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	2.1 ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	2.2 สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
เรื่องที่ 3	คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 8 ชั่วโมง
	3.1 องค์ประกอบและรูปแบบของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	3.2 คุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	3.3 คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
เรื่องที่ 4	บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	4.1 บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
เรื่องที่ 5	กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 6 ชั่วโมง
	5.1 การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	5.2 การปรับประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	5.3 การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
เรื่องที่ 6	การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 24 ชั่วโมง
	6.1 การร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางขั้นพื้นฐาน	
	6.2 การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับ นักศึกษานอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจากการทำแบบทดสอบในการอนุรักษ์ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2.1.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง

เนื้อหาสาระ	คะแนน เต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ประวัติ และคุณลักษณะเพลงพื้นบ้านภาค กลาง	20	8.13	1.852	11.13	2.145
2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	10	4.63	1.402	6.10	1.583
3. บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านภาคกลาง	10	4.63	2.042	6.30	1.841
4. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	10	5.63	1.810	6.53	1.634
รวม	50	23.03	4.657	30.07	5.092

จากตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน ($\bar{X} = 23.03$) (คะแนนเต็ม 50 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับควรปรับปรุงโดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ในเกี่ยวกับ ประวัติ และคุณลักษณะเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง ($\bar{X} = 8.13$) (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ในระดับควรปรับปรุง ด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางภาคกลาง ($\bar{X} = 4.63$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับควรปรับปรุง ด้านบทบาทหน้าที่ ของสื่อพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 4.63$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลง พื้นบ้านภาคกลางในระดับควรปรับปรุง และ ด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 5.63$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับพอใช้

สำหรับคะแนนความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้รวมทั้ง 4 ด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเท่ากับ 30.07 หมายถึง หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับพอใช้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมหลักสูตรสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้านดังนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับ ประวัติ และคุณลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 11.13$) (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับพอใช้ ด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางภาคกลาง ($\bar{X} = 6.10$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับปานกลาง ด้านบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 6.30$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับปานกลาง และ ด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 6.53$) (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) ซึ่งหมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับปานกลาง

2.1.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

พฤติกรรม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2.06	.811	น้อย	3.87	.634	มาก
2. การประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1.74	.751	น้อย	3.81	.638	มาก
3. การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1.55	.784	น้อย	3.77	.653	มาก
รวม	1.78	.736	น้อย	3.81	.602	มาก

จากตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทักษะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 2.06$) รองลงมาคือ

ด้านการประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 1.74$) และด้านการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 1.55$)

สำหรับคะแนนทักษะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมาคือด้านการประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 3.81$) และ ด้านการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 3.77$)

2.1.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดทัศนคติการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ความคิดเห็น	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ประวัติและลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	3.99	.706	ดี	4.65	.586	ดีที่สุด
2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	3.80	.832	ดี	4.39	.606	ดี
3. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	4.11	.664	ดี	4.57	.561	ดีที่สุด
รวม	3.97	.687	ดี	4.54	.529	ดีที่สุด

จากตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทักษะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาคือ ด้านประวัติและลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 3.99$) และด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 3.80$)

สำหรับคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับ

ดีที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเครียดหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านประวัติและลักษณะเพลง บ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาคือ ด้านการสืบทอดเพลงบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 4.57$) และด้านคุณค่าของเพลงบ้านภาคกลาง ($\bar{X} = 4.39$)

ตอนที่ 2.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบในการอนุรักษ์เพลงบ้านภาคกลาง

2.2.1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงบ้านภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงบ้านภาคของ นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

เนื้อหาสาระ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ประวัติ และคุณลักษณะเพลงบ้านภาคกลาง	8.13	1.852	11.13	2.145	-6.386*	.000
2. คุณค่าของเพลงบ้านภาคกลาง	4.63	1.402	6.10	1.583	-3.447*	.002
3. บทบาทหน้าที่ของสื่อบ้านภาคกลาง	4.63	2.042	6.30	1.841	-3.387*	.002
4. การสืบทอดเพลงบ้านภาคกลาง	5.63	1.810	6.53	1.634	-2.238*	.033
รวม	23.03	4.657	30.07	5.092	-5.469*	.000

*p < 0.05

จากตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้เกี่ยวกับเพลงบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนความรู้เฉลี่ยในภาพรวมก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมี $\bar{X} = 23.03$ และ 30.07 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

2.2.2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคของนักศึกษาอนุระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

พฤติกรรม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	2.06	.811	3.87	.634	-9.852*	.000
2. การประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1.74	.751	3.81	.638	-11.883*	.000
3. การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1.55	.784	3.77	.653	-13.958*	.000
รวม	1.78	.736	3.81	.602	-12.579*	.000

*p < 0.05

จากตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางระหว่างก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนทักษะเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมี $\bar{X} = 1.78$ และ 3.81 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

2.2.3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลาง

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคของนักศึกษาในระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

พฤติกรรม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	1. ประวัติและลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	3.99	.706	4.65		
2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	3.80	.832	4.39	.606	-2.947*	.006
3. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	4.11	.664	4.57	.561	-2.702*	.011
รวม	3.97	.687	4.54	.529	-3.304*	.003

*p < 0.05

จากตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางระหว่างก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมี $\bar{X} = 3.97$ และ 4.54 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ทำให้นักเรียนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

3.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษาจากระบบสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านวัตถุประสงค์			
1. กิจกรรมที่จัดตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.07	0.691	มาก
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้สึกถึงความสำเร็จในการเรียนรู้	4.03	0.718	มาก
3. กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำทักษะไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง	3.67	0.661	มาก
4. กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากขึ้น	4.30	0.651	มาก
รวม	4.02	0.260	มาก
ด้านเนื้อหา			
5. เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	3.97	0.669	มาก
6. เนื้อหาความรู้มีความง่ายต่อความเข้าใจ	4.03	0.615	มาก
7. เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.27	0.691	มาก
8. เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.03	0.718	มาก
รวม	4.08	0.133	มาก
ด้านวิทยากร			
1. วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.53	0.571	มากที่สุด
2. วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.50	0.682	มากที่สุด
3. ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสม	4.60	0.563	มากที่สุด
รวม	4.54	0.605	มากที่สุด

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดกิจกรรม			
1. การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	3.93	0.583	มาก
2. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม	4.60	0.563	มากที่สุด
3. เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.17	0.648	มาก
4. สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม	4.40	0.724	มาก
5. เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.03	0.669	มาก
6. ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมอย่างทั่วถึง	4.23	0.568	มาก
รวม	4.23	0.245	มาก
ด้านสื่อการสอน			
1. สื่อการสอนทำความเข้าใจได้ง่าย	4.53	0.507	มากที่สุด
2. วัสดุอุปกรณ์ในการสอนมีความหลากหลาย	4.23	0.728	มาก
3. การใช้สื่อการสอนมีความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม	4.33	0.547	มาก
4. สื่อการสอนมีความน่าสนใจ	4.67	0.479	มากที่สุด
รวม	4.44	0.198	มาก
ด้านสถานที่จัดกิจกรรม			
1. สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.20	0.610	มาก
2. สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.37	0.669	มาก
3. สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความพร้อมต่อการเรียนรู้	4.33	0.711	มาก
รวม	4.30	0.089	มาก

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการวัดและการประเมินผล			
1. แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความสอดคล้องกับเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	4.10	0.712	มาก
2. แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความเหมาะสมและง่ายต่อการเข้าใจ	3.73	0.691	มาก
รวม	3.92	0.262	มาก
รวมทุกด้าน	4.22	0.231	มาก

จากตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิทยากรมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมาคือด้านสื่อการสอน มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.44$) ด้านสถานที่จัดกิจกรรม มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.30$) ด้านการจัดกิจกรรม มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และด้านวัตถุประสงค์ มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวัดความพึงพอใจในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยพบว่านักศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อยที่เข้าร่วมการจัดหลักสูตรมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.54$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.30$) อยู่ในระดับมาก และคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีมีความเหมาะสม ทั้งด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้าน

วิทยากร ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านสถานที่จัดกิจกรรม และด้านการวัดและประเมินผล ส่งผลให้นักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในเขตภาคกลางอยู่ในระดับมาก

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

จากคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เสนอข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นประเด็นต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คนไทยต้องรักและดูแลของไทยทุกอย่าง ผิดหวังนิดหน่อย น้อยใจในความเป็นไป ไม่รู้เมื่อไหร่คนไทยจะถึงจะรักของไทย
2. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษานอกสถานที่
3. หลังจากได้ทำแบบสอบถามทำให้ตระหนักว่าเพลงพื้นบ้านได้ค่อย ๆ หายสาบสูญไปจริง ๆ คนส่วนใหญ่บริโภคแต่เพลงต่างชาติหรือเพลงสมัยใหม่ จึงเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะเพิ่มหลักสูตรนี้เข้าไปในบทเรียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยังพอมีเหลืออยู่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี (2) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่า นักเรียนนอก ระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษากการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านจำนวน 5 คน โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) และนักเรียนนอก ระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนของประชากร โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sample)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental design) รูปแบบ one – group pretest – posttest design (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2531) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

E	:	O ₁	X	O ₂
---	---	----------------	---	----------------

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
	X	แทน	การจัดกระทำ (Treatment)
	O ₁	แทน	การวัดค่าตัวแปรก่อนจัดการกระทำ (Pre-test)
	O ₂	แทน	การวัดค่าตัวแปรหลังจัดการกระทำ (Post-test)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

(2) หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

(3) แบบทดสอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.1 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.2 แบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.3 แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

(4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำดำเนินการตามแนวคิดแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้ (1) การวินิจฉัยความต้องการ (2) กำหนดจุดประสงค์ (3) การเลือกเนื้อหาสาระ (4) จัดเนื้อหาสาระ (5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (7) การประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านและแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ วิเคราะห์

คะแนนจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติทดสอบที (t-test) และทำการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จากแบบแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

1. หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี บูรณาการมาจากแนวคิดสำคัญ ดังนี้

1.1) แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962) เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้ (1) การวินิจฉัยความต้องการ (2) กำหนดจุดประสงค์ (3) การเลือกเนื้อหาสาระ (4) จัดเนื้อหาสาระ (5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (7) การประเมินผล โดยใช้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการ และพัฒนาศักยภาพได้อย่างสูงสุด

1.2) หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ทั้งผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา รูปแบบการเรียนการสอน บรรยากาศ สถานที่ และเวลา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาความรู้ ทักษะ ในการประกอบอาชีพ คุณภาพชีวิต ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จนกระทั่งการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคม

ผนวกเข้ากับเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ดังนี้ 1. ประวัติและคุณลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. บทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

2. กระบวนการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบดังนี้ คือ

2.1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962)

2.2) การสร้างแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

โดยกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในองค์ประกอบแรกมีรายละเอียดดังนี้

2.1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ตาม แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรากหญ้า (grass – roots) ของ Taba (1962) โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1) การวินิจฉัยความต้องการเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มากำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในขั้นต่อไป เพื่อให้ตรงกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมากที่สุด

2) กำหนดจุดประสงค์ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัย และผู้เรียน และให้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยจะ นำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในหัวข้อด้านการ กำหนดวัตถุประสงค์มาเรียงลำดับความสำคัญจากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยจุดประสงค์ที่ผู้วิจัย กำหนดไว้สามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนอก ระบบ มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และสามารถอนุรักษ์เพลง พื้นบ้านภาคกลางได้

3) การเลือกเนื้อหาสาระ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาค กลาง จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน โดย เน้นความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยจะนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ในหัวข้อด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร มาเรียงลำดับความสำคัญ จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน โดยมีเนื้อหาตามที่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เสนอไว้ดังนี้ 1. เนื้อหาของหลักสูตรควร เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก 2. เนื้อหาของหลักสูตรควรเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร 3. เนื้อหาของหลักสูตรควรให้มีการฝึกปฏิบัติจริง 4. เนื้อหาของหลักสูตรควรเริ่มจาก

ประวัติและที่มาเพื่อให้ทราบรากเหง้าของเพลงพื้นบ้าน 5. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบ 6. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพลงพื้นบ้าน 7. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้าน และ 8. เนื้อหาของหลักสูตรควรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง

4) จัดเนื้อหาสาระ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยจัดเนื้อหาในการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหา และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน โดยสามารถจัดเรียงเนื้อหาจากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ดังนี้ คือ 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้าน 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้จากหลักการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโรงเรียน และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะรูปแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ควรนำมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยสามารถวิเคราะห์และสรุปจากเอกสาร และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้ 1. บรรยาย 2. อภิปราย 3. เสวนา 4. เกม 5. บทบาทสมมติ 6. สาธิต และ 7. ปฏิบัติ

6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำรูปแบบประสบการณ์การเรียนรู้ และเนื้อหาสาระที่เลือกไว้มาจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยการสร้างแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีจำนวนทั้งสิ้น 8 กิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 23 แสดงโครงสร้างของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาอนุรักษะบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

หลักสูตรท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาของกิจกรรม	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การประเมินผล
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	ย้อนทาง อย่างไทย	1.บอก ความหมาย ของเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้ 2.อธิบาย ประวัติของ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางได้	1. ความ หมายของ เพลง พื้นบ้านภาค กลาง 2. ความ เป็นมาของ เพลง พื้นบ้านภาค กลาง	<u>ขั้นนำ</u> ให้ผู้เรียนชม วีดิทัศน์ เกี่ยวกับเพลง พื้นบ้านภาค กลางกับ วัฒนธรรม สากล <u>ขั้นสอน</u> ให้ผู้เรียน แสดงบทบาท สมมติเป็น พิธีกรรายการ รายงาน ประวัติเพลง พื้นบ้านภาค กลาง <u>ขั้นสรุป</u> สรุป สถานภาพ ของเพลง พื้นบ้านภาค กลาง และ ประโยชน์จาก กิจกรรม	1. กระดาษ A4 จำนวน 30 แผ่น 2. สมุด 30 เล่ม 3. วีดิทัศน์ “เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง กับ วัฒนธรรม สากล 4. ใบ กิจกรรม “ประวัติ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง” 5 ใบ	การเข้าร่วม - 2 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมี ส่วนร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 2. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาของ กิจกรรม	ขั้นตอนการ จัดกิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ ดีต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	โอบอ้อม ข้อปั้ง	1. อธิบาย ลักษณะของ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางได้ 2. วิเคราะห์ สถานภาพ การ เปลี่ยนแปลง ของเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้	1. ลักษณะ ของเพลง พื้นบ้านภาค กลาง 2. สถานภาพ การ เปลี่ยนแปลง ของเพลง พื้นบ้านภาค กลาง	ขั้นนำ ให้ผู้เรียนชม รูปภาพ เกี่ยวกับการ แต่งกายของ ศิลปินของ ไทยและ ต่างประเทศ ขั้นสอน ให้ผู้เรียน เลือกเสื้อผ้า การแต่งกาย ประกอบการ แสดงเพลง พื้นบ้านภาค กลางให้ ถูกต้อง ขั้นสรุป ให้ผู้เรียน ร่วมกัน วิจารณ์การ แต่งกายของ เพลง พื้นบ้านภาค กลาง	1. ชุด ประกอบการ แสดงเพลง พื้นบ้านภาค กลาง 2. เสื้อผ้า อื่นๆ 3. รูปภาพ	การเข้า ร่วม - 2 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การ สังเกตจาก การมีส่วน ร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 2. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอน การจัด กิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	ปลูกต้นไม้ ใส่ใจรัก	1. อธิบาย องค์ประกอบ ของการแสดง เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางได้ 2. สามารถ บอก และ วิเคราะห์ คุณค่าของการ แสดงเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้	1. องค์ ประกอบ และ รูปแบบ ของการ แสดงเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. คุณค่า ของเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	<u>ขั้นนำ</u> ให้ผู้เรียน ชมรูปภาพ บ้าน ต้นไม้ รถยนต์ <u>ขั้นสอน</u> ให้ผู้เรียน ร่วมกันวาด แผนภูมิ ต้นไม้แห่ง คุณค่าของ กลุ่ม <u>ขั้นสรุป</u> ให้ผู้เรียน วิเคราะห์ คุณค่าของ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	1. รูปภาพ 2. บัตร คำ 3. ป้าย นิเทศ	การเข้าร่วม - 2 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมี ส่วนร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้าร่วม กิจกรรม 2. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอน การจัด กิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	โมเดลลิ่ง ลักษณะ	1. อธิบาย ลักษณะของ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางได้ 2. วิเคราะห์ ลักษณะของ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางได้	1. ลักษณะ ของเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	<u>ขั้นนำ</u> ให้ผู้เรียน บอกความ แตกต่าง ของบุคคล <u>ขั้นสอน</u> ให้ผู้เรียน เล่นเกมเพื่อ นำบัตรคำ ลักษณะ ของเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง ไปติดในผัง โมเดลลิ่ง <u>ขั้นสรุป</u> 1. ผู้สอน เฉลย ลักษณะ ของเพลง พื้นบ้าน ภาคกลางที่ ถูกต้อง และให้ ผู้เรียนสรุป ประโยชน์ที่ ได้รับ	1. บัตร คำ 2. บ้าย นิเทศ	การเข้าร่วม - 2 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมีส่วนร่วม ร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้าร่วม กิจกรรม 2. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอนการ จัดกิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	ตกปลาหา หน้าที่	1. อธิบาย บทบาทหน้าที่ ของเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้ 2. วิเคราะห์ บทบาทหน้าที่ ของเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้ 3. ยกตัวอย่าง บทบาทหน้าที่ ของเพลง พื้นบ้านภาค กลาง	1. บทบาท หน้าที่ของ เพลง พื้นบ้าน	<u>ขั้นนำ</u> 1. ให้ผู้เรียน บอกหน้าที่ ของบัตรคำ อาชีพ ดังนี้ แพทย์ ทหาร ครู <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ผู้เรียน ตอบคำถาม ทั่วไป เพื่อให้ ได้โอกาสไป นำบัตรคำ หน้าที่ของ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางมา ใส่ในกระดาน รวมหน้าที่ <u>ขั้นสรุป</u> 1. ผู้สอน อธิบายหน้าที่ ของเพลง พื้นบ้าน และ ให้ผู้เรียนสรุป ประโยชน์ที่ ได้รับ	1. บัตร คำ 2. ป้าย นิเทศ 3. อุปกรณ์ ประกอบ	การเข้าร่วม - 2 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมี ส่วนร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 2. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอน การจัด กิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	เสวนา ภาษาศิลป์	1. เข้าใจ มุมมองการสืบ ทอดเพลง พื้นบ้านภาค กลางของพ่อ เพลงแม่เพลง	1. แนวทาง ในการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	<u>ขั้นนำ</u> ผู้สอนกล่าว เปิดงาน เสวนา ภาษาศิลป์ หัวข้อ "คน พื้นบ้าน สืบสานงาน ศิลป์" <u>ขั้นสอน</u> ผู้สอนถาม คำถาม เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้านกับ วิทยากร	1. วิทยากร - พ่อเพลง แม่เพลง - กลุ่มเด็ก และ เยาวชน ภาคกลาง	การเข้าร่วม - 4 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 2 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมี ส่วนร่วมและ ความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 2. ประเมิน จากการตั้ง คำถาม และ แสดงความ ความเห็น
2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทักษะใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง		2. เข้าใจ มุมมองการสืบ ทอดเพลง พื้นบ้านภาค กลางของกลุ่ม เด็กและ เยาวชนภาค กลาง		<u>ขั้นสรุป</u> ให้วิทยากร ฝาก ข้อคิดเห็น และเปิด โอกาสให้ ผู้เรียน ซักถาม			
3. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง		3. ตระหนักถึง ความสำคัญ ของศิลป์ เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง					

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอน การจัด กิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทักษะใน การอนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 3. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	ฝึกร้องลง ดู	1. สามารถร้อง เพลงภาคกลาง ขั้นพื้นฐานได้ 2. อธิบาย ขั้นตอนการ ฝึกหัดเพลง พื้นบ้านภาค กลางได้ 3. ตระหนักถึง ความสำคัญใน การสืบทอด เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	1. การร้อง เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง ขั้นพื้นฐาน	<u>ขั้นนำ</u> ให้ผู้เรียน ชมรูปภาพ ดังนี้ โอง การว่ายน้ำ <u>ขั้นสอน</u> ให้ผู้เรียน ชมการ สาธิตร้อง เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง และเริ่มเข้า กิจกรรม ตามฐาน เพื่อฝึกร้อง ด้วยตนเอง <u>ขั้นสรุป</u> ให้ผู้เรียน แสดง ความ คิดเห็นถึง ข้อดี และ ข้อจำกัด ของวิธีการ ฝึกแต่ละ ฐาน	1. วิทยากร ที่สามารถ ร้องเพลง พื้นบ้านได้ ทุกชนิด 2. โทรทัศน์ 3. เครื่อง เล่นแผ่นซีดี 4. ซีดีเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 5. วิทยุ 6. กระดาษ A4 7. ปากกา	การเข้าร่วม - 6 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 10 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการ มีส่วนร่วม และความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 2. การสังเกต จาก พัฒนาการ เป็น รายบุคคล 3. ประเมิน จากการ ช่วยเหลือกัน และกัน ภายในกลุ่ม

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หลักสูตร ท้องถิ่น	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหา ของ กิจกรรม	ขั้นตอน การจัด กิจกรรม	สื่อ	ระยะเวลา	การ ประเมินผล
1. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ความรู้ใน การ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 2. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทักษะใน การ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง 3. เพื่อให้ ผู้เรียนมี ทัศนคติที่ดี ต่อการ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง	ตามผืนดิน ดารา	1. สามารถร้อง เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางขึ้น พื้นฐานได้ 2. สามารถนำ ความรู้ที่ได้รับ มาลงมือ ปฏิบัติจริงได้	1. แนวคิด การ อนุรักษ์ เพลง พื้นบ้าน	<u>ขั้นนำ</u> ให้ผู้เรียน บอกความ เหมือนกัน ของบัตรคำ ต่อไปนี้ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย , เดอะ สตาร์, ดัน ดารา <u>ขั้นสอน</u> ให้ผู้เรียน แต่ละกลุ่ม ออกมา แสดงเพลง พื้นบ้าน ภาคกลาง <u>ขั้นสรุป</u> ให้ผู้เรียน แต่ละกลุ่ม วิจารณ์การ ทำงานของ ตนเอง และ บอกถึงแนว ทางการ แก้ไข	1. สลาก หมายเลข กลุ่ม 2. บัตรคำ 3. ไมโครโฟน	การเข้าร่วม - 4 ชั่วโมง การฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง - 10 ชั่วโมง	1. การสังเกต จากการมี ส่วนร่วม และ ความ กระตือรือร้น ในการเข้า ร่วมกิจกรรม 3. ประเมิน จากการ นำเสนอ ผลงาน

โดยรายละเอียดของแผนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะอยู่ในภาคผนวก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 รายละเอียดทั่วไป ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม สาระมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และสื่อ

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย วิธีการดำเนินกิจกรรม โดยแบ่งเป็นขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป และประเมินผล

โดยกิจกรรมที่จัดได้ดำเนินตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันแก่ผู้เรียน โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน คือ 4 วัน รวมเป็น 50 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 8 กิจกรรม และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในรูปแบบของการบันทึกพัฒนาการของตนเองจากการฝึกร้อง และรำ

7) การประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินที่ใช้ในการประเมินด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยคำนึงถึงผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดเนื้อหาสาระที่ใช้ในการประเมินด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางทั้งด้านประวัติ คุณค่า บทบาทหน้าที่ และการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และแบบประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมภายหลังการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดหัวข้อภายในหลักสูตร ตามตัวอย่างการเขียนหลักสูตรท้องถิ่น ของ อัญชลี ธรรมะวิธิ (2555) ซึ่งกำหนดให้โครงสร้างการเขียนหลักสูตรมีดังนี้ 1. ชื่อหลักสูตร 2. ความสำคัญ 3. จุดมุ่งหมาย 4. วัตถุประสงค์ 5. เนื้อหาของหลักสูตร 6. เวลาเรียน 7. แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน 8. การวัดและการประเมินผลการเรียน 9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 10. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลของการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยมีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

2) การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลของการจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ทำให้นักเรียนอกระบบของศูนย์การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์ เพลงพื้นบ้านภาคกลางเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ รวมทั้งยังเป็นการ ส่งเสริมให้นักศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทร น้อยผู้มีส่วนสำคัญในการช่วยกันอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน โดยสามารถสืบทอดและเผยแพร่เพลง พื้นบ้านภาคกลางให้แก่บุคคลอื่นๆ ได้ต่อไปอีกด้วย

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

จากการประเมินความพึงพอใจในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ด้วยแบบวัดความพึงพอใจในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี พบว่านักศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อยที่เข้าร่วมการจัดหลักสูตรมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.54$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.30$) อยู่ ในระดับมาก และคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.02$) อยู่ในระดับ มาก

จากผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการ อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีมีความเหมาะสม ทั้งด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านวิทยากร ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านสถานที่จัดกิจกรรม และด้านการวัดและ ประเมินผล ส่งผลให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัด หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในเขต ภาคกลางอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยในการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 อภิปรายผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอนุบาล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นเริ่มต้นจากการเป็นผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่กล่าวว่าปัจจุบันเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นเลือนหายไปหลายเพลงมาก หากกล่าวถึงชื่อเพลงที่ไม่คุ้นหู คนรุ่นหลังอาจไม่เคยแม้แต่ได้ยิน หรือรู้จักด้วยซ้ำ ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ยังคงหลงเหลืออยู่ และกลุ่มพ่อเพลง แม่เพลงที่ยึดอาชีพการแสดงเพลงพื้นบ้านพยายามเผยแพร่ในท้องถิ่นของตนไม่ให้อายุขัยของครูเพลง คือ ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเกี่ยวข้าว และเพลงเรือ (ปรีชา เตียมศักดิ์ ภาณุพงษ์ นิลพฤษ, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2553) จึงทำให้ทราบปัญหาของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาติที่ควรได้รับการสืบทอดและการเผยแพร่ สอดคล้องกับ สุชาติ แสงทอง (2554) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ไม่สามารถอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้เป็นที่นิยมเหมือนในอดีตได้มี 2 ปัจจัย คือ 1. ปัจจัยความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้

การสืบทอดเพลงพื้นบ้านถูกลดความสำคัญลงมาเป็นระยะเวลาช้านาน รวมทั้งอิทธิพลของแหล่งต่างๆ ที่ทำให้ผู้คนหันไปสนใจสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ปัญหาของเพลงพื้นบ้านถูกละเลยมาเป็นเวลานานจนยากจะแก้ไข และอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในรูปแบบการแสดง และเป็นที่ยอมรับดั้งเดิมได้ และ 2. ปัจจัยด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในท้องถิ่นละทิ้งความเป็นตัวตนของตนเอง และละเลยศิลปะพื้นบ้านเพื่อดำรงชีวิตตามค่านิยมของสังคมสมัยใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพบว่า การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติได้นั้นควรส่งเสริมการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยการจัดกิจกรรมทางวิชาการให้ตรงกับความต้องการทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สอดคล้องกับ Tabá (1962) ที่เสนอแนวความคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานที่ต่างกัน รวมทั้งสนองความต้องการและความจำเป็นของสังคมด้วย เช่นเดียวกับ นักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน แต่มีสภาพแวดล้อม พื้นฐาน และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นของตน รวมทั้งความจำเป็นของสังคมที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ Tabá (1962) คือ 1. การวินิจฉัยความต้องการ 2. กำหนดจุดประสงค์ 3. การเลือกเนื้อหาสาระ 4. จัดเนื้อหาสาระ 5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7. การประเมินผล โดยผู้วิจัยดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นจากการศึกษาตัวอย่างเขียนหลักสูตรท้องถิ่นของ อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล (2554) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ดังนี้ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2. การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร 3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร 4. การวัดประเมินผลของหลักสูตร จากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการจัดประเด็นและเรียงตามความถี่ของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากจำนวนความถี่มากที่สุด ไปจนกระทั่งน้อยที่สุด เพื่อนำประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน 3 อันดับแรก มาใช้เป็นหลักในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้จากความต้องการและความจำเป็นของสังคมช่วยส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจและสนองตอบความต้องการและความจำเป็นของสังคมได้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดกิจกรรม และการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ ดังนี้ 1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน เพราะจะทำให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด 2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเป็นวัตถุประสงค์เริ่มต้นของการเรียน 3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ด้วยการปฏิบัติ 4. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรเน้นให้ครบ 3 ร คือ รู้ เรียน รัก จากนั้นผู้วิจัยผู้วิจัยนำประเด็นด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี มาประกอบกับหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ของ Taba (1962) ดังนี้ 1. วัตถุประสงค์เกี่ยวกับความรู้ 2. วัตถุประสงค์เกี่ยวกับทัศนคติ 3. วัตถุประสงค์เกี่ยวกับทักษะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ให้ตรงกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และ

สอดคล้องกับหลักการการกำหนดวัตถุประสงค์ของ Taba (1962) ที่กำหนดให้วัตถุประสงค์มี 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะไว้ว่า ควรให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้ 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการครบทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และตระหนักคุณค่าของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ Tyler (1986) ที่ได้กำหนดหลักการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนไว้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ที่พิจารณาจากความต้องการและความมั่นใจของผู้เรียน สภาพชีวิตของผู้เรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ และจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือข้อเท็จจริงด้านเนื้อหา เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากที่สุด

ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหาสาระ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ ดังนี้ 1. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก 2. เนื้อหาของหลักสูตรควรเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3. เนื้อหาของหลักสูตรควรให้มีการฝึกปฏิบัติจริง 4. เนื้อหาของหลักสูตรควรเริ่มจากประวัติและที่มา เพื่อให้ทราบรากเหง้าของเพลงพื้นบ้าน 5. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบของเพลงพื้นบ้าน 6. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพลงพื้นบ้าน และ 7. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้าน จากนั้นผู้วิจัยนำประเด็นด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน มาประกอบกับหลักการกำหนดเนื้อหาของ Taba (1962) ดังนี้ 1. เนื้อหาสาระพื้นฐาน (basic concept) ซึ่งจะเป็นแกนกลางของการพัฒนาหลักสูตร

2. แนวคิดที่สำคัญ (main idea) ซึ่งจะเป็นแนวคิดและวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 3. เนื้อหาสาระมีลักษณะเฉพาะ (specific contents) ได้แก่ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงการ แสดงรายละเอียด และหัวข้อที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้น และหาคำตอบได้ด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางเพื่อนำมาใช้ประกอบการ คัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน และสอดคล้องกับหลักการกำหนดเนื้อหาของ Tabo (1962) ซึ่งสามารถ จัดเรียงตามหลักการได้ดังนี้ 1. เนื้อหาสาระพื้นฐาน (basic concept) ได้แก่ ประวัติของเพลง พื้นบ้านภาคกลาง และลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. แนวคิดที่สำคัญ (main idea) ได้แก่ คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และ บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และ 3. เนื้อหา สาระมีลักษณะเฉพาะ (specific contents) ได้แก่ กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาค กลาง และการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เนื่องจากการคัดเลือกเนื้อหาเป็นขั้นตอนสำคัญในการ จัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ทองอยู่ แก้วไทรชะ (2544) ที่กล่าวว่าเนื้อหาควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน โดยหลักสูตรจะสร้างจากความสนใจและ ความต้องการของผู้เรียนที่มุ่งนำไปใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อ การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร มา วิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ ดังนี้ 1. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก 2. เนื้อหาของหลักสูตรควรเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3. เนื้อหาของ หลักสูตรควรให้มีการฝึกปฏิบัติจริง 4. เนื้อหาของหลักสูตรควรเริ่มจากประวัติและที่มาเพื่อให้ทราบ รากเหง้าของเพลงพื้นบ้าน 5. เนื้อหาของหลักสูตรควรเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบของ เพลงพื้นบ้าน 6. เนื้อหาของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพลงพื้นบ้าน และ 7. เนื้อหา ของหลักสูตรควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของเพลงพื้นบ้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเนื้อหาสาระ มาจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำนึงถึงความ ต่อเนื่องของเนื้อหา ดังนี้ 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาค กลาง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่ง

สอดคล้องกับ Kibler (อ้างถึงใน สุเทพ เมฆ, 2531) ที่กล่าวว่า การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ในการเรียนการสอนนั้น เนื้อหาควรถูกนำมาจัดในลักษณะที่จะให้ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปหายาก หรือจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว การเรียนรู้ให้สำเร็จต้องให้ดำเนินไปตามนั้น มิฉะนั้นผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่ายได้

ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ในข้อ 1. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ ดังนี้ 1. รูปแบบการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย 2. รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรเน้นการปฏิบัติจริงและการสาธิต 3. รูปแบบของการจัดกิจกรรมควรกำหนดให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา 4. รูปแบบของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อความสะดวกในการดูแลและให้คำปรึกษา จากนั้นผู้วิจัยนำประเด็นด้านการกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ในข้อ 1. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน มาประกอบหลักการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของ Taba (1962) ดังนี้ 1. ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องเกิดจากการฝึกปฏิบัติ 2. ประสบการณ์เรียนรู้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3. การเลือก และการจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรตอบสนองวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด คือ ด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และทักษะ 4. การเลือก และการจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรตอบสนองวัตถุประสงค์ได้หลายๆ ข้อ 5. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเรียงลำดับขั้นตอนของความรู้ 6. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรมีความท้าทาย และช่วยทำให้เกิดความอยากเรียนรู้ 7. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด และให้มีการฝึกปฏิบัติเองให้มากที่สุด 8. ประสบการณ์เรียนรู้ควรนำไปสู่การสืบค้น และความคิดสร้างสรรค์ 9. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรมีรูปแบบที่หลากหลายเช่น การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การทดลอง การสาธิต บทบาทสมมติ เกม การอภิปราย เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ออกนอกกระบบโรงเรียนเพิ่มเติมเพื่อนำมาคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถนำมาจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะรวมทั้งสอดคล้องกับหลักการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของ Taba (1962) ดังนั้นกิจกรรมที่ผู้วิจัย

คัดเลือกไว้สำหรับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี จึงมีความหลากหลาย เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ดังนี้ 1. บรรยาย 2. อภิปราย 3. เกม 4. สาธิต 5. เสวนา 6. บทบาทสมมติ และ 7. ปฏิบัติจริง เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมแต่ละรูปแบบ ให้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ไม่เท่ากัน สอดคล้องกับ อุ่นตายนพคุณ (2546) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่มีเนื้อความว่า การกำหนดสาระและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่และปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม การวิเคราะห์สภาพสังคม และการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ในข้อ 2. ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะตรงกันมากที่สุด มากำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเห็นตรงกันว่าระยะเวลาที่ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี คือ ประมาณ 4 วัน และ สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ในหัวข้อ 3. สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นได้ดังนี้ 1. สื่อที่ใช้ควรเลือกตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม 2. สื่อที่ใช้ควรใช้สื่อบุคคลในการฝึกและการสาธิต เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ และ 3. สื่อที่ใช้ควรใช้วิดีโอ และซีดีเพลง จากนั้นผู้วิจัยกำหนดสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา และกิจกรรม เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนทั้งด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหารูปแบบกิจกรรม ระยะเวลา และสื่อการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยนำผลการกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มาสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรม (รายละเอียดแผนการจัดการจัดกิจกรรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในภาคผนวก ง) โดยนำแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 8 กิจกรรม มาจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 50 ชั่วโมง โดยแบ่งการเรียนรู้เป็นภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง เนื่องจากการจัดกิจกรรมจะสามารถทำให้ทราบได้ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สอดคล้องกับ Boyle (1981 อ้างถึงใน อุ่นตา นพคุณ, 2546) กล่าวว่า การเลือกและการจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนและผู้สอนร่วมมือกัน วิธีการให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การให้ผู้เรียนสังเกตการณ์ การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปราย ฯลฯ ดังนั้นประสบการณ์ในการเรียนรู้ คือปฏิกริยาในด้านสติปัญญา และในด้านกายภาพเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เป็นวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ขั้นที่ 7 การประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเพื่อพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเลือกประเด็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้ ดังนี้ 1. การสร้างแบบวัดควรให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2. การวัดและประเมินผลควรให้มีการปฏิบัติจริงเพื่อวัดทักษะ 3. การวัดและประเมินผลควรวัดเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม 4. การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการสอบวัดความรู้ด้วยข้อสอบปรนัย หรืออัตนัย 5. การวัดและประเมินผลควรให้มีการประเมินตนเอง 6. การวัดและประเมินผลควรประเมินโดยการตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน 7. การวัดและประเมินผลควรประเมินโดยการสังเกตการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 8. การวัดและการประเมินผลควรให้มีการประเมินความพึงพอใจเพื่อวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรและการสอนของผู้สอนด้วย โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินเป็น 2 แบบ คือ การประเมินระหว่างการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมิน โดยการสังเกตความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม และการตอบคำถามจากคำถามพัฒนาการคิด และการประเมินหลังจบหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้มีการวัดประเมินความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อดูพัฒนาการของ

นักเรียนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างแบบทดสอบในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งแบ่งเป็น แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และแบบวัดทัศนคติ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติเพิ่มขึ้นหรือไม่ หลังการเข้าร่วมการจัดหลักสูตร สอดคล้องกับ สุเทพ เมฆ (2531) ที่กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลนั้นมีบทบาทสำคัญมากต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบดูได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งนั้นสามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้หาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป ดังนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน และการวัดผล และประเมินผล เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกัน และต้องกระทำควบคู่กันไป

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการครบทั้ง 7 ขั้นตอน ตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น Tabá (1962) แล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจากตัวอย่างการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นของ อัญชลี ธรรมะวิธิ (2554 : ออนไลน์) ซึ่งกำหนดให้โครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นมีหัวข้อดังนี้ คือ

1. ชื่อหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดชื่อของหลักสูตร คือ หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
2. ความสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการเขียนความสำคัญของหลักสูตร โดยการศึกษาเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อสอบถามถึงความสำคัญ และปัญหาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเรียบเรียงเป็นความเรียง
3. จุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ในหัวข้อการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มาใช้ประกอบในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้ 1. เพื่อ

ส่งเสริมให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนมีความรู้ทักษะและทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

2. เพื่อให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

4. วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยนำผลการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้วในขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์ มากำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

5. เนื้อหาของหลักสูตร ผู้วิจัยนำผลการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้วในขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ และขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ มากำหนดไว้ในหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้าน 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

6. เวลาเรียน ผู้วิจัยนำผลการกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้วในขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มากำหนดไว้ในหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ ภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง

7. แหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ประเด็นที่ 3 สื่อในการจัดกิจกรรม มาใช้ประกอบในการกำหนดแหล่งเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียนของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้ 1. วิทยากร 2. อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม เช่น ชุดประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้าน เบ็ดตกปลา เขื่อนคำ 3. ใบกิจกรรม 4. บัตรคำ 5. ป้ายนิเทศ 6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ 7. รูปภาพ

8. การวัดและการประเมินผลการเรียน ผู้วิจัยนำผลการกำหนดการวัดและการประเมินผลของหลักสูตร ที่กำหนดไว้แล้วในชั้นที่ 7 การประเมินผล มากำหนดไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ 1. การสังเกตจากการมีส่วนร่วม และความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม 2. การนำเสนอผลการปฏิบัติ 3. การวัดความรู้ด้วยแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. การวัดทักษะด้วยแบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 5. การวัดทัศนคติด้วยแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้วิจัยกำหนดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับลงในหลักสูตร โดยพิจารณาให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี เป็นหลัก ดังนี้ 1. ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. ผู้เรียนมีทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 4. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปเผยแพร่ได้

10. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ผู้วิจัยนำเนื้อหาของหลักสูตรมากำหนดเวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งมีหน่วยการเรียนการสอนเป็นชั่วโมง โดยกำหนดให้ภาคปฏิบัติมีเวลาในการทำกิจกรรมมากกว่าภาคทฤษฎี ดังนี้ ภาคทฤษฎี ประกอบด้วย ภาคทฤษฎี 32 ชั่วโมง ได้แก่ 1. ประวัติของเพลงพื้นบ้าน จำนวน 4 ชั่วโมง 2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 4 ชั่วโมง 3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 8 ชั่วโมง 4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 4 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 18 ชั่วโมง ได้แก่ 1. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 6 ชั่วโมง และ 2. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 24 ชั่วโมง

นอกจากโครงสร้างการเขียนหลักสูตรทั้ง 10 ข้อ ข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี อีกด้วย โดยกำหนดให้แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอก

ระบบโรงเรียนแต่ละแผนนั้นมีหัวข้อ ดังนี้ 1. สาระสำคัญ 2. มาตรฐานการเรียนรู้ 3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4. จุดประสงค์การเรียนรู้ 5. สาระการเรียนรู้ 6. สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ 7. การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยแบ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็น ชั้นนำ ชั้นสอน และชั้นสรุป 8. การวัดและประเมิน โดยแบ่งการวัดและประเมินเป็น 1. สิ่งที่ต้องประเมิน 2. วิธีการ และ 3. เครื่องมือ

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเขียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว จึงนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และความเข้าใจจากการเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมนั้นเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เน้นตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ อุดม เขยกีวงศ์ (2544) ที่กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยผู้วิจัยต้องเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ตอบคำถาม ตั้งคำถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ เล่นเกม การวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติจริง และการนำเสนอผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการนำหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาผนวกในชั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นต่อบทบาทของตนเองในการเป็นผู้สืบทอดเผยแพร่อุบัติหรืออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้คงอยู่ ด้วยการเรียนรู้เข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างแท้จริง เพราะหลักสูตรท้องถิ่นนั้นสามารถตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของสังคม ในขณะที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับ กรมการศึกษา

นอกโรงเรียน (2541) ที่กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนหรือสร้างจากหลักสูตรแกนกลาง ที่ปรับให้เข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียน ตามท้องถิ่นต่างๆ หรือสร้างจากเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นต้องสอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง เพื่อการปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีและข่าวสารข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัวและท้องถิ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนิพนธ์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมวลประสบการณ์ในการวิจัยครั้งนี้คือ การจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษา นอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ รวมทั้งตระหนักถึงหน้าที่และบทบาทของตนเองในการร่วมกันอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 โดยดำเนินการวิจัยอนาคตและใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการต่อชีวิตและทรัพยากรในธรรมชาติ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตสังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งจะเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล ส่วนด้านเนื้อหาจะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการสอนจะเป็นการสอนเพื่อให้ได้ปฏิบัติจริง ได้รับประสบการณ์ตรง ผู้สอนจะมีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้และหลังจากเรียนรู้แล้วผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ชีวิตประจำวันได้

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

จากผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี พบว่า

2.1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าภายหลังการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาอนุรักษะบอบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ทำให้นักศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้น และเมื่อพิจารณาแบบทดสอบในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางแต่ละด้านพบว่า คะแนนจากแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับประวัติและคุณลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับควรปรับปรุงเป็นระดับพอใช้ ด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับควรปรับปรุง เป็นระดับปานกลาง ด้านบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม จากในระดับควรปรับปรุงเป็นระดับปานกลาง และด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับพอใช้ เป็นระดับปานกลาง จากคะแนนรวมของแบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง สอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยครั้งนี้ว่า หลังการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาอนุรักษะบอบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ความรู้ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง คะแนนจากแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านมีทักษะสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับน้อย เป็นระดับมาก ด้านการประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีทักษะสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับน้อยเป็นระดับมาก และด้านการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีทักษะสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับน้อยเป็นระดับมาก จากคะแนนรวมของแบบวัดทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางสอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยครั้งนี้ว่า หลังจากการเข้าร่วมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาอนุรักษะบอบ สำนักงานส่งเสริม

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง คະแนจจากแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ด้านประวัติ และลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีทัศนคติสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากระดับดีเป็นระดับดีที่สุด สำหรับด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง แม้ทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางจะคงที่อยู่ในระดับดี แต่คะแนนค่าเฉลี่ยของด้านคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และด้านการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีทัศนคติสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจากในระดับดี เป็นระดับดีที่สุด จากคะแนนรวมของแบบวัดทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ธีระพงศ์ บุศรากุล (2544) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชายหญิงที่ลงทะเบียนในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยวิธีการเรียนแบบชั้นเรียน ปีการศึกษา 2543 ที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปีโดยใช้วิธีแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 2 วัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ โบราณสถานมีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สถานสูงชันกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จากการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

การจัดการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมืออย่างดีจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อยในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย ซึ่งศึกษาอยู่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย การจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัยยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอไทรน้อยได้รับความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้วิจัย ครูประจำศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอไทรน้อย และวัดไทรน้อย โดยที่วัดไทรน้อยได้อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ และอุปกรณ์การสอน อาทิ ลำโพง ไมโครโฟน โซฟา เก้าอี้ และห้องประชุม นอกจากนี้ ครูประจำศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอไทรน้อยยังเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยดูแลระหว่างการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอนุเคราะห์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งเอาไว้ และทำให้นักศึกษาอนุเคราะห์ของศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอไทรน้อยเกิดความผ่อนคลายในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอนุเคราะห์ของศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอไทรน้อยเองด้วย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531) ที่กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความสนใจในบทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ฉันมิตรต่อกันที่มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียน และในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ ก็ นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยได้ทำการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอนุเคราะห์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย จังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน ถึง 11 กันยายน 2554 สามารถสรุปกิจกรรมโดยการอภิปรายผลการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนอนุเคราะห์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ย้อนทางอย่างไร

การจัดกิจกรรมย้อนทางอย่างไรเริ่มต้นจากการเปิดวิดีโอทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง สลับกับวัฒนธรรมสากล ให้นักศึกษาอนุเคราะห์ชม และร่วมกันแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคล โดยผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้น และสรุปข้อมูลที่ได้รับเพื่อให้นักศึกษาอนุเคราะห์

เข้าใจตรงกันถึงความคิดเห็นของแต่ละคนที่น่าสนใจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จึงเห็นว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีเอกลักษณ์สามารถเห็นหรือได้ยินแล้วบอกได้ทันทีว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมของไทย ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางไม่น่าสนใจเท่าวัฒนธรรมสากลที่มีการแต่งกายตามสมัยนิยม โดยเฉพาะนักร้องกลุ่มทั้งของไทย และต่างชาติ หลังจากนักศึกษานอกระบบได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางและวัฒนธรรมสากลแล้ว ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงเนื้อหาเข้าสู่กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยการอธิบายถึงความสำคัญในการเริ่มต้นศึกษาประวัติและความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งถือเป็นการศึกษาเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากพื้นฐาน จากนั้นผู้วิจัยให้นักศึกษานอกระบบแบ่งกลุ่มกันเพื่อแสดงบทบาทสมมติเป็นพิธีกรรายการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางการนำเสนอซึ่งมีบางกลุ่มเข้าใจ และสามารถออกมานำเสนอรายการโทรทัศน์แบบพิธีกรคู่ได้ดี นอกจากนี้ยังมีรูปแบบของดีเจวิทยุที่สวมบทบาทได้น่าสนใจ แม้จะมีบางกลุ่มที่ยังคงเขินอาย โดยนำเสนอแค่เพียงสลับกันอ่านประวัติของเพลงพื้นบ้านให้เพื่อนฟังเท่านั้น แต่นักศึกษานอกระบบในภาพรวมให้ความสนใจและร่วมมือในการทำกิจกรรมดี เมื่อหลังจากจบการนำเสนอแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปสถานภาพของเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งนักศึกษานอกระบบส่วนใหญ่กล่าวว่า สมัยก่อนเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้รับความนิยมเพราะวิถีชีวิตของคนไทยสมัยก่อนไม่เร่งรีบ ไม่ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน ทั้งยังมีบางส่วนที่ไม่เคยทราบเลยว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีประวัติและความเป็นมาที่ยาวนานมาก ซึ่งนักศึกษานอกระบบบางกลุ่มที่มีอายุน้อยมาก กล่าวว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลางสมัยนี้แทบไม่เห็นออกรายการทางโทรทัศน์เลย นอกจากบางรายการเท่านั้น สำหรับนักศึกษานอกระบบที่มีอายุน้อยกว่าเคยชมเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากรายการโทรทัศน์ คือ จำอวดหน้าม่าน รายการคุณพระช่วย เพียงเพราะความตลก แต่ไม่ได้สนใจว่าเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง สอดคล้องกับ สามารถ จันทร์สุริย์ และประทีป อินแสง (2546) ที่กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนหนึ่งในการพัฒนาและอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านคือการหลงใหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกที่เป็นสาเหตุให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป และกลายเป็นความหลงลืม และละเลยต่อศิลปวัฒนธรรมในที่สุด

กิจกรรมที่ 2 ไอท้อปซ้อปั้ง

การจัดกิจกรรมไอท้อปซ้อปั้ง เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการใช้รูปภาพ การแต่งกายของศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ศิลปินเพลงไทยสากล และศิลปินต่างประเทศ แสดงให้นักศึกษานอกระบบดู เพื่อช่วยดึงดูดความสนใจของนักศึกษานอกระบบให้เกิดความกระตือรือร้น เนื่องจากภาพส่วนใหญ่เป็นศิลปินที่นักศึกษานอกโรงเรียนรู้จัก หรือเคยเห็นมาบ้างจากนั้นให้นักศึกษา

นอกระบบช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อการแต่งกายของศิลปินไทย และต่างชาติอย่างไรบ้าง ซึ่ง นักศึกษานอกระบบทั้งหมดให้ความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่านอกจากรูปของศิลปินเพลงพื้นบ้านภาค กลางแล้ว ไม่สามารถแยกศิลปินไทยกับต่างชาติได้เลย เพราะการแต่งกายเหมือนกัน คือตาม แฟชั่น หรือสมัยนิยม จากนั้นผู้วิจัยจึงให้นักศึกษานอกระบบแบ่งกลุ่มกันทำกิจกรรมปรึกษาหารือ และตัดสินใจร่วมกันจากประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งส่วนใหญ่ทำได้ดี และมีเลือกเครื่องแต่งกาย ผิดบ้าง สาเหตุคือ นึกสนุกและไม่ได้สนใจเลือกให้ถูกต้อง ดังนั้นเกือบทุกกลุ่มจึงไม่มีการแก้ไข การต่งกายเลยเนื่องจากภาพศิลปินพื้นบ้านที่ผู้วิจัยนำมาแสดงในชั้นนำ ทำให้นักศึกษานอกระบบ จดจำเครื่องแต่งกายของศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ จากนั้นผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์อย่างซื่อตรง ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าควรอนุรักษ์การแต่งกายแบบดั้งเดิมนี้ไว้เพื่อความ เป็นเอกลักษณ์

กิจกรรมที่ 3 ปลุกต้นไม้ใส่ใจรัก

การจัดกิจกรรมปลุกต้นไม้ใส่ใจรัก เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการใช้รูปภาพ บ้าน ต้นไม้ รถยนต์ และร่างกายมนุษย์ แสดงให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนชม และวิเคราะห์รูปภาพแต่ละภาพ ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งมีนักศึกษาบางคนสามารถตอบได้ทันทีว่ามีความเหมือนกันในเรื่องของโครงสร้างและองค์ประกอบ ในขณะที่ส่วนใหญ่มองว่าทั้งสี่ภาพมีความสัมพันธ์กันทางสิ่งแวดล้อม คือ มนุษย์อาศัยอยู่ในบ้านมีสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีพาหนะสำหรับเดินทาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปผลในชั้นนำว่า รูปที่นำมาใช้ซ้ำซ้อนเกินไปที่จะนำมาใช้ในชั้นนำ เนื่องจากใช้เวลานานเกินกว่าที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักศึกษานอกระบบเพื่อทำ กิจกรรม ปลุกต้นไม้ใส่ใจรัก โดยแจกกระดาษเทาขาวกลุ่มละ 1 แผ่น และปากกาคคนละ 1 ชุด เพื่อให้แต่ละกลุ่มช่วยกันนำคำที่ผู้วิจัยกำหนดให้ไปขีดตรงส่วนต่างๆ ของต้นไม้ โดยออกมานำเสนอว่าเพราะเหตุใดจึงวางคำเหล่านั้นไว้ตรงส่วนนั้นของต้นไม้ ระหว่างที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มกำลังวาดรูปอยู่นั้นผู้วิจัยจะทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษา และควบคุมเวลา แต่กิจกรรมนี้นักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะรักษาเวลา เนื่องจากสนใจแต่การวาดภาพให้สวยงาม และที่ส่วนต่างๆ ว่า ส่วนใดของต้นไม้ควรหมายถึงองค์ประกอบใดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งต้นไม้ของกลุ่มเน้น การนำเสนอส่วนผล และดอกด้วย โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ชม เนื่องจากผู้ชมจะเป็นผู้สืบทอดและเป็นผลผลิตที่ได้จากการชมและฟัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงอธิบายว่าการนำเสนอของแต่ละกลุ่มไม่มีกลุ่มใดผิด เนื่องจากการให้ความสำคัญของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ก่อนที่จะนำเสนอและอธิบายแผนภูมิต้นไม้แห่งคุณค่าตามแนวคิดสื่อชาวบ้านของกาญจนา แก้วเทพ ให้นักศึกษานอกระบบ

เข้าใจตรงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมนี้นักศึกษามีการร่วมมือกันภายในกลุ่มดีมาก แต่การรักษาเวลาในการสร้างสรรค์ผลงาน และการปรึกษากันภายในกลุ่มยังไม่ดีพอ

กิจกรรมที่ 4 โมเดลกลุ่ณลักษณะ

การจัดกิจกรรม โมเดลกลุ่ณลักษณะ เริ่มต้นกิจกรรมโดยการขออาสาสมัครออกมาหน้าชั้น ซึ่งมีเพียงบุคคลที่กล้าตอบคำถามบ่อยๆ เท่านั้นที่ออกมาด้านหน้า จากนั้นให้นักศึกษานอกระบบสังเกตความแตกต่างของบุคคล ว่ามีอะไรแตกต่างกันบ้างก่อนจะเข้าสู่การทำกิจกรรม โดยกิจกรรมนี้จะเน้นความตั้งใจ และมีสมาธิในการฟังสัญญาณ 1 2 3 ที่ผู้วิจัยคอยหลอกล่อ ทำให้นักศึกษานอกระบบรู้สึกผ่อนคลาย และสนุกสนานกับการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากได้ขยับ และเคลื่อนไหวร่างกายบ้าง และเมื่อกลุ่มใดผิดก็จะเป็นที่ตลกขบขันของกลุ่มอื่นๆ ทำให้บรรยากาศภายในห้องไม่ตึงเครียด ส่งผลให้นักศึกษานอกระบบรู้สึกกระตือรือร้นระหว่างการทำกิจกรรมมากขึ้นตามไปด้วย

กิจกรรมที่ 5 ตกปลาหาหน้าที่

การจัดกิจกรรมตกปลาหาหน้าที่ เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการใช้บัตรคำดังนี้ แพทย์ ครู ทหาร เพื่อให้ให้นักศึกษานอกระบบได้คิดวิเคราะห์ และเข้าใจว่าทุกอาชีพล้วนมีบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพลงพื้นบ้านภาคกลางก็มีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมเช่นเดียวกัน เพื่อให้ให้นักศึกษานอกระบบเข้าใจว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลางไม่ใช่เป็นเพียงศิลปวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ หากแต่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในสังคมทั้งด้านการศึกษา สื่อมวลชนชาวบ้าน ให้ความบันเทิง ฯลฯ จากนั้นผู้วิจัยให้นักศึกษานอกระบบแบ่งกลุ่มกันเพื่อเล่นเกมตกปลา ซึ่งการทำกิจกรรมนี้จะเน้นในเรื่องการแข่งขัน และใช้สื่อเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม แม้อุปกรณ์ที่ใช้เป็นคันเบ็ดจะอ่อน เพราะทำด้วยก้านลูกโป่ง แต่ก็สามารถใช้เกี่ยวเหยื่อคำขึ้นมาได้ แต่ถ้าคำไหนยาวและหนักเกินไปผู้วิจัยก็อนุโลมให้ใช้มือช่วยประคองด้วยได้ ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าเหยื่อคำที่ผู้วิจัยนำมาวางไว้ล้วนเป็นบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางทั้งสิ้น จึงทำให้หลายกลุ่มขาดการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน หรือบางกลุ่มไม่มีการวิเคราะห์หรือตกลงร่วมกันก่อนเลือกเหยื่อคำเลย

กิจกรรมที่ 6 เสวนาภาษาศิลป์

การจัดกิจกรรมเสวนาภาษาศิลป์ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมในรูปแบบการเสวนาแบบกึ่งทางการ หัวข้อ “คนพื้นบ้านสืบสานงานศิลป์” ร่วมกับ อาจารย์ ศรีนวล ขำอาจ (ศิลปินพื้นบ้านภาคกลาง คณะลำดัดหวังเต๊ะ) และอาจารย์ พัชรี วิมลศิลปิน (ครูชำนาญการ สพป. ปทุมธานี เขต 2 โรงเรียนชุมชนวัดพิชิตปีติยาราม – ลูกศิษย์ อาจารย์ศรีนวล ขำอาจ) โดยเริ่มต้นจากการกล่าวเปิดงานและแนะนำผู้ร่วมเสวนาทั้ง 2 ท่าน ต่อจากนั้นจึงถามคำถาม เกี่ยวกับการเริ่มต้นเข้าสู่งานเพลงพื้นบ้าน ซึ่งทั้งสองท่านมีความแตกต่างกันที่ อาจารย์ศรีนวลไม่รู้จักเพลงพื้นบ้านภาคกลางมาก่อน หากแต่

ครอบครัวให้ฝึกเพื่อหาเสียงซีพจากชานวนาจึงกลายเป็นแม่เพลงของคณะลำตัดหวังเต๊ะในที่สุด สำหรับอาจารย์พัชรีนั้น การเริ่มต้นงานเพลงพื้นบ้านภาคกลางเกิดจากที่เติบโตมาในคณะลำตัดได้เห็นทุกวันจนซึมซับและสืบทอดต่อจากนั้น คำถามที่ 2 แรงบันดาลใจในการทำงานของทั้งคู่คือรายได้ที่ต้องหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัว คำถามที่ 3 อุปสรรคต่อการเรียนรู้ และการทำงาน สำหรับอาจารย์ศรีนวลนั้น กล่าวว่าไม่ว่าจะเรียนหรือทำงานล้วนมีอุปสรรคแทบทั้งนั้น สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่อุปสรรคหากแต่จะทำอย่างไรจึงจะผ่านอุปสรรคหนักๆ เหล่านั้นไปได้ คำถามที่ 5 ความคิดเห็นต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางในอดีต และปัจจุบัน ตามความคิดเห็นของทั้ง 2 ท่าน เพลงพื้นบ้านในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างทางกายภาพ แต่คณะลำตัดหวังเต๊ะนั้นยังคงรักษากระบวนการเล่นอันดีงามของเพลงพื้นบ้านไว้ได้ ในขณะที่คณะอื่นๆ อาจมีการผสมการร้องเพลงลูกทุ่ง จัดแสงเสียงให้ดึงดูดผู้ชม ซึ่งถือว่าไม่ถูกต้อง คำถามที่ 6 ตัวอย่างประสบการณ์ที่ชอบหรือชื่นชอบการแสดงที่ประทับใจ ทั้ง 2 ท่านได้ยกตัวอย่างวันที่ได้แสดงหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระเทพรัตนฯ ซึ่งถือเป็นเกียรติอันสูงสุดของการเป็นศิลปินพื้นบ้าน คำถามที่ 7 วิธีการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง การสืบทอดของอาจารย์ศรีนวล คือการฝึกร้องฝึกรำหน้ากระจก จนกว่าจะจำเนื้อร้องได้ และมีลีลาการร้องรำที่สวยงาม นอกจากนี้ทั้ง 2 ท่านยังได้แนะนำแนวทางการสืบทอด เพลงพื้นบ้านให้กับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ คือ 1. ต้องใส่ใจเพลงพื้นบ้านด้วยใจจริง 2. ต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะรู้ คำถามที่ 8 วิธีการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง วิธีการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางของอาจารย์ ศรีนวล และอาจารย์พัชรี จะต่างกันกล่าวคือ อาจารย์ศรีนวลให้ความคิดเห็นว่าการได้ออกไปแสดงตามที่ต่างๆ หรือแม้กระทั่งการได้มาเสวนาในครั้งนี้ก็ล้วนเป็นการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ทั้งสิ้น ในขณะที่อาจารย์ พัทรี ได้เผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางด้วยวิธีการสอน และสอดแทรกเพลงพื้นบ้านภาคกลางให้กับนักเรียนในโรงเรียนที่ตนสอน โดยทั้ง 2 ท่านให้คำแนะนำในการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านกับนักศึกษานอกระบบว่า ไม่ว่าจะเห็นลำตัดแสดงที่ใดให้บอกเพื่อน บอกคนในครอบครัวให้ไปชม ก็ถือเป็นการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้เป็นที่รู้จักด้วยวิธีง่ายๆ แล้ว คำถามที่ 9 การประยุกต์เพลงพื้นบ้านให้เข้ากับยุคสมัย ทั้ง 2 ท่านให้ความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันคือ ะบบการเล่นไม่ได้ประยุกต์หรือปรับเปลี่ยน แต่การทำให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางทันสมัย คือ การนำชาวสารบ้านเมืองมาใส่ไว้ในเนื้อร้องของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง คำถามที่ 10 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง อาจารย์ศรีนวล ได้ฝากข้อคิดให้กับนักศึกษาว่าให้ช่วยกันอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางเอาไว้ เพราะเป็นศิลปะที่เริ่มหาดูได้ยาก และที่สำคัญลำตัดไม่ได้ร้องหยาบคาย หรือลามก เพราะหากลำตัดร้องลามกจนเกินขอบเขตจะถือว่าดูถูกคนดู ลำตัดสุภาพฟังสนุก และได้ข้อคิดนั้น

จึงถือว่าเป็นศิลปะ สำหรับอาจารย์พัชรี ได้ฝากข้อคิดไว้ว่า ศิลปะพื้นบ้านเป็นหน้าที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็น นักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ ก็ต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยการอนุรักษ์นั้นไม่จำเป็นต้องลงไปประกอบอาชีพศิลปินพื้นบ้าน แต่แค่ไปชม หรือหาไปเล่นเท่านั้น ก็ถือเป็น การช่วยเหลือศิลปิน และเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางไปในตัวแล้ว

เมื่อจบคำถามทั้ง 10 คำถามแล้ว ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักศึกษานอกระบบถามผู้ร่วมเสวนา ซึ่งมีนักศึกษา 2 ท่าน ถามคำถาม อาจารย์ศรีนวล ดังนี้ 1. อาจารย์ศรีนวลมีวิธีการในการแต่งเนื้อร้องอย่างไร ซึ่งอาจารย์ศรีนวลได้ตอบว่า การจะแต่งเนื้อร้องได้ต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหัวเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้ ทั้งศึกษาจากเอกสาร สอบถามจากเจ้าของงานกรณีว่าจ้างให้ไปแสดง เป็นต้น และ 2. หากต้องการไปฝึกเพลงพื้นบ้านภาคกลางกับอาจารย์ศรีนวลโดยตรงจะได้หรือไม่ ซึ่งอาจารย์ศรีนวล รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง แต่อยากให้รวมกลุ่มไปฝึกที่บ้านของอาจารย์มากกว่า เนื่องจากอุปสรรคการแสดงผลพร้อมมากกว่า จากการสังเกตนักศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมฟังการเสวนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า บรรยากาศที่มีความเป็นทางการมากเกินไปจะทำให้ นักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนเกิดอาการเกร็ง เบื่อหน่าย และไม่กระตือรือร้นในการฟังเท่าที่ควร

กิจกรรมที่ 7 ฝึกร้องลองดู

การจัดกิจกรรมฝึกร้องลองดู เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการสาธิตเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากอาจารย์ ภาณุพงศ์ นิลพฤษ (ศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง คณะปริชา – ภาณุพงศ์ ศิษย์หวังเต๊ะ) ให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนได้ฟัง และชมการรำประกอบการแสดง ก่อนจะเข้าฐานทำกิจกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายตามรายงานได้ดังนี้

ฐานที่ 1 อ่านเนื้อร้องเอง ฐานนี้นักศึกษาทุกคนสรุปว่า การฝึกเพียงการอ่านเนื้อร้องด้วยตนเองก็ได้แค่การจำเนื้อ แต่ไม่รู้ทำนองและจังหวะในการแบ่งวรรค

ฐานที่ 2 ฟังแล้วฝึก ฐานนี้นักศึกษาสรุปร่วมกันว่า ฟังแล้วฝึกตามทำให้สามารถร้องได้ และยังสามารถฟังซ้ำจนกว่าจะร้องได้อีกด้วย แต่ข้อจำกัดคือ ไม่เห็นลีลาการร้องการรำที่ถูกต้อง

ฐานที่ 3 ดูแล้วร้องตาม ฐานนี้นักศึกษาสรุปร่วมกันว่า การดูจากโทรทัศน์ ข้อดีคือ ได้เห็นทั้งภาพและเสียง รวมทั้งสามารถชมซ้ำจนกระทั่งสามารถร้องและรำตามเทปบันทึกการแสดงได้ แต่ข้อจำกัด คือ การชมจากในโทรทัศน์เป็นเพียงแค่การแสดงตามเหมือนการเลียนแบบ โดยไม่ทราบว่าถูกต้องตามหลักการแสดงลำตัดหรือไม่

ฐานที่ 4 ครูพักลักจำ ฐานนี้นักศึกษาแบ่งข้อดีเป็น 2 ข้อ คือ 1. ได้เห็นการเรียนการสอนด้วยตนเอง ทั้งการร้อง และการรำ 2. ได้เห็นการฝึกของคนอื่นจึงทำให้รู้ข้อบกพร่องของผู้อื่นแล้วนำไปแก้ไข หรือระมัดระวังการฝึกของตนเอง สำหรับข้อจำกัดของการฝึกแบบครูพักลักจำนั้น

นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสรุปพร้อมกันว่า การฝึกแบบนี้ไม่สามารถสอบถามพัฒนาการของตนเองจากครู เหมือนกับคนที่ฝึกกับครูโดยตรง

ฐานที่ 5 เรียนกับครูเราจริงจัง ฐานนี้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สรุปข้อดีพร้อมกันว่า สามารถสอบถามข้อผิดพลาดของตัวเองได้จากครูโดยตรง ทั้งยังได้คำแนะนำและแก้ไขการออกเสียงอักขระบางคำให้ชัดเจนด้วย ในขณะที่ข้อจำกัดนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนบางท่านสรุปว่า เขียนอายุครูผู้สอน เพราะยังไม่เก่งออกเสียงไม่ชัด ร้องเพี้ยน เกรงว่าจะถูกดู หรือถูกหัวเราะจากเพื่อนๆ

กิจกรรมที่ 8 ตามฝันต้นดาวา

การจัดกิจกรรมตามฝันต้นดาวา เริ่มต้นกิจกรรมโดยการจับฉลากหมายเลขกลุ่ม เพื่อให้ออกมาแสดง โดยจัดกิจกรรมเหมือนการประกวดร้องเพลง มีกรรมการทั้งสิ้น 3 คน คือ 1. ผู้วิจัย 2. อาจารย์ภาณุพงศ์ 3. ครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทรน้อย เพราะการแข่งขันจะทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถร้องและรำออกมาได้ดีในระดับหนึ่ง มีเพียงบางคนเท่านั้นที่สามารถร้องได้อย่างไพเราะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ขึ้นไป แทบทั้งสิ้น ในขณะที่นักศึกษาคนอื่นๆ ยังคงมีเพี้ยน และร้องโดยขาดการใส่ทำนอง แต่ทุกคนสามารถจำเนื้อร้องได้อย่างแม่นยำทุกคน จากนั้นผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มปรึกษารับรองกันเพื่อประเมินผลการนำเสนอของกลุ่มตนเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มลงความเห็นสิ่งที่ควรปรับปรุงได้ดังนี้ 1. การแสดงไม่เป็นธรรมชาติ 2. การร้องยังเหมือนอ่านและท่องจำ 3. ไม่สามารถร้องและรำในเวลาเดียวกันได้ นอกจากนี้แต่ละกลุ่มยังได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขไว้ดังนี้ 1. ฝึกฝนให้มากกว่านี้ 2. จำเนื้อร้องให้แม่นยำแล้วค่อยใส่ทำนองก่อนจะฝึกรำประกอบการร้อง

จากผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง และใช้กิจกรรมที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ การทำกิจกรรมกลุ่ม การสาธิต การเสวนา การเล่นเกม และการปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น รู้จักคิดวิเคราะห์ ปัญหาต่างๆ และสามารถหาแนวทางการแก้ไขได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้เมื่อผู้เรียนได้เห็นการสาธิตแล้วฝึกปฏิบัติจริง จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยการเรียนรู้จากปัญหาและอุปสรรค จากข้อผิดพลาดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541) ที่กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนว่า หลักสูตรท้องถิ่น เกิดจากการที่ผู้เรียน และครูสร้างขึ้นตามสภาพปัญหา และความต้องการของ

ผู้เรียน หรือเรื่องที่เป็นปัญหาของสังคม หรือของผู้เรียนเองในขณะนั้นๆ เนื้อหาที่เรียนจึงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับเพศ วัย วุฒิภาวะพื้นฐานความรู้ และความสนใจของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน และสอดคล้องเนื้อหาที่เป็นความรู้ และสติปัญญาจากประสบการณ์เดิมของเขา การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวจะสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน และกัน ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องการจากสื่อที่มีอยู่หลากหลาย เช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน เรียนจากการปฏิบัติจริงตามความสนใจของตนเอง มีผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข จนถึงการวัดผล ประเมินผล ก็วัดจากสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ อาจให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนญาติ หรือชุมชน รวมทั้งครูผู้สอนร่วมกันประเมิน

ตอนที่ 3 อภิปรายผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

จากผลของการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน นักศึกษานอกระบบมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิทยากร มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมาคือ ด้านสื่อการสอนมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) ด้านการจัดกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ด้านเนื้อหาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และด้านวัตถุประสงค์มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ทั้งที่สามารถอภิปรายเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

3.1 ด้านวิทยากร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อผู้วิจัยและทีมงานผู้อำนวยความสะดวกมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเข้ากับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกเพศ ทุกวัย พุดจาไพเราะ แต่ไม่เป็นทางการจนเกินไป ทั้งยังอธิบายด้วยน้ำเสียงที่ดังและชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ยินกันอย่างทั่วถึง รวมทั้งแสดงถึงความมั่นใจ และเตรียมกิจกรรมมาอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังคอยให้คำปรึกษาและแนะนำระหว่างที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำกิจกรรมกลุ่ม โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้ความสนใจกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทำให้

ผู้เข้าร่วมไม่รู้สึกว่าคุณละเลยระหว่างทำกิจกรรม ทั้งยังคอยให้กำลังใจ รวมทั้งวิทยากรพิเศษที่มาสาธิต และให้ความรู้ในการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นเป็นผู้รู้จริง ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกว่าจะได้รับความรู้จากศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี ข. เจนจิรา (2528) ที่กล่าวว่าบทบาทของผู้เรียนมีได้หลายบทบาทเป็นทั้งผู้ช่วย ผู้สังเกตการณ์ และผู้สอนนั้นควรจะเป็นผู้ที่มีจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่พร้อมจะปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความกระฉับกระเฉงในเป้าหมายของการเรียนรู้ ความต้องการของตนเอง ดังนั้นงานของผู้สอนจึงไม่ใช่เป็นเพียงการตั้งข้อกำหนด การขู่บังคับ การยกย่อง หรือการช่วยเหลือผู้เรียน กระตุ้นให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือเป็นผู้ช่วยคิด และเป็นเพื่อนกับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความเชื่อมีศรัทธาในความเป็นคน การที่จะเชื่อและไว้วางใจในความสามารถของบุคคลจะช่วยให้บุคคลนั้นๆ พัฒนาศักยภาพของตนเอง

3.2 ด้านสื่อการสอน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อสื่อการสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสื่อการสอนของผู้วิจัยไม่สลับซับซ้อน สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย กล่าวคือ อธิบายแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที และยังมีหลากหลาย ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เช่น คันเบ็ดตกปลา ที่ทำจากก้านลูกโป่ง และคลิปหนีบกระดาษ หรือรูปภาพศิลปินต่างชาติและศิลปินไทยร่วมสมัย ซึ่งช่วยดึงดูดความสนใจได้อย่างมาก สอดคล้องกับ รัตนา พุ่มไพศาล (2533) ที่กล่าวว่า สื่อการเรียนนอกระบบโรงเรียนทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง มีผลการเรียนที่ดีกว่า การไม่ใช้สื่อการเรียน ผู้เรียนจะเข้าใจความหมายได้กว้างขวาง ส่งเสริมความคิด และการแก้ปัญหาให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง จดจำเรื่องราวต่างๆ ได้มาก และจำได้นาน ช่วยเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ต้องการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ทำให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และเรียนรู้ได้รวดเร็ว

3.3 ด้านสถานที่จัดกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อสถานที่ในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานที่ที่เป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้ศึกษาในเวลาเรียนตามปกติ จึงรู้สึกเคยชิน เพราะสถานที่ที่มีบริเวณกว้าง ที่นั่งจัดเอาไว้เพียงพอ เวลาทำกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่จึงมีความเหมาะสม ไม่แออัด หรือเบียดเสียด นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจัยเดินเข้าดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles (1978) ที่กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยการจัดโครงสร้างทางกายภาพของสถานที่เรียนให้มีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ การจัดโต๊ะและเก้าอี้เหมาะสมกับผู้เรียน นั่งสบาย การจัดโต๊ะและเก้าอี้หลีกเลี่ยงการจัดแบบห้องบรรยาย ต้องจัดให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทางของสมาชิกทุกคนขณะพูด ทุกคน

ได้มองเห็นผู้พูด ทั้งนี้เพื่อมุ่งกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทัศนคติที่ผู้เรียนสะสมติดตัวมา

3.4 ด้านการจัดกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยทุกกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่มมีการจัดลำดับการทำกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ซึ่งในแต่ละขั้นจะใช้เทคนิคและรูปแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสม ทั้งเวลา สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสฝึกปฏิบัติและได้รับการดูแลในแต่ละกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง

3.5 ด้านเนื้อหา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเนื้อหาที่ผู้วิจัยเตรียมมานั้นสอดคล้องตามความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการเรียงลำดับเนื้อหาที่มีความง่ายไปจนกระทั่งยาก แต่ยังคงยึดตามความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก นอกจากนี้เนื้อหาที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้มีความเหมาะสม และเข้าใจง่าย เพียงแต่ต้องมีความตั้งใจในการฟังและร่วมทำกิจกรรมอย่างมีสมาธิ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ตามคำถามพัฒนาการคิดของผู้วิจัย โดยกิจกรรมทุกกิจกรรมผู้วิจัยจะร่วมสรุปกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และให้ข้อคิด ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่งสามารถนำไปปรับใช้กับรายวิชา ที่ตนศึกษาอยู่ได้

3.6 ด้านวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในด้านวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากการจัดตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี และทำให้ทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดีขึ้นมาก แต่เมื่อพิจารณาหัวข้อรายด้านของวัตถุประสงค์คะแนนที่ได้น้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำทักษะไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง เนื่องจากการนำเพลงพื้นบ้านภาคกลางไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ หรือชีวิตประจำวันนั้นค่อนข้างยาก และการให้คำแนะนำของผู้วิจัยยังไม่มีหลากหลายเพียงพอสำหรับนักศึกษาที่มีความแตกต่างทางอายุ อาชีพ และเพศ

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษานอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจทั้งในด้านวิทยากร ด้านสื่อการสอน ด้านสถานที่จัดกิจกรรม ด้านการจัดกิจกรรม ด้านเนื้อหา ด้านวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

1.1 จากการดำเนินการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนนอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีเพศหญิง และชายจำนวนเท่าไร มีช่วงอายุแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของช่วงวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีการแยกฝั่งหญิง และชาย เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเมื่อจำนวนผู้หญิง และชายไม่สมดุลกัน การเลือกเนื้อร้องสำหรับการฝึกปฏิบัติ จึงควรเป็นเนื้อร้องที่สามารถร้องได้ทั้งหญิงและชาย ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงควรมีความหลากหลายและน่าสนใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นและเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งควรมีสื่อรบบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกันเอง และหมั่นให้กำลังใจด้วยคำพูด เพื่อช่วยผลักดันผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เกิดความมั่นใจ และกล้าแสดงออก

1.2 จากการดำเนินการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเขตภาคกลาง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่าการทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจ และเข้าใจในเนื้อหา ควรมีการสาธิตจากศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และควรมีเครื่องดนตรีประกอบ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ และเป็นการเร้าใจให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนุกสนาน ลดบรรยากาศตึงเครียด ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงรูปแบบการจัดกิจกรรม ที่มีลักษณะเป็นทางการ เพราะจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดอาการเกร็ง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือซักถามเมื่อมีข้อสงสัย

1.3 การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยส่วนใหญ่เกิดจากขาดผู้สืบทอด หน่วยงานรัฐไม่สนับสนุน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการรับอิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติ โดยขาดการเลือกสรร ดังนั้นเพื่อให้การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นไปอย่างยั่งยืนควรสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้ง 3 ประการ คือ 1. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2. การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. การประยุกต์ใช้เพลงพื้นบ้านภาคกลาง รวมทั้งการส่งเสริมให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้รับการบรรจุลงในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของช่วงชั้นต่างๆ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนี้การสนับสนุนทางวิชาการ เช่น การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นในชุมชนต่างๆ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางดำเนินการต่อไปอย่างเป็นระบบ

1.4 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต้องดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยควรพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรม ดังนั้นควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนก่อนการร่างหลักสูตร เพื่อให้สามารถกำหนดเนื้อหาและหัวข้อต่างๆ ได้ตรงตามความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลางต่อไปในระยะยาว เพื่อจะทำให้ทราบว่า นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนในเขตภาคกลาง ครูในสังกัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานอื่นๆ อีกต่อไป

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยใช้แนวคิดอื่นนอกเหนือจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และวิทยาการอื่นๆ ที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกวรรณ รุกขชาติ. แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกระบบโรงเรียน สายอาชีพจาก ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

กมล ตริมิตร. สัมภาษณ์, 17 ม.ค. 2555.

กาญจนา แก้วเทพ. ยึดหลักปักแน่นกับงานสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาพ. นนทบุรี : โครงการสื่อ พื้นบ้านสื่อสารสุข, 2549.

กาญจนา สุขประเสริฐ และเริง กองแก้ว. สัมภาษณ์, 17 ม.ค. 2555.

กิตติพิศ ศิริสูตร. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้ หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. ปรัชญาการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปร ดักชั่น, 2526.

เกลียว เสรีกิจ. สัมภาษณ์, 9 ก.พ. 2554.

ไขแสง สุขวัฒน์. การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องใน วาระครบรอบสถาปนา 80 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 24-28. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มืออบรมครูแนวการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ ศาสนา, 2534.

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. การศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร : กองทุน
สงเคราะห์เอกชน, 2531.

คณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติส่งเสริมและ
ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2521.

คณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน, สำนักนายกรัฐมนตรี.

นโยบายเยาวชนแห่งชาติ และแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545 – 2554.

กรุงเทพมหานคร, 2521.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. การศึกษากับการสืบทอด และการเสริมสร้างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. “เตือนภัยเรื่องการบริโภค นม น้ำ สารผสม” [ออนไลน์] แหล่งที่มา

<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9635.html> (1 ก.ย. 2553)

จักรพรรดิ อาจศิริ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการผลิตชาใบหม่อน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัส

เพรส, 2539.

เฉลิมพล คนตรง. เพลงน้อยโบราณ : วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2552.

เฉลา เวชเดช. บทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยของโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูฝ่ายกิจกรรม. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสาธิตศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2539.

ไฉน เลาะเงิน. ลำดับภาคกลาง : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านศิลปะการแสดงเชิงพาณิชย์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.

ชะวักชัย ภาคินธุ์. สาระที่ถูกมองข้ามทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอ.เอส.พี.รี

ดิงเฮ้าส์, 2533.

ชาย โพธิ์สีดา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์

พับลิชชิ่ง, 2550.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี : ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซีฟ จำกัด, 2550.

ณัฐฐลักษณะณ์ ศรีมีชัย. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ดิศกุล เกษมสวัสดิ์. สัมภาษณ์, 17 ม.ค. 2555.

เดชา บุญค้ำ. การอนุรักษ์กับการพัฒนา. ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ. การอนุรักษ์
สถาปัตยกรรม - กรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตย-
กรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ทวีป อภิลิทธิ. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิตเทศก์ กรมการ
ฝึกหัดครู, 2522.

ไทยรัฐ. 2552. “ห่วงเยาวชนเมืองร้องเพลงไทยโบราณ-ขับเสภา” [ออนไลน์] แหล่งที่มา
<http://www.doopicpost.com / redirect.php?fid=141&tid=48025&goto=nextnewset>
(1 ก.ย. 2553)

ทัศนีย์ สุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัย
ครูธนบุรี, 2535.

ธนวุฒิ ตั้งสอนบุญ. เพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษาชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

ธนาวุฒิจน์ พงษ์เดชาตระกูล. การศึกษานุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

- ธิดา สุบรรณาก. การพัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5-6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิด156 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ธีระศักดิ์ อัครบวร. กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : ก. พลพิมพ์, 2545.
- ธีระพงศ์ บุศรากุล. ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นันทกาญจน์ อาจิณาจารย์. หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชุดมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดระยอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เล่มที่6. ระยอง: สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง, 2543.
- นิพนธ์ สุชินัง. การศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม คู่มือสำหรับการสอน และการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, 2533.
- เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- บุปผา กุมภีพงษ์. สภาพและปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปฐุม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์อักษร, 2528
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนันชฐิติ. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เมืองในวาระครบรอบสถาปนา 80 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ปรีชา เอี่ยมสักชี และภาณุพงศ์ นิลพฤกษ์. สัมภาษณ์, 2 ส.ค. 2553.

พระครูวินัยธรณรงค์ เขียวทอง. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปปะการละเล่นเพลงพื้นบ้านของ
จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.

พระธรรมปิฎก. วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก จำกัด,
2537.

พระธรรมปิฎก. สืบสานวัฒนธรรมไทยบนฐานการศึกษาที่แท้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิก จำกัด, 2537.

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล. ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาส
ภิกขุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2550.

พัชรา พิมพ์ศิริ. ตัวแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มชนแดน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2549.

ภานุพันธุ์ ประสิทธิคุณาพร. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความ
เชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มสตรีในสถานคุ้มครอง และพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

มณี พยอมยงค์. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. ในทองอยู่ แก้วไทรสะ, การศึกษานอกระบบโรงเรียน.
หน้า 24 – 31. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2525.

มัทนียา ค้อมทอง. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและ
ทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2552.

เมธปียา เกิดผล. ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วน
ร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์ของเด็ก และเยาวชนในศูนย์ฝึก และอบรมเด็ก และ
เยาวชนชายบ้านกรุณา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ 1 - 7.
กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525.

- รัตน์ะ บัวสนธ์ และคณะ. เอกสารการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาระบบการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
 ท้องถิ่น เล่ม 1 : วัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวัฒนธรรม
 ศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538.
- รัตนา ชัยเศรษฐศิริ. บทบาทของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
 ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- รัตนา พุ่มไพศาล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์,
 2530.
- เล็ก วานิชชองกูร. คู่มือศูนย์เยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สภาสังคมสงเคราะห์
 แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2512.
- วรรณิ์ แกมเกต. วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้,
 2549.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. ในเอกสารประกอบการสอน วิชา
 2711675. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์,
 2549. (อัดสำเนา)
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วัฒนธรรม, กระทรวง. แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 – 2559. กรุงเทพมหานคร :
 สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2552.
- วิจิตร ศรีสอาน. ปรัชญาและพัฒนาศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- วิชาการ, กรม. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรง
 พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2537.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของ
สตีเฟน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิส และการจัด
กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชา
 การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. ผู้นำเพื่อการประสานพลังกลุ่ม : บทบาทของนักการศึกษาอกระบบโรงเรียน. ในวรรัตน์ อภินันท์กุล, แนวคิดและทฤษฎีที่นำรู้ทางการศึกษาอกระบบโรงเรียน. หน้า 102 – 129. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วีรณัฐ ไม้ไทย. การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาทางวัฒนธรรม. 2000 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาชน, 2541.
- วัลยา โกสุม. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ศิริพร กวีรัตน์. ประสิทธิภาพของการให้บริการในศูนย์เยาวชนของกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนสังกัดฝ่ายพัฒนาเยาวชน 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ศิลปากร, กรม. การอนุรักษ์มรดกไทย กับ 77 ปีของกรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2531.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551.

- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. "รายงานจำนวนนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ จำแนกตามกลุ่มอายุ" [ออนไลน์] แหล่งที่มา <http://mis.nfe.go.th/> (1 ก.พ. 2554)
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวทางการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, 2553.
- สงัด อุทรานันท์. เทคนิคการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2537.
- สนั่น เตชะนอก. การศึกษาปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหนองบัวระเหว จังหวัด ชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2550.
- สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 กาลสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2544.
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547.
- สงัด อุทรานันท์. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เซนเตอร์พับลิเคชั่น, 2528.
- สามารถ จันทร์สุรีย์ และประทีป อินแสง. รายงานการวิจัยประกอบกร่างพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.... ประเด็นการศึกษากับศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.
- สันติ เล็กสุขุม. เจดีย์ราย "ทรงปราสาทยอด" วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์วิชาการ, 2541.
- สุกัญญา ภัทราชัย. รายงานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน หมู่บ้านเปิด ต.บ้านเปิด อ.เมือง จังหวัด ขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.
- สุกัญญา ภัทราชัย. เพลงพื้นบ้านกับการถ่ายทอดวรรณคดี. ทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สุกัญญา ภัทราชัย. เพลงปฎิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2540.

- สุกัญญา สุขฉายา. เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2523.
- สุกัญญา สุขฉายา. เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525.
- สุกัญญา สุขฉายา. เพลงพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2545.
- สุชาติ แสงทอง. “เพลงพื้นบ้าน : ในมิติของหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม” [ออนไลน์]
[http://www.solfamusic.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=138531&Ntype=](http://www.solfamusic.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=138531&Ntype=6)
6 (3 ม.ค.2554)
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติในภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2525.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกระบบโรงเรียน เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์
การพิมพ์, 2529.
- สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- สุมาลี สังข์ศรี. การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดย
ประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล. นนทบุรี : 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง, 2539.
- สุมาลี สังข์ศรี. การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต.
นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2545.
- สุมาลี สังข์ศรี. การศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ในวรรณดี อภินันท์กุล,
แนวคิดและทฤษฎีที่นำรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. หน้า 1 – 18. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2523.
- สุรกุล เจนอบรม. เรื่องน่ารู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สุรกุล เจนอบรม. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย.
กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2541.

- อรสา ปราชญ์นคร. หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- อาชัญญา รัตนอุบล. กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์, 2540.
- อาชัญญา รัตนอุบล. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อาชัญญา รัตนอุบล. การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อาชัญญา รัตนอุบล. การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ. ในเอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อุดม เขยกิ่งศ์. ความรู้เกี่ยวกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2523.
- อุดม เขยกิ่งศ์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : ดวงกลม, 2534.
- อุดม เขยกิ่งศ์. แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2544.
- อุดม สมพร. การอนุรักษ์ศิลปปะผ้าจกราชบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในราชบุรี รุ่งอรุณแห่งปี่สืบลานวัฒนธรรมไทย. ราชบุรี : โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์, 2538.
- อุ้นตา นพคุณ. กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2546.
- เอนก นาวิกมูล. เพลงพื้นบ้านภาคกลาง : การประชุมวิชาการ / คณะอักษรศาสตร์ และ ศูนย์สังคีตศิลป์ ศึกษาศาสตร์กรุงเทพ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาร, 2523.
- เอนก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2527.
- เอนก นาวิกมูล. สารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิฆเนศ, 2528.
- เอนก นาวิกมูล. การแต่งกายของไทย. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2532.
- อำรุง จันทวานิช และไพบูลย์ แจ่มพงศ์. การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพ. 2542 (กันยายน 2542) : 2-12.

ภาษาอังกฤษ

- Bernstein. D. A. Essentials of Psychology. Boston : Houghton Mifflin Company, 1999.
- Caffarella, R.S. Planing Programme for Adult Learners. San Francisco: JosseyBass, 1994.
- Coombs, Phillip H., and Manznoor Ahmed. Attacking rural poverty : How Non-formal education can help. Batimore: The John Hopkins University Press, 1974.
- Elias, John L. Philosophical Foundations of Adult Education. Malaba, Florida ; Krieger Publishing Com., 1980.
- Klein, Kathryn. Collaborative conservation projects in the arts : Case studies in Oxaca, Maxico. Dissertration Abtracts International. 58 (1997) : 612 A.
- Knowles, M.S. The Adult Learner : A Neglected Species. Houston : Gulf Publishing Co, 1978.
- Merriam, Alan P. Anthropology of music. Chicago: University Press. 1964.
- Monta Chaihiranwattana. A Study of the Figurative Language and the Socio – Cultural Reflections in Central Thai Folk Songs. Ph.D. Thesis. Mahidol University, 2008.
- Taba, Hilda.. Curriculum Development : Theory and Practice. New York: Harcourt Brace & World. , 1962.
- Tyler, R.W. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago Press, 1996.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

1. รศ. ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผศ. ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา	สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อ.วรรณา แก้วกว้าง	ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
4. ดร. เกลियว เสรีจกิจ	ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน – อีสาน) ปี พ.ศ.2539
5. อ.ภาณุพงศ์ นิลพฤษ	ศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง คณะลำดับปรึกษา – ภาณุพงศ์ ศิษย์หวังเต๊ะ

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน**

1. ดร. เกลियว เสรีจกิจ	ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน – อีสาน) ปี พ.ศ.2539
2. อ.วรรณา แก้วกว้าง	ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม และครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
3. นางศรีนวล ขำอาจ	ศิลปินเพลงพื้นบ้าน
4. อ. วิลาวัณย์ ฐิติธรรมานนท์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้
5. อ. ยุกา ปรีชานุกูล	ครูชำนาญการ โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้

ภาคผนวก ข
รายนามนักศึกษานอกระบบ ศูนย์การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอไทรน้อย

รายนามนักศึกษานอกระบบ ศูนย์การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอไทรน้อย

น.ส. อรุมา	เอี่ยมอาจ	นาย ธรกฤษณะ	ศักดิ์เสื่อ
นาย ประพจน์	ศิละคุณาภรณ์	นาย พนม	ไทรบัวแก้ว
นาย อดุลย์	นนธิจันทร์	นาย วิชิต	คุ้มทับ
นาย ชัยยศ	อินทร์จันทร์		
นาย ชัยยศ	จันทร์ทิม		
นาย วินัย	เพ็งสว่าง		
นาย เชิดศักดิ์	บุรณะวงศ์พันธ์		
นาย นพพร	รอดเมือง		
นาง พันธนันท์	วัชรสิรินันท์		
นาย กิตติภาพ	น้อยสัมฤทธิ์		
นาง ละออง	แจ่มผาสุก		
น.ส. สุจิตา	พาจันทร์		
นาย ปิยะพงษ์	บัลลังทรัพย์		
น.ส. ทศนียา	สากลวารี		
นาย จรูญ	จันทร์แก้ว		
น.ส. รัญชนา	เจริญรัมย์		
นาย สุชาติ	ปานปิ่น		
นาย ไพโรจน์	โพธิ์กลิ่น		
นาย สิทธิศักดิ์	พันธ์ทอง		
นาย มานพ	เสื่อดี		
น.ส. ศิริรัตน์	บัวเข้ม		
นาย วรายุทธ	ชาญเกล้า		
นาย พรศักดิ์	ลานทอง		
นาย สุรศักดิ์	มณีโชติ		
นาย ชาลี	แดงสุข		
น.ส. เบญจวรรณ	ลานทอง		
นาย อนันต์	ขวัญเมฆ		

ภาคผนวก ค
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแบบสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง			
1	ชื่อ - สกุลผู้ให้สัมภาษณ์	1	-
2	อายุปี	1	-
3	อาชีพ	1	-
4	ตำแหน่ง	1	-
5	ประสบการณ์ในการทำงานด้าน หลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลง พื้นบ้านปี	1	-
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านภาค กลาง ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน ดังนี้			
1	การกำหนดวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ เพลงพื้นบ้าน ด้านการกำหนด วัตถุประสงค์ในเรื่องต่างๆ ดังนี้	1	-
	1.1 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง	1	-
	1.2 ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์	1	-

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
	1.3 ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	-
2	ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระในเรื่องต่างๆ ดังนี้	1	-
	2.1 เนื้อหาสาระพื้นฐานของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน	1	-
	2.2 เนื้อหาสาระที่เป็นแนวคิดสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน	1	-
	2.3 เนื้อหาสาระที่มีลักษณะเฉพาะของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน	1	-
3	ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้	1	-
	3.1 รูปแบบของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน	1	-

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
	3.2 ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน	1	-
	3.3 สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน		-
4	ด้านการวัดประเมินผลของหลักสูตร ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการวัดประเมินผลในเรื่องต่างๆ ดังนี้	1	-
	4.1 การวัดประเมินผลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	-
	4.2 การวัดประเมินผลระหว่างการเรียนรู้การสอน	1	-
	4.3 การวัดประเมินผลการเรียนรู้หลังจบหลักสูตร	1	-
	ผลเฉลี่ย	1	-

**ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแบบวัดความรู้
เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง**

ลำดับ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	กรุงเทพมหานครและจังหวัดในเขต ปริมณฑลมีความสำคัญต่อเพลงพื้นบ้าน ภาคกลางอย่างไร ก. เป็นแหล่งกำเนิดเพลงพื้นบ้านภาค กลาง ข. เป็นแหล่งรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับ เพลงพื้นบ้าน ค. เป็นแหล่งรวมและประสมประสาน เพลงพื้นบ้าน ง. เป็นแหล่งเผยแพร่สื่อต่างๆ เกี่ยวกับ เพลงพื้นบ้าน	1	-
2	เพลงพื้นบ้านมีวิธีการสืบทอดกันด้วยวิธี ใด ก. ปากต่อปาก ข. ลายลักษณ์อักษร ค. เครื่องดนตรี ง. เทปบันทึกเสียง	1	-
3	เพลงพื้นบ้านใดที่เก่าแก่ที่สุด และสืบทอดมาจากสมัยอยุธยา ก. เพลงเรือ ข. เพลงเทพทอง ค. เพลงอีแซว ง. เพลงพวงมาลัย	1	ชี้ให้เห็นได้ว่าเก่าแก่ที่สุด

ลำดับ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
4	เพลงชนิดใดที่ฟังมีการสร้างขึ้นใหม่ ก. เพลงเรื่อ เพลงปรบไก่ ข. เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย ค. เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว ง. เพลงฉ่อย เพลงอีแซว	1	-
5	เพลงพื้นบ้านภาคกลางสามารถจำแนกประเภทได้โดยวิธีใด ก. จำแนกตามโอกาสที่ร้อง ข. จำแนกตามจุดประสงค์ในการร้อง ค. จำแนกตามลักษณะของเนื้อเพลง ง. ถูกทุกข้อ	1	-
6	เพลงพื้นบ้านชนิดใดเป็นการละเล่นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำงานและเพื่อให้เกิดจังหวะในการทำงานร่วมกัน ก. เพลงเกี่ยวข้าว ข. เพลงอีแซว ค. ลำตัด ง. เพลงฉ่อย	1	-
7	เพลงเรื่อนิยมเล่นในช่วงใด ก. ฤดูน้ำหลาก ข. งานผ้าป่า ค. งานกฐิน ง. ถูกทุกข้อ	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
8	<p>ข้อใดกล่าวถึงลักษณะการร้องเล่นของเพลงเรือไม่ถูกต้อง</p> <p>ก. ชายหญิงอยู่กันคนละลำ</p> <p>ข. เรือฝ่ายชายจะเข้าเทียบเรือฝ่ายหญิงก่อน</p> <p>ค. เวลาจากกันจะมีการแลกของเป็นที่ระลึก</p> <p>ง. พ่อเพลงแม่เพลงคนใดที่ร้องเพลงจะต้องยืนขึ้นร้องเพื่อให้เห็นเด่นชัด</p>	1	ขีดเส้นใต้คำว่าไม่ถูกต้อง
9	<p>สาเหตุสำคัญที่เพลงเรือเสื่อมความนิยมคือข้อใด</p> <p>ก. ทางกาารสั่งห้ามการละเล่นทางน้ำในยามวิกาล</p> <p>ข. เพลงพื้นบ้านชนิดใหม่มีความสนุกสนานมากกว่า</p> <p>ค. มีการตัดถนนและการเดินทางทางน้ำน้อยลง</p> <p>ง. มีเรือเครื่องเข้ามาแทนที่เรือพายเป็นจำนวนมาก</p>	1	-
10	<p>ข้อใดกล่าวถึงความหมายของเพลงเกี่ยวข้าวได้ถูกต้อง</p> <p>ก. เพลงที่ร้องในฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาในภาคกลาง</p> <p>ข. เพลงที่ชาวนาร้องกันเพื่อความสนุกสนาน</p> <p>ค. เพลงที่ชาวนาร้องกันเพื่อชักชวนกันมาเก็บเกี่ยว</p> <p>ง. เพลงที่ชาวนาร้องทุกครั้งหลังเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว</p>	1	ขีดเส้นใต้คำว่าถูกต้อง

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
11	เพลงชนิดใดเป็นเพลงที่แพร่หลาย และ รู้จักกันมากที่สุด ก. เพลงอีแซว ข. เพลงเรือ ค. เพลงฉ่อย ง. เพลงเกี่ยวข้าว	1	-
12	บทรับใดเป็นเอกลักษณ์ของเพลงฉ่อย ก. ฮ้ำ ใ้ ข. เอ้อชา เอ้อชา ฉ่า ชา นอยแม่ ค. เขียบ เขียบ นอยแม่ ง. ฮ้ำ ใ้ นอยแม่	1	-
13	เพลงฉ่อยปรากฏในพื้นที่ใดบ้างของภาค กลาง ก. สุพรรณบุรี ข. อโยธยา ค. ภาคกลางตอนบนตั้งแต่สุโขทัย ถึง นนทบุรี ง. ทุกจังหวัดในท้องที่ภาคกลาง	1	-
14	เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัด ใด ก. สุพรรณบุรี ข. อโยธยา ค. นครสวรรค์ ง. นนทบุรี	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
15	ลำดับมีพื้นเพมาจากการแสดงแบบใด ก. ลีเกฮูลู ข. ลีเกของอิสลาม ค. ระบำของบาห์ลี ง. ตาลีกีปัด	1	-
16	เพลงอีแซวนิยมเล่นในเทศกาลใด ก. ทอดกฐิน ข. ทอดผ้าป่าสามัคคี ค. สงกรานต์ ง. งานนักขัตฤกษ์ต่างๆ	1	-
17	เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เลือกใช้คำไทย แต่แสดงถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ภาคกลางในข้อใด ก. ความเรียบง่ายในการร้องและการเล่น ข. ความเรียบง่ายในถ้อยคำ ค. ความสะดวกในการจดจำเนื้อหา ง. ความสะดวกในการเผยแพร่เนื้อหา	1	-
18	ข้อใดอธิบายเกี่ยวกับความเรียบง่ายใน การร้องและการเล่นเพลงพื้นบ้านได้ ถูกต้องที่สุด ก. ใช้เพียงถ้อยคำ และการประบมือ เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ข. ใช้คำไทยทั้งหมดในการร้อง ค. ใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียงได้จาก ภายในชุมชน ง. ร้องเล่นกันที่วัดหรือบ้านของผู้นำชุมชน	1	ขีดเส้นใต้คำว่าถูกต้องที่สุด

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
19	รูปแบบใดที่แสดงถึงว่าเพลงพื้นบ้านมักเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก ก. การใช้คำสองغامสองแง ข. ยกเว้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความทุกข์ ค. เลือกลงเนื้อหาจากนิทาน หรือเรื่องเล่า ง. ข้อ ก และ ข ถูก	1	-
20	สาเหตุใดที่ทำให้ เพลงพื้นบ้านในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ก. การแลกเปลี่ยนทางการค้า ข. การแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดระหว่างคนต่อคน ค. การสอนผ่านทางลายลักษณ์อักษร ง. การเผยแพร่จากคณะในวัง	1	-
21	ข้อใดไม่ใช่คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน ก. ให้ความบันเทิง ข. สะท้อนการเมือง ค. ให้ความรู้ ง. จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ	1	ชี้ให้เห็นได้คำว่าไม่ใช่
22	ข้อใดคือจุดประสงค์สำคัญของเพลงพื้นบ้านที่ให้คุณค่าทั้งผู้ฟัง และผู้ร้อง ก. ให้ความรู้ ข. สะท้อนการเมือง ค. เสียดสีสังคม ง. ให้ความบันเทิง	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
23	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “ตั้งใจหมายมองรักแต่น้องหมายมา บุพเพบุญพาโปรดจงได้อภัย เรือนผมสมพักตร์พี่นี้รักหลายแรม รักก็รักแยมรักแม่มีเยื่อใย ดูหยาดเฝ้ามทุกอย่างนับแต่อย่างเจอหญิง ความสุขทุกสิ่งพี่ไม่แกลังปราศรัย” ก. ให้ความบันเทิง	1	-
24	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “ชีวิตคนเราเท่าที่ทราบ ควรมีคุณภาพมีความปลอดภัย เรื่องอาหารก็สมควรต้องหา ให้มีคุณค่าข้าวเหนือนมไข ลูกน้อยกำเนิดแรกเกิดเกลียดวกลม อย่าให้ขาดแบ่งขาดนมเดียวพุงโรต่าย” ข. ให้การศึกษา	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
25	<p>ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด</p> <p>“ชื่อไทยที่แท้แปลว่าอิสระ รักษาสัจจะชอบความจริงใจ ความสามัคคีเราก็มีอยู่มาก นั้นจะมาตั้งรกรากอยู่ได้อย่างไร เราเป็นไทยน้อยเราไม่ด้อยปัญญา จนขึ้นชื่อลือชายิ่งกว่าไทยใหญ่”</p> <p>ข. ให้การศึกษา</p>	1	-
26	<p>ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด</p> <p>“เราก็คควรภูมิใจเกิดเป็นไทยเมืองทอง ก็ถือเป็นญาติพี่น้องร่วมแผ่นดินกันทั้งนั้น เรามีชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ เราเป็นชนร่วมชาติอย่าแบ่งชนแบ่งชั้น จะยากดีมีจนเราก็เป็นคนไทยแท้ ถึงต่างพ่อต่างแม่ก็ขอให้เรายึดมั่น อย่าเหยียบหยามย่ำยี่มึงดีกูชั่ว ถ้าตัดเรื่องเห็นแก่ตัวหนทางเราก็ไม่ตัน”</p> <p>ค. จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ</p>	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
27	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “ไอ้โฮไม่ไปมากฉันไม่อยากจะฟัง เข้าลองดูให้ต้นกันก็ให้ได้ ขนาดแม่วัวติดหล่มยังล่อชะลุ่มทั้งยืน พวกคุณตัวยังคั้นเงินให้ นี่แกยังไม่รู้จักแล้วขวัญจิต เฮ้ย...ยาคุมออกฤทธิ์เฝ้าอยู่เมื่อไร” ค. เป็นทางระบายความคับข้องใจ	1	-
28	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “เตรียมตัวแต่เข้ากินข้าวกินปลา พอได้แปดนาฬิการีบพากันไป เตรียมบัตรประชาชนของทุกคนสำคัญ ตรงไปหน่วยงานที่รัฐบาลเตรียมไว้ แสดงบัตรแสดงตนว่าเราเป็นคนไทยแท้ ว่าเรายังอยู่แน่ไม่ได้ไปทางไหน” ข. ให้การศึกษา	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
29	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “ไอ้เรื่องพาหนีคุณพี่มันก็ดีสำหรับแก สำหรับพ่อและแม่ฉันจะเลี้ยงเรามาทำไม เลี้ยงตั้งแต่เด็กหวังจะได้แต่งงานได้ตบ แกจะมาลักพาหลบไม่อายุเขาบ้างหรือไร พ่อแม่เลี้ยงมาหวังจะกินขันหมาก ไม่ได้ให้อดให้ยากเลี้ยงเรามาจนใหญ่” ง. จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ	1	-
30	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาค กลางในข้อใด “ให้พี่จูบหน่อยว่าหนูน้อยยังแหมง น้องหวาดระแวงพี่มันชายปากไว ปากหวานชวนอนฟังสุนทรประวิง กลัวไม่รักหญิงจริงหญิงสังเกตรู้ใจ พอแรกเจอจะรู้จักบอกว่ารักวงโลก พี่มันชายหมายโชคทำให้หญิงเฉไฉ” ก. ให้ความบันเทิง	1	-
31	“เพลงพื้นบ้านเป็นการแสดงที่เต็มไปด้วย โวหารปฏิภาณ และโวหารสังวาสที่เรียกเสียงฮา เสียงหัวเราะจากผู้ฟัง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็น ว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้าน ใด ก. ให้ความบันเทิง ข. ให้การศึกษา ค. ควบคุมสังคม ง. เป็นสื่อมวลชน	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
32	<p>“เพลงพื้นบ้านมีการสอดแทรกคำสอนทางศาสนา ค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมไว้ในเพลง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด</p> <p>ก. ให้ความบันเทิง</p> <p>ข. ให้ความการศึกษา</p> <p>ค. เป็นสื่อมวลชน</p> <p>ง. เป็นที่ระบายความคับข้องใจ</p>	1	-
33	<p>“เพลงพื้นบ้านมีการสอดแทรกเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด</p> <p>ก. ให้ความการศึกษา</p> <p>ข. ให้ความบันเทิง</p> <p>ค. เป็นสื่อมวลชน</p> <p>ง. ควบคุมสังคม</p>	1	-
34	<p>“เพลงพื้นบ้านมีความอิสระในการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดทั้งที่มีต่อเรื่องทั่วไป สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และประเพณีค่านิยม” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด</p> <p>ก. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน</p> <p>ข. เป็นที่ระบายความคับข้องใจ</p> <p>ค. ควบคุมสังคม</p> <p>ง. ให้ความการศึกษา</p>	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
35	<p>“เพลงพื้นบ้านทำหน้าที่บอกให้รู้ว่าถึงเทศกาลนั้นๆ แล้ว หรือเป็นเครื่องมือเพื่อผลทางการเมืองของรัฐบาล รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์ในทัศนะของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด</p> <p>ก. ควบคุมสังคม</p> <p>ข. เป็นที่ระบายความคับข้องใจ</p> <p>ค. เป็นสื่อมวลชน</p> <p>ง. ให้การศึกษา</p>	1	-
36	<p>ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด</p> <p>“นักการเมืองปัจจุบันก็ผวนผันแปรพรรคพอเราจะรู้จักก็ย้ายพรรคเสียนี้บางคนทำงานดีและไม่มีปัญหาไม่เลยแข่งเสียไม่ก้าวหน้าสักทีคนดีมีอุดมการณ์มักทำงานไม่ได้แต่พวกกะล่อนหลังลายได้ยิ่งใหญ่ทุกที”</p> <p>ง. เป็นทางระบายความคับข้องใจ</p>	1	-
37	<p>ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด</p> <p>“จะพูดถึงการแต่งกายหญิงชายพี่น้องที่ท่านผู้นำขอร้องแก่พวกเราทั้งหลาย ท่านให้เอาไว้ผมยาวตามประเพณีนิยมสับหย่องทรงผมเสียให้งามผึ่งผายจะเที่ยวเอาไว้ผมทัดจะได้ตัดผมตั้งจงเปลี่ยนแบบกันเสียบ้างให้ถูกนโยบาย”</p> <p>จ. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน</p>	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
38	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด “อันว่าทรัพย์สินหนอว่าเงินทอง อันนี้เป็นของนอกกาย ถ้าขยันหมั่นหาขายค้าพอควร จะทำนาทำสวนนั้นก็ล้วนทำได้ แต่เกียรติประวัติที่ดีสิ่งเหล่านี้หายาก ซื้อด้วยเงินคงลำบากไม่ได้จากหัวใจ” ข. ให้การศึกษา	1	-
39	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด “ เราเป็นเถ้าแก่จะต้องไปแห่ข้างแม่ยาย เราจะเข้าตามตรอกออกทางประตู ให้พ่อแม่เฝ้ารู้ทั้งผู้หลักผู้ใหญ่ ที่จะเตรียมทั้งขนมตั้งขนมถวาย พื้ก็จัดแจงใส่ถ้วยออกไป เตรียมขนมต้มไปเซ่นผี ให้น้องสักสี่ห้าใบ” ก. ให้ความบันเทิง	1	-
40	ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดง ถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด “เนื่องด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีท่านได้ มอบหน้าที่ตามที่มีจดหมาย ท่านผู้ว่าสุพรรณให้รู้จักท่านทั่วถิ่น ท่านชื่อว่า จรินทร์ กาญจนมัย ให้ขวัญจิต ศรีประจันต์มาร้องเพลงชี้แจงเพื่อ จะให้แจ่มแจ้งประชาชนเข้าใจ” จ. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน	1	-

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
41	<p>การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในชื่อใดมีโอกาสทำให้เพลงพื้นบ้านสูญหายได้มากที่สุด</p> <p>ก. สอนเด็กให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอด</p> <p>ข. ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ</p> <p>ค. ถ่ายทอดแก่บุคคลรุ่นหลังโดยเน้นให้เกิดการปฏิบัติด้วยตนเอง</p> <p>ง. ยึดถือแบบแผนของเพลงพื้นบ้านแต่อดีตไว้อย่างเข้มแข็งเพื่อไม่ให้ถูกกลืนจากวัฒนธรรมสมัยใหม่</p>	1	ชี้ให้เห็นได้ค่าว่ามากที่สุด
42	<p>เพราะเหตุใดหน่วยงานต่างๆ จึงเน้นการสร้างความรู้ภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชนเป็นสำคัญ</p> <p>ก. เพราะสะดวกต่อการหาผู้สืบทอด</p> <p>ข. เพราะเป็นหน้าที่ของคุณในชุมชน</p> <p>ค. เพราะบุคคลในชุมชนจะเกิดความรู้ภูมิใจมองเห็นคุณค่าและช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของตน</p> <p>ง. เพราะบุคคลในชุมชนมักนำวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นเข้ามาปะปนได้ง่ายกว่าสื่อต่างๆ</p>	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
43	<p>การสืบทอดเพลงพื้นบ้านแบบใดทำให้ผู้สืบทอดเข้าใจและซาบซึ้งต่อเพลงพื้นบ้านได้ดีที่สุด</p> <p>ก. ศึกษาประวัติความเป็นมาอย่างจริงจัง</p> <p>ข. ติดตามชมการแสดงจากการแสดงสด</p> <p>ค. ชมและฟังเพลงพื้นบ้านจากสื่อต่างๆ</p> <p>ง. เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง</p>	1	ขีดเส้นใต้คำว่าดีที่สุด
44	<p>ข้อใดเป็นการสืบทอดเพลงพื้นบ้านอย่างสร้างสรรค์</p> <p>ก. คิดค้นและพัฒนาให้มีการขยายเพิ่มพูนคุณค่าและมีความหลากหลาย</p> <p>ข. แต่งเติมและเสริมแต่งให้ทันสมัย</p> <p>ค. นำวัฒนธรรมจากชุมชนอื่นมาผสมผสานให้กลายเป็นศิลปวัฒนธรรมใหม่</p> <p>ง. เพิ่มแสงสี และขนาดของเวทีให้น่าสนใจกว่าเดิม</p>	1	-
45	<p>ปัจจัยในข้อใดที่มีผลกระทบต่อกระบวนการสืบทอดเพลงพื้นบ้านมากที่สุด</p> <p>ก. ผู้ร้อง</p> <p>ข. ครูผู้สอน</p> <p>ค. ผู้ฟัง</p> <p>ง. บทเพลง</p>	1	ขีดเส้นใต้คำว่ามากที่สุด

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
46	ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็นกรส่งเสริมเพลง พื้นบ้านให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของชีวิต ก. สมชายร้องเพลงพื้นบ้านตอนอาบน้ำ ทุกวัน ข. สีสดฟังเพลงพื้นบ้านจากคอมพิวเตอร์ ทุกวัน ค. สุดาอ่านหนังสือเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ในห้องสมุดทุกวัน ง. สัมฤทธิ์นำเพลงพื้นบ้านไปใช้ใน งานวันเกิด	0.8	-
47	ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็นกรส่งเสริมให้นำ เพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธุ์ ก. เรื่องรอร้องเพลงพื้นบ้านรณรงค์ ให้ประชาชนประหยัดพลังงาน ข. เรื่องฤทธิ์ร้องเพลงพื้นบ้านอวยพรให้ บริษัทรุ่งเรือง ค. เรื่องเวชร้องเพลงพื้นบ้านสอนนักเรียน เรื่องค่าคบกล้า ง. เรื่องรัตนร้องเพลงพื้นบ้านสรรเสริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดในงานแสดงสินค้า โอท็อป	1	-

ลำดับ	ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
48	ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็นส่งเสริมให้ศิลปินเกิดภาคภูมิใจในความเป็นพ่อเพลงแม่เพลงได้มากที่สุด ก. จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านมาแสดงในงานลอยกระทงของจังหวัด ข. จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านขึ้นแสดงต้อนรับนายกรัฐมนตรี ค. จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านขึ้นแสดงสาธิตแก่ประชาชน ง. จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดเพลงพื้นบ้าน	1	ขีดเส้นใต้คำว่ามากที่สุด
49	ตัวอย่างในข้อใดเป็นการปรับรูปแบบและเนื้อหาการแสดงให้เหมาะกับสภาพสังคม ก. บรรจุเพลงพื้นบ้านไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ข. เปลี่ยนบทเพลงและทำนองเพลงให้ทันสมัยขึ้น ค. ใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่ร่วมกับการแสดงพื้นบ้าน ง. เพิ่มแสงสีเสียงและแต่งบทเพลงพื้นบ้านภาคกลางล้อเลียนสังคม	1	-
50	ตัวอย่างในข้อใดเป็นการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านให้กว้างขวางขึ้น ก. การตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ ข. การจัดหาแถบบันทึกเสียงและภาพ ค. การเปิดเวทีสาธิต ง. ถูกทุกข้อ	1	-
รวม		0.996	-

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแบบวัดทักษะ
เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ลำดับ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	ฉันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต บุคคลในครอบครัว ผู้รู้ และแหล่งชุมชนเพลงในอดีต	1	-
2	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ เพื่อไปเรียนเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากพ่อเพลงแม่เพลง	1	-
3	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ ฝึกซ้อมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	-
4	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ จัดตั้งชมรมการแสดงเพลงพื้นบ้าน	0.8	เปลี่ยนจากคำว่า คณะลำตัดเป็นชมรมการแสดงเพลงพื้นบ้าน
5	ฉันพูดคุยและถกเถียงกันเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลางกับบุคคลอื่น	1	-
6	ฉันฟังเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสื่อโทรทัศน์ เช่น วีซีดี วีดีโอ	1	ควรยกตัวอย่างของ สื่อโทรทัศน์
7	ฉันชมการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากวีดิทัศน์	1	-
8	ฉันชวนเพื่อนๆ ไปชมการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสถานที่จริง	1	-
9	ฉันฝึกร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเภทต่างๆ	1	-
10	ฉันติดตามข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
11	ฉันนำเสนอรายงานโดยใช้เพลง พื้นบ้านภาคกลาง	1	-
12	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการ จดจำบทเรียน	1	-
13	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับวรรณคดีมาใช้ในการเรียน	1	-
14	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับ การเมืองมาใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ ในการสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	1	-
15	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่สะท้อนสังคม มาใช้ในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน	1	-
16	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการ ประชาสัมพันธ์ เช่น เรียกลูกค้าหน้า ร้าน เป็นต้น	1	-
17	ฉันนำการแสดงพื้นบ้านมาใช้เริ่มต้น ประเด็นในการรายงาน	1	-
18	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่ให้ข้อคิด ทางการศึกษามาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การครองเรือน	1	-
19	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้เขียนอวย พรวันเกิด หรือโอกาสสำคัญต่างๆ	1	-
20	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้เป็นคติ สอนใจเพื่อนนักเรียนด้วยกัน	1	-
21	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาเปิดให้บุคคล รอบข้างฟัง	1	-
22	ฉันแนะนำเพลงพื้นบ้านให้บุคคล รอบข้างฟัง	1	-

ลำดับ	ข้อคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
23	ฉันทรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ เพื่อแสดงเพลงพื้นบ้านตามเวทีสาธารณะต่างๆ	1	-
24	ฉันนำเพลงพื้นบ้านไปสอนให้เพื่อนรุ่นน้อง หรือคนรอบข้างได้ลองปฏิบัติด้วยตนเอง	1	-
25	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในงานเขียน	1	-
26	ฉันนำข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมาจัดป้ายนิเทศ	1	-
27	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาเปิดในงานเทศกาลต่างๆ	1	-
28	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการทำกิจกรรมของโรงเรียน เช่น งานเปิดโลกกิจกรรม เป็นต้น	1	-
29	ฉันนำบทความเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมาลงในอินเทอร์เน็ต	1	-
30	ฉันนำวิดีโอการแสดงพื้นบ้านมาลงในอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook MySpace Hi5 Twitter เป็นต้น	1	-
รวม		0.993	

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	ท่านคิดว่าการศึกษาประวัติเพลงพื้นบ้านมีความสำคัญที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
2	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางบอกถึงความ เป็นไทยแท้ได้จากบทร้อง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
3	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีเนื้อหา ท่วงทำนอง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทย	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
4	ท่านเห็นด้วยกับการใช้คำสองแง่สองง่ามของเพลงพื้นบ้านภาคกลางไม่เหมาะสมต่อเด็ก และเยาวชน	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
5	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางแสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้าน	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
6	ท่านตระหนักได้ว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีคุณค่าในการให้ความบันเทิงใจแก่คนในสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
7	ท่านตระหนักได้ว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีคุณค่าในการเสริมสร้างปัญญาให้แก่คนในสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
8	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ให้ความรู้ และการสั่งสอนทั้งทางโลก และทางธรรม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
9	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ให้แก่คิดเกี่ยวกับค่านิยม และกฎเกณฑ์ของสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
10	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางช่วยทำให้ความเคร่งเครียดของคนในสังคมผ่อนคลายลง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
11	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือสะท้อนความเชื่อทางศาสนา	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
12	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือสะท้อนระบบชนชั้นของสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
13	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีหน้าที่คอยกระตุ้นต่อความคิด และพฤติกรรม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
14	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
15	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
16	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านมีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางวัฒนธรรม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
17	ท่านเห็นด้วยว่าเพลงพื้นบ้านสามารถนำมาระบายความคับข้องใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
18	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือทางการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม	0.8	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
19	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทเป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
20	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือสำหรับวิพากษ์วิจารณ์ที่ดีต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และประเพณี ค่านิยมทางสังคม	0.6	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
21	ท่านเห็นด้วยกับการที่คนไทยในภาคกลางมีหน้าที่ช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
22	ท่านเห็นด้วยกับการอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวอาจทำให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางสูญหายได้	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
23	ท่านเห็นด้วยกับการถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมต่อสภาพสังคม และธรรมชาติที่แวดล้อม	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
24	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดอย่างยั่งยืนคือการให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
25	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดควรรับการถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
26	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดเฉพาะในชุมชนของตนไม่พอ ควรเผยแพร่ไปสู่ชุมชน และสังคมอื่นด้วย	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
27	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางควรมีการจูงใจให้เห็นคุณค่า และสร้างความภาคภูมิใจ	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
28	ท่านเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงเพลงพื้นบ้านอย่างสร้างสรรค์จะช่วยส่งเสริมกระบวนการสืบทอด	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
29	ท่านเห็นด้วยกับการเพิ่มแสง สี เสียง และขนาดของเวทีเป็นการปรับปรุงรูปแบบการแสดงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างสร้างสรรค์และทันสมัย	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
30	ท่านเห็นด้วยกับการจัดเพลงพื้นบ้านภาคกลางไว้ในการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดวิธีหนึ่ง	1	ควรเปลี่ยนจากฉัน เป็นท่าน
รวม		0.98	-

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแบบวัดความพึงพอใจ
การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	กิจกรรมที่จัดตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	1	-
2	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้สึกถึงความสำเร็จในการเรียนรู้	1	-
3	กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำทักษะไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง	1	-
4	กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากขึ้น	1	-
5	เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	1	-
6	เนื้อหาความรู้มีความง่ายต่อความเข้าใจ	1	-
7	เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	-
8	เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	1	-
9	วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	1	-
10	วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	1	-
11	ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสม	1	-

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
12	การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	1	-
13	เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม	1	-
14	เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	-
15	สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม	1	-
16	เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	-
17	ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมอย่างทั่วถึง	1	-
18	สื่อการสอนทำความเข้าใจได้ง่าย	1	-
19	วัสดุอุปกรณ์ในการสอนมีความหลากหลาย	1	-
20	การใช้สื่อการสอนมีความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม	1	-
21	สื่อการสอนมีความน่าสนใจ	1	-
22	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	-
23	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	1	-
24	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความพร้อมต่อการเรียนรู้	1	-
25	แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความสอดคล้องกับเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	1	-

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
26	แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความเหมาะสมและง่ายต่อการเข้าใจ	1	-
27	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....	1	-
รวม		1	-

**ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของ
หลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง**

ลำดับ	หัวข้อ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	ชื่อหลักสูตร	1	-
2	ความสำคัญ	1	-
3	จุดมุ่งหมาย	1	-
4	วัตถุประสงค์	1	-
5	เนื้อหาของหลักสูตร	1	-
6	เวลาเรียน	1	-
7	แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการ เรียน	1	-
8	การวัดประเมินผลการเรียน	1	-
9	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1	-
10	โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	1	-
รวม		1	-

**ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ IOC ของแผนการจัด
การเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลาง**

ลำดับ	กิจกรรม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	ย้อนทางอย่างไทย	1	-
2	โศท้อปข้อปั้ง	1	-
3	ปลุกต้นไม้ใส่ใจราก	1	-
4	โมเลกุลล้นลักษณะ	1	-
5	ตกปลาหาหน้าที่	1	-
6	เสวนาภาษาศิลป์	1	-
7	ฝึกร้องลองดู	1	-
8	ตามฝันต้นดารา	1	-
	รวม	1	-

ภาคผนวก ง

หลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียนในเขตภาคกลาง

หลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ความสำคัญ

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเป็นเครื่องมือในการศึกษาสภาพของสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจความเป็นอยู่ ค่านิยม ทักษะคติ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้นที่สะท้อนผ่านทางเนื้อหาของบทเพลง ดังนั้นเมื่อวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้เพลงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นใกล้จะสูญหาย

สภาพภาพของเพลงพื้นบ้านในปัจจุบันที่ทำให้เพลงพื้นบ้านมีสภาพที่เปลี่ยนไป และไม่สามารถอนุรักษ์ให้เพลงพื้นบ้านเป็นที่นิยมเหมือนในอดีตได้นั้นมีปัจจัย 2 ประการ คือ 1. ปัจจัยความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้การสืบทอดเพลงพื้นบ้านถูกลดความสำคัญลงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร และความบันเทิง ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ รวมทั้งอิทธิพลของแหล่งต่างๆ ทำให้ผู้คนหันไปสนใจสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ปัญหาของเพลงพื้นบ้านถูกสั่งสมมาเป็นเวลานานจนยากจะแก้ไข และอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้รูปแบบการแสดง และเป็นที่นิยมดังเดิมได้ และ 2. ปัจจัยด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในท้องถิ่นละทิ้งความเป็นตัวตนของตนเอง และละเลยศิลปะพื้นบ้าน เพื่อดำรงชีวิตตามค่านิยมของสังคมสมัยใหม่ จากปัญหาดังกล่าวที่มีต่อการสืบทอดเพลงพื้นบ้าน ซึ่งควรให้คนรุ่นหลังเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงต่อไปในอนาคต

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและทัศนคติในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ดังนี้

1. ประวัติของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
5. กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
6. การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เวลาเรียน

หลักสูตรการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลางใช้เวลาเรียนทั้งหมด 50 ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี	30	ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ	20	ชั่วโมง

สื่อประกอบการเรียน

1. วิทยากร (พ่อเพลงแม่เพลง และกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคกลาง)
2. อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม เช่น ชุดประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้าน เบ็ดตกปลา
เหยื่อคำ
3. ใบกิจกรรม
4. บัตรคำ
5. ป้ายนิเทศ
6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์
7. รูปภาพ

การวัดประเมินผลการเรียน วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย

1. การสังเกตจากการมีส่วนร่วม และความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การนำเสนอผลการปฏิบัติ
3. การวัดความรู้ด้วยแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. การวัดทักษะด้วยแบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
5. การวัดทัศนคติด้วยแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
2. ผู้เรียนมีทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
3. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
4. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปเผยแพร่ได้

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ดังนี้

<u>เรื่องที่ 1</u>	ประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	1.1 ความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	1.2 ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
<u>เรื่องที่ 2</u>	ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	2.1 ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	2.2 สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
<u>เรื่องที่ 3</u>	คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 8 ชั่วโมง
	3.1 องค์ประกอบและรูปแบบของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	3.2 คุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	3.3 คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
<u>เรื่องที่ 4</u>	บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 4 ชั่วโมง
	4.1 บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
<u>เรื่องที่ 5</u>	กระบวนการสืบทอดของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 6 ชั่วโมง
	5.1 การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	5.2 การปรับประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
	5.3 การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง	
<u>เรื่องที่ 6</u>	การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	จำนวน 24 ชั่วโมง
	6.1 การร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางขั้นพื้นฐาน	
	6.2 การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง	

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ ย้อนทางของไทย
สอนวันที่

เรื่อง ประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษา และวิเคราะห์คุณลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของเพลงพื้นบ้านภาคกลางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติ และวิเคราะห์สถานภาพของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
2. วิเคราะห์สถานภาพของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

สาระการเรียนรู้

ความหมายของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง หมายถึง เพลงของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคกลางและใช้ภาษากลางเป็นสื่อ มีฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร้องเล่นโต้ตอบกันในงานเทศกาล งานรื่นเริงต่างๆ หรือการประกอบกิจกรรมงานอาชีพของคนในท้องถิ่น และเพลงที่ใช้ร้องประกอบการละเล่น ประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการถ่ายทอดทางวาจา การจดจำ ไม่มีการจดบันทึก มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความอิสระในการใช้ถ้อยคำเรียบง่าย สำนวนคมคาย มีความหมายลึกซึ้ง อันเกิดจากปฏิภาณ ชิงไหวพริบกัน

พ่อเพลงแม่เพลง ซึ่งหมายถึง ผู้ร้อง ชาวบ้านภาคกลางเรียกผู้ร้องเพลงนำในเพลงโต้ตอบฝ่ายชายว่า พ่อเพลง และเรียกผู้หญิงที่ร้องเพลงนำของฝ่ายหญิงว่า แม่เพลง ผู้ร้องคนแรกเรียกว่า คนต้น คนที่ร้องถัดไป เรียกว่า คนสองตามลำดับ

ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านไทย

การสืบหากำเนิดของเพลงพื้นบ้านของไทยยังไม่สามารถยุติลงได้แน่นอน เพราะเพลงพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์ แต่คาดว่าเพลงพื้นบ้านคงเกิดมาคู่กับสังคมไทยมาช้านานแล้ว เช่น เพลงกล่อมเด็กก็คงเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการเลี้ยงดูลูกของหญิงไทย

สมัยรัตนโกสินทร์เป็นสมัยที่มีหลักฐานเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มากที่สุด ตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็น“ยุคทอง” ของเพลงพื้นบ้านที่จะเห็นจากการปรากฏเป็นมหรสพในงานพระราชพิธีและมีการสร้างเพลงชนิดใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงส่งเครื่อง ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวบ้านไม่แพ้มหรสพอื่น

สมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวบ้านเล่นเพลงพื้นบ้านถวายให้ทอดพระเนตรในขณะประทับ ณ พระราชวังบางปะอิน เมื่อ พ.ศ. 2426 จึงนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการนำเพลงชาวบ้านมาเล่นถวายพระมหากษัตริย์ให้ทอดพระเนตร

สมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมเพลงพื้นบ้านโดยทรงบรรจุบทร้องที่ใช้ทำนองเพลงปรบไต่ไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องศกุนตลา จำนวนที่เป็นบทละคร รวมทั้งได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระหันทอากาศและนางอุบโกศา ไว้เป็นเค้าโครงเรื่องสำหรับแสดงลิเก และโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงลิเกในการสมโภชพระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ ในพ.ศ. 2460 ด้วย ในสมัยนี้เพลงพื้นบ้านยังคงเป็นที่นิยมของชาวบ้าน ได้แก่ เพลงส่งเครื่องหรือเพลงทรงเครื่อง และเพลงฉ่อย เป็นต้น โดยเฉพาะเพลงฉ่อยนิยมเล่นกันทั่วไป และในสมัยนี้มีการนำเพลงพื้นบ้านมาตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อิทธิพลของวัฒนธรรมและระบบทุนนิยมแบบตะวันตกทำให้เกิดสิ่งบันเทิงแบบตะวันตกอย่างหลากหลาย เช่น เพลงไทยสากล เพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น เพลงพื้นบ้านจึงเริ่มหมดความนิยมลงที่ละน้อย ประกอบกับต้องเผชิญอุปสรรคในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ควบคุมการเล่นพื้นบ้านทำให้ขาดผู้เล่นและผู้สืบทอด เพลงพื้นบ้านจึงเสื่อมสูญลงในที่สุด แต่หลังจากนั้นเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ เริ่มกลับฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่งและกลายเป็นของแปลกใหม่ที่ต้องอนุรักษ์และฟื้นฟู ในช่วง ประมาณ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

ประเภทของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

1. เพลงเรือ

เมื่อถึงฤดูน้ำหลากคือในราวเดือน 10-12 ในงานผ้าป่า งานกฐิน หมู่สาวชาวบ้านในท้องถิ่นภาคกลางโดยเฉพาะแถบอยุธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี จะลงเรือร้องเพลงโต้ตอบกัน เพลงเรือจึงเป็นเพลงพื้นบ้านชนิดเดียวที่ร้องเล่นกลางลำน้ำ

ในการเล่นเพลงเรือ ชายหญิงจะอยู่กันคนละลำ บางท้องที่เช่นสิงห์บุรี เรือที่มีพ่อเพลงแม่เพลงจะปกร่วมที่กลางเรือและจุดตระเกียงลานสว่างจ้า เรืออีกฝ่ายหนึ่งพามาเห็นจะได้เทียบเรือเล่นเพลงโต้คารมกัน เรือฝ่ายชายจะเข้าไปเทียบเรือฝ่ายหญิง พ่อเพลงจะว่า เพลงปลอบชักชวนให้หญิงเล่นถ้าฝ่ายหญิงพอใจก็จะร้องตอบแต่ถ้าไม่พอใจก็มีสิทธิ์ที่จะนิ่งเฉย ฝ่ายชายก็จะปล่อยเรือพายไปหาลำอื่นต่อไป เพลงเรือส่วนใหญ่จะถนัดร้องบทซึ่งผู้จนเป็นที่รู้กันว่าถ้าอยากฟังบทซึ่งผู้ต้องเพลงเรือ เมื่อถึงเวลาจากกันทั้งสองฝ่ายจะแลกของขวัญเป็นที่ระลึกกัน เช่น แหวน ตุ่มหู หรือผ้าสไบ แล้วจะร้องบทจากเนื้อเพลงในตอนนี้จะเศร้าสมกับที่ต้องจากลากัน

2. เพลงเกี่ยวข้าว

เพลงเกี่ยวข้าวเป็นเพลงที่ร้องในฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาในภาคกลาง บางที่เรียกว่า เพลงกันเพลงร้องในขณะที่กำลังก้มตัวฟันข้าว ชาวอ่างทองเรียกเพลงเกี่ยวข้าวว่า เพลงเต็นท์กำ คนละความหมายกับเพลงเต็นท์กำรำเคียวของชาวนนครสวรรค์

เพลงเกี่ยวข้าวสั้น เป็นเพลงเกี่ยวข้าวที่มีความยาวเพียง 3 บาทหรือ 6 วรรค เป็นเพลงร้องโต้ตอบขณะที่กำลังเกี่ยวข้าวอยู่กลางนา คนร้องจะร้องในขณะที่ทำงานไปด้วย ลูกคู่จะร้องรับกันเป็นทอดๆ เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและเพื่อความสนุกสนาน

3. เพลงฉ่อย

เพลงฉ่อยเป็นเพลงที่แพร่หลายและรู้จักกันมากที่สุด บางท้องที่เรียกว่า (เพลงวง) ตามลักษณะการยื่นล้อมวงเล่นเพลง บางท้องที่เรียกว่า (เพลงฉ่า) ตามบทรับของลูกคู่ว่า (เอ้ชา เอ้ชา ฉ่า ชา นอยแม่) เอกลักษณ์ของเพลงฉ่อยจึงอยู่ตรงบทลูกคู่ที่ไม่เหมือนใคร ดังกลอนเพลงบทหนึ่งที่ว่า ลูกมาร้องเพลงฉ่อยมีลูกคู่ชา มีจิ้งหะไว้ว่าควรไวต้องไว

เพลงฉ่อยนิยมเล่น บทประ เมาดีกว่าชุดอื่นๆ เหมือนเพลงเรือที่นิยมเล่นชุด ซึ่งผู้พ่อเพลงแม่เพลงจะใช้โวหารโต้ตอบกันอย่างถึงพริกถึงขิง การแพ้ชนะอยู่ที่การแก้โวหารหรือข้อความที่อีกฝ่ายหนึ่งยกมาได้กับตน ถ้าไม่สามารถแก้ได้ก็ถือว่าแพ้ เพลงฉ่อยใช้จะต้องเล่นเฉพาะบทสังวาสเท่านั้น อาจนำมาร้องเล่าเรื่องเล่านิทานต่างๆ เช่น เพลงฉ่อยตำนานพระปฐมเจดีย์ เพลงฉ่อยชุดญี่ปุ่นบุกไทย เป็นต้น

4. เพลงอีแซว

เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านของสุพรรณบุรี นิยมเล่นกันในงานนักขัตฤกษ์ต่างๆ เพลงอีแซวมีกำเนิดในสมัยเดียวกับเพลงเหย่ยของกาญจนบุรี คือราวๆ 60 ปี โดยมีเพลงพวงมาลัยเป็นต้นแบบของเพลงทั้งสอง แต่เดิมไม่มีการร้องเพลงโต้ตอบของชายหญิงในลักษณะนี้ที่เมืองสุพรรณมีแต่การร้องตำนานพระบาท ตำนานวัดป่าเลไลยก์และเพลงยั่วสั้นๆ คลอกับเสียงแคน ฉิ่งและเสียงปรบมือให้จังหวะ ต่อมาจึงเริ่มใส่เนื้อร้องเพลงยั่วที่ว่า “แม่ฝั่งกระโน้น แม่คนสวยเอ๋ย ไม่นอนไม่นอนกับพี่บ้างเลย ตัวพี่คนจน แม่คนสวยเอ๋ยแม่น่ารักเอ๋ย” ลูกคู่จะรับว่า ต่อนไว้ต่อนไว้ เอาไปบ้านเรา เอาไปหุงข้าวให้แม่เรากิน ถ้าหุงไม่สุก ให้ยกลงดิน ถ้าหุงไม่ดี จะตีให้ตื่น แคนจะเป่าเล่นแต่เล่นแต่ ตามไปด้วย ฝ่ายชายจะออกรำยั่วหญิงและว่าหญิงแต่ยังไม่มีการโต้ตอบ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นเพลงโต้ตอบที่รู้จักกันว่า เพลงอีแซว

5. ลำตัด

ลำตัด มีพื้นเพมาจากลิเกของอิสลาม ดังนั้น ในช่วงแรกๆของการละเล่นลำตัดจึงเรียกว่าลิเกลำตัด ก่อนที่จะกลายมาเป็นลำตัดในยุคต่อมา ลักษณะของทำนองเพลง มักมีท่วงทำนองเป็นแขกมะลายู รวมถึงคำร้องที่เป็นภาษาแขก ก่อนจะใช้คำภาษาไทยเข้าไปปะปนกันและจนกระทั่งปัจจุบัน จึงได้ร้องกันเป็นภาษาไทยล้วนๆทั้งนี้ได้นำเอาทำนองในเพลงไทยเข้ามาใช้ในที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการนำทำนองเพลงของเชื้อชาติต่างๆ มาเกี่ยวข้องในการร้องเพลงลำตัดด้วยมากมาย เช่นจีน มอญ ลาว เป็นต้น

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. กระดาษ A4 จำนวน 30 แผ่น
2. สมุด 30 เล่ม
3. วีดิทัศน์ “เพลงพื้นบ้านภาคกลาง กับวัฒนธรรมสากล”
4. ใบกิจกรรม “ประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลาง” 5 ใบ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนชมวีดิทัศน์เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางกับวัฒนธรรมสากล
2. ผู้สอนถามผู้เรียนว่า “หลังจากชมวีดิทัศน์เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง กับวัฒนธรรมสากลแล้ว แต่ละคนมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างไรบ้าง จากนั้นผู้สอนขออาสาสมัครเพื่อออกมาแสดงความคิดเห็นจำนวน 5 คน

3. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนเรื่องประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยกล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นจะทราบว่าน้อยหรือมาก ควรเริ่มต้นจากการศึกษาประวัติความเป็นมาแรกเริ่มของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพราะจะทำให้ทุกคนเข้าใจและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น”

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อเตรียมตัวทำกิจกรรม “ย้อนทางของไทย” โดยผู้สอนอธิบายกติกาการเข้าร่วมกิจกรรมดังนี้
 - 1) ผู้สอนแจกใบกิจกรรม “ย้อนทางของไทย” ให้แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ใบ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามประเภทของเพลง คือ 1. ลำตัด 2. เพลงเรือ 3. เพลงเกี่ยวข้าว 4. เพลงฉ่อย 5. เพลงอีแซว
 - 2) ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มอ่านทำความเข้าใจ และเตรียมออกมาแสดงบทบาทสมมติเป็นพิธีการรายการ โดยสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอตามข้อตกลง ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งรูปแบบอาจเป็น รายการโทรทัศน์ หรือ รายการวิทยุก็ได้
 - 3) ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ โดยการจับสลากชื่อประเภทของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ละประเภท ทำเช่นนี้จนกระทั่งครบทุกกลุ่ม

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์ของเพลงพื้นบ้านว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอความคิดเห็น
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม “ย้อนทางของไทย” จากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม จากนั้นผู้สอนแจกสมุดคนละ 1 เล่ม ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนกลับไปเขียนบันทึกหลังการเรียนรู้ และมุมมองเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางในปัจจุบัน

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. กระดาษแสดงความคิดเห็น
3. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ใบกิจกรรม “ประวัติเพลงพื้นบ้านภาคกลาง”

ให้ผู้เรียนอ่านข้อมูลเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ เป็นพิธีกรรายการ ซึ่งอาจเป็นรายการโทรทัศน์ เช่น ข่าว, รายการบันเทิง หรือรายการวิทยุ เช่น ดีเจ เป็นต้น

เพลงเรือ

เมื่อถึงฤดูน้ำหลากคือในราวเดือน 10-12 ในงานผ้าป่า งานกฐิน หมู่สาวชาวบ้านในท้องถิ่นภาคกลางโดยเฉพาะแถบอยุธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี จะลงเรือร้องเพลงโต้ตอบกัน เพลงเรือจึงเป็นเพลงพื้นบ้านชนิดเดียวที่ร้องเล่นกลางลำน้ำ

ในการเล่นเพลงเรือ ชายหญิงจะอยู่กันคนละลำ บางท้องถิ่นเช่นสิงห์บุรี เรือที่มีพ่อเพลงแม่เพลงจะปักร่มที่กลางเรือและจุดตะเกียงลานสว่างจ้า เรืออีกฝ่ายหนึ่งพายมาเห็นจะได้เทียบเรือเล่นเพลงโต้คารมกัน เรือฝ่ายชายจะเข้าไปเทียบเรือฝ่ายหญิง พ่อเพลงจะว่า เพลงปลอบชักชวนให้หญิงเล่นถ้าฝ่ายหญิงพอใจก็จะร้องตอบแต่ถ้าไม่พอใจก็มีสิทธิ์ที่จะนิ่งเฉย ฝ่ายชายก็จะปล่อยเรือพายไปหาลำอื่นต่อไป เพลงเรือส่วนใหญ่จะถนัดร้องบทซึ่งผู้จนเป็นที่รู้กันว่าถ้าอยากฟังบทซึ่งผู้ต้องเพลงเรือ เมื่อถึงเวลาจากกันทั้งสองฝ่ายจะแลกของขวัญเป็นที่ระลึกกัน เช่น แหวน ตุ่มหู หรือผ้าสไบ แล้วจะร้องบทจากเนื้อเพลงในตอนนี้จะเศร้าสมกับที่ต้องจากลากัน

เพลงเกี่ยวข้าว

เพลงเกี่ยวข้าวเป็นเพลงที่ร้องในฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาในภาคกลาง บางที่เรียกว่า เพลงกันเพลงร้องในขณะที่กำลังก้มตัวฟันข้าว ชาวอ่างทองเรียกเพลงเกี่ยวข้าวว่า เพลงเต็นกำ คนละความหมายกับเพลงเต็นกำรำเคียวของชาวนครสวรรค์

เพลงเกี่ยวข้าวสั้น เป็นเพลงเกี่ยวข้าวที่มีความยาวเพียง 3 บาทหรือ 6 วรรค เป็นเพลงร้องโต้ตอบขณะที่กำลังเกี่ยวข้าวอยู่กลางนา คนร้องจะร้องในขณะที่ทำงานไปด้วย ลูกคู่จะร้องรับกันเป็นทอดๆ เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและเพื่อความสนุกสนาน

เพลงช้อย

เพลงช้อยเป็นเพลงที่แพร่หลายและรู้จักกันมากที่สุด บางท้องถิ่นเรียกว่า (เพลงวง) ตามลักษณะการยืนล้อมวงเล่นเพลง บางท้องถิ่นเรียกว่า (เพลงฉ่า) ตามบทรับของลูกคู่ว่า (เอ้ชา เอ้ชา ฉ่า ชา นอยแม่) เอกลักษณะของเพลงช้อยจึงอยู่ตรงบทลูกคู่ที่ไม่เหมือนใคร ดังกลอนเพลงบทหนึ่งที่ว่า ลูกมาร้องเพลงช้อยมีลูกคู่ชา มีจังหวะไว้ว่าควรไวต้องไว

เพลงช้อยนิยมเล่น บทประ มากกว่าชุดอื่นๆ เหมือนเพลงเรือที่นิยมเล่นชุด ชิงช้า พ่อเพลงแม่เพลงจะใช้โวหารโต้ตอบกันอย่างถึงพริกถึงขิง การแพ้ชนะอยู่ที่การแก้โวหารหรือข้อความที่อีกฝ่ายหนึ่งยกมาได้กับตน ถ้าไม่สามารถแก้ได้ก็ถือว่าแพ้ เพลงช้อยไซ้จะต้องเล่นเฉพาะบทสังวาสเท่านั้น อาจนำมาร้องเล่าเรื่องเล่านิทานต่างๆ เช่น เพลงช้อยตำนานพระปฐมเจดีย์ เพลงช้อยชุดญี่ปุ่นบุกไทย เป็นต้น

เพลงอีแซว

เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านของสุพรรณบุรี นิยมเล่นกันในงานนักขัตฤกษ์ต่างๆ เพลงอีแซวมีกำเนิดในสมัยเดียวกับเพลงเหย่ยของกาญจนบุรี คือราวๆ 60 ปี โดยมีเพลงพวงมาลัยเป็นต้นแบบของเพลงทั้งสอง แต่เดิมไม่มีการร้องเพลงโต้ตอบของชายหญิงในลักษณะนี้ที่เมืองสุพรรณ มีแต่การร้องตำนานพระบาท ตำนานวัดป่าเลไลยก์และเพลงยั่วสั้นๆ คลอกับเสียงแคน จึงและเสียงปรบมือให้จังหวะ ต่อมาจึงเริ่มใส่เนื้อร้องเพลงยั่วที่ว่า “แม่ฝั่งกระโน้น แม่คนสวยเอ๋ย ไม่นอน ไม่นีกับพี่บ้างเลย ตัวพี่คนจน แม่คนสวยเอ๋ยแม่น่ารักเอ๋ย” ลูกคู่จะรับว่า ต่อนไว้ต่อนไว้ เอาไปบ้านเรา เอาไปหุงข้าวให้แม่เรากิน ถ้าหุงไม่สุก ให้ยกลงดิน ถ้าหุงไม่ดี จะตีให้ตื่น แคนจะเป่าเล่นแต่เล่นแต่ ตามไปด้วย ฝ่ายชายจะออกรำยั่วหญิงและว่าหญิงแต่ยังไม่มีการโต้ตอบ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นเพลงโต้ตอบที่รู้จักกันว่า เพลงอีแซว

ลำตัด

ลำตัด มีพื้นเพมาจากลิเกของอิสลาม ดังนั้น ในช่วงแรกๆของการละเล่นลำตัดจึงเรียกว่า ลิเกลำตัด ก่อนที่จะกลายมาเป็นลำตัดในยุคต่อมา ลักษณะของทำนองเพลง มักมีท่วงทำนองเป็น แหกมะลาญ รวมถึงคำร้องที่เป็นภาษาแขก ก่อนจะใช้คำภาษาไทยเข้าไปปะปนกันและจนกระทั่ง ปัจจุบัน จึงได้ร้องกันเป็นภาษาไทยล้วนๆทั้งนี้ได้นำเอาทำนองในเพลงไทยเข้ามาใช้ที่สุดในขณะเดียวกันก็ได้มีการนำทำนองเพลงของเชื้อชาติต่างๆ มาเกี่ยวข้องในการร้องเพลงลำตัดด้วย มากมาย เช่นจีน มอญ ลาว เป็นต้น

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ **ไอทีอปซ้อปั้ง**

เรื่อง **ลักษณะ และสถานภาพการ
เปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาค
กลาง**

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษาลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และสถานภาพของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการแต่งกายประกอบการแสดงของแต่ละเพลง รวมถึงเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจลักษณะการแต่งกายประกอบการแสดงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และวิเคราะห์สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายลักษณะการแต่งกายประกอบการแสดงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
2. วิเคราะห์สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

สาระการเรียนรู้

การแต่งกายของผู้แสดงเพลงพื้นบ้านลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว และเพลงเรือ

การแต่งกายของผู้แสดง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การแต่งกายของพ่อเพลงลำตัดในอดีต จะใส่เสื้อคอตั้ง หรือเรียกว่าเสื้อราชปะแตนต์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 นุ่งโจงกระเบน แต่ในปัจจุบันพ่อเพลงมีการแต่งหน้า แต่งกายด้วยเสื้อคอกลม แขนสั้น มีลวดลายสวยงามหรือลายดอกสีสดๆ หรือเป็นผ้ามัน นุ่งโจงกระเบนสีต่างๆ ตามความเหมาะสม นุ่งทับเสื้อที่เอว มีผ้าขาวม้า หรือผ้าสีพื้นเล็กคาดเอว คาดเข็มขัดเงินหรือเข็มขัดนาค พ่อเพลงลำตัดไม่สวมรองเท้าในการแสดง

2. การแต่งกายของแม่เพลงลำตัดในอดีต แม่เพลงจะใส่เสื้อคอกลม แขนกระบอก นุ่งโจงกระเบนแต่ในปัจจุบัน เปลี่ยนมาใส่เสื้อลูกไม้ เสื้อคอกลม คอวี คอปก หรือแบบอื่นๆที่

สวยงามตามสมัยนิยม ปล่อยชายเสื้อทับผ้าถุงโจงกระเบน มีผ้าคาดเอวผืนเล็กสีต่างๆ เหมือนพ่อเพลง ปล่อยชายเสื้อทับผ้าถุงโจงกระเบน คาดเข็มขัดเงิน เข็มขัดนาค หรือเข็มขัดทอง สวมเครื่องประดับ เช่น ต่างหู สร้อยคอ สร้อยข้อมือ เป็นต้น อาจติดดอกไม้ที่ผมเพื่อความสวยงาม

การใส่ชุดในการแสดง อาจใส่เป็นชุดสีเดียวกัน(เสื้อและโจงกระเบน)หรือใส่เป็นชุดสีตัดกันก็ได้ แม่เพลงลำตัดไม่สวมรองเท้าในการแสดง

การประยุกต์ใช้

การแต่งกายของพ่อเพลง ผ้าคาดเอว ในปัจจุบัน สามารถใช้ ผ้าขาวม้า ผ้าไหม ผ้าสไบ หรือผ้าสีอื่นๆ มาผูกที่เอวได้

การแต่งกายเสื้อของแม่เพลง สามารถออกแบบและตกแต่ง ให้สวยงาม ตามสมัยนิยมได้

การแต่งกายเสื้อผ้าของนักดนตรี ปัจจุบัน นักดนตรีที่ตีเครื่องเคาะประกอบจังหวะในการแสดงเพลงพื้นบ้านลำตัด สามารถใส่เสื้อได้หลากหลาย เช่น ใส่เสื้อลายดอกเหมือนพ่อเพลง หรือเสื้อยัด เสื้อเชิ้ตลายต่างๆที่สุภาพ ตามสมัยนิยม

การแต่งกายของผู้แสดงเพลงเกี่ยวข้าว

ฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยและเสื้อกั๊กเสียดำ มีผ้าขาวม้าคาดพุง สวมงอบและไม่สวมรองเท้า ฝ่ายหญิงจะนุ่งโจงกระเบนและเสื้อแขนกระบอกสีดำทั้งชุดเช่นกัน ทัดดอกไม้ที่หูขวาและไม่สวมรองเท้าผู้แสดงทุกคนต้องถือเคียวในมือขวาและถือรวงข้าวในมือซ้ายด้วย

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

วิวัฒนาการของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้เพลงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นใกล้จะสูญหาย เนื่องจากวัยรุ่นสมัยใหม่ที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยขาดการเลือกสรรพิจารณา วัฒนธรรมไทยจึงถูกมองว่าเป็นของเก่าคร่ำครึไม่ทันสมัย เพลงพื้นบ้านในปัจจุบันจึงได้รับความนิยมลดน้อยลงในประเด็นที่แตกต่างออกไป คือ กรณีของศิลปินพื้นบ้าน เพราะศิลปินพื้นบ้านเหล่านี้ลดจำนวนลงไปทุกขณะ เนื่องด้วยหลายสาเหตุ ทั้งเรื่องของการสิ้นอายุขัย ทั้งการเปลี่ยนอาชีพ และการไม่ได้รับการสนใจเท่าที่ควร

ปัจจุบันเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นเลือนหายไปหลายเพลงมาก หากกล่าวถึงชื่อเพลงที่ไม่คุ้นหู คนรุ่นหลังอาจไม่เคยแม้แต่ได้ยิน หรือรู้จักด้วยซ้ำ ซึ่งเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ยังคงหลงเหลืออยู่ และกลุ่มพ่อเพลง แม่เพลงที่ยึดอาชีพการแสดงเพลงพื้นบ้านนั้นพยายามเผยแพร่ในท้องถิ่น

ของตนไม่ให้สูญหายไปพร้อมกับอายุขัยของครูเพลง คือ ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเกี่ยวข้าว และเพลงเรือ ดังนั้นอนาคตข้างหน้า ทั้งอาชีพการแสดงเพลงพื้นบ้านที่ขาดผู้สืบทอด และเพลงพื้นบ้านที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่ชนิด คงมีสภาพไม่ต่างจากเพลงอื่นๆ ที่สูญหายไปจากภาคกลางเหลือไว้เพียงชื่อ และเอกสารที่ฟังมีการรวบรวมไว้โดยการสอบถามจากความทรงจำของพ่อเพลงแม่เพลงรุ่นเก่าเท่านั้น

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. ชุดประกอบการแสดง
2. เสื้อผ้าอื่นๆ
3. รูปภาพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนนำรูปภาพเกี่ยวกับการแต่งกายของศิลปินไทยทั้ง 3 ประเภท คือ เพลงพื้นบ้าน เพลงลูกทุ่ง และเพลงไทยสากล และศิลปินต่างประเทศให้ผู้เรียนดู โดยให้แต่ละกลุ่มอธิบายการแต่งกายของศิลปินไทย และศิลปินต่างประเทศว่าปัจจุบันมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร จากนั้นถามผู้เรียนว่า “ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการแต่งกายของศิลปินไทย และต่างชาติอย่างไรบ้าง” โดยให้แต่ละกลุ่มสรุปความคิดเห็นร่วมกัน และส่งตัวแทนมาอธิบายหน้าชั้นเรียน
2. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนเรื่องลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และสถานภาพการเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยกล่าวว่าการแต่งกายของศิลปินในอดีต และปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากประเทศไทยรับอิทธิพลจากต่างประเทศมามาก โดยขาดการเลือกสรร และการคำนึงถึงความเป็นไทย ดังนั้นการแต่งกายของศิลปินพื้นบ้านจึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางแต่ละชนิดได้

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรม “ไอท้อปซ้อปั้ง” โดยกติกากิจกรรมทำกิจกรรม “ไอท้อปซ้อปั้ง” ดังนี้
 - 1) ผู้สอนบอกชื่อเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ที่ต้องเลือกเครื่องแต่งกายให้ผู้เรียนฟัง เพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มปรึกษากันหรือร่วมกันว่าการแต่งกายประกอบการแสดงของเพลงพื้นบ้านชนิดดังกล่าวควรมีลักษณะอย่างไร

- 2) ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเลือกเครื่องแต่งกายด้านหน้าชั้นเรียน จากเสื้อผ้าที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ แล้วนำกลับไปยังกลุ่มของตนเอง
 - 3) ให้แต่ละกลุ่มใส่เครื่องแต่งกายให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม 1 คน เพื่อนำออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยการอธิบายว่าเสื้อผ้าที่กลุ่มของตนเลือก มีลักษณะอย่างไร พร้อมทั้งให้ผู้แต่งกายทำท่ามนำเสนอที่แสดงออกถึงความ เป็นไทยด้วย
2. ผู้สอนเฉลย และอธิบายการแต่งกายของเพลงพื้นบ้านนั้นให้ผู้เรียนฟัง และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มกลับไปแต่งกายประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้านให้ถูกต้อง
 3. ผู้สอนให้สมาชิกภายในกลุ่มสรุปผลการทำงานร่วมกันว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากนั้นให้ส่งตัวแทนออกมานำเสนอการสรุปผลของกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มวิจารณ์การแต่งกายของศิลปินพื้นบ้านว่าเป็นอย่างไร ควรอนุรักษ์การแต่งกายแบบเดิมไว้ หรือควรมีการปรับเปลี่ยนหรือไม่ รวมทั้งให้เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไข เช่น หากควรรักษาไว้ ควรมีการพัฒนา และอนุรักษ์อย่างไร หรือหากควรเปลี่ยนแปลงควรมีการพัฒนา และปรับปรุงอย่างไรบ้าง

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ **ปลูกต้นไม้ใส่ใจรัก**

เรื่อง **องค์ประกอบ และคุณค่าของ
การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง**

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษาองค์ประกอบ และรูปแบบของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง รวมทั้งคุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าที่เป็นจิตวิญญาณของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบ และรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง และสามารถวิเคราะห์หรือรวมทั้งบอกคุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายองค์ประกอบของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
2. สามารถบอก และวิเคราะห์คุณค่าของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

สาระการเรียนรู้

องค์ประกอบของการแสดงเพลงพื้นบ้าน

1. ผู้ร้อง

พ่อเพลงแม่เพลง ซึ่งหมายถึง ผู้ร้อง ชาวบ้านภาคกลางเรียกผู้ร้องเพลงนำในเพลงโต้ตอบฝ่ายชายว่า พ่อเพลง และเรียกผู้หญิงที่ร้องเพลงนำของฝ่ายหญิงว่า แม่เพลง ผู้ร้องคนแรกเรียกว่า คนต้น คนที่ร้องถัดไป เรียกว่า คนสองตามลำดับ

2. นักดนตรี

นักดนตรี หมายถึง ผู้เล่นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะรับส่งให้กับพ่อเพลงและแม่เพลง เพื่อเพิ่มสีสัน และความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม

3. เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีหมายถึง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะในการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่ใช้ดังนี้ กลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ และกรับ

4. เวที

เวที หมายถึง สถานที่การแสดงเพลงพื้นบ้านที่ถูกยกสูงกว่าระดับที่ผู้ชมนั่ง ทำให้เกิดขอบเขตในการแสดงของคณะนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

5. ท่ารำ

ท่ารำ หมายถึง การออกท่าทางประกอบการร้องของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ด้วยการแสดงท่าทางสื่อถึงอารมณ์ และความหมายตามการรำรายของนาฏศิลป์

6. เนื้อร้อง

เนื้อร้อง หมายถึง ความรู้เชิงเนื้อหาที่พ่อเพลงแม่เพลง ใช้ในการร้องหน้าเวที ซึ่งมีความสั้นยาว และเนื้อหานั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ตามโอกาสในการแสดง

7. ผู้ชม

ผู้ชม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาชมการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านเป็นสมบัติของสังคมที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมานาน จึงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยและมีคุณค่าต่อสังคมอย่างยิ่ง เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าต่อสังคม 5 ประการ ดังนี้

1.1 ให้ความบันเทิง เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าให้ความบันเทิงใจแก่คนในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในสมัยที่ยังไม่มีเครื่องบันเทิงใจมากมายเช่นปัจจุบันนี้ เพลงพื้นบ้านเป็นสิ่งบันเทิงชนิดหนึ่งซึ่งให้ความสุขและความรื่นรมย์แก่คนในสังคม ในฐานะที่เป็นการเล่นพื้นบ้านของหนุ่มสาวและในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงพื้นบ้านจึงจัดเป็นสิ่งบันเทิงที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้าน

1.2 ให้ความรู้ เพลงพื้นบ้านเป็นงานสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มชน จึงเป็นเสมือนสิ่งที่บันทึกประสบการณ์ของบรรพบุรุษที่ส่งทอดต่อมาให้แก่ลูกหลาน เพลง พื้นบ้านจึงทำหน้าที่บันทึกความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชนในท้องถิ่นมิให้สูญหาย ขณะเดียวกันก็มีคุณค่าในการเสริมสร้างปัญญาให้แก่ชุมชนด้วยการให้การศึกษาแก่คนในสังคมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม

การให้การศึกษาโดยตรง หมายถึงการให้ความรู้และการสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม เช่น ธรรมชาติ ความเป็นมาของโลกและมนุษย์ การดำเนินชีวิต บทบาทหน้าที่ในสังคม วัฒนธรรมประเพณี วรรณกรรม กีฬาพื้นบ้าน คติธรรม เป็นต้น

การให้การศึกษาโดยทางอ้อม หมายถึงการอบรมสั่งสอนในลักษณะของการแนะนำให้คิด หรือให้แง่คิดในเรื่องต่าง ๆ โดยสอดแทรกคำสอนทางศาสนา ค่านิยมและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ควรปฏิบัติไว้ในบทเพลง

1.3 จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ การจรรโลงวัฒนธรรมหมายถึงการอนุรักษ์รักษาหรือดำรงไว้ของแบบแผนในความคิดและการกระทำ ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่มีความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าและควมมีศีลธรรมอันดีงาม สุกัญญา สุขฉายา (2523) ได้กล่าวถึงบทบาทของเพลงพื้นบ้านที่เป็นการแสดงว่ามีบทบาทเด่นเป็นพิเศษในการควบคุมและรักษาบรรทัดฐานของสังคม การชี้แนะระเบียบแบบแผน ตลอดจนการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมนั้น เพราะผู้ที่เป็นพ่อเพลงและแม่เพลง นอกจากจะเป็นผู้มีน้ำเสียงดี ไหวพริบดี แล้ว ยังต้องมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และมีประสบการณ์ชีวิตพอที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้คนให้คล้อยตามด้วย จึงจะได้รับความนิยมจากประชาชน

1.4 เป็นทางระบายความคับข้องใจ เพลงพื้นบ้านเป็นทางระบายความคับข้องใจอันเนื่องมาจากความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากกิจการงานและปัญหาในการดำรงชีพ รวมทั้งความเกิบกอดอันเนื่องมาจากจารีตประเพณี หรือกฎเกณฑ์ของสังคม เช่น ความคับข้องใจในเรื่องการประกอบอาชีพ การถูกเอาเปรียบจากสังคม การประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น เพราะการเล่นเพลงหรือการชมการแสดงเพลงพื้นบ้านจะทำให้ผู้ชมได้หยุดพักหรือวางมือจากภารกิจต่าง ๆ ลง เป็นการหลีกหนีไปจากสภาพชีวิตจริงชั่วขณะ ทำให้ผ่อนคลายความเคร่งเครียดและช่วยสร้างกำลังใจที่จะกลับไปเผชิญกับชีวิตจริงได้ต่อไป

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. รูปภาพ
2. บัตรคำ
3. ป้ายนิเทศ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูแสดงรูปภาพให้นักเรียนดู ดังนี้
 - 1) บ้าน
 - 2) ต้นไม้
 - 3) รถยนต์
 - 4) ร่างกายมนุษย์

จากนั้นถามผู้เรียนว่า “รูปภาพที่ผู้เรียนเห็นนั้นมีส่วนประกอบใดที่ทำให้แต่ละสิ่งมีความสมดุลและมั่นคง” (บ้านมีโครงสร้างที่แข็งแรง, ต้นไม้ต้องมีรากแก้วคอยหยั่งรากลงพื้นดิน, รถยนต์มีล้อทั้งสี่ด้านช่วยทำให้เกิดความสมดุล และขับเคลื่อนไปได้, ร่างกายมนุษย์มีขาทำให้เรายืนได้อย่างมั่นคง)

2. ครูเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน องค์ประกอบของการแสดง และคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยกล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสมดุลโดยมีฐานรากที่แข็งแรงจึงจะสามารถรักษาความสมดุลของตนเองไว้ได้ เช่นเดียวกับการแสดงเพลงพื้นบ้าน ซึ่งเปรียบได้รับต้นไม้ที่จะแตกกิ่งก้านสาขาออกไปได้ต่อเมื่อรากในดินนั้นมั่นคง ดังนั้นวันนี้พวกเราทุกคนจะได้เรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อจะได้เข้าใจว่าการอนุรักษ์และสืบทอดนั้นต้องเริ่มจากสิ่งใดเป็นสิ่งแรก

ขั้นสอน

1. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรม “ปลูกต้นไม้ใส่ใจราก” โดยผู้สอนอธิบายกติกาการทำกิจกรรม “ปลูกต้นไม้ใส่ใจราก” ดังนี้
 - 1) ผู้สอนอธิบายกติกาการทำกิจกรรม “ปลูกต้นไม้ใส่ใจราก” ดังนี้
 1. ผู้สอนแจกกระดาษเทาขาวให้ผู้เรียนกลุ่มละ 1 แผ่น และปากกาไวท์บอร์ดสีเขียว, แดง, ดำ และน้ำเงิน ให้กลุ่มละ 1 ชุด
 2. ผู้สอนอธิบายว่าต้นไม้ที่มีองค์ประกอบมากมาย แต่ละส่วนมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นจึงให้แต่ละกลุ่มช่วยกันวาดต้นไม้ 1 ต้น โดยมีองค์ประกอบของต้นไม้ครบถ้วน
 3. ผู้สอนติดบัตรคำบนกระดานดังนี้
 1. พ่อเพลงแม่เพลง
 2. นักดนตรี
 3. เครื่องดนตรี
 4. เวที
 5. ทำรำ
 6. เนื้อร้อง

7. ผู้ชม
8. เป็นทางระบายความคับข้องใจ
9. จรรโลงวัฒนธรรมชาติ
10. ให้การศึกษาทางอ้อม
11. ให้การศึกษาทางตรง
12. ให้ความบันเทิง

จากนั้นให้สมาชิกแต่ละกลุ่มปรึกษาร่วมกันว่าคำต่างๆ เหล่านี้ควรอยู่ในตำแหน่งใดของต้นไม้บ้าง

4. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียน จากนั้นเมื่อครบทุกกลุ่มผู้สอน นำเสนอแผนภูมิต้นไม้ที่ถูกต้อง พร้อมอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ว่านอกเหนือจากคุณค่าของการแสดงพื้นบ้านภาคกลางที่ผู้สอนนำเสนอไป มีคุณค่าใดอีกตามความคิดเห็นของผู้เรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มสรุปสิ่งที่ได้ในวันนี้ และส่งตัวแทนกลุ่มออกมาสรุปหน้าชั้นเรียน

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

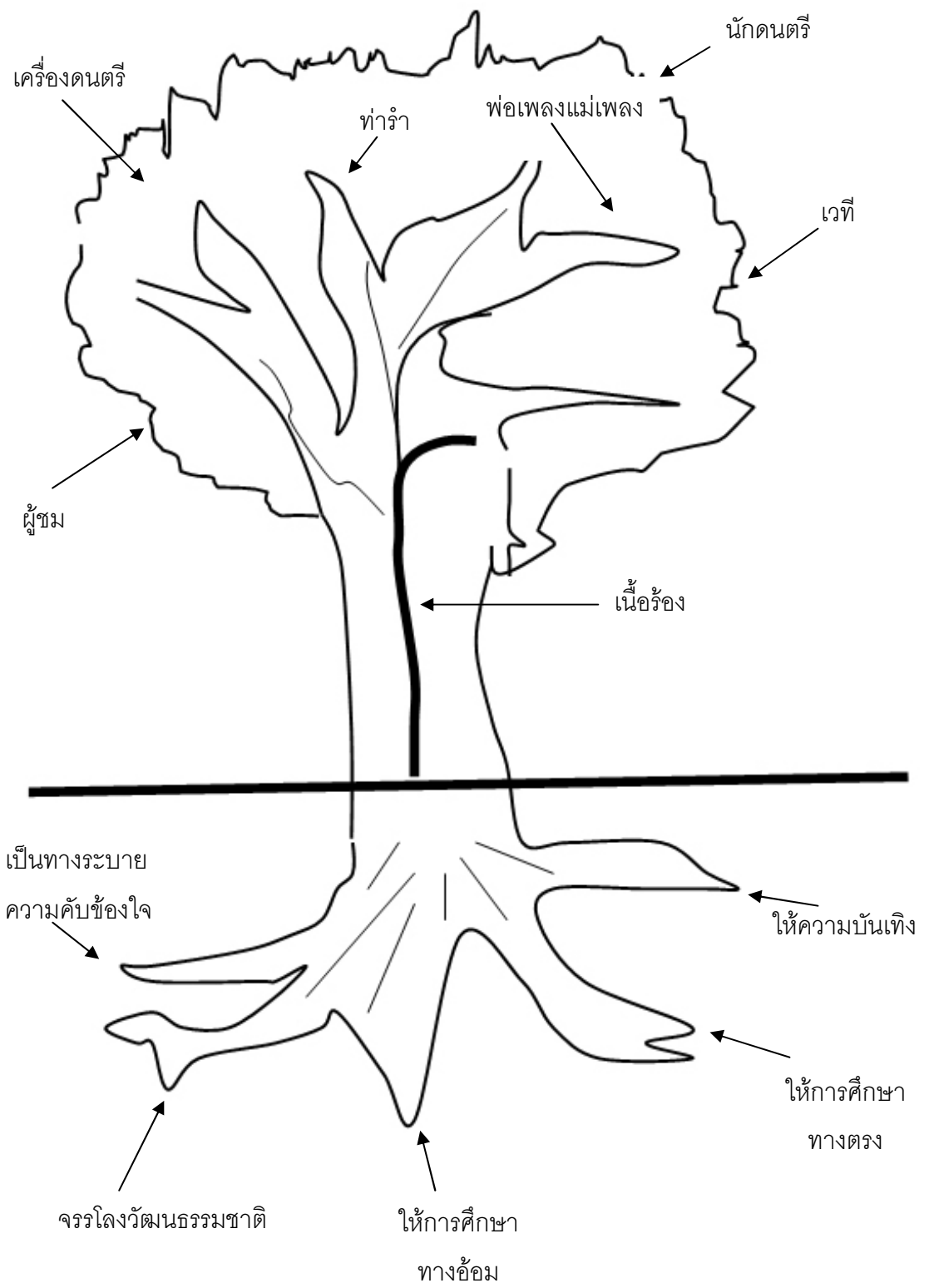
1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ โมเลกุลลึกลับลักษณะ

เรื่อง ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาค
กลาง

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษาลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจลักษณะคำประพันธ์ และลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของเพลงพื้นบ้าน สามารถอธิบายและวิเคราะห์ลักษณะของเพลงพื้นบ้านได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
2. วิเคราะห์ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

สาระการเรียนรู้

ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

1. มีความเรียบง่าย ฟังแล้วเข้าใจทันที หากจะมีการเปรียบเทียบแง่สัญลักษณ์ก็สามารถแปลความหมายได้ไม่ยากนัก ความเรียบง่ายดังกล่าว ไม่ใช่ความมั่งง่าย แต่เป็นความเรียบง่ายที่สมบูรณ์ คือทั้งง่ายและทั้งคมคาย สวยงามไปในตัว
2. การเน้นความสนุกสนานเป็นหลักจากการที่คนไทยเป็นคนชอบสนุกสนานไม่ค้อยทุกข์ร้อน เพลงพื้นบ้านจึงเป็นส่วนประกอบของความสนุก มีเนื้อหาที่วงทำนองสอดคล้องกับลักษณะนิสัยข้อนี้ บางครั้งแม้การเทศน์แหล่ของพระคุณเจ้าตามชนบท ก็ไม่ต่างกับการแสดงมหรสพบนเวที เพราะชาวบ้านฟังแล้วครื้นไฉ่ ดังนั้นเพลงพื้นบ้านจึงมักเน้นความสนุกสนาน
3. การมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เพลงพื้นบ้านต่างถิ่นมีการร้องเพลงด้วยถ้อยคำที่คล้ายกัน ทั้งที่อยู่ห่างกันคนละทิศ แสดงให้เห็นว่า เพลงพื้นบ้านในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้สร้าง

รูปแบบที่มีหลายสิ่งหลายอย่างรวมกันขึ้น ด้วยการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดระหว่างคนต่อคน หรือคณะต่อคณะ

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. บัตรคำ
2. ป้ายนิเทศ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันออกมา 3 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้เลือกเอง จากนั้นให้นักเรียนที่เหลือบอกความแตกต่างของทั้ง 3 คนว่า ต่างกันอย่างไร (ผมหดำ, ผมหสั้น, สูง, ขาว, คล้ำ ฯลฯ)

2. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนเรื่องลักษณะของเพลงพื้นบ้าน โดยกล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนมีความแตกต่างและมีลักษณะโดดเด่นเป็นของตนเอง เพลงพื้นบ้านภาคกลางก็เช่นเดียวกันที่ผู้เรียนจะสามารถบอกได้ว่าเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรม โมเดลกลุ่มลักษณะ จากนั้นผู้สอนอธิบายกติกาการทำกิจกรรมโมเดลกลุ่มลักษณะดังนี้

1) ผู้สอนแจกบัตรอะตอมเต็มเต็มให้กลุ่มละ 10 ใบ ดังนี้

1. คำธรรมดา
2. คมคาย
3. ภาษาถิ่น
4. คล้องจอง
5. ร้องซ้ำ
6. ตลก
7. เนื้อยาว
8. สองแง่สองง่าม
9. บาลีสันสกฤต
10. เรียบง่าย

2) ผู้สอนให้สมาชิกภายในกลุ่มดูบัตรอะตอมเต็มเต็ม เพื่อปรึกษากันว่า 5 ใบที่เป็นใบจริงซึ่งบอกถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นมีใบใดบ้าง จากนั้นผู้สอนให้ภายใน

กลุ่มเลือกตัวแทนสำหรับเตรียมตัววิ่งมาแปะที่ฝั่งโมเลกุล ด้านหน้าห้องทีละ 1 ใบ โดยฟังสัญญาณเตรียมตัว ระวัง ไป ดังนี้

1. ผู้สอนเล่าเรื่องโดยเนื้อเรื่องจะมีเลข 1 เลข 2 เลข 3 ซึ่งเป็นเลขแทนสัญญาณ ดังนี้ 1 แทน เตรียมตัว โดยให้ตัวแทนนั่งยองๆ เลข 2 แทน ระวัง โดยให้ตัวแทน ยืนขึ้น และ เลข 3 แทน ไป โดยให้ตัวแทนออกมาแปะบัตรอะตอมเต็มเต็ม ครั้งละ 1 กลุ่มเท่านั้น ทำเช่นนี้จนครบ 5 ครั้ง

3) ผู้สอนถามกลุ่มที่มาติดบัตรอะตอมนั้นๆ ว่า สาเหตุของการเลือกใบนี้มาติดเพราะอะไร โดยให้อธิบายถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านตามที่กลุ่มคิด

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนเฉลยฝั่งโมเลกุลคู่ลักษณะที่ถูกต้อง พร้อมอธิบายลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางให้ผู้เรียนฟัง

2. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มสรุปประโยชน์จากการเรียนร่วมกัน

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

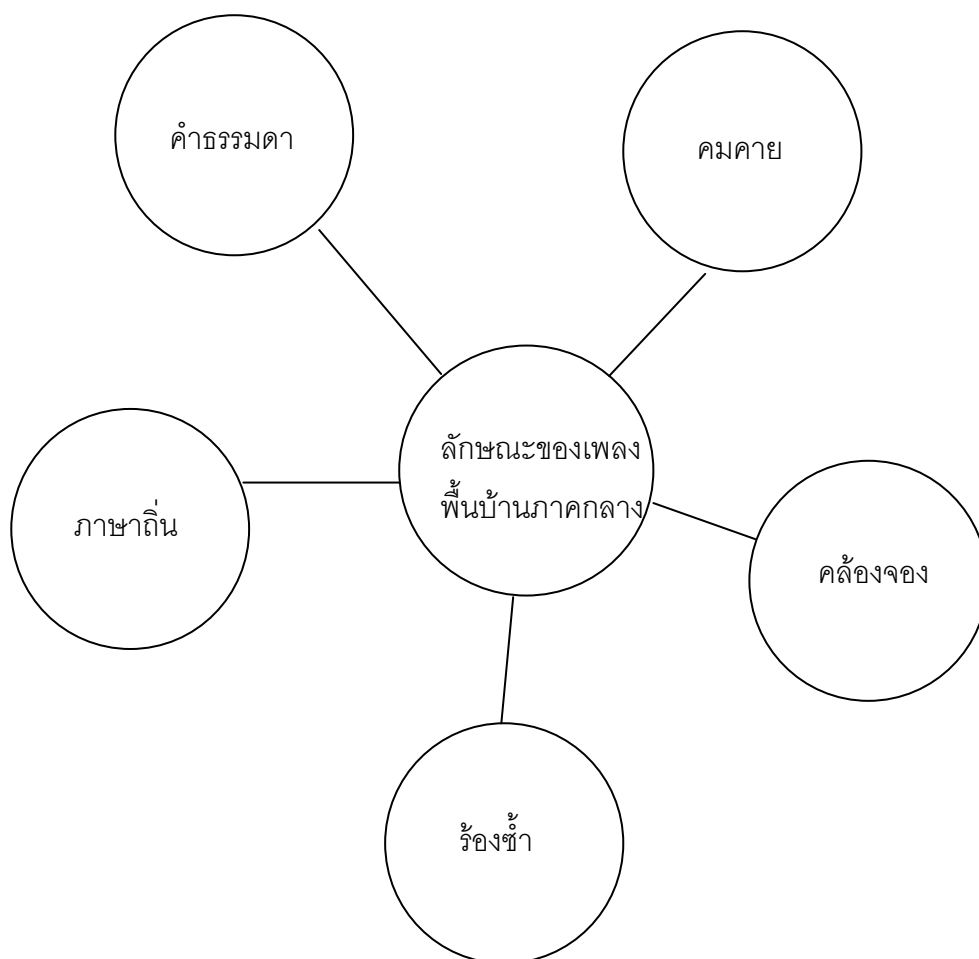
วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ผังโมเดลคุณลักษณะ

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ ตกปลาหน้าน้ำที่

เรื่อง บทบาทหน้าที่ของเพลง
พื้นบ้านภาคกลาง

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษารูปแบบหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีต่อสังคมได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง สามารถวิเคราะห์และยกตัวอย่างบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
2. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
3. ยกตัวอย่างบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้

สาระการเรียนรู้

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. บัตรคำ
2. ป้ายนิเทศ
3. อุปกรณ์ประกอบการทำกิจกรรม เช่น เบ็ดตกปลา เขี่ยคำ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนแสดงบัตรคำอาชีพให้ผู้เรียนดู ดังนี้
 1. แพทย์
 2. ทหาร
 3. ครู

จากนั้นถามผู้เรียนว่า อาชีพเหล่านี้มีหน้าที่อะไรบ้าง

(แพทย์มีหน้าที่รักษาคนไข้, ทหารมีหน้าที่รักษาความมั่นคงของชาติ, ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียน)

2. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน เรื่องบทบาทหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง โดยกล่าวว่าเพลงพื้นบ้าน แม้จะเป็นเพียงการละเล่นพื้นบ้านแต่แท้จริงแล้ว เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมไทยมากมาย ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรมตกปลาหาหน้าที่

2. ผู้สอนแจกค้นเบ็ดตะขอเกี่ยวบัตรให้กลุ่มละ 1 ค้น

3. ผู้สอนวางบัตร “เหยื่อคำ” ไว้ในวงกลม โดยมีเหยื่อทั้งสิ้น 10 ใบ ดังนี้

1. ให้ความบันเทิง
2. ให้การศึกษา
3. ควบคุมสังคม
4. เป็นที่ระบายความคับข้องใจ
5. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน
6. เป็นแหล่งข้อมูล
7. สะท้อนการเมือง
8. เป็นครูชาวบ้าน
9. รักษาวัฒนธรรมชาติ
10. แสดงความต้องการของชุมชน

4. ผู้สอนถามคำถามทั่วไปให้แต่ละกลุ่มตอบเพื่อหากลุ่มที่จะออกมาตกเหยื่อคำจนกระทั่งครบ 5 คำตอบ โดยให้นำเหยื่อคำที่ตกได้ไปแปะบนกระดาน รวมหน้าที่ และสมาชิกภายในกลุ่มช่วยกันอธิบายเหตุผลในการเลือก

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนแสดงกระดานรวมหน้าที่ที่ถูกต้องให้นักเรียนดู และอธิบายถึงหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านภาคกลางว่ามีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อสังคมไทย

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ภายในกลุ่มร่วมกัน

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

กระดานรวมหน้าที่

ให้ความบันเทิง	
ให้การศึกษ	ควบคุมสังคม
เป็นที่ระบายน ความคับข้องใจ	เป็นสื่อมวลชน ชาวบ้าน

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ **เสวนาภาษาศิลป์**

เรื่อง **การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาค
กลาง**

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษาการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจมุมมองการสืบทอดของพ่อเพลงแม่เพลง เพื่อนำไปปรับประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการสืบทอด การปรับประยุกต์ และตระหนักถึงการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง และตระหนักถึงความสำคัญของศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เข้าใจมุมมองการสืบทอดของพ่อเพลงแม่เพลง
2. เข้าใจมุมมองการสืบทอดของกลุ่มเยาวชนภาคกลาง
3. ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

สาระการเรียนรู้

แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้ดังนี้

1. การศึกษา หมายถึง การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นหาความรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานในศิลปวัฒนธรรมเดิมของตน จะได้เป็นการสืบทอด ตระหนัก และเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

2. การทำนุบำรุง หมายถึง การปฏิบัติอย่างถูกต้องในการปกป้อง ดูแลรักษา และให้การบำรุง เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการดูแลให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

3. การปรับปรุง และสร้างสรรค์ หมายถึง การประยุกต์ เปลี่ยนแปลง และปรับใช้ศิลปวัฒนธรรมที่ดีให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มเติมเข้ากับของเดิม ให้มีความหลากหลาย ควรพิจารณารับเฉพาะใน

สิ่งที่เห็นว่าดีกว่าแล้วผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีคุณค่าต่อชุมชนหรือสังคม

4. การเผยแพร่ หมายถึง การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้อื่นทั้งในชุมชน และนอกชุมชน โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยวิธีการเข้าใจ ชักชวน แนะนำให้มีส่วนร่วมในงาน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

แนวทางในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

แนวทางในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สามารถมีแนวทางในการอนุรักษ์ได้ 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางในการอนุรักษ์แบบ In-situ Conversation

แนวทางในการอนุรักษ์แบบ In-situ Conversation เป็นแนวทางในการจัดการอนุรักษ์ในพื้นที่ซึ่งหมายถึงแนวทางการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ในชุมชน หรือดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของตนเอง โดยการเสริมสร้างให้ชุมชนมีกระบวนการจัดการการดำรงอยู่ของบทเพลงพื้นบ้านอย่างมีระบบ และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในการสำนึกชุมชนและเกิดระบบการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเน้นระบบการมีจิตสำนึกชุมชนโดยแท้ และที่สำคัญตัวจักรในการดำเนินการอนุรักษ์ดังกล่าวคือ ชาวบ้าน รัฐเป็นเพียงผู้ดูแลเท่านั้น ซึ่งเป็นการพยายามทำให้ชาวบ้านเขาเป็นอย่างที่เขาควรจะเป็น ไม่ใช่ให้เขาเป็นอย่างที่เราอยากจะเป็น ซึ่งเป็นแนวทางทำให้ชุมชนมีระบบการจัดการต่อระบบนิเวศของเพลงพื้นบ้านด้วยตัวของตัวเอง และรัฐต้องพยายามทำลายปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดมลพิษทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนให้มากที่สุด

2. แนวทางในการอนุรักษ์แบบ Ex-situ Conversation

แนวทางในการอนุรักษ์แบบ Ex-situ Conversation เป็นแนวทางในการจัดการอนุรักษ์นอกพื้นที่ ซึ่งหมายถึงแนวทางการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านนอกชุมชน โดยเป็นการจัดการอนุรักษ์โดยเป็นการจัดไว้ในสถานที่ของพื้นที่แต่ละจังหวัดหรือแต่ละภูมิภาค ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวอาจเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ จัดให้มีการจัดเก็บระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถแสดงผลของงานศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวจำเป็นต้องทำให้มีสถานที่จัดการแสดงโดยมีเวทีสำหรับการแสดงเพื่อส่งเสริมให้งานดังกล่าวเป็นที่เผยแพร่มากขึ้น แนวทางการจัดการดังกล่าวรัฐจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่โดยการสนับสนุนงบประมาณ จัดหาบุคลากรด้านวัฒนธรรมมา มีบทบาทในการวิเคราะห์ ตลอดจนสังเคราะห์ข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวให้อยู่ในรูปแบบของวิชาการที่ระดับชาวบ้านพอจะรับรู้คุณค่าได้ และรูปแบบของวิชาการที่ระดับนานาชาติสามารถที่จะเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ทั้งนี้ในส่วนงานตรงนี้ต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้เพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบันอาจเป็นการ

ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมกับศิลปะปัจจุบัน โดยจะได้ศิลปวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา เรียกว่า ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (Contemporary Arts & Culture) ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาที่พยายามหามิติของความต่อเนื่องทางศิลปวัฒนธรรมให้เพิ่มขึ้น ไม่ให้มีการขาดตอนทางวัฒนธรรมขึ้นในสังคมไทย เป็นต้น

แนวทางในการอนุรักษ์แบบ (Ex-situ Conversation) จะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีแรงสนับสนุนจากภาครัฐเป็นสำคัญ โดยรัฐต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจน และสิ่งที่สำคัญต้องกำหนดบทบาทตลอดจนสรรหานักวิชาการวัฒนธรรมมาทำหน้าที่ให้ดีที่สุดเพราะเชื่อว่า สิ่งนี้เป็นตัวแปรที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมของประเทศให้มีการพัฒนาที่เจริญขึ้น

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. วิทยากร
 - พ่อเพลงแม่เพลง
 - กลุ่มเด็กและเยาวชนภาคกลางที่อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนกล่าวเปิดการเสวนาภาษาศิลป์ โดยการแนะนำวิทยากรดังนี้
 - 1) นาง เกลียว เสรีจกิจ (ขวัญจิต ศรีประจันต์)
 - 2) นาย ปรีชา เขียมสักขี (ปรีชา ศิษย์หวังเต๊ะ)
 - 3) นาย ภาณุพงศ์ นิลพฤษ (ภาณุพงศ์ ศิษย์หวังเต๊ะ)
 - 4) นายวิฑูรย์ คุ้มหอม (ตัวแทนกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคกลางที่อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง)

ขั้นสอน

1. ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินรายการการเสวนาภาษาศิลป์ “คนพื้นบ้าน สืบสานงานศิลป์” โดยมีหัวข้อดังนี้

- 1) ประวัติส่วนตัว
- 2) การเริ่มต้นเข้าสู่งาน
- 3) แรงบันดาลใจในการทำงาน
- 4) อุปสรรคต่อการเรียนรู้ และการทำงาน
- 5) ความคิดเห็นต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางในอดีต และปัจจุบัน

- 6) ยกตัวอย่างประสบการณ์ที่ชอบ หรือขั้นตอนการแสดงที่ประทับใจ
- 7) วิธีการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางของตนเอง และแนวทางในการสืบทอด
- 8) วิธีการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลางของตนเอง และแนะแนวทางการเผยแพร่ให้แก่เยาวชน
- 9) การประยุกต์ใช้เพลงพื้นบ้านในปัจจุบันสำหรับผู้แสดง และแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้เพลงพื้นบ้านภาคกลางให้แก่เยาวชน
- 10) ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้วิทยากรแต่ละท่านฝากข้อคิดและข้อแนะนำให้สำหรับเยาวชนหรือผู้เรียน
2. ผู้สอนกล่าวขอบคุณ และมอบของที่ระลึกให้วิทยากร

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการตั้งคำถาม
3. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. สมุดบันทึกการเรียนรู้

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ ฝึกร้องเพลง

เรื่อง การร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
ชั้นพื้นฐาน

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การศึกษาการร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐาน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ ถึงการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความเข้าใจขั้นตอนการร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง และตระหนักถึงความสำคัญในการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐานได้
2. อธิบายขั้นตอนการฝึกหัดเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้
3. ตระหนักถึงความสำคัญในการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

สาระการเรียนรู้

เพลงเรือ

ลักษณะคำประพันธ์ เพลงเรือเป็นกลอนหัวเดียว วรรคละ 7-10 คำ วรรคก่อนสุดท้ายจะลงรับลูกคู่ คำจะเพิ่มเป็น 10 คำ และวรรคสุดท้ายต้องลงด้วยคำว่า เอย

วิธีร้อง เพลงเรือมีจังหวะช้า ประกอบด้วย กรับ ฉิ่ง และในสมัยก่อนมีโหม่งด้วยเป็นเครื่องประกอบจังหวะมีเอกลักษณ์ตรงบทกระทู้ลูกคู่ว่า ฮ้าเฮ้ และบทสุดท้ายที่จะต้องร้องทวน

เพลงเกี่ยวข้าว

ลักษณะคำประพันธ์ เพลงเกี่ยวข้าวใช้กลอนหัวเดียวเหมือนเพลงเรือ แต่จำนวนคำในแต่ละวรรคจะน้อยกว่ากลอนเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าวสั้นวรรคหน้า 4 คำ วรรคหลัง 8 คำ ยกเว้นบาทสุดท้ายวรรคหน้ามี 7-8 คำ วรรคหลังจะลงท้ายด้วยเอย เพลงเกี่ยวข้าวยาววรรคหน้า 6 คำ วรรคหลัง 6-8 คำ บาทลงท้ายเหมือนเพลงเกี่ยวข้าวสั้น

เพลงฉ่อย

ลักษณะคำประพันธ์ นอกเหนือจากบทไหว้ครูเพลงฉ่อยใช้กลอนหัวเดียวแบบเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะ กลอนโล คำในวรรคมีตั้งแต่ 8-10 คำ คำสุดท้ายของวรรคหน้าจะส่งสัมผัสมาที่คำที่ 4 ของวรรคหลัง

วิธีร้อง เพลงฉ่อยเป็นเพลงชุดเริ่มต้นตั้งแต่บทไหว้ครู ชายไหว้ก่อนหญิงถึงไหว้ตามที่หลัง ในระหว่างที่ไหว้ครูจะไม่มีกรปรบมือ หลังจากนั้นจะร้องเช่นเดียวกับบทไหว้ครูชายและจบลงที่ “ข้าแม่เอ๋ย สวยเอ๋ย แม่น่ารักเอ๋ย ” ต่อจากนั้นจะเข้าบทเกริ่น บทผูกกรักฯ ซึ่งจะมีการปรบมือให้จังหวะ มีลูกคู่สอดบทกระทุ้งว่า หน่อแย่นะ ซาฉ่าซา อู๋แย่ม

เพลงฉ่อยร้องง่าย จังหวะเร็วจึงปรากฏแพร่หลายมากกว่าเพลงชนิดอื่น บทรับลูกคู่ ร้องแตกต่างกัน ชาวสระกระเทียม นครปฐมร้องรับว่า เอ้อซา ซา ฉ่า ซา นอยแม่ ชาวสองพี่น้อง สุพรรณบุรี ร้องรับว่า เอ้อซา เอ้อซา ซา ฉ่า ซา นอยแม่ หรือ เอ้อซา ซะ ละ ฉาด ซา ซ้ำ ซา นอยแม่ ชาวอ่างทอง สิงห์บุรี อัญญา รับว่า เอ้อซา เอ้อซา ซา ฉ่า ซา

เพลงอีแซว

ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนหัวเดียวเหมือนเพลงฉ่อย แต่จำนวนในวรรคมีค่อนข้างมากกว่าเพลงฉ่อย คือประมาณ 9-10 คำ

วิธีร้อง เพลงอีแซวมีทำนองร้องอยู่ 2 ทำนอง แบบเก่าและแบบใหม่ การร้องแบบเก่ามีจังหวะช้ามีฉิ่งและกรับประกอบ

ลำตัด

ลักษณะคำประพันธ์ บทกลอนที่ใช้ร้องในลำตัดมีลักษณะเป็น กลอนหัวเดียว ซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสร้อยเพลง และส่วนที่เป็นบทร้อง

1. สร้อยเพลง เป็นบทกลอนที่ร้องขึ้นมาก่อนบทร้อง ผู้เป็นต้นบทจะเป็นผู้ร้องก่อนที่ลูกคู่จะรับพร้อมๆกันกับการตีรำมะนา ลักษณะของคำกลอน มีจำนวนคำประมาณ 4-8 คำ คำสุดท้ายในวรรคสุดท้ายจะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายในวรรคที่ 2 ของบทร้อง

2. บทร้อง มีจำนวนคำในวรรคมีประมาณ 10-12 คำ การส่งสัมผัสในวรรคมักจะเป็นคำที่ 5 และคำที่ 8

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. วิทยาการที่สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางได้ทุกเพลง
2. เครื่องเล่นแผ่นซีดี
3. แผ่นซีดี

4. กระดาษ A4
5. ปากกา
6. โทรศัพท์
7. วิทยู

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนแสดงรูปภาพให้ผู้เรียนดูดังนี้

- 1) โถ่ง
- 2) สระว่ายนํ้า

จากนั้นถามผู้เรียนว่า “ภาพที่ผู้เรียนเห็นมีความสำคัญต่อการร้องเพลงอย่างไร”

(นักเรียนนิยมใช้การออกกำลังกายด้วยการว่ายนํ้า และการฝึกร้องในโถ่ง ฯลฯ)

2. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนเรื่องการร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐานโดยแนะนำวิทยากรที่มาฝึกให้ดังนี้ (นายปรีชา เอี่ยมสักชี, นายภาณุพงศ์ นิลพฤษ) จากนั้นกล่าวกับผู้เรียนว่าขั้นตอนสำคัญที่สุดที่สามารถทำให้เพลงพื้นบ้านอยู่รอดได้ คือ การสืบทอด ดังนั้นเยาวชนรุ่นใหม่จึงควรมีความรู้และทดลองปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะสามารถเข้าใจขั้นตอนของการสืบทอดได้ดีที่สุด

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้นักเรียนทุกคนชมการสาธิตการร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางจาก อาจารย์ปรีชา และอาจารย์ภาณุพงษ์ จากนั้นถามความรู้สึกของแต่ละคนโดยการสุ่มเลือกซักถาม จำนวน 5 คน
2. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามฐานดังนี้
 - 1) ฐานที่ 1 อ่านเนื้อร้องเอง
 - 2) ฐานที่ 2 ฟังแล้วฝึก
 - 3) ฐานที่ 3 ดูแล้วร้องตาม
 - 4) ฐานที่ 4 ครูพักลักจำ
 - 5) ฐานที่ 5 เรียนกับครูเราจริงจัง

โดยแต่ละกลุ่มจะเข้าฐานละ 15 นาที เริ่มจากกลุ่มที่ 1 เข้าฐานที่ 1 กลุ่มที่ 2 เข้าฐานที่ 2 กลุ่มที่ 3 เข้าฐานที่ 3 กลุ่มที่ 4 เข้าฐานที่ 4 และกลุ่มที่ 5 เข้าฐานที่ 5 ตามลำดับ จากนั้นให้ใช้วิธีการเปลี่ยนฐาน โดยการวนซ้ายจนกระทั่งเข้าครบทุกฐาน

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มปรึกษากันถึงความแตกต่างทั้งข้อดี และข้อจำกัดของการฝึกเพลงพื้นบ้านในแต่ละฐาน ก่อนจะให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาสรุปหน้าชั้นเรียน
2. ผู้สอนให้วิทยากรทั้ง 2 ท่าน อธิบายเรียนการสอนในแต่ละแบบในมุมมองของพ่อเพลง
3. ผู้สอนมอบภาระงานให้ผู้เรียน โดยให้แผ่นบันทึกเสียงร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางให้ผู้เรียนคนละ 1 แผ่น โดยให้เวลาในการฝึกฝนเพลงพื้นบ้านตามแผ่นบันทึกเสียงนั้น จำนวน 3 วัน แล้วให้กลุ่มเดิมที่ทำกิจกรรมฝึกร้องด้วยกัน เพื่อการเรียนครั้งหน้าจะได้ทำกิจกรรมตามผืนดินดาราได้

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา
3. พัฒนาการเป็นรายบุคคล

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น

เครื่องมือ

1. สมุดบันทึกการเรียนรู้
2. ภาระงานการฝึกฝนการร้องเพลงพื้นบ้าน

**แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น
ของนักศึกษานอกระบบ**

หน่วยการเรียนรู้ ตามผืนดินตารา

เรื่อง การร้องเพลงและการแสดง
เพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐาน

สอนวันที่

เวลา.....

สาระสำคัญ

การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐาน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาลงมือปฏิบัติได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางชั้นพื้นฐานได้
2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาลงมือปฏิบัติจริงได้

สาระการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

การอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมที่เคยปรากฏ หมายถึงการสืบทอดรูปแบบเนื้อหาวิธีการร้อง เล่น เหมือนเดิมทุกประการ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

การอนุรักษ์โดยการประยุกต์ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเพื่อให้คงอยู่และมีบทบาทในสังคมต่อไป

การอนุรักษ์ทั้งสองวิธีการนั้น ตามทฤษฎีของผู้เขียนควรปฏิบัติดังนี้

1. **การบันทึกและการศึกษา** ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำต่อไป แม้ว่าจะมีบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้ดำเนินการสำรวจ บันทึกและศึกษาเพลงพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ไว้จำนวนมากก็ตาม แต่ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านยังคงมีอีกมากมายที่รอให้นักวิชาการและผู้สนใจได้บันทึกและศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาเพลงพื้นบ้านด้วยหลักทฤษฎีต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก

2. **การถ่ายทอดและการเผยแพร่** เป็นสิ่งสำคัญที่ควรกระทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ขาดช่วงการสืบทอด ปกติศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่มักจะเต็มใจที่จะถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านให้แก่ลูกศิษย์และผู้สนใจทั่วไป แต่ปัญหาที่พบคือไม่มีผู้สืบทอดหรือมีก็น้อยมาก ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงน่าจะอยู่ที่การเผยแพร่เพื่อชักจูงใจให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญ รู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความห่วงแหนและอยากฝึกหัดต่อไป

การจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาฝึกหัดเพลงพื้นบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย แต่วิธีการที่น่าจะทำได้ ได้แก่ เชิญศิลปินอาชีพมาสาธิตหรือแสดง เชิญศิลปินผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรมหรือฝึกหัดกลุ่มนักเรียนนักศึกษาให้แสดงในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งวิธีนี้จะได้ทั้งการถ่ายทอดและการเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กัน

3. **การส่งเสริมและการสนับสนุนเพลงพื้นบ้าน** เป็นงานหนักที่ต้องอาศัยบุคคลที่เสียสละและทุ่มเท รวมทั้งการประสานความร่วมมือของทุกฝ่าย ที่ผ่านมามีการส่งเสริมสนับสนุนเพลงพื้นบ้านค่อนข้างมากทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ สำนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2541 นี้ รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปี “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์” รมว.รงคให้ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อใช้เป็นสิ่งจูงใจชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ เพลงพื้นบ้านก็ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐให้มีการแสดงในงานเทศกาลตามท้องถิ่นต่างๆ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมเพลงพื้นบ้านที่ควรกระทำในขณะนี้ ได้แก่

3.1 **การพัฒนาความรู้ความสามารถของศิลปิน** ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการและนักปกครอง ควรให้ความรู้และแนะนำศิลปินพื้นบ้านให้มีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อจะได้รอบรู้และนำความรู้ที่นั้นมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงและเผยแพร่แก่ประชาชน อันจะทำให้ผู้ฟังศรัทธาและนิยมเพลงพื้นบ้านต่อไป

3.2 **การปรับปรุงแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมแต่ไม่ควรละทิ้งแบบแผนเดิม** เช่น การเพิ่มแสง สี เสียงประกอบพอควร การใช้เครื่องแต่งกายที่สีฉูดฉาดแต่คงรูปแบบการนุ่งโจงกระเบน การเพิ่มเครื่องดนตรีไทยเพื่อประกอบจังหวะขลุ่ยหรือแสดงตลก คันทายการ การแต่งบทเพลงเกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้ฟัง การนำเรื่องราวในสังคมมาล้อเลียน ประชดประชัน การนำมุขตลกที่ทันสมัยมาแทรกในการร้อง เป็นต้น

3.3 **การให้การศึกษาและปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชน** ผู้เกี่ยวข้องควรให้การศึกษาแก่ชาวบ้านให้เข้าใจ และยอมรับเพลงพื้นบ้านว่าเป็นวัฒนธรรมของชาติและเป็นมรดกทางปัญญา

ของบรรพชนของท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาและภาคภูมิใจในฐานะที่เป็น เจ้าของ และตระหนักถึงความรับผิดชอบในการบำรุงรักษาและสืบทอดเพลงนี้ต่อไป นอกจากนี้ยังควรปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อเพลงพื้นบ้านแก่ประชาชนทั่วไป โดยให้ความรู้และจูงใจให้ประชาชนยอมรับและศรัทธาว่า เพลงพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่แสดงให้เห็นอัจฉริยภาพของผู้แต่ง ผู้ร้อง และพยายามชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่เห็นได้จากเนื้อเพลงที่ไพเราะ คมคาย สะท้อนให้เห็นถึงความเฉียบคมของความคิดที่คนรุ่นใหม่ควรสนใจและภาคภูมิใจ

3.4 การจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมเพลงพื้นบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ศิลปินพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้แสดงหรือสาธิตแก่ประชาชนและผู้ที่มีสนใจ อันจะทำให้ศิลปินเกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญในการ

3.5 การส่งเสริมเพลงพื้นบ้านให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยแทรกเพลงพื้นบ้านในกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมของชีวิตส่วนตัว เช่น งานฉลองคล้ายวันเกิด งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ กิจกรรมในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ ลอยกระทงหรือสงกรานต์ กิจกรรมในสถาบันการศึกษา เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ งานกีฬาน้องใหม่ งานฉลองบัณฑิต และกิจกรรมในสถานที่ทำงาน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ งานประชุมสัมมนา เป็นต้น

3.6 การส่งเสริมให้นำเพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งในระบบราชการและในวงการธุรกิจ เท่าที่ผ่านมามีหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายแห่งนำเพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น จังหวัดสุพรรณบุรีเชิญ ขวัญจิต ศรีประจันต์ ไปร้องเพลงพื้นบ้านประชาสัมพันธ์ผลงานของจังหวัด บริษัทที่รับทำโฆษณาน้ำปลา ยี่ห้อทิพรส ใช้เพลงแหล่งสร้างบรรยากาศความเป็นไทย อุดม แต่พานิช ร้องเพลงแหล่งโฆษณาโครงการหารสอง รณรงค์ให้ประชาชนประหยัดพลังงาน บุญโตน คนหนุ่ม ร้องเพลงแหล่งโฆษณา น้ำมันเครื่องท็อปกัน 2 T การใช้เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานในโฆษณาโครงการสำนึกรักบ้านเกิดของ DTAC เป็นต้น การใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้พบว่าน่าสนใจและควรส่งเสริมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะทำให้เพลงพื้นบ้านเป็นที่คุ้นหูของผู้ฟัง และยังคงมีคุณค่าต่อสังคมไทยได้ตลอดไป

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. สลากหมายเลขกลุ่ม
2. บัตรคำ
3. ไมโครโฟน

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้สอนแสดงบัตรคำต่อไปนี้ให้ผู้เรียนดู
 - 1) อคาเดมี่ แฟนตาซี (AF)
 - 2) เดอะสตาร์
 - 3) ดันดารา

จากนั้นถามนักเรียนว่า คำที่ครูแสดงนี้มีความเกี่ยวข้องกับอย่างไร (เป็นรายการที่เน้นการประกวดโดยตรง)

2. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน โดยกล่าวว่าการประกวดเป็นการช่วยให้ผู้เข้าแข่งขันและตนเองเกิดความกระตือรือร้น และพัฒนาความสามารถของตัวเองทำให้ทักษะที่เดิมมีอยู่แล้วดีขึ้น เช่นเดียวกับการเรียนในครั้งนี้นี้ที่ทุกคนจะช่วยกันชมว่าควรได้รับการแก้ไขในด้านใดบ้าง

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียน แต่ละกลุ่มออกมาแสดงเพลงพื้นบ้านตามที่ได้ฝึกฝนมาด้วยตนเองที่ละกลุ่ม โดยการจับสลากหมายเลขกลุ่มที่ละใบ ทำเช่นนั้นจนแสดงครบทุกกลุ่ม

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้ผู้เรียน สมาชิกภายในกลุ่มวิจารณ์กลุ่มของตนเองว่าพอใจกับการทำงานหรืออยากปรับปรุงในจุดใดบ้าง จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางการแก้ไขของกลุ่มตนเอง

2. ผู้สอนมอบภาระงานให้ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนจัดทำโครงการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น การจัดแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง การทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นต้น

การวัดและการประเมินผล

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา
3. พัฒนาการเป็นรายบุคคล

วิธีการ

1. การสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น
3. การพิจารณาจากการนำเสนอผลงาน

เครื่องมือ

1. คำถามพัฒนาการคิด
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

- แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- แบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- แบบวัดความพึงพอใจการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก
ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลง
พื้นบ้านภาคกลาง เพื่อวินิจฉัยความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อ
อนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอกระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ชื่อ - สกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
ประสบการณ์การทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้าน
ภาคกลาง ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านสำหรับนักเรียนนอก
ระบบ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี
4 ด้าน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการ
กำหนดวัตถุประสงค์ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1.1 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

.....
.....
.....

1.2 ผู้เรียนมีทักษะในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

.....
.....
.....

1.3 ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

.....

.....

.....

2. ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1 เนื้อหาสาระพื้นฐานของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

.....

.....

.....

2.2 เนื้อหาสาระที่เป็นแนวคิดสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

.....

.....

.....

2.3 เนื้อหาสาระที่มีลักษณะเฉพาะของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

.....

.....

.....

3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

3.1 รูปแบบของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

.....

.....

.....

3.2 ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลง
พื้นบ้าน

.....

.....

.....

3.3 สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

.....

.....

.....

4. ด้านการวัดประเมินผลของหลักสูตร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ด้านการ
วัดประเมินผลในเรื่องต่างๆ ดังนี้

4.1 การวัดประเมินผลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

.....

.....

.....

4.2 การวัดประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน

.....

.....

.....

4.3 การวัดประเมินผลการเรียนรู้หลังจบหลักสูตร

.....

.....

.....

แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คำชี้แจง ข้อสอบชุดนี้เป็นข้อสอบแบบปรนัยเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ โปรดทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนกระดาษคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ตัวเลือก

ตั้งแต่ข้อที่ 1 – 20 จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. กรุงเทพมหานครและจังหวัดในเขตปริมณฑลมีความสำคัญต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างไร
 - ก. เป็นแหล่งกำเนิดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
 - ข. เป็นแหล่งรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
 - ค. เป็นแหล่งรวมและประสมประสานเพลงพื้นบ้าน
 - ง. เป็นแหล่งเผยแพร่สื่อต่างๆ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
2. เพลงพื้นบ้านมีวิธีการสืบทอดกันด้วยวิธีใด
 - ก. ปากต่อปาก
 - ข. ลายลักษณ์อักษร
 - ค. เครื่องญาติ
 - ง. เทปบันทึกเสียง
3. เพลงพื้นบ้านใดที่เก่าแก่ที่สุด และสืบทอดมาจากสมัยอยุธยา
 - ก. เพลงเรือ
 - ข. เพลงเทพทอง
 - ค. เพลงอีแซว
 - ง. เพลงพวงมาลัย
4. เพลงชนิดใดที่เพิ่งมีการสร้างขึ้นใหม่
 - ก. เพลงเรือ เพลงปรบไต่
 - ข. เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย
 - ค. เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว
 - ง. เพลงฉ่อย เพลงอีแซว
5. เพลงพื้นบ้านภาคกลางสามารถจำแนกประเภทได้โดยวิธีใด
 - ก. จำแนกตามโอกาสที่ร้อง
 - ข. จำแนกตามจุดประสงค์ในการร้อง
 - ค. จำแนกตามลักษณะของเนื้อเพลง
 - ง. ถูกทุกข้อ

6. เพลงพื้นบ้านชนิดใดเป็นการละเล่นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำงาน และเพื่อให้เกิด
จังหวะใน

การทำงานร่วมกัน

- ก. เพลงเกี่ยวข้าว
- ข. เพลงอีแซว
- ค. ลำตัด
- ง. เพลงฉ่อย

7. เพลงเรือนิยมเล่นในช่วงใด

- ก. ฤดูน้ำหลาก
- ข. งานผ้าป่า
- ค. งานกุฐิน
- ง. ถูกทุกข้อ

8. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะการร้องเล่นของเพลงเรือไม่ถูกต้อง

- ก. ชายหญิงอยู่กันคนละลำ
- ข. เรือฝ่ายชายจะเข้าเทียบเรือฝ่ายหญิงก่อน
- ค. เวลาจากกันจะมีการแลกของเป็นที่ระลึก
- ง. พ่อเพลงแม่เพลงคนใดที่ร้องเพลงจะต้องยืนขึ้นร้องเพื่อให้เห็นเด่นชัด

9. สาเหตุสำคัญที่เพลงเรือเสื่อมความนิยมคือข้อใด

- ก. ทางการสั่งห้ามการละเล่นทางน้ำในยามวิกาล
- ข. เพลงพื้นบ้านชนิดใหม่มีความสนุกสนานมากกว่า
- ค. มีการตัดถนนและการเดินทางทางน้ำน้อยลง
- ง. มีเรือเครื่องเข้ามาแทนที่เรือพายเป็นจำนวนมาก

10. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของเพลงเกี่ยวข้าวได้ถูกต้อง

- ก. เพลงที่ร้องในฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาในภาคกลาง
- ข. เพลงที่ชาวนาร้องกันเพื่อความสนุกสนาน
- ค. เพลงที่ชาวนาร้องกันเพื่อชักชวนกันมาเก็บเกี่ยว
- ง. เพลงที่ชาวนาร้องทุกครั้งหลังเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว

11. เพลงชนิดใดเป็นเพลงที่แพร่หลาย และรู้จักกันมากที่สุด

- ก. เพลงอีแซว
- ข. เพลงเรือ
- ค. เพลงฉ่อย
- ง. เพลงเกี่ยวข้าว

12. บทรับใดเป็นเอกลักษณ์ของเพลงฉ่อย

- ก. ฮ่ำ ไฮ้
- ข. เอ้อชา เอ้อชา ฉ่า ชา นอยแม่
- ค. เซี้ยบ เซี้ยบ นอยแม่
- ง. ฮ่ำ ไฮ้ นอยแม่

13. เพลงฉ่อยปรากฏในพื้นที่ใดบ้างของภาคกลาง

- ก. สุพรรณบุรี
- ข. อโยธยา
- ค. ภาคกลางตอนบนตั้งแต่สุโขทัย ถึง นนทบุรี
- ง. ทุกจังหวัดในท้องที่ภาคกลาง

14. เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดใด

- ก. สุพรรณบุรี
- ข. อโยธยา
- ค. นครสวรรค์
- ง. นนทบุรี

15. ลำตัดมีพื้นเพมาจากการแสดงแบบใด

- ก. ลิเกฮูลู่
- ข. ลิเกของอิสลาม
- ค. ระบำของบาทลี
- ง. ตาลี่กี่ปัด

16. เพลงอีแซวนิยมเล่นในเทศกาลใด
- ทอดกฐิน
 - ทอดผ้าป่าสามัคคี
 - สงกรานต์
 - งานนักขัตฤกษ์ต่างๆ
17. เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เลือกใช้คำไทยแท้แสดงถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด
- ความเรียบง่ายในการร้องและการเล่น
 - ความเรียบง่ายในถ้อยคำ
 - ความสะดวกในการจดจำเนื้อหา
 - ความสะดวกในการเผยแพร่เนื้อหา
18. ข้อใดอธิบายเกี่ยวกับความเรียบง่ายในการร้องและการเล่นเพลงพื้นบ้านได้ถูกต้องที่สุด
- ใช้เพียงถ้อยคำ และการปรบมือเป็นเครื่องประกอบจังหวะ
 - ใช้คำไทยทั้งหมดในการร้อง
 - ใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียงได้จากภายในชุมชน
 - ร้องเล่นกันที่วัดหรือบ้านของผู้นำชุมชน
19. รูปแบบใดที่แสดงถึงว่าเพลงพื้นบ้านมักเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก
- การใช้คำสองغامสองแ่ง
 - ยกเว้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความทุกข์
 - เลือกเนื้อหาจากนิทาน หรือเรื่องเล่า
 - ข้อ ก และ ข ถูก
20. สาเหตุใดที่ทำให้ เพลงพื้นบ้านในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน
- การแลกเปลี่ยนทางการค้า
 - การแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดระหว่างคนต่อคน
 - การสอนผ่านทางลายลักษณ์อักษร
 - การเผยแพร่จากคณะโนวัง

21. ข้อใดไม่ใช่คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

- ก. ให้ความบันเทิง
- ข. สะท้อนการเมือง
- ค. ให้ความการศึกษา
- ง. จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ

22. ข้อใดคือจุดประสงค์สำคัญของเพลงพื้นบ้านที่ให้คุณค่าทั้งผู้ฟัง และผู้ร้อง

- ก. ให้ความการศึกษา
- ข. สะท้อนการเมือง
- ค. เสียดสีสังคม
- ง. ให้ความบันเทิง

จงใช้ตัวเลือกต่อไปนี้ตอบคำถามในข้อ 23 – 30

- 1. ให้ความบันเทิง
- 2. ให้ความการศึกษา
- 3. จรรโลงวัฒนธรรมของชาติ
- 4. เป็นทางระบายความคับข้องใจ
- 5. สะท้อนการเมือง

23. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ตั้งใจหมายมองรักแต่น้องหมายมา

บุพเพบุญพาโปรดจงดไ้อภัย

เรือนผมสมพักตร์พี่นี้รักหลายแรม

รักยิ่งรักแยมรักแม่มีเสียโย

ดูหยาดเี่ยมทุกอย่างนับแต่อย่างเจอหญิง

ความสวยทุกสิ่งพี่ไม่แก้งปราศรัย”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

24. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ชีวิตคนเราเท่าที่ทราบ

ควรมีคุณภาพมีความปลอดภัย

เรื่องอาหารก็สมควรต้องหา

ให้มีคุณค่าข้าวเหนียวใหม่

ลูกน้อยกำเนิดแรกเกิดเกลียดวกลม

อย่าให้ขาดแบ่งขาดนมเดี๋ยวพุงโรตายน”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

25. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ชื่อไทยที่แท้แปลว่าอิสระ

รักษาสัจจะชอบความจริงใจ

ความสามัคคีเราก็มีอยู่มาก

นั่นจะมาตั้งรกรากอยู่ได้อย่างไร

เราเป็นไทยน้อยเราไม่ด้อยปัญญา

จนขึ้นชื่อลือชามากกว่าไทยใหญ่”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

26. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“เราก็ควรภูมิใจเกิดเป็นไทยเมืองทอง

ก็ถือเป็นญาติพี่น้องร่วมแผ่นดินกันทั้งนั้น

เรามีชาติศาสนาพระมหากษัตริย์

เราเป็นชนร่วมชาติอย่าแบ่งชนแบ่งชั้น

จะยากดีมีจนเราก็เป็นคนไทยแท้

ถึงต่างพ่อต่างแม่ก็ขอให้เรายึดมั่น

อย่าเหยียบหยามย่ำยืมมิ่งดีคู่ชั่ว

ถ้าตัดเรื่องเห็นแก่ตัวหนทางเราก็ไม่ตัน”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

27. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ไอ้โฮไม่ไปมากฉันไม่อยากจะฟัง

เข้าลองดูให้ฉันกันก็ให้ได้

ขนาดแม่วัวติดหล่มยังล่อชะลุ่มทั้งยี่น

พวกคุณตัวยั้งคั้นเงินให้

นี่แกยังไม่รู้จักแล้วขวัญจิต

เฮ้ย...ยาคุมออกฤทธิ์เอาอยู่เมื่อไร”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

28. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“เตรียมตัวแต่เข้ากินข้าวกินปลา

พอได้แปดนาฬิการีบพากันไป

เตรียมบัตรประชาชนของทุกคนสำคัญ

ตรงไปหน่วยงานที่รัฐบาลเตรียมไว้

แสดงบัตรแสดงตนว่าเราเป็นคนไทยแท้

ว่าเรายังอยู่แน่ไม่ได้ไปทางไหน”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

29. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ไอ้เรื่องพาหนีคุณพี่มันก็ดีสำหรับแก
สำหรับพ่อและแม่เงี้ยเราจะเลี้ยงเรามาทำไม
เลี้ยงตั้งแต่เด็กหวังจะได้แต่งได้ตบ
แกจะมาลักพาหลบไม่อายุเขาบ้างหรือไร
พ่อแม่เลี้ยงมาหวังจะกินขันหมาก
ไม่ได้ให้หอดให้อยากเลี้ยงเรามาจนใหญ่”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

30. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในข้อใด

“ให้พี่จูบหน่อยว่าหนูน้อยยังแฉ่ง
น้องหวาดระแวงพี่มันชายปากไฉ
ปากหวานขานวอนฟังสุนทรประวิง
กลัวไม่รักหญิงจริงหญิงสังเกตรู้ใจ
พอแรกเจอจะรู้จักบอกว่ารักดวงโลก
พี่มันชายหมายโชคทำให้หญิงเฉไฉ”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

ตั้งแต่ข้อที่ 31 – 35 จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

31. “เพลงพื้นบ้านเป็นการแสดงที่เต็มไปด้วยโวหารปฏิภาณ และโวหารสังวาสที่เรียกเสียงฮา เสียงหัวเราะจากผู้ฟัง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด

- ก. ให้ความบันเทิง
- ข. ให้การศึกษา
- ค. ควบคุมสังคม
- ง. เป็นสื่อมวลชน

32. “เพลงพื้นบ้านมีการสอดแทรกคำสอนทางศาสนาค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมไว้ในเพลง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด
- ให้ความบันเทิง
 - ให้การศึกษา
 - เป็นสื่อมวลชน
 - เป็นที่ระบายความคับข้องใจ
33. “เพลงพื้นบ้านมีการสอดแทรกเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด
- ให้การศึกษา
 - ให้ความบันเทิง
 - เป็นสื่อมวลชน
 - ควบคุมสังคม
34. “เพลงพื้นบ้านมีความอิสระในการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดทั้งที่มีต่อเรื่องทั่วไป สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และประเพณีค่านิยม” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด
- เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน
 - เป็นที่ระบายความคับข้องใจ
 - ควบคุมสังคม
 - ให้การศึกษา
35. “เพลงพื้นบ้านทำหน้าที่บอกให้รู้ว่าถึงเทศกาลนั้นๆ แล้ว หรือเป็นเครื่องมือเพื่อผลทางการเมืองของรัฐบาล รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์ในทัศนะของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเพลงพื้นบ้านมีบทบาทในสังคมไทยในด้านใด
- ควบคุมสังคม
 - เป็นที่ระบายความคับข้องใจ
 - เป็นสื่อมวลชน
 - ให้การศึกษา

จงใช้ตัวเลือกต่อไปนี้ตอบคำถามในข้อ 36 – 40

ก. ให้ความบันเทิง

ข. ให้การศึกษา

ค. ควบคุมสังคม

ง. เป็นทางระบายความคับข้องใจ

จ. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน

36. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด

“นักรบเมืองปัจจุบันก็ผวนผันแปรพรรค
 พอเรารู้จักก็ย้ายพรรคเสียนี้
 บางคนทำงานดีและไม่มีปัญหา
 ไม่เลยแข่งเสียไม่ก้าวหน้าสักที
 คนดีมีอุดมการณ์มักทำงานไม่ได้
 แต่พวกกะล่อนหลังลายได้ยิ่งใหญ่ทุกที”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

37. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด

“จะพูดถึงการแต่งกายหญิงชายพี่น้อง
 ที่ท่านผู้นำขอร้องแก่พวกเราทั้งหลาย
 ท่านให้เอาไว้ผมยาวตามประเพณีนิยม
 สับหย่องทรงผมเสียให้งามผึ่งผาย
 จะเที่ยวเอาไว้ผมตัดจะได้ตัดผมตั้ง
 จงเปลี่ยนแบบกันเสียบ้างให้ถูกนโยบาย”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

38. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด

“อันว่าทรัพย์สินหนอว่าเงินทอง
อันนี้เป็นของนอกกาย
ถ้าขยันหมั่นหาขายค้าพอควร
จะทำนาทำสวนนั้นก็ล้วนทำได้
แต่เกียรติประวัติที่ดีสิ่งเหล่านี้หายาก
ซื้อด้วยเงินคงลำบากไม่ได้จากหัวใจ”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

39. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด

“เราเป็นเถ้าแก่จะต้องไปแห่ข้างแม่ยาย
เราจะเข้าตามตรอกออกทางประตู
ให้พ่อแม่เฝ้ารู้ทั้งผู้หลักผู้ใหญ่
พี่จะเตรียมทั้งขนมตั้งขนมกวย
พี่ก็จัดแจงใส่ถ้วยออกไป
เตรียมขนมต้มไปเช่นผี
ให้น้องสีกสีห้าใบ”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

40. ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางต่อไปนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในข้อใด

“เนื่องด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
ท่านได้มอบหน้าที่ตามที่มีจดหมาย
ท่านผู้ว่าสุพรรณให้รู้จักท่านทั่วถิ่น
ท่านชื่อว่า จรินทร์ กาญจนมัย
ให้ขวัญจิต ศรีประจันต์มาร้องเพลงชี้แจง
เพื่อจะให้แจ่มแจ้งประชาชนเข้าใจ”

ก.	1	ข.	2
ค.	3	ง.	4
จ.	5		

ตั้งแต่ข้อที่ 41 – 50 จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

41. การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในข้อใดมีโอกาสทำให้เพลงพื้นบ้านสูญหายได้มากที่สุด
- สอนเด็กให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอด
 - ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ
 - ถ่ายทอดแก่บุคคลรุ่นหลังโดยเน้นให้เกิดการปฏิบัติด้วยตนเอง
 - ยึดถือแบบแผนของเพลงพื้นบ้านแต่อดีตไว้อย่างเข้มแข็งเพื่อไม่ให้ถูกกลืนจากวัฒนธรรมสมัยใหม่
42. เพราะเหตุใดหน่วยงานต่างๆ จึงเน้นการสร้างความรู้ความภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชนเป็นสำคัญ
- เพราะสะดวกต่อการหาผู้สืบทอด
 - เพราะเป็นหน้าที่ของคุณในชุมชน
 - เพราะบุคคลในชุมชนจะเกิดความภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าและช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของตน
 - เพราะบุคคลในชุมชนมักนำวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นเข้ามาปะปนได้ง่ายกว่าสื่อต่างๆ
43. การสืบทอดเพลงพื้นบ้านแบบใดทำให้ผู้สืบทอดเข้าใจและซาบซึ้งต่อเพลงพื้นบ้านได้ดีที่สุด
- ศึกษาประวัติความเป็นมาอย่างจริงจัง
 - ติดตามชมการแสดงจากการแสดงสด
 - ชมและฟังเพลงพื้นบ้านจากสื่อต่างๆ
 - เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง
44. ข้อใดเป็นการสืบทอดเพลงพื้นบ้านอย่างสร้างสรรค์
- คิดค้นและพัฒนาให้มีการขยายเพิ่มพูนคุณค่าและมีความหลากหลาย
 - แต่งเติมและเสริมแต่งให้ทันสมัยทันสมัย
 - นำวัฒนธรรมจากชุมชนอื่นมาผสมผสานให้กลายเป็นศิลปวัฒนธรรมใหม่
 - เพิ่มแสงสี และขนาดของเวทีให้น่าสนใจกว่าอดีต

45. ปัจจัยในข้อใดที่มีผลกระทบ และมีความสำคัญต่อกระบวนการสืบทอดเพลงพื้นบ้านมากที่สุด
- ผู้ร้อง
 - ครูผู้สอน
 - ผู้ฟัง
 - บทเพลง
46. ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็น การส่งเสริมเพลงพื้นบ้านให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของชีวิต
- สมชายร้องเพลงพื้นบ้านตอนอาบน้ำทุกวัน
 - สี่สวดฟังเพลงพื้นบ้านจากคอมพิวเตอร์ทุกวัน
 - สุดาอ่านหนังสือเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในห้องสมุดทุกวัน
 - สัมฤทธิ์นำเพลงพื้นบ้านไปใช้ในงานวันเกิด
47. ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็น การส่งเสริมให้นำเพลงพื้นบ้านไปเป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์
- เรื่องร้องเพลงพื้นบ้านรณรงค์ให้ประชาชนประหยัดพลังงาน
 - เรื่องฤทธิ์ร้องเพลงพื้นบ้านอวยพรให้บริษัทรุ่งเรือง
 - เรื่องवेशร้องเพลงพื้นบ้านสอนนักเรียนเรื่องคำควบกล้ำ
 - เรื่องรัตนร้องเพลงพื้นบ้านสรรเสริญผู้ว่าราชการจังหวัดในงานแสดงสินค้าโอท็อป
48. ตัวอย่างใดต่อไปนี้เป็น การส่งเสริมให้ศิลปินเกิดภาคภูมิใจในความเป็นพ่อเพลงแม่เพลงได้มากที่สุด
- จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านมาแสดงในงานลอยกระทงของจังหวัด
 - จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านขึ้นแสดงต้อนรับนายกรัฐมนตรี
 - จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านขึ้นแสดงสาธิตแก่ประชาชน
 - จังหวัดนนทบุรีเชิญศิลปินพื้นบ้านเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดเพลงพื้นบ้าน
49. ตัวอย่างในข้อใดเป็นการปรับปรุงแบบและเนื้อหาการแสดงให้เหมาะกับสภาพสังคม
- บรรจุเพลงพื้นบ้านไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา
 - เปลี่ยนบทเพลงและทำนองเพลงให้ทันสมัยขึ้น
 - ใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่ร่วมกับการแสดงพื้นบ้าน
 - เพิ่มแสงสีเสียงและแต่งบทเพลงพื้นบ้านภาคกลางล้อเลียนสังคม

50. ตัวอย่างในข้อใดเป็นการเผยแพร่เพลงพื้นบ้านให้กว้างขวางขึ้น

ก. การตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์

ข. การจัดหาแถบบันทึกเสียงและภาพ

ค. การเปิดเวทีสาธิต

ง. ถูกทุกข้อ

แบบวัดทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด โดยเกณฑ์การเลือก ดังนี้

บ่อยที่สุด	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ	ได้ 5 คะแนน
บ่อย	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง	ได้ 4 คะแนน
บางครั้ง	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นเป็นบางครั้ง	ได้ 3 คะแนน
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	กระทำพฤติกรรมนั้นน้อยครั้ง	ได้ 2 คะแนน
ไม่เคย	หมายถึง	ไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นเลย	ได้ 1 คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	บ่อยที่สุด (5)	บ่อย (4)	บางครั้ง (3)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ไม่เคย (1)
การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
1	ฉันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต บุคคลในครอบครัว ผู้รู้ และแหล่งชุมชนเพลงในอดีต					
2	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ เพื่อไปเรียนเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากพ่อเพลงแม่เพลง					
3	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ ฝึกซ้อมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง					
4	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ จัดตั้งชมรมเพลงพื้นบ้าน					
5	ฉันพูดคุยและถกเถียงกันเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลางกับบุคคลอื่น					
6	ฉันฟังเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น แผ่นซีดีเพลง อินเทอร์เน็ต เป็นต้น					
7	ฉันชมการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากวิทยุทัศน์					
8	ฉันชวนเพื่อนๆ ไปชมการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางจากสถานที่จริง					
9	ฉันฝึกร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเภทต่างๆ					

ข้อ	พฤติกรรม	บ่อย ที่สุด (5)	บ่อย (4)	บาง ครั้ง (3)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ไม่ เคย (1)
10	ฉันติดตามข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง					
การประยุกต์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
11	ฉันนำเสนอรายงานโดยใช้เพลงพื้นบ้านภาคกลาง					
12	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการจดจำบทเรียน					
13	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดีมาใช้ในการ เรียน					
14	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับการเมืองมาใช้ในการ วิพากษ์วิจารณ์ในการสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง					
15	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่สะท้อนสังคมมาใช้ในการนำเสนอหน้า ชั้นเรียน					
16	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น เรียก ลูกค้าหน้าร้าน เป็นต้น					
17	ฉันนำการแสดงพื้นบ้านมาใช้เริ่มต้นประเด็นในการรายงาน					
18	ฉันนำเพลงพื้นบ้านที่ให้ข้อคิดทางการศึกษามาใช้ในการ ดำรงชีวิต เช่น การครองเรือน					
19	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้เขียนอวยพรวันเกิด หรือโอกาส สำคัญต่างๆ					
20	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้เป็นคติสอนใจเพื่อนนักเรียน ด้วยกัน					
การเผยแพร่เพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
21	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาเปิดให้บุคคลรอบข้างฟัง					
22	ฉันแนะนำเพลงพื้นบ้านให้บุคคลรอบข้างฟัง					
23	ฉันรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ เพื่อแสดงเพลงพื้นบ้านตามเวที สาธารณะต่างๆ					

ข้อ	พฤติกรรม	บ่อยที่สุด (5)	บ่อย (4)	บางครั้ง (3)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ไม่เคย (1)
24	ฉันนำเพลงพื้นบ้านไปสอนให้เพื่อน รุ่นน้อง หรือคนรอบข้างได้ลองปฏิบัติด้วยตนเอง					
25	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในงานเขียน					
26	ฉันนำข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมาจัดป้ายนิเทศ					
27	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาเปิดในงานเทศกาลต่างๆ					
28	ฉันนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการทำกิจกรรมของโรงเรียน เช่น งานเปิดโลกกิจกรรม เป็นต้น					
29	ฉันนำบทความเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านมาลงในอินเทอร์เน็ต					
30	ฉันนำวิดีโอการแสดงพื้นบ้านมาลงในอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook MySpace Hi5 Twitter เป็นต้น					

แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด โดยเกณฑ์การเลือกดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง มีความรู้สึกเห็นเฉยๆ กับข้อความ	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง มีความรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

ข้อ	ความคิดเห็น	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย
		ที่สุด		กลาง		ที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ประวัติ และลักษณะเพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
1	ท่านคิดว่าการศึกษาประวัติเพลงพื้นบ้านมีความสำคัญที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป					
2	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางบอกถึงความ เป็นไทยแท้ได้จากบทร้อง					
3	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีเนื้อหา ท่วงทำนอง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทย					
4	ท่านเห็นด้วยกับการใช้คำสองแง่สองง่ามของเพลง พื้นบ้านภาคกลางไม่เหมาะสมต่อเด็ก และ เยาวชน					
5	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางแสดงถึงภูมิ ปัญญาของชาวบ้าน					
คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
6	ท่านตระหนักได้ว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีคุณค่า ในการให้ความบันเทิงใจแก่คนในสังคม					

ข้อ	ความคิดเห็น	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย
		ที่สุด		กลาง		ที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
7	ท่านตระหนักได้ว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีคุณค่าในการเสริมสร้างปัญญาให้แก่คนในสังคม					
8	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ให้ความรู้ และการสั่งสอนทั้งทางโลก และทางธรรม					
9	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ให้แง่คิดเกี่ยวกับค่านิยม และกฎเกณฑ์ของสังคม					
10	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางช่วยทำให้ความเคร่งเครียดของคนในสังคมผ่อนคลายลง					
11	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือสะท้อนความเชื่อทางศาสนา					
12	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือสะท้อนระบบชนชั้นของสังคม					
13	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีหน้าที่คอยกระตุ้นต่อความคิด และพฤติกรรม					
14	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม					
15	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม					
16	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านมีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางวัฒนธรรม					
17	ท่านเห็นด้วยว่าเพลงพื้นบ้านสามารถนำมาระบายนความคับข้องใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อ	ความคิดเห็น	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย
		ที่สุด		กลาง		ที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
18	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นเครื่องมือทางการศึกษาทั้งทางตรง และทางอ้อม					
19	ท่านตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มีบทบาทเป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน					
20	ท่านคิดว่าเพลงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือสำหรับวิพากษ์วิจารณ์ที่ติดต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และประเพณีค่านิยมทางสังคม					
การสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง						
21	ท่านเห็นด้วยกับการที่คนไทยในภาคกลางมีหน้าที่ช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง					
22	ท่านเห็นด้วยกับการอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวอาจทำให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางสูญหายได้					
23	ท่านเห็นด้วยกับการถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมต่อสภาพสังคม และธรรมชาติที่แวดล้อม					
24	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดอย่างยั่งยืนคือการให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้คุณค่าของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง					
25	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดควรรับการถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง					
26	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดเฉพาะในชุมชนของตนไม่พอ ควรเผยแพร่ไปสู่ชุมชน และสังคมอื่นด้วย					

ข้อ	ความคิดเห็น	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย
		ที่สุด		กลาง		ที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
27	ท่านเห็นด้วยกับการสืบทอดเพลงพื้นบ้านภาคกลางควรมีการจูงใจให้เห็นคุณค่า และสร้างความภาคภูมิใจ					
28	ท่านเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงเพลงพื้นบ้านอย่างสร้างสรรค์จะช่วยส่งเสริมกระบวนการสืบทอด					
29	ท่านเห็นด้วยกับการเพิ่มแสง สี เสียง และขนาดของเวทีเป็นการปรับปรุงรูปแบบการแสดงของเพลงพื้นบ้านภาคกลางอย่างสร้างสรรค์และทันสมัย					
30	ท่านเห็นด้วยกับการจัดเพลงพื้นบ้านภาคกลางไว้ในการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดวิธีหนึ่ง					

**แบบวัดความพึงพอใจการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรท้องถิ่น
เพื่อการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง**

คำชี้แจง โปรดระบุระดับความคิดเห็นต่อข้อความ และกรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในที่ตรงกับ
ความพึงพอใจของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง มีความพึงพอใจกับข้อความมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง มีความพึงพอใจกับข้อความมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง มีความพึงพอใจกับข้อความปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง มีความพึงพอใจกับข้อความน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง มีความพึงพอใจกับข้อความน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

ข้อ	ความพึงพอใจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านวัตถุประสงค์						
1	กิจกรรมที่จัดตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
2	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้สึกถึงความสำเร็จในการเรียนรู้					
3	กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำทักษะไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง					
4	กิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากขึ้น					
ด้านเนื้อหา						
5	เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
6	เนื้อหาความรู้มีความง่ายต่อความเข้าใจ					
7	เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
8	เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์ นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง					

ข้อ	ความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านวิทยากร						
9	วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
10	วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
11	ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสม					
ด้านการจัดกิจกรรม						
12	การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน					
13	เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม					
14	เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
15	สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม					
16	เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม					
17	ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมอย่างทั่วถึง					
ด้านสื่อการสอน						
18	สื่อการสอนทำความเข้าใจได้ง่าย					
19	วัสดุอุปกรณ์ในการสอนมีความหลากหลาย					
20	การใช้สื่อการสอนมีความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม					
21	สื่อการสอนมีความน่าสนใจ					
ด้านสถานที่จัดกิจกรรม						
22	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
23	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
24	สถานที่ที่จัดกิจกรรมมีความพร้อมต่อการเรียนรู้					

ข้อ	ความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการวัด และการประเมินผล						
25	แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความสอดคล้องกับเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน					
26	แบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติมีความเหมาะสมและง่ายต่อการเข้าใจ					
27	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอัมพิกา แสงปิ่น เกิดเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ณ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช กรมแพทย์ทหารอากาศ จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2549 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต ภาควิชาการศึกษาต้น ปี การศึกษา 2552